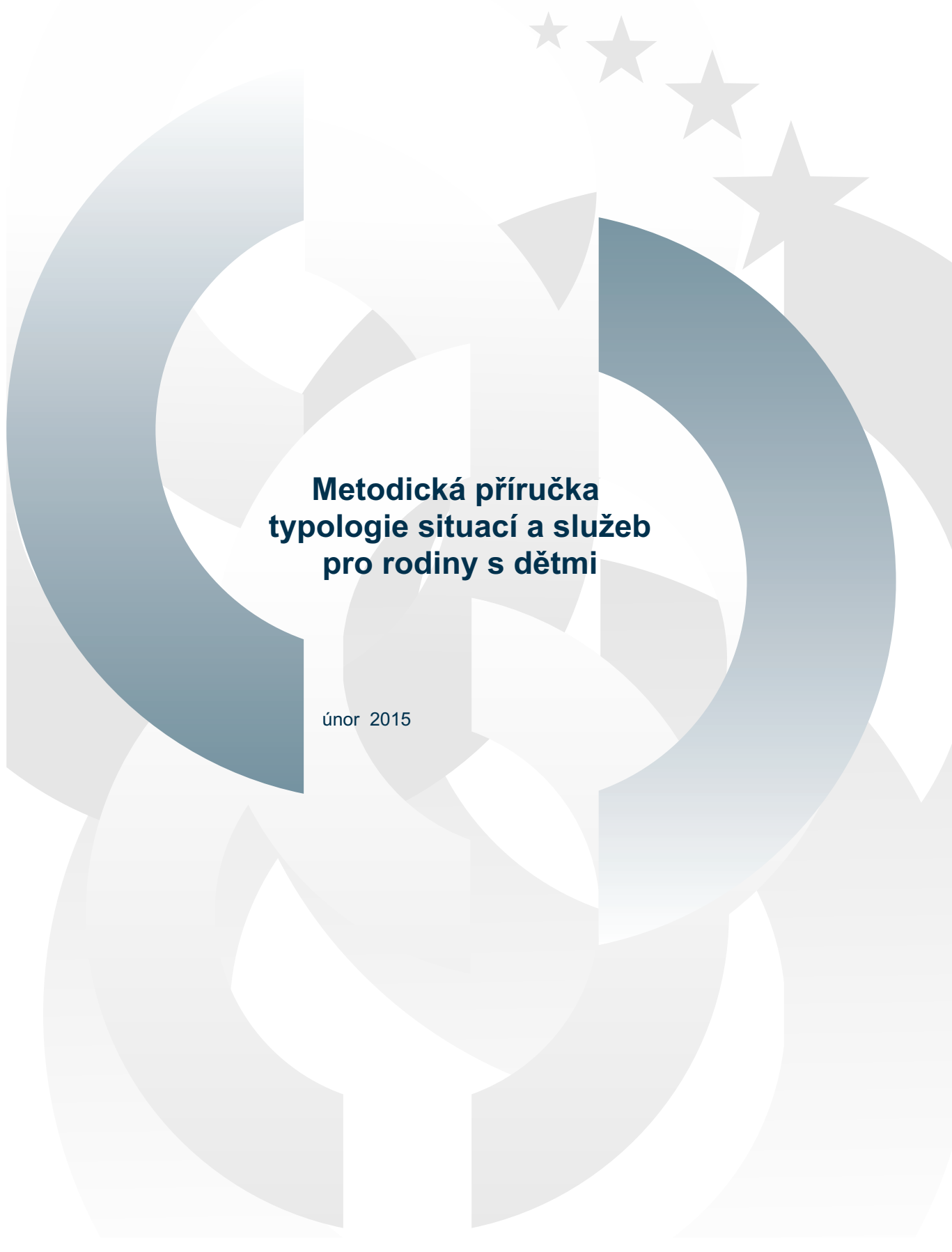

Metodická příručka typologie situací a služeb pro rodiny s dětmi

únor 2015

Metodická příručka typologie situací a služeb pro rodiny s dětmi

Sociotrendy, 2015

ISBN 978-80-87742-13-6

Obsah

Úvod	3
I. Identifikace klíčových faktorů působících na vznik sociálně nežádoucích jevů.....	6
I.1 Vnější faktory působící na vznik sociálně nežádoucích jevů	6
I.1.1 Společenské prostředí	6
I.1.2 Sociální prostředí.....	7
I.1.3 Školní prostředí dětí a mládeže	9
I.1.4 Rodina.....	10
I.1.5 Struktura rodiny.....	11
I.1.6 Rodiny se specifickými potřebami	11
I.1.7 Ekonomická situace rodiny	12
I.1.8 Materiální potřeby.....	13
I.1.9 Hygienické poměry	13
I.1.10 Bytové poměry	14
I.1.11 Výchovné a vývojové poměry u dětí a v rodině	14
I.1.12 Vzdělání	15
I.1.13 Vztahy mezi členy rodiny	15
II. Tematické oblasti sociálních situací v rámci sítě služeb.....	17
II.1 Dysfunkční rodina a související sociální jevy.....	18
II.2 Špatná péče o děti a s tím spojené sociální jevy.....	47
II.3 Vzdělání a sociální jevy	87
II.4 Ekonomická situace rodiny, chudoba a sociální jevy	111
II.5 Bydlení a sociální jevy	141
II.6 Společensky nežádoucí jednání a sociální jevy	164
II.7 Užívání návykových látek, závislosti a sociální jevy	195
II.8 Poruchy psychického stavu dětí a související sociální jevy	223
II.9 Sociálně podmíněné nežádoucí jevy, sociální vyloučení	259
III. Spektrum služeb pro ohrožené rodiny a děti	273
III.1 Vybrané ambulantní služby zaměřující se na pomoc dětem a rodinám	274
III.2 Vybrané terénní služby zaměřující se na pomoc dětem	290
a rodinám	290
III.3 Vybrané pobytové služby zaměřující se na pomoc dětem	299
a rodinám	299
III.4 Vybraná zdravotnická zařízení zaměřující se na pomoc ohroženým dětem a rodinám	311
III.5 Vybraná neregistrované služby zaměřující se na pomoc ohroženým dětem a rodinám ...	316
Seznam zkratek.....	323
Literatura	324

Úvod

Dokument *Metodická příručka typologie situací a služeb pro rodiny s dětmi* nabízí čtenářům pomoc v orientaci při řešení sociálních jevů, které se vyskytují v rámci různých sociálních situací. Může se jednat o dysfunkční rodinu, špatnou péči o děti, situaci bydlení či nepříznivou ekonomickou situaci rodiny, kriminalitu a trestnou činnost dětí a mladistvých, trestnou činnost páchanou na dětech, o sociální jevy spojené se sociálním vyloučením či užíváním návykových látek a další.

Cílem příručky je poskytnout praktický návod pracovníkům OSPOD, ale i jiným odborníkům, kteří se v praxi mohou setkávat s ohroženými dětmi a rodinami, popřípadě ve své praxi řeší některé ze sociálních jevů, které jsou v dokumentu popsány. Tento návod popisuje postup, jak v dané situaci jednat a to z pohledu pracovníků OSPOD, ale i jiných zapojených subjektů. Součástí je uvedena i legislativní opora důležitých činností, kompetencí a povinností zainteresovaných subjektů, jaká opatření lze uplatnit, jak pracovat s rodinou a dítětem. S jakými subjekty OSPOD při řešení jevu spolupracuje, jaké subjekty tvoří síť pomoci, jaké služby a zdroje pomoci lze využít či zprostředkovat jejich pomoc ohrožené rodině či dítěti, jak postupovat v případě motivovaného i nemotivovaného klienta, nebo také jak postupovat v případě souvisejících jevů.

Metodická příručka předkládá tři části. V první části jsou představeny klíčové faktory, které mohou způsobit či ovlivnit výskyt nežádoucích sociálních jevů u jedince nebo rodiny. Výčet těchto faktorů byl zařazen do příručky především s ohledem na získání rámcového kontextu o situacích, ve kterých se mohou ohrožené rodiny a děti nacházet.

Druhá část zpracovává tematické oblasti sociálních situací, které náleží jednotlivým sociálním jevům v rámci sítě služeb. Dokument obsahuje 44 zásadních karet sociálních jevů, které jsou strukturovány do 9 kategorií na základě společných sociálních situací, se kterými se nejčastěji setkávají zástupci OSPOD¹. Každý popsáný jev obsahuje stručnou definici pojmu a vztah jevu k množnému ohrožení dítěte, mladistvého či rodiny. Následuje způsob zjištění a ohlášení jevu, postup řešení situace pro pracovníky OSPOD, další specifické postupy odvíjející se od charakteru sociálního jevu, např. popis práce s motivovaným, případně nemotivovaným klientem, popis spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty, popis kompetencí OSPOD v případě nespolupracující a dysfunkční rodiny apod. Uvedeny jsou také

¹ Výběr a kategorizace jevů byla provedena s ohledem na výzkumné šetření realizované agenturou Sociotrendy mezi vedoucími pracovníky OSPOD ORP Pardubického a Karlovarského kraje.

optimální lhůty řešení situace, intenzita sociální práce s rodinou², síť pomoci, tedy výčet zainteresovaných a klíčových subjektů, včetně služeb a zdrojů pomoci.

Služby a zdroje pomoci jsou kategorizovány na základě resortního a legislativního vymezení. Služby dle zákona 108/2006 Sb.; zařízení ústavní výchovy dle zákona 109/2002 Sb.; zařízení SPOD dle zákona 359/1999 Sb.; školská poradenská zařízení dle vyhlášky 72/2005 Sb.; zdravotnická a léčebná zařízení dle zákona 372/2011 Sb. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Samostatně jsou uvedeny také specifické klíčové služby či činnosti, zdroje pomoci, které jsou při řešení daného jevu významné. Tyto služby, činnosti či zdroje pomoci mohou být součástí služeb poskytovaných v rámci zákona o sociálních službách nebo se jedná o služby neregistrované. Výčet uvedených služeb a zdrojů pomoci nemusí být úplný, vždy záleží na charakteru řešené situace, nicméně nabízí přehled nejdůležitějších zdrojů pomoci, na které se OSPOD, rodina či dítě a další zapojené subjekty, mohou obracet.

Každá karta sociálního jevu je doplněna také o grafické znázornění postupu řešení situace. Grafické znázornění pomáhá s rychlou orientací v činnostech, kompetencích a povinnostech pracovníků OSPOD i dalších zapojených subjektů, znázorňuje také jednotlivé vazby mezi subjekty, důležité a klíčové činnosti či opatření a výčet vybraných, základních služeb pomoci. Grafické znázornění reprezentuje zasíťování služeb v rámci minimálního rámce služeb pro ohrožené děti a rodiny, které je pro konkrétní jev uvedeno.

Třetí část dokumentu uvádí přehled služeb dle zákona 108/2006 Sb.; přehled zařízení ústavní výchovy dle zákona 109/2002 Sb.; zařízení SPOD dle zákona 359/1999 Sb.; školských poradenských zařízení dle vyhlášky 72/2005 Sb. popřípadě dalších služeb. U každé ze služeb je uvedeno její legislativní ukotvení, krátká definice služby, sociální jevy, které daná služba může řešit, a také specifické klíčové činnosti, které jsou poskytovány v rámci služby či zařízení. V legislativě takto specificky, s ohledem na problematiku ohrožených rodina dětí, vymezeny nejsou (například u služby SAS pro rodiny s dětmi budou jako tyto klíčové činnosti zmíněny například komplexní péče o rodiny s dětmi, nácvik rodičovských kompetencí, doprovod na úřady, podpora při hledání zaměstnání, podpora při komunikaci s potenciálními zaměstnavateli, doučování dětí apod.).

² Lhůty a intenzita řešení situace jsou uvedeny u každého jevu různě v závislosti na specifickém řešení daného jevu. U některých jevů je popis intenzity sociální práce s rodinou klíčový a důležitý (například intenzita sanace, služeb SAS, doučování apod.), u jiných jevů není tato intenzita sledována, naopak může být s ohledem na sociální jev jako důležitá zmíněna frekvence povinných návštěv pracovníka OSPOD v zařízeních ústavní výchovy, kde je umístěno dítě v evidenci OSPOD, což u jiných jevů důležité být nemusí.

Metodická příručka typologie situací a služeb pro rodiny byla vypracována tak, aby v praxi poskytla pracovníkům OSPOD či jiným odborníkům praktické vodítko při řešení situací klientů, oporu při výběru vhodných služeb pomoci při práci s ohroženými dětmi a rodinami. Současně však upozorňujeme, že práce s lidmi je vždy individuální, každý případ sociální práce má svá specifika, kauzy často bývají multi-problémové, a proto se mohou jednotlivé postupy řešení sociálních jevů v některých případech lišit. Příručka uvádí ideální postupy řešení daných situací, nezahrnuje všechny možné scénáře problémových situací.

I. Identifikace klíčových faktorů působících na vznik sociálně nežádoucích jevů

Následující část představuje výčet zásadních vnějších a vnitřních faktorů, které ovlivňují a zapříčiňují vznik sociálně nežádoucích jevů. Tato kapitola představuje základní pojmy, které se k problematice ohrožených dětí a rodin vztahují, a které jsou uváděné v příručce s ohledem na výkon praxe pracovníků OSPOD a jiných odborníků.

I. 1 Vnější faktory působící na vznik sociálně nežádoucích jevů

I. 1.1 Společenské prostředí

Postupně se měnící struktura společnosti i hodnotové orientace a vzorce chování jejich jednotlivých členů, mají velký vliv na děti a mládež, kteří hodnoty a vzorce chování přebírají. Dnešní společnost je globálně orientovaná na prosazování konzumního stylu života, kultu peněz a to vše má na hodnotový systém a chování rodin i jejich dětí velmi významný dopad.

Prevence a pomoc v oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, v oblasti rizikového chování dětí a mládeže či v otázce špatného rodinného zázemí, ze kterého vycházejí negativní hodnotové orientace a postoje a špatné vzorce chování, vyžaduje úzkou spolupráci a vzájemné působení všech sil společnosti, což předpokládá množství spolupracujících aktérů. Vedle rodiny, škol a školských zařízení je třeba sladěných a propojených opatření v oblasti:

- zájmových organizací,
- občanských sdružení,
- místní samosprávy,
- zdravotnických zařízení,
- pedagogicko-psychologických poraden,
- středisek výchovné péče pro děti a mládež, kulturních středisek,
- duchovní sdružení,
- policejních orgánů,
- státní správy,
- podnikatelských subjektů aj.

I. 1.2 Sociální prostředí

Sociální prostředí identifikuje, v jakém sociálním kontextu se člověk nachází, a jaké sociální situace či jevy ovlivňují jeho každodenní život. Vypovídá také o kvalitě života a umožňuje predikci výskytu nežádoucích sociálních či ekonomických jevů nejen u jedince, ale i v případě celé rodiny nebo domácnosti. Služby pro rodinu a děti jsou nezbytně zacíleny také na děti a rodiny ze sociálně vyloučených lokalit, rodiny sociálně vyloučené a ohrožené sociálním vyloučením.

Sociální vyloučení, sociálně vyloučená lokalita

Sociální vyloučení je důležitý pojem, který se vznikem sociálních problémů a sociálně nežádoucích jevů úzce souvisí. Míra obecného sociálního vyloučení se posuzuje v několika rovinách. Z hlediska prostorového, sociálního, ekonomického a symbolického vyloučení.

Prostorové vyloučení

- Je charakterizováno lokalitou, která nesplňuje základní podmínky pro standardní kvalitu života a zajištění základních lidských potřeb, například lokalita bez zdroje pitné vody, elektřiny, bez dostatečné a základní občanské vybavenosti, s nevyhovujícím bytovým fondem nebo lokalita se špatnou dopravní dostupností.
- Je vymezeno jako vyloučená lokalita a její prostor, kde jsou koncentrováni vyloučení jedinci, kteří jsou nositeli nepříznivých sociálních charakteristik, například jsou dlouhodobě nezaměstnaní, jsou příjemci sociálních dávek, zadlužení, nejsou schopni splácet nájem nebo dodržovat v bytových prostorech základní hygienické normy.
- Prostorové vyloučení a život lidí ve vyloučených lokalitách velmi často souvisí s dalšími faktory, které se navzájem podmiňují a ovlivňují, zejména s faktory ekonomického vyloučení.

Ekonomické vyloučení

- Je primárním zdrojem, zároveň i důsledkem chudoby, která jedince vylučuje nejen z životního standardu nebo z možnosti zajistit si své základní potřeby, ale také jej vylučuje z životních šancí, které jsou ve společnosti obvyklé.

- Mezi základní příčiny i důsledky ekonomického vyloučení patří např. dlouhodobá nezaměstnanost, extrémně nízké příjmy (příjmová chudoba) a zadluženost.

Sociální vyloučení

- Představuje jistou formu sociální izolace jedinců, kterým sociální vyloučení brání navazovat vtahy s ostatními členy společnosti či komunity a podílet se na sociální integraci. Takoví jedinci nemohou s okolím sdílet určité sociální statusy nebo instituce, a také se nemohou účastnit na sociálních, ekonomických, kulturních či politických systémech, které představují základní podmínky sociální integrace jedince do společnosti a jeho aktivit v rámci společnosti.
- Izolace může být úplná nebo je omezena pouze na styk a kontakt s lidmi, kteří se nacházejí ve stejném nebo podobném sociálním postavení, tedy vyloučení.

Symbolické vyloučení

- Sociální vyloučení je jedinci přiřknuto ze strany společnosti a okolí, které jej na základě daných významů a charakteristik pro jednotlivé kategorie jako vyloučeného označí.

Ve většině případů rodin sociálně vyloučených, vyloučením ohrožených nebo sociálně a ekonomicky špatně zajištěných, je krizová situace rodiny důsledkem více navzájem se podmiňujících a ovlivňujících problémů a sociálních faktorů. Z tohoto důvodu je zapotřebí komplexní řešení v rámci sítě a multioborový přístup více odborníků. Mezi nejčastější vnější faktory, které působí na vznik sociálních problémů a sociálně patologických nežádoucích jevů patří zejména:

- Vyloučené sociální prostředí, ve kterém rodina neplní své základní funkce.
- Struktura rodiny, zejména trend zvyšujícího se počtu neúplných rodin.
- Špatná ekonomická situace rodiny a nedostatečné zajištění základních materiálních potřeb jejich členů, nízká finanční gramotnost, zadluženost rodin.
- Nevyhovující bytové a hygienické poměry domácnosti.
- Výchovné a vývojové poměry v rodině a u dětí s ohledem na rizikové trávení volného času dětí.

- Nízké vzdělání, nedokončené základní, popřípadě střední vzdělání rodičů, následná nedostatečná podpora vzdělání jejich dětí a nedůslednost při plnění základních povinností dětí.
- Špatné, konfliktní či agresivní vztahy v rodině (mezi rodiči, sourozenci, napříč generacemi atd.), absence vzájemné komunikace.

I. 1.3 Školní prostředí dětí a mládeže

Školní prostředí je zdrojem prvních procesů socializace dětí s vrstevníky, stejně tak jako se zde dítě stává členem prvních subkultur v rámci třídy. V některých případech pak mohou být tyto podskupiny zárodkem asociálních part, jejichž chování směřuje k sociálně patologickým projevům. Příčinou postupně se vyvíjejícího a zesilujícího sociálně negativního chování u dětí však ve školním prostředí nejsou jen vrstevníci a „špatná parta“, ale také systém výuky, přístup třídního učitele nebo vedení školy k řešení nepříznivých situací v kolektivu dětí, a velký podíl má také samotný přístup dítěte k výuce.

„Ukazuje se, že mezi neparticipujícími žáky jsou ti, kteří mají vyšší pravděpodobnost sociálního selhání a osvojení si sociálně negativního chování. Závažným rizikem v těchto školách je stres a nuda. I tyto rizikové faktory mohou dovést děti až k závislosti na droze, ke vzniku násilí, šikany a dalších společensky negativních jevů, a to i přes prováděné a mnohdy nákladné a rozsáhlé preventivní programy.“ (MŠMT, Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002).

Dalšími často se vyskytujícími negativními jevy ve školním prostředí mohou být šikana, rasismus a projevy nesnášenlivosti, dále také přestupky či páchaní trestné činnosti. Jako například násilí, užívání tabáku, alkoholu, lehkých drog i těch tvrdých, vandalismus a další.

Dalšími faktory, které ve školním prostředí mohou vést k sociálně negativním jevům a k rizikovému chování u dětí je např. vedení ke striktně dodržované kázni a pravidlům, což na druhou stranu brání k rozvoji samostatnosti, tvořivosti a prosociálních dovedností dětí. Dále demotivující protěžování nadaných žáků na úkor žáků s horším prospěchem, apod.

V poslední době se v souvislosti se školními problémy, kázeňskými prohřešky a školní neúspěšností objevuje také stále více případů dětí s poruchami ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou) a dalšími specifickými poruchami učení u dětí.

I. 1.4 Rodina

Z hlediska základních funkcí je rodina vymezena jako jednotka reprodukční, zajišťující materiální zaopatření, plnící výchovnou a emocionální funkci. Pokud je rodina dysfunkční, právě v této emocionální oblasti může být pro dítě nejvíce zraňující, například dojde-li k psychickému nebo fyzickému týrání, k sexuálnímu zneužívání, zanedbávání apod. Rodina plní pro dítě funkci socializační, stejně tak jako jsou rodiče nositeli a představiteli základních vzorců chování, které ovlivňují výchovu a budoucí vývoj dětí.

Hlavním indikátorem kvality rodiny a rodinného života je především míra uspokojování základních potřeb dítěte, mezi které patří:

- Biologické potřeby (zajištění dostatečné stravy a spánku, včetně zajištění adekvátního a standardně vybaveného obydlí, zajištění domova, bezpečí apod.)
- Psychické potřeby (životní jistota dítěte, zda se dítě cítí být plnohodnotně přijato a integrováno do rodiny, zda pociťuje pocit bezpečí a lásky, přívětivost ze strany rodičů, zda rodičům důvěřuje apod.)
- Sociální potřeby (jistota v mezilidských vztazích, zajištění pozitivních kontaktů s vrstevníky dítěte, aby se mohla rozvíjet jeho socializační stránka. Dále zajištění přiměřeného přísunu sociálních podnětů, zprostředkování okolního světa, jakožto smysluplné fungující jednotky, dítěti, která mu poskytuje řád, účelné pracovní postupy, vzorce chování a společensky akceptované normy, tedy fungující a okolím přijatelné strategie společenského chování apod.)
- Potřeba pozitivní identity (vytvoření zdravého sebepojetí, sebevědomí a sebeúcty dítěte v rámci rodinného prostředí a správné výchovy. Důležité jsou také podněty ze strany rodičů ohledně budoucí perspektivy dítěte a jeho plánování. Do obsahu pozitivní identity dítěte patří také jeho vzpomínky z dětství, pocity, které si odnáší ze vztahu se svými rodiči, sourozenci atd., a také jakým způsobem jsou dítěti sdělována důležitá fakta a pravda s ohledem na stupeň jeho rozumového a citového vývoje).

K nežádoucím sociálním jevům uvnitř rodiny nebo u dětí dochází v případě, že rodina některá ze svých základních funkcí neplní (např. sociální, finanční a materiální zajištění, důslednou a řádnou výchovu dětí atd.), pokud rodiče v potřebné míře neuspokojují základní potřeby dítěte nebo pokud rodiče nenaplní práva a povinnosti spojené s rodičovskou zodpovědností definovanou v zákoně č. 89/2012 Sb., § 858 jako: „Rodičovská odpovědnost

zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.“

V situaci, kdy rodina nebo některý její člen, případně členové, neplní své základní funkce, požadavky a úkoly dané společenskou normou, dochází k tzv. poruše rodiny a ta se dle příčin dělí na:

- Objektivní, která je na vůli rodičů nezávislá (např. nezaměstnanost, invalidita, nemoc, úmrtí, hladomor atd.)
- Subjektivní, která je na vůli rodičů závislá (např. zanedbání dítěte, neochota přijmout společenské normy, alkoholismus, nezralost, neochota najít si práci, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi apod.)
- Smíšené (příkladem může být situace, kdy k dlouhodobé nemoci rodiče dojde po jeho užívání drog nebo alkoholu, a tento rodič je následně neschopen zaměstnání, a tedy ekonomického zajištění rodiny.)

I. 1.5 Struktura rodiny

Úplnost, neúplnost rodiny. V České republice postupně ubývá celkový počet uzavřených sňatků, přičemž stoupá podíl rozvodů uzavřených manželství. S tím souvisí také narůstající počet dětí narozených mimo manželství, v neúplné rodině. Současně se rozšiřuje trend svobodných matek samoživitelek. To vše může vést ke zhoršeným sociálním i ekonomickým podmínkám takových domácností, které mohou mít nepříznivý vliv na vývoj a výchovu dětí.

I. 1.6 Rodiny se specifickými potřebami

Pod pojem rodiny se specifickými potřebami spadají rodiny neúplné, vícedětné, rodiny se členem zdravotně postiženým, rodiny v systému náhradní rodinné péče, rodiny etnických menšin nebo rodiny přistěhovalců. Tyto rodiny se vymezují jako více náchylné ke vzniku sociálních problémů, výchovných problémů, často zde dochází k nedostatečnému finančnímu zajištění, také se mnohem více potýkají s ohrožením v podobě sociálního vyloučení. U dětí z těchto rodin se lze častěji setkat se sociálně patologickými jevy a rizikovým chováním (například se záškoláctvím, s konzumací alkoholu a drog, s pácháním přestupků a trestných činů, s předčasným opuštěním školního systému apod.). Jedním

z problémů je nedůsledná výchova, nedostatečná pozornost věnovaná dětem, např. z důvodu velkého počtu dětí, nezájmu ze strany rodičů, nedostatku času, absence jednoho z rodičů apod. Svoji roli hrají také špatné vzorce chování, které svým dětem rodiče předávají (nezaměstnanost, nízké nebo nedokončené vzdělání, nezodpovědné jednání, alkoholismus, drogy, násilí v rodině atd.).

I. 1.7 Ekonomická situace rodiny

Ekonomická situace identifikuje potenciál životní úrovně rodiny. Dobrá ekonomická situace rodiny předpovídá i optimální plnění všech důležitých funkcí rodiny. Špatná ekonomická situace rodiny také nevykazuje příznivý vliv na výchovu a vývoj dětí pocházející z takových rodin nebo na podporu a finanční zajištění jejich dalšího vzdělávání. Zároveň také poukazuje na nedostatečné materiální zajištění dětí a jejich základních potřeb či zajištění kvalitního trávení volného času, které je důležité v otázce prevence nežádoucích sociálních jevů.

Špatnou ekonomickou situaci rodiny zapříčiňuje především dlouhodobá nezaměstnanost, chronická a duševní onemocnění, nízké vzdělání, zadluženost jejích členů nebo nadbytečné výdaje za návykové látky, alkohol apod. Příjmy takových domácností jsou z velkého podílu závislé na sociálních dávkách a dávkách podpory. U dětí pocházejících z finančně znevýhodněných rodin navíc lze předpokládat budoucí obdobný vývoj a podobně špatnou finanční situaci spojenou se sociálními faktory, které jsou nejčastěji její příčinou.

Nezaměstnanost: Riziko představuje především dlouhodobá nezaměstnanost (většinou spojená s nízkým nebo nedokončeným vzděláním, s nedostatečnou kvalifikací, s dlouhodobým onemocněním apod.). Je také zásadní otázkou, zda se člen rodiny snaží práci aktivně získat, nebo pracovat odmítá a spoléhá se na možnost pobírání sociálních dávek, čímž nejen nepřispívá ke zlepšení rodinné životní situace, ale především dětem předává nežádoucí model a vzor chování. Je tedy velmi pravděpodobné, že v budoucnu získá další generace rodiny podobný přístup k zaměstnání.

Zadluženost: Příčinami, které zadluženosti předchází, bývají v domácnostech většinou následující sociální situace: Nezaměstnanost nebo nízké příjmy, nízké vzdělání, alkoholismus nebo užívání drog či jiné závislosti (např. gamblerství), finanční negramotnost, apod.

Nízké vzdělání rodičů: Velmi častým důvodem nízkého nebo nedokončeného základního vzdělání je předčasný odchod ze systému vzdělávání. Pokud takový rodič školu předčasně

opustil, je velice pravděpodobné, že důraz na vzdělání nebude klást ani u dětí a nebude důsledný, co se týká dohledu nad plněním školních povinností a docházky.

Nízké vzdělání také velmi úzce souvisí s dlouhodobou nezaměstnaností nebo s neochotou do zaměstnání nastoupit. Ve většině případů tak základní nebo nedokončené základní vzdělání souvisí se špatnými životními a finančními podmínkami v rodině a tento trend se předává na další generace. Předává se však nejen chudoba a špatná uplatnitelnost na trhu práce, ale také negativní či lhostejný přístup ke vzdělávání a školním či pracovním povinnostem.

I. 1.8 Materiální potřeby

S ohledem na dnešní dobu, materiální nároky vzrůstají (značkové oblečení a obuv, elektronika, vysoké kapesné atd.), což může znamenat velký problém u dětí a mládeže, kteří jejich nedostatek pociťují jako formu diskriminace či ponížení ve srovnání se svými vrstevníky. Děje se tak zejména v dětských kolektivech (ve škole, v zájmových kroužcích atd.), kdy se děti ze slabších, chudších či sociálně vyloučených rodin střetávají s dětmi (někdy, až nadstandardně) materiálně dobře zajištěnými. V tomto důsledku může ze strany takových dětí docházet k šikaně, posměchu či jiným psychickým nátlakům vůči dětem ze sociálně a ekonomicky slabších rodin. Tento nepříznivý vývoj se dále může odrazit v jejich postoji ke škole (záškoláctví, horší prospěch, odbývání školních povinností atd.), v trávení volného času, chycení se špatné party, popřípadě ostatních dětí ze sociálně a ekonomicky slabších rodin či z rodin sociálně vyloučených, kteří v mnoha případech navádí k páchání přestupků či trestných činů, k užívání alkoholu, drog a jiných návykových látek apod.

I. 1.9 Hygienické poměry

Identifikátory špatných hygienických poměrů v domácnosti mohou být nedostatečná vybavenost či absence základních sanitárních zařízení a místností v bytě, špína, zápach, hromadění odpadu, plísně a jiná bakteriální znečištění obytných prostor. V takových rodinách se navíc nedbá na základní hygienu těla, vlasů, úst atd.

V případě dětí bývají v mnoha případech špatné hygienické poměry domácnosti rozpoznány na základě identifikace třídním učitelem, či jiným pedagogickým pracovníkem školy, kam dítě dochází (špinavé tělo, vlasy i oblečení, absence základních hygienických návyků dětí, vši, časté onemocnění atd.) nebo ze strany pracovníků OSPOD, kteří s rodinou a dětmi (hned po škole) přicházejí do styku v krizové situaci jako jedni z prvních aktérů služeb.

Často se tak děje ve formě přímé návštěvy domácnosti a rodiny, která špatné hygienické poměry ihned odhalí.

I. 1.10 Bytové poměry

Faktor ukazující nejen životní úroveň domácností, ale také uspokojení a zajištění různých potřeb jejich členů. Bytová situace ovlivňuje podmínky a kvalitu rodinného života, například výchovu dětí, společné trávení volného času, přiměřené podmínky pro soukromí jednotlivých členů atd. Bytové poměry v nejvyšší míře ovlivňuje ekonomická situace rodiny. Pokud je finanční zajištění domácnosti nedostačující, odpovídá tomu i podoba bydlení a s tím související špatné podmínky pro vývoj dětí. Nejedná se při tom jen o nedostačující velikost bytu vzhledem k počtu členů domácnosti, špatné vybavení bytu, nevyhovující zajištění základní hygieny atd., ale také o lokalitu, kde se byt nachází. Pokud dítě vyrůstá v sociálně vyloučené lokalitě a jeho vývoj je ovlivněn životem v ní, je velmi pravděpodobné, že se tento způsob života bude přenášet i na další generace.

I. 1.11 Výchovné a vývojové poměry u dětí a v rodině

Nedůsledná výchova ze strany rodičů a ostatních rodinných příslušníků bývá jednou z nejčastějších příčin sociálně nežádoucího, patologického jednání u dětí. Velice důležité je v otázce vývoje a výchovy dětí, jaké modely chování a jednání jim poskytnou rodiče. Pokud dítě u rodičů už od mala vidí, že nechodí do práce, nedodržují dohody, pijí alkohol, chovají se agresivně a násilně, nezakládají si na vzdělání atd., pak je velice pravděpodobné, že dítě tyto vzorce nežádoucího sociálního chování, ve kterých bylo vychováváno, převeze a bude pokládat za „normální“. Například, pokud rodiče dítěti dovolí opakovaně nejít do školy, absenci mu omluví a vzdělání nepovažují za důležité, nepovažuje jej za důležité ani dítě, a tato situace se později projeví i v jeho vztahu k povinnostem ohledně zaměstnání a docházky do něj. Nedůsledná výchova dětí také velice často souvisí s pácháním přestupků a trestné činnosti dětmi.

Rizikové je také trávení volného času dětí, pokud se o něj jeho rodiče nezajímají a je jim jedno, co jejich dítě ve volném čase dělá a s kým ho tráví. V takovém případě se děti velice často chytanou nevhodné party a jejich představa o trávení volného času spočívá především v užívání drog, alkoholu a jiných návykových látek, v násilí, páchání trestné činnosti nebo vandalismu, šikanování jiných apod.

I. 1.12 Vzdělání

Vzdělání je důležitým prostředkem nejen k osobnímu rozvoji jedince, ale také umožňuje dobrou uplatnitelnost na trhu práce, která souvisí s kvalitním a zodpovědným životním stylem nejen u těchto jedinců, ale i u dalších generací. Rodina v životě dítěte a mladistvého plní důležitou socializační a výchovnou funkci. Pokud k jejímu plnění ze strany rodičů nedojde, dá se předpokládat narušený a problémový vývoj jedince, spojený s různými sociálně nežádoucími jevy.

U dětí a mládeže pocházejících ze sociálně a ekonomicky znevýhodněných rodin či ze sociálně vyloučených lokalit, lze velmi často spatřovat typické sociální jevy jako např. záškoláctví, neplnění školních povinností (což také úzce souvisí s nedůslednou výchovou a nezájmem ze strany rodičů), špatné studijní výsledky, předčasné ukončení základního nebo středoškolského systému vzdělávání, nezájem o mimoškolní aktivity, kvalitní trávení volného času atd. To vše může velmi pravděpodobně v budoucnu vést k nezaměstnanosti, špatné finanční situaci, zadluženosti, závislosti na návykových látkách a alkoholu, trestné činnosti a ostatním nežádoucím sociálním jevům.

I. 1.13 Vztahy mezi členy rodiny

Pro děti bývají z hlediska rodinných vztahů (zejména z hlediska vztahů matka-otec, rodiče-dítě a dítě-sourozenci) nejtěžší především problémy spojené s rozvodem rodičů, násilím nebo alkoholismem v rodině, přílišnou přísností rodičů nebo nepochopením, netolerancí, nezájmem ze strany rodičů. Tyto negativní sociální situace uvnitř rodinného prostředí, kde dítě vyrůstá, mají veliký vliv na jeho psychický vývoj a často vedou k psychickým poruchám, k poruchám chování nebo k sociálně patologickému chování dítěte. Dítě, které mnohdy důvody pro vznik krizové rodinné situace nechápe, má navíc tendenci považovat vzniklé situace za vlastní chybu a obviňovat se, což velmi často vede k útěkům z domova, zhoršenému prospěchu ve škole či k záškoláctví, nebo k již zmiňovaným ostatním sociálně patologickým negativním jevům a chování.

K negativnímu vnímání rodinného prostředí, strachu dětí z rodičů a k podobným jevům, však nemusí docházet pouze v případě, že se v rodině vyskytují sociálně patologické jevy, rodina se nachází v těžké krizi nebo na pokraji sociálního vyloučení. Velmi často nepříznivě ovlivňují psychický vývoj a budoucí chování dětí ovlivňují rodiče například až přehnaně tvrdou a přísnou výchovou, přehnanými nároky na dítě (ohledně školních výsledků,

mimoškolní a zájmové činnosti apod.), upřednostňováním trestů před odměňováním či nadměrným používáním výhružek, zákazů, shazování a podrývání sebevědomí dítěte apod., jako standardních nástrojů v rámci výchovy.

II. Tematické oblasti sociálních situací v rámci sítě služeb

Tato část dokumentu – *Tematické oblasti sociálních situací v rámci sítě služeb*, obsahuje 44 karet sociálních jevů, které jsou rozděleny do 9 kategorií na základě společné sociální situace. Každý popsaný jev obsahuje stručnou definici pojmu a vztah jevu k možnému ohrožení dítěte, mladistvého či rodiny. Následuje způsob zjištění a ohlášení jevu, postup řešení situace pro pracovníky OSPOD, další specifické postupy odvíjející se od charakteru sociálního jevu (např. popis práce s motivovaným či nemotivovaným klientem, popis spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty, popis kompetencí OSPOD v případě nespolupracující a dysfunkční rodiny apod.). Uvedeny jsou také optimální lhůty řešení situace, intenzita sociální práce s rodinou³, síť pomoci (výčet zainteresovaných a klíčových subjektů), služby a zdroje pomoci.

Služby a zdroje pomoci jsou kategorizovány na základě resortního a legislativního vymezení (služby dle zákona 108/2006 Sb.; zařízení ústavní výchovy dle zákona 109/2002 Sb.; zařízení SPOD dle zákona 359/1999 Sb.; školská poradenská zařízení dle vyhlášky 72/2005 Sb.; zdravotnická a léčebná zařízení). Samostatně jsou uvedeny také specifické klíčové služby či činnosti, zdroje pomoci, které jsou při řešení daného jevu velice důležité a jsou proto uvedeny samostatně. Tyto služby, činnosti či zdroje pomoci mohou být součástí služeb poskytovaných v rámci zákona o sociálních službách nebo se jedná o služby neregistrované. Výčet uvedených služeb a zdrojů pomoci nemusí být úplný, vždy záleží na specifikách řešené situace, nicméně nabízí přehled nejdůležitějších zdrojů pomoci, na které se OSPOD, rodina či dítě a další zapojené subjekty, mohou obracet.

Každý sociální jev je doplněn také o grafické znázornění postupu řešení situace. Grafické znázornění pomáhá v rychlé orientaci v činnostech, kompetencích a povinnostech pracovníků OSPOD i dalších zapojených subjektů. Znázorňuje také jednotlivé vazby mezi subjekty, postupy, důležité a klíčové činnosti či opatření, výčet zásadních služeb pomoci.

³ Lhůty a intenzita řešení situace jsou uvedeny u každého jevu různě v závislosti na specifickém řešení daného jevu. U některých jevů je popis intenzity sociální práce s rodinou klíčový a důležitý (například intenzita sanace, služeb SAS, doučování apod.), u jiných jevů není tato intenzita sledována, naopak může být s ohledem na sociální jev jako důležitá zmíněna frekvence povinných návštěv pracovníka OSPOD v zařízeních ústavní výchovy, kde je umístěno dítě v evidenci OSPOD, což u jiných jevů nemusí být důležité.

II. 1 Dysfunkční rodina a související sociální jevy

Sociální situace

1. Dysfunkční rodina

Sociální jevy

- 1.1. Násilí v rodině
- 1.2. Ohrožené plnění funkcí rodiny
- 1.3. Konfliktní vztah mezi rodiči
- 1.4. Rozpad rodiny, rozvod
- 1.5. Absence vztahu k dítěti, poruchy attachmentu

1. Dysfunkční rodina

1.1 Násilí v rodině

Postup řešení situace pro OSPOD

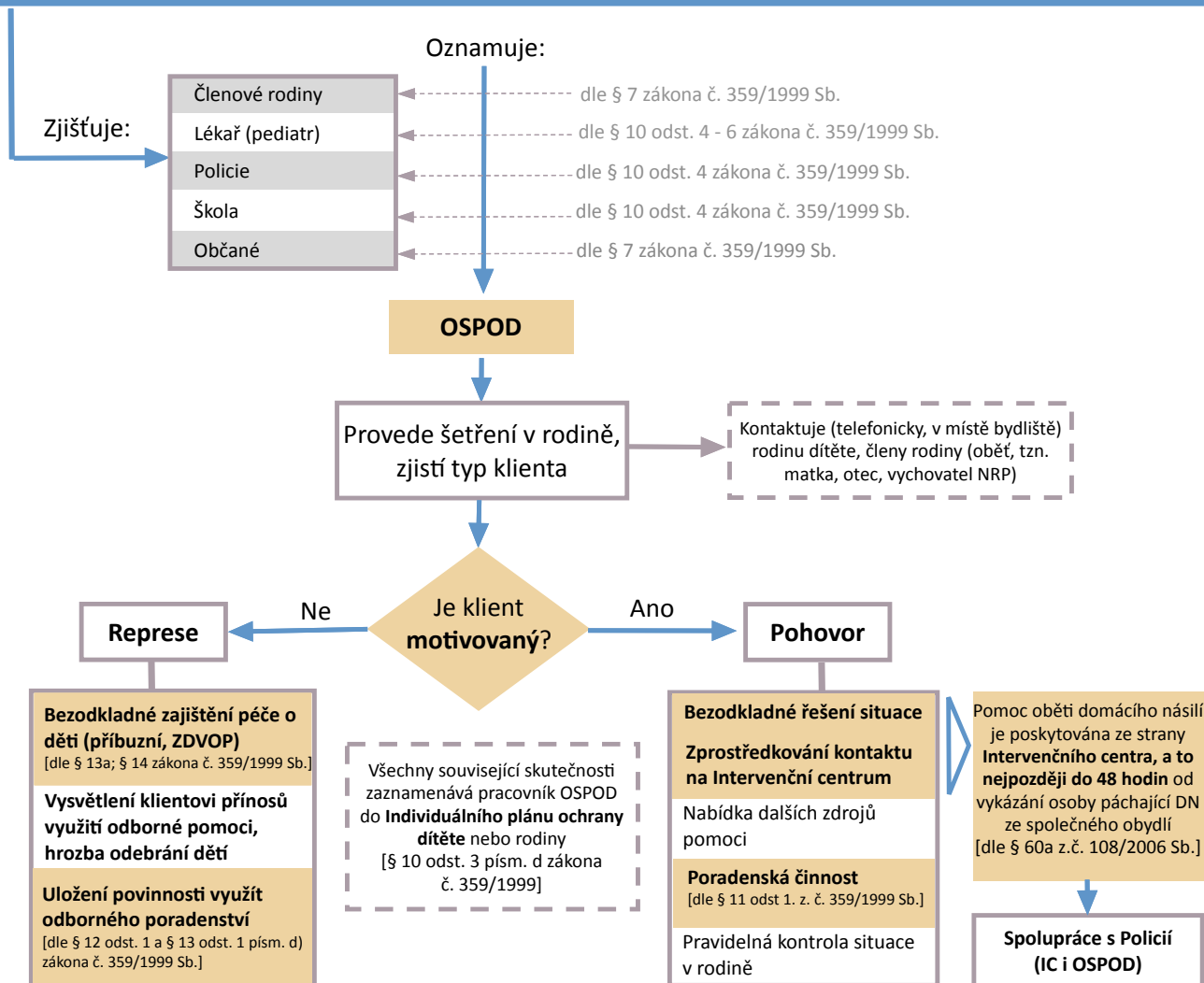
<i>Sociální jev - definice</i>	Násilí v rodině, také domácí násilí, je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi sobě blízkými osobami, které žijí ve společné domácnosti. K násilí dochází opakovaně, skrytě, mimo kontrolu veřejnosti a vyznačuje se stupňováním intenzity násilných činů.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z domácího násilí na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny (oběť – matka nebo otec) a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, Intervenčním centrem, s rodinou, příbuznými, případně se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci, - pokud dojde v rodině k násilí páchaném na dítěti – kontaktuje OSPOD soud ohledně předběžného opatření – umísťuje dítě do ZDVOP nebo následně do dětského domova (na základě § 13a; 14; 16 zákona o SPOD a na základě § 76 občanského soudního řádu), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.

<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na Intervenční centrum a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi, v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb., - umístění dětí do NRP příbuzných či jiných osob, popřípadě umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Situace domácího násilí musí být řešena bezodkladně. Na základě vykázaní osoby páchající DN ze společného obydlí je oběti poskytnuta ze strany IC (ve spolupráci s OSPOD) pomoc nejpozději do 48 hodin od vykázaní. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.

Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro oběti DN může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Policie</i>	Policie a orgány činné v trestním řízení při výslechu dětské oběti postupují tak, aby první výslech byl také poslední a nebylo nutné ho opakovat či doplňovat. Výslech dětské oběti provádějí kvalifikovaní pracovníci a dohlíží, aby odpovídal zákonným požadavkům na výslech osoby mladší než patnáct let.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě občanského soudního řádu (dle § 76), ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Intervenční centrum (§ 60a) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Azylový dům (§57) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické sezení, terapie Rodičovské poradenství a psychoterapie Sanace rodiny

	Individuální, rodinná, párová terapie Krizový pobyt, dočasné ubytování Asistovaný styk rodiče s dítětem
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> policie, blízká rodina, OSPOD, Azylový dům pro matky s dětmi <i>Obsah služby:</i> poskytnutí ubytování pro matku se dvěma dětmi. Matka je zaměstnaná. Matka se dvěma dětmi v procesu rozvodu. Mezi rodiči byly dlouhodobě komplikované vztahy. V situaci, kdy opět došlo ke konfliktům a hrozilo fyzické napadení, matka zavolala policii. Policie konfliktní situaci neřešila, ale zajistila matce a dětem možnost odjet na několik dnů mimo bydliště k příbuzným. Následně hlášením policie OSPOD, i kvůli tomu, že konflikty mezi rodiči byly dlouhodobé, bylo ze strany OSPOD matce nabídnuto přechodné ubytování v azylovém domě pro matky s dětmi v samostatném pokoji v bytové jednotce města, sloužící jako krizové bydlení (byt obývaly ještě dvě další ženy s dětmi). Matka v průběhu pobytu podala žádost o byt a po jeho získání se s dětmi do bytu přestěhovala. V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly: - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, mapování příčin vzniku daných sociálních nežádoucích jevů a dalších skutečností s tím souvisejících, zejména rozhovorem s matkou dětí, - zajištění souhlasu matky k jejímu přemístění a přemístění dětí do AD, - zajištění finančních možností matky platit nájem, - měsíční kontrola stavu v AD.	

Násilí v rodině

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Intervenční centrum (§ 60a)

IC poskytuje pomoc osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby nejpozději do 48 hodin nebo pomoc osobám ohroženým DN bez takového podnětu, pokud o ni zažádají. Služba nabízí také psychologickou a terapeutickou pomoc.

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, řešení rodinných, vztahových, osobních krizí (např. fyzické, psychické týrání, šikana, znásilnění, oběti trestných činností atd.).

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, u kterých došlo k domácímu násilí nebo k jiným formám týrání a zneužívání.

Azylový dům (§ 57)

Služba může poskytnout pomoc, stravu, ubytování a odborné poradenství obětem DN s dětmi, které se náhle vlivem nepříznivé životní situace (násilí, týrání apod.) ocitly bez přístřeší.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, které se náhle ocitly bez jakékoliv péče, jejichž život je vážně ohrožen (násilí, týrání apod.). V souvislosti s DN bývají děti nejčastěji umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro oběti DN může být sama rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených, neformálních vztazích.

Psychologické sezení, terapie

Rodičovské poradenství a psychoterapie

Individuální i rodinná terapie pro děti

Krizový pobyt, dočasné ubytování

1.2 Ohrožené plnění funkcí rodiny

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Poruchy rodiny jsou situace, kdy jeden nebo i více členů rodiny neuskutečňují požadavky a úkoly dané společností, je tedy ohroženo plnění rodinných funkcí. Dysfunkční rodina, která své funkce neplní do takové míry, kdy je ohrožen vývoj dítěte a tyto problémy není schopna zvládnout sama.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohroženého plnění funkcí rodiny na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	Základními pilíři pomoci rodině jsou právní ochrana rodiny, její sociálně ekonomické zabezpečení, výchova dětí, mládeže, příprava na manželství, rodičovství a ochrana zdraví členů rodiny. - OSPOD kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud je dítě v rámci nefunkční rodiny ohroženo násilím, týráním, zanedbáváním nebo je jinak ohroženo na zdravém fyzickém či psychickém vývoji, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí polici, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří), - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, v případě, že zjistí, že nefunkční rodina má nepříznivý vliv na průběh vzdělávání dítěte, spolupracuje OSPOD dále intenzivně také se školou, - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění

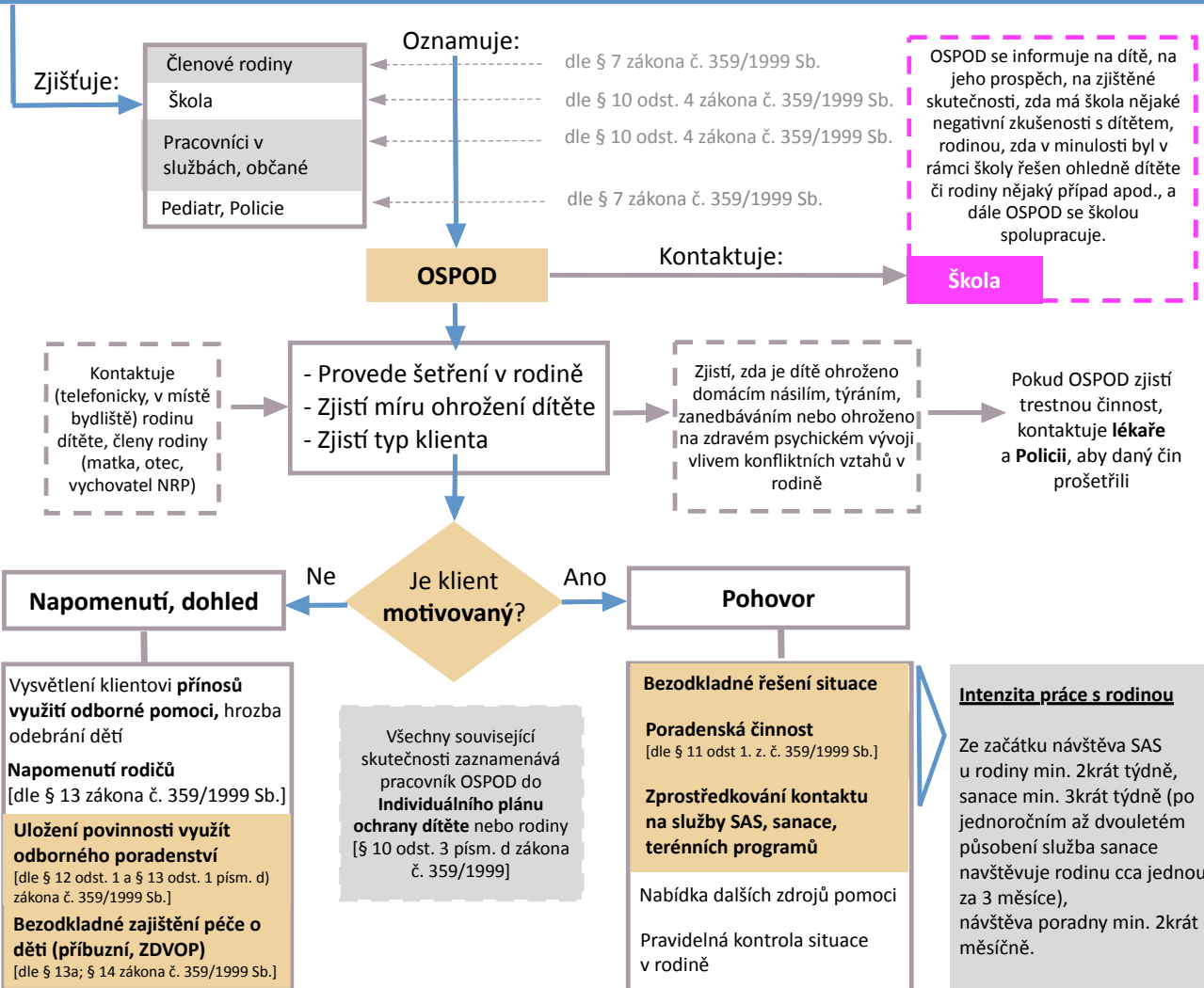
	plánu, - spolupracuje s policií, se školou, s rodinou, příbuznými, případě se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - pokud dojde v rodině k násilí páchaném na dítěti – kontaktuje OSPOD soud ohledně předběžného opatření – umisťuje dítě do ZDVOP nebo následně do dětského domova (na základě § 13a; 14; 16 zákona o SPOD a na základě § 76 občanského soudního řádu), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů dysfunkční rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny, když je jí pomáháno jako celku.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby sanace rodiny, SAS a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- napomenutí rodičů, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb.,

	- umístění dětí do NRP příbuzných či jiných osob, popřípadě umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roky. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat např. jednou za čtvrt roku. Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě terapií a psychologicko-poradenských služeb je nejideálnější několikadenní intenzivní program, než ambulantní docházení jednou měsíčně na hodinu.
<i>Jaký postup se z praxe osvědčil, a jaké byly nastaven pozitivní podmínky?</i>	V případech ohrožených rodin se velmi osvědčily terapeutické pobyty (např. třídenní), které jsou mnohem účinnější než jednorázové docházení do poraden, jelikož se jedná o kontinuální intenzivní práci, která podle praxe přináší lepší výsledky. V rámci těchto pobytů se schází více rodin se stejnými problémy dohromady a navzájem si mohou vyměňovat zkušenosti a praktické tipy. Důležité také je, aby byla v rámci těchto skupin přítomna také vzorová, fungující rodina, která dysfunkčním rodinám může poradit, co jak dělat, co se osvědčilo, co kde pomáhá apod.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.

<i>Škola</i>	V případě, že dysfunkční rodina významně ovlivní prospěch a chování dítěte ve škole, OSPOD se školou a jejími pracovníky zahájí intenzivní spolupráci.
<i>Policie</i>	Policie a orgány činné v trestním řízení při výslechu dětské oběti postupují tak, aby první výslech byl také poslední a nebylo nutné ho opakovat či doplňovat. Výslech dětské oběti provádějí kvalifikovaní pracovníci a dohlíží, aby odpovídal zákonným požadavkům na výslech osoby mladší než patnáct let. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD. Policie jedná ve věci trestných činů proti rodině a dětem ad. dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě občanského soudního řádu (dle § 76), ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Sociálně aktivizační služby (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69) Krizová pomoc (§ 60) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Intenzivní nácvik rodičovských a sociálních kompetencí Rodinná centra Terapeutické pobyty, rodinná setkání – výměna zkušeností Komplexní terénní služby pro rodiny s dětmi Posilování interakce mezi dětmi a rodiči – volnočasové aktivity, víkendové výjezdy rodičů s dětmi, dopolední programy v RC apod.
Příklad z praxe	
<i>Podílející se aktéři:</i> škola, policie, OSPOD <i>Obsah služby:</i> zlepšení prostředí dítěte <i>Forma poskytování:</i> terénní Dítě, 7 let, citově i sociálně zanedbávané, matka pracuje v nočním podniku jako barmanka, nemá na dítě moc času, stará se o něj její přítel, který nepracuje. Oznámení na policii podala ředitelka školy, po tom, co se na ni obrátila třídní učitelka dívky. Vyšlo najevo, že ji přítel matky osahával na genitáliích. Vyučující to neprodleně oznámila ředitelce, která kontaktovala policii. Muž byl vzat do vazby, OSPOD dále provedlo šetření a z důvodu nevhodného prostředí byla dívka svěřena do péče babičky. - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, - kontakt s příbuznými, vyhledání vhodné osoby, - zajištění NRP.	

Ohrožené plnění funkcí rodiny

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti a ohrožují tak správné fungování rodiny.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích a rodinám, ve které se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě tak, aby se co možná nejvíce zabránilo odebrání dítěte z rodiny.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny a konfliktní vztahy mezi členy rodiny. Vidí rodinu v jejím přirozeném prostředí a snaží se tak přispět k optimalizaci rodinné situace.

Terénní programy (§69)

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde ohrožené plnění funkcí rodiny obvykle souvisí s mnoha faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, nezáměstnanost apod.)

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, (např. v rámci nesprávného plnění funkcí rodiny, ohrožení dětí atd.).

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Rodičovské poradenství a psychoterapie

Intenzivní nácvik rodičovských a sociálních kompetencí

Rodinná centra

Terapeutické pobyty, setkání rodin

Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

1. Dysfunkční rodina

1.3 Konfliktní vztahy mezi rodiči

Postup při řešení situace pro OSPOD

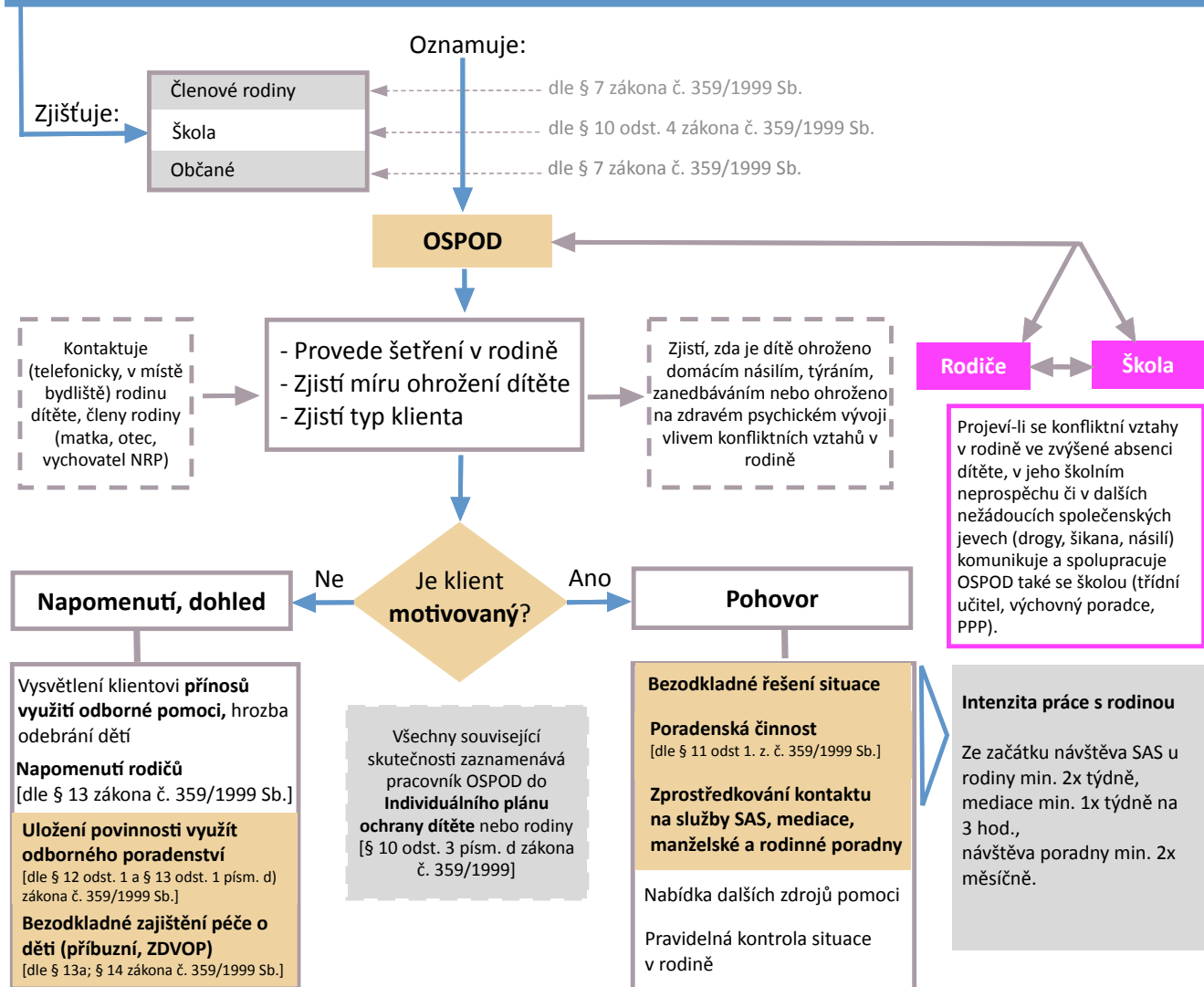
<i>Sociální jev - definice</i>	V případě rodičovského konfliktu hovoříme o negativní události, která probíhá mezi rodiči a může být sledována zvenčí. Důležitým aspektem je to, že samotný konflikt může přímo či nepřímo ovlivňovat dítě.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z domácího násilí na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci (zjistí také, zda je dítě přímo ohroženo konfliktními vztahy v rodině (například zda je fyzicky či psychicky týráno, zanedbáváno či jinak ohroženo na zdravém psychickém vývoji) - pokud dojde v rodině k násilí páchaném na dítěti – kontaktuje OSPOD soud ohledně předběžného opatření – umísťuje dítě do ZDVOP nebo následně do dětského domova (na základě § 13a; 14; 16 zákona o SPOD a na základě § 76 občanského soudního řádu), - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - situaci řeší také s jinými subjekty, například se školou v případě, že by měly konfliktní vztahy v rodině nepříznivý vliv na školní docházku dítěte, na jeho prospěch, či na výskyt nežádoucích jevů (drogy, násilí, šikana apod.),

	- spolupracuje se školou – třídním učitelem, výchovným poradcem, pedagogicko-psychologickou poradnou, školním psychologem, s policií, s dalšími zdroji pomoci – NNO, ZDVOP, apod., - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, mediace, manželské a rodinné poradny a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi, v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - napomenutí rodičů dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 13a; § 14 zákona o SPOD, - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb., - umístění dětí do NRP příbuzných či jiných osob, popřípadě umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Návštěvy SAS by měly do rodiny docházet ze začátku minimálně 2x týdně, mediace a poradenství by mělo probíhat minimálně 2x do měsíce.

Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro děti i rodiče může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Policie</i>	Policie jedná ve věci trestných činů proti rodině a dětem ad. dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD.
<i>Škola</i>	Pomoc s hledáním řešení může poskytnout běžný pedagog nebo školní výchovný poradce. Škola může dítěti doporučit návštěvu pedagogicko-psychologické poradny, kde budou zjišťovány důsledky nevhodného chování nebo špatného prospěchu. Spolupracují zde psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě občanského soudního řádu (§ 76), ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Terénní programy (§ 69) Mediace (v rámci § 37 nebo § 65) Krizová pomoc (§ 60) Telefonická krizová pomoc (§ 55) Azylový dům (§57)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Individuální, rodinná, párová terapie Mediace Rodinná centra Krizový pobyt, dočasné ubytování
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> školní výchovný poradce, PPP, rodinná poradna, zařízení realizující SaS <i>Obsah služby:</i> zlepšení komunikace a vztahů v rodině, minimalizování konfliktů <i>Forma poskytování:</i> ambulantní Tříčlenná rodina (otce, matka, dítě) prožívá delší krizové období projevující se neustálými konflikty mezi rodiči. Tato situace se brzy odrazí na dítěti, které se zhorší ve škole v prospěchu i chování. Školní výchovný poradce navrhne návštěvu pedagogicko-psychologické poradny. Zde bude dítě rozebírat svou situaci s dětským psychologem. Celá rodina se rozhodne navštěvovat rodinnou poradnu, kde jsou jim doporučeny sociálně aktivizační služby.	

Konfliktní vztahy mezi rodiči

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které řeší dlouhodobé konflikty. Tyto problémy jsou řešeny v rámci manželských a rodinných poraden, které zároveň mohou nabízet služby terapie, mediace apod.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny a konfliktní vztahy mezi členy rodiny. Vídí rodinu v jejím přirozeném prostředí a snaží se tak přispět k optimalizaci rodinné situace.

Mediace (v rámci § 37, § 65)

Mediace bývají poskytovány odbornými pracovníky v rámci služeb odborného sociálního poradenství nebo SAS, popřípadě pracovníky OSPOD. Jedná se o asistovanou komunikaci mezi konfliktními rodiči, partnery za účelem dosažení dohody tak, aby kompromis byl především v zájmu dítěte.

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, řešení rodinných, vztahových, osobních krizí (např. rozchod, rozvod s partnerem, výchova dětí v rozvrácené rodině atd.).

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených, neformálních vazbách.

Rodičovské poradenství a psychoterapie

Individuální a rodinná, párová terapie

Rodinná centra

1. Dysfunkční rodina

1.4 Rozpad rodiny, rozvod

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	O rozvodu manželství rozhoduje soud, který zjišťuje příčiny rozvrácení. Soud nerozvede manželství, dokud není rozhodnuto o poměrech nezletilého dítěte, které by pro něho měly nastat v době po rozvodu. Problematická je situace nejen pro samotné manžele, ale také pro děti, které se ocitají v nové situaci a to nejen v rodině dysfunkční, ale i neúplné.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci podezření z ohrožení dítěte vlivem rozpadu rodiny na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Nejčastěji kontaktují OSPOD v případě rozvodu a úpravy styku s dětmi rodiny samy.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- sociální pracovník OSPOD kontaktuje rodinu a provede šetření v rodině (u obou rodičů (jejich poměry, zaměstnání, finance, péče o dítě, vztah k dítěti apod.), mapování situace zajištění dítěte, péče o dítě, preference a přání dítěte, situace mezi sourozenci), - získané informace zanesou do aktuální zprávy šetření, - dítě může svobodně vyjadřovat své názory při projednání všech záležitostí před OSPOD (i v nepřítomnosti rodičů či jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte dle § 8 odst. 2 zákona o SPOD). OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Postup a kompetence OSPOD při soudních řízeních</i>	V řízeních se rozhoduje o tom, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy, v úvahu připadá společná výchova oběma rodiči, střídavá péče nebo výlučná péče jednoho z rodičů, a dále se rozhoduje o tom, jak bude který z rodičů přispívat na výživu dítěte.

<i>ohledně upravení péče o dítě</i>	- sociální pracovník OSPOD vystupuje v řízeních jako kolizní opatrovník dítěte a hájí jeho zájmy, zejména v řízeních: • péče soudu o nezletilé (§ 176 a násl. o.s.ř.), • řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení (§ 180a a násl. o.s.ř.), • řízení o osvojení (§ 181 a násl. o.s.ř.), • řízení o výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, (§ 272 a násl. o.s.ř.), • řízení o vydání předběžného opatření (§ 74 a násl., případně § 102 o.s.ř.), • řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí (§ 193a a násl. o.s.ř.), - vyjádření sociálního pracovníka k situaci v rodině a jeho zpráva má pro opatrovníckého soudce při řízeních zpravidla velký vliv, - OSPOD může podat návrh na svěření dítěte do péče nebo žádost o střídavou péči, - při pochybnostech o svěření dítěte do péče jednoho z rodičů je pracovník OSPOD kompetentní navrhnout důkaz znaleckým posudkem psychologa nebo psychiatra (obvyklá doba pro vyhotovení znaleckého posudku je i 4 – 8 týdnů), - soud je povinen (dle § 178 odst. 2 o.s.ř.) při rozhodování o opatřeních týkajících se nezletilého dítěte zjistit názor orgánů SPOD, u nichž se předpokládá, že mají přehled o situaci a budou schopny se k ní relevantně vyjádřit, - OSPOD výlučně vystupuje jako návrhovatel v řízení o vydání předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.).
--	---

<i>Povinnosti a kompetence OSPOD při zajištění práv dítěte</i>	- práva dítěte v řízení před soudem jsou upravena zejména v občanském soudním řádu, který ukládá soudu povinnost zjistit názor nezletilého dítěte, které je schopno formulovat své názory, v každém řízení (dle § 100 odst. 4 o.s.ř.), - OSPOD je kompetentní zajistit zjištění tohoto názoru dětí, jejich potřeb a přání (pokud je tento postup vhodnější než přímé slyšení dítěte před soudem), - dítě může svobodně vyjadřovat své názory při projednání všech záležitostí před OSPOD dle § 8 odst. 2 zákona o SPOD, - pracovníci OSPOD mají povinnost poskytovat dítěti všechny potřebné informace o každém soudním nebo správním řízení, kterého se dítě účastní.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- pokud jeden z rodičů nerespektuje relevantní právní předpisy, soudní rozhodnutí nebo jinak není schopen respektovat ujednaná stanoviska je OSPOD kompetentní tuto situaci řešit, - OSPOD je povinen využít všech zákonem daných možností k zajištění kontaktu dítěte s rodičem, - v případě bránění styku dítěte ze strany jednoho rodiče je OSPOD kompetentní uložit rodiči povinnost využít odbornou poradenskou pomoc (dle § 12 zákona o SPOD) – následně je možno uložit výchovné opatření, - zvolená metoda řešení situace musí respektovat především zájem dítěte a měla by být přijata neprodleně, - v kompetenci pracovníka OSPOD je doporučit dále rodičům využití odborné pomoci, díky které mohou účinně vyřešit své spory, získat poradenství a psychickou podporu.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Vypracování znaleckého posudku trvá zpravidla 4 – 8 týdnů.

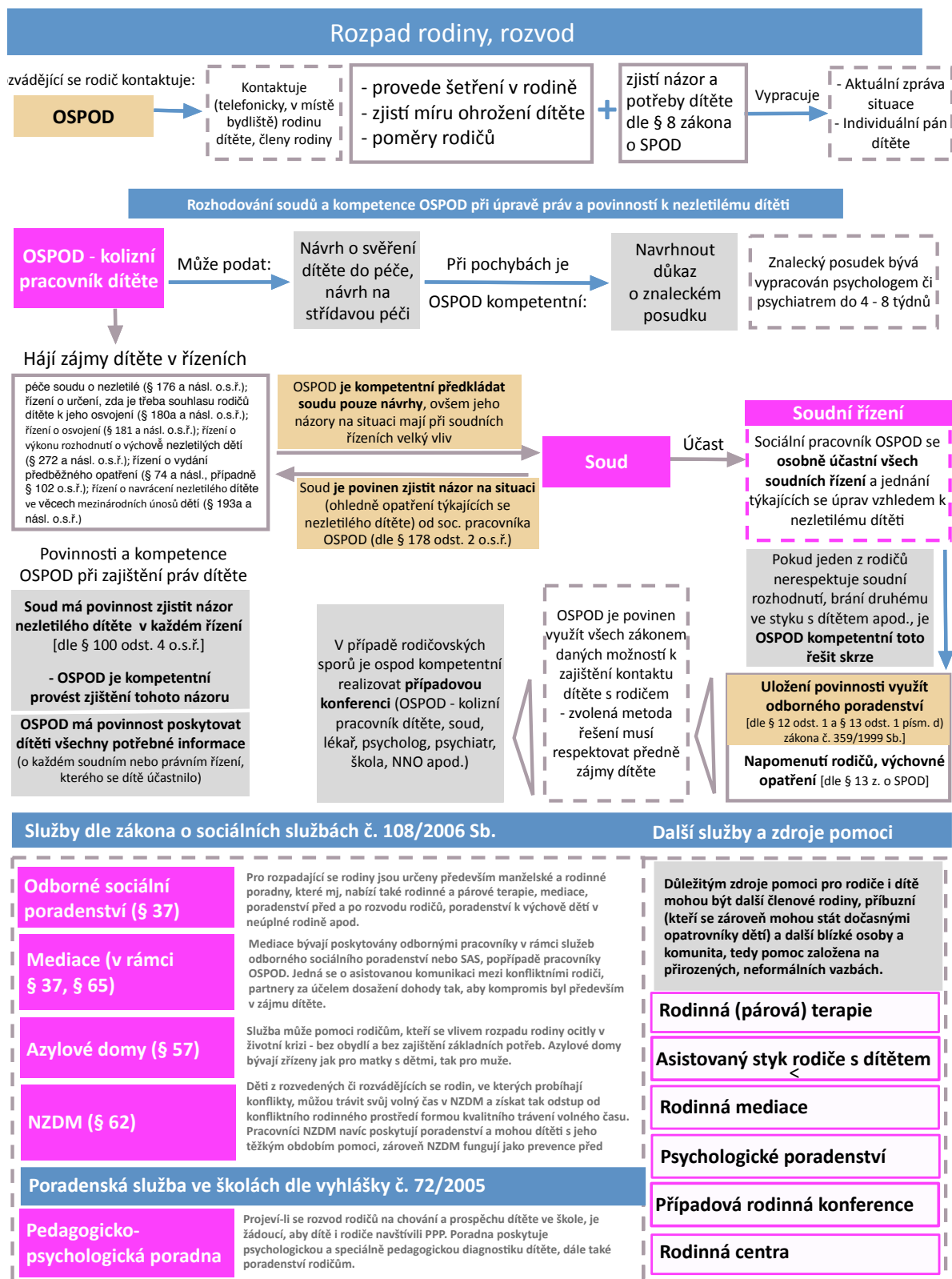
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Právními předpisy je preferováno mimosoudní vypořádání a vyjasnění vztahů v rozpadlé rodině. Což je šetrnější především vůči dětem. Jedná se především o dohodnutí na styku rodičů s dítětem bez potřeby soudního schválení. Klidnější forma řešení rozvodu pomůže dětem ale i rodičům snáz překonat tuto náročnou kapitolu života.
<i>Škola</i>	Pedagogové nebo školní výchovní poradci mohou vhodně posoudit prospívání dítěte nebo jeho měnící se psychický stav vlivem rozpadu rodiny. Škola může navrhnout pro dítě návštěvu pedagogicko-psychologické poradny, a to v případech zhoršeného prospěchu, významných obtíží při výuce nebo nestabilního psychického stavu.
<i>Lékař Psycholog, psychiatr</i>	Lékaři a zdravotní pracovníci provádí vyšetření a znalecké posudky na základě vyžádání soudu (například v případě podezření na domácí násilí). Při soudním řízení si může soud vyžádat také posudek od psychologa nebo psychiatra. Cílem je zjistit, kterému z rodičů je vhodnější svěřit dítě do péče.
<i>Soud</i>	Při rozvodu manželství a rozpadu rodiny má soud klíčové postavení a to vzhledem ke skutečnosti, že rozhoduje o všech podstatných záležitostech, jako je rozvedení manželství, umístění do péče jednoho z rodičů nebo zákaz kontaktu s dítětem. Mimo jiné posuzuje a vyžaduje názory a znalecké posudky odborníků.
<i>OSPOD</i>	V případě soudního řízení o upravení poměrů nezletilých dětí po rozvodu rodičů určuje soud dítěti kolizního opatrovníka. Jedná se o zaměstnance OSPOD, který hájí zájmy dítěte a zabraňuje tomu, aby nedocházelo ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem. Je také ustanoven pro případy omezené rodičovské zodpovědnosti, řízení o osvojení nebo při ohrožení majetkových zájmů dítěte. Referentka OSPOD vypracuje tzv. výchovnou zprávu se stanoviskem o poměrech v rodině, kde hodnotí prostředí dítěte i výchovné předpoklady rodičů. V závěru této zprávy uvádí, že dítě by mělo být svěřeno buď do péče jednoho z rodičů (musí být uvedeno kterého), nebo by se mělo jednat o střídavou péči, popřípadě společnou výchovu. Podklady pro

	zpracování zprávy jsou získávány při návštěvě rodiny, rozhovorech s rodiči, dítětem, učiteli, lékaři a dalšími odborníky, kteří jsou v kontaktu s dítětem.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Mediace (v rámci § 37, § 65) Azylové domy (§ 57) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodinná, párová terapie Asistovaný styk rodiče s dítětem Rodinná mediace Psychologické poradenství pro děti i rodiče Případová rodinná konference Rodinná centra Volnočasové aktivity pro děti i pro celou rodinu
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> soud, advokát, OSPOD, psycholog <i>Obsah služby:</i> cílem je zajištění kvalitní péče a výchovy, rozvedení nefunkčního manželství <i>Forma poskytování:</i> ambulantní Tříčlenná rodina se skládá z otce alkoholika (40 let), matky (40 let) a dítěte 9 let. Žena požádá o rozvod, využívá advokátních služeb. Oba manželé bojují před soudem o to, aby bylo dítě svěřeno právě do jejich péče. Soud požádá o odborné posudky celé rodiny, které realizuje psycholog a pracovník OSPOD. Na základě nich je zjištěno, že otec je alkoholik. Proto je soudu doporučeno umístění dítěte do péče matky. Soud také v tomto duchu rozhodne a navíc nařídí	

asistovaný styk otce s dítětem.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- vypracování zprávy pro soud,
- účast na soudních jednáních,
- zajištění asistovaného styku s dítětem.

1. Dysfunkční rodina

1.5 Absence vztahu k dítěti, poruchy attachmentu

Postup řešení situace pro OSPOD

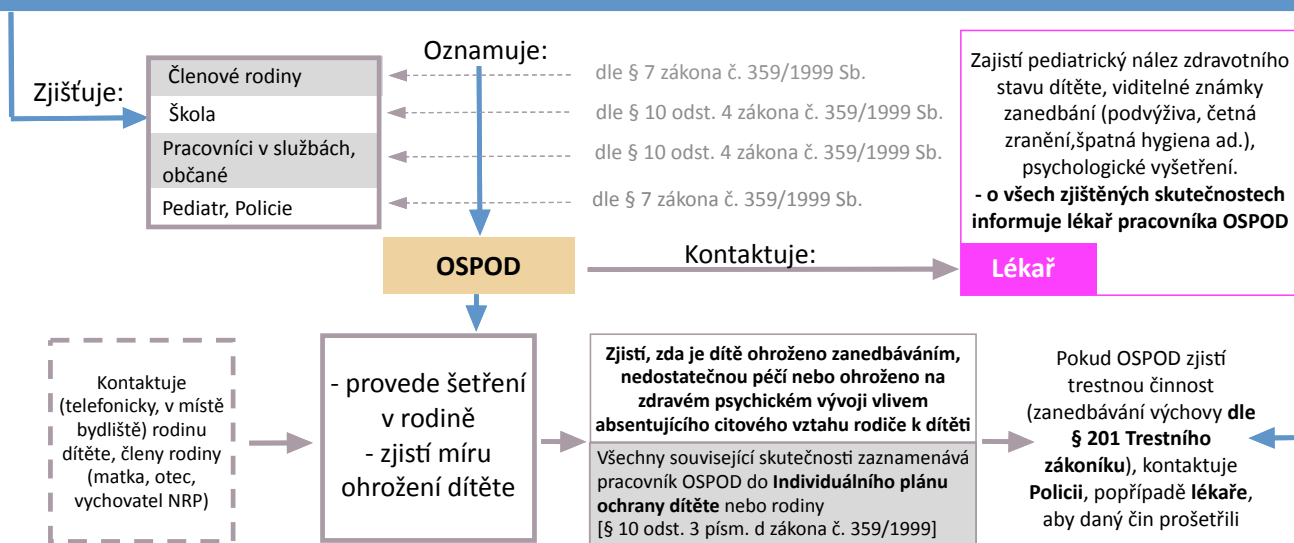
<i>Sociální jev - definice</i>	Nedostává-li se dítěti v raném dětství pocitu bezpečí, nejsou-li naplňovány jeho potřeby nebo nemá-li jednu stabilní osobu, ke které se může vztahovat, s velkou pravděpodobností nebude ke světu v pozdějším věku přistupovat jako k bezpečnému místu. Takové dítě pak může být plně nenávisti vůči sobě i ostatním. Odborníci v takovém případě mluví o poruše attachmentu, tedy o poruše citového pouta mezi rodičem a dítětem.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření poruchy attachmentu u rodičů na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud je dítě v rámci poruchy attachmentu rodičů ohroženo zanedbáváním, nedostatečnou péčí nebo je jinak ohroženo na zdravém fyzickém či psychickém vývoji, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí polici, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří na základě trestné činnosti zanedbání výchovy dle § 201 Trestního zákoníku), - spolupracuje s lékařem - zajištění pediatrického nálezu zdravotního stavu dítěte (např. viditelné známky zanedbání (podvýživa, špatná hygiena, četná zranění atd.), psychologické vyšetření, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu. OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD
<i>Činnost OSPOD</i>	- bezodkladné řešení situace v případě ohrožení dítěte a jeho vývoje, - zajištění péče o děti – širší rodina, NRP na přechodnou dobu, ZDVOP (dle

<i>v rámci zajištění dítěte</i>	§ 13a; § 14 ZSPOD), - v případě, že se situace v rodině dlouhodobě nelepší a rodiče nejsou kompetentní se o dítě postarat, - OSPOD spolupracuje se soudem, - zajištění NRP pro dítě, náhradního rodinného prostředí, popřípadě je dítě umístěno do ústavní výchovy – do dětského domova, - OSPOD dohlíží na pobyt dítěte v DD, dle § 42 odst. 7 je pracovník OSPOD povinen navštívit dítě v zařízení ústavní výchovy minimálně jednou za 3 měsíce.
<i>Činnost OSPOD v rámci práce s rodičem</i>	- vysvětlení přínosů , které klientovi umožní využití odborné pomoci, - zprostředkování kontaktu na služby a zdroje pomoci (psycholog, psychiatr, SAS, terapie, sanace, krizová služba ad., - motivace rodiče k tomu, aby využil odborné pomoci ve věci možného navrácení dětí z ÚV, pokud bude rodič spolupracovat a jeho vztah k dítěti a schopnost postarat se o něj se zlepší, - v případě nedodržení navržených opatření a možností pomoci ze strany OSPOD může pracovník OSPOD (s ohledem na žádoucí navrácení dítěte zpět do rodinného prostředí) uložit rodiči povinnost využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1 § 13 odst. 1 písm. d) ZSPOD.
<i>Kontrolní činnost OSPOD</i>	Pokud rodič pravidelně a intenzivně spolupracuje s doporučenými službami (psycholog, psychiatr, SAS ad.) –OSPOD tuto situaci sleduje a průběžně hodnotí – v případě, že rodiče po spolupráci s odbornou pomocí prokáží, že jsou schopni se o dítě postarat a naváží k němu citový vztah, je možné úplné či částečné (například na víkendy, několikrát týdně) navrácení dítěte zpět k rodičům z ústavní výchovy.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Právě v rodině a v prostředí blízkých lidí je dobré začít poruchy attachmentu léčit. Dítě s poruchami citového pouta nelze léčit bez rodičů, resp. bez pečujících blízkých osob. Důležitá je také širší rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dítěte) a další blízké osoby, tedy pomoc založená na přirozených, neformálních vazbách

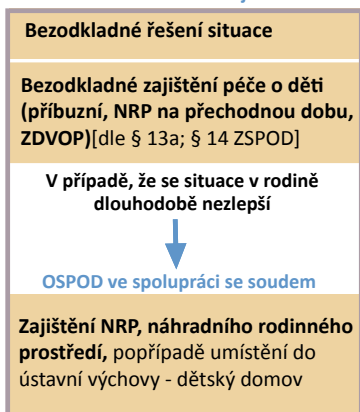
<i>Škola</i>	Dítě se ve škole může obrátit i na školního psychologa. Školní psycholog má ve škole nezastupitelnou roli. Mohou se na něj obrátit i rodiče, pokud řeší těžkosti spojené s výchovou nebo školním vzděláváním svých dětí.
<i>Lékař</i>	Zajišťuje pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (např. viditelné známky zanedbání (podvýživa, špatná hygiena, četná zranění ad.), psychologické vyšetření. O všech zjištěných skutečnostech informuje lékař pracovníka OSPOD. V případě práce s rodičem je klíčovým psycholog nebo psychiatr.
<i>Policie</i>	V případě, že je péče o dítě ze strany rodičů zanedbávána natolik, že je ohrožen jeho zdravotní a psychický stav – jedná se o trestný čin zanedbání výchovy dítěte dle § 201 Trestního zákoníku, který policie dále ve spolupráci se soudem řeší jako trestný čin.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Terénní programy (§ 69) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Individuální terapie pro děti, rodinná terapie Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí Asistovaný kontakt rodiče s dítětem, navazování vztahu Posilování interakce mezi dětmi a rodiči – volnočasové aktivity, víkendové

	výjezdy rodičů s dětmi, dopolední programy v RC apod. Rodinná, mateřská centra Komplexní terénní služby pro rodiny s dětmi Psychiatrická pomoc pro rodiče Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domove
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> OSPOD, pedagogicko-psychologická poradna, škola, dětský domov <i>Obsah služby:</i> zajištění vhodných ubytovacích a hygienických podmínek, vhodného vývoje dítěte <i>Forma služby:</i> pobytová Dívka (9 let), se dvěma bratry, matkou a babičkou, vyrůstala ve špatných bytových a hygienických podmínkách. Matka je emočně nevyzrálá a promiskuitní, neschopná se o děti postarat. V pěti letech dívka umístěna do dětského domova, stejně jako její bratři. Měla problémy s navazováním kontaktu, navštěvovala mateřskou školu, ke konci měla výchovné problémy, které se však urovnaly. V pedagogicko-psychologické poradně navržen odklad povinné školní docházky, v sedmi letech nastoupila na první stupeň základní školy, učivo zvládá bez větších obtíží. Matka dítě občas v dětském domově navštěvovala, brala si je na víkendy, ale postupně kontakt přerušuje. V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy: - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, - zajištění umístění dívky do DD, - vyšetření v PPP, - sledování vývoje situace.	

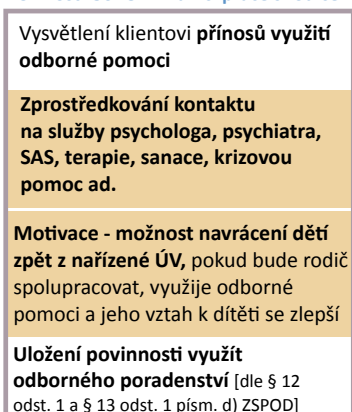
Absence vztahu k dítěti (poruchy attachmentu)

Činnosti OSPOD v rámci zajištění dítěte

Činnosti OSPOD v rámci práce s rodičem

Spolupráce rodičů s OSPODem doporučenou službou (psycholog, psychiatr ad.) nebo NNO

Kontrolní činnost

Pokud rodiče po spolupráci s odbornou pomocí prokáží, že jsou schopni se o dítě postarat a naváží k němu citový vztah, je možné úplné či částečné (několikrát týdně) navrácení dětí zpět z nařízené ústavní výchovy

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti a ohrožují tak správné fungování rodiny, zejména manželské a rodinné poradny.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích a rodinám, ve které se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě tak, aby se co možná nejvíce zabránilo odebrání dítěte z rodiny.

SAS pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služba poskytuje komplexní podporu rodině i dětem, zaměřuje se na prevenci před výskytem nežádoucích jevů v rodině, rodičům může poskytovat poradenství ohledně péče o dítě, nácvik rodičovských dovedností, posilování interakce mezi dítětem a rodičem.

Terénní programy (§69)

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde absence vztahu k dítěti obvykle souvisí s mnoha dalšími faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, zanedbání, závislost rodičů apod.)

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, (např. v rámci nízkých rodičovských kompetencí, ohrožení dětí atd.).

Zařízení ústavní výchovy

ZDVOP (§ 42 ZSPOD)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD, ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Dětský domov (§ 12 z.č. 109/2002 Sb.)

Do dětského domova je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z rodiny, v případě závažného zanedbání je situace řešena bezodkladně na základě předběžného opatření. V dětském domově je dítěti poskytnuta

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vazbách.

Rodičovské poradenství a psychoterapie

Intenzivní nácvik a zvyšování rodičovských kompetencí

Asistovaný kontakt rodiče s dítětem, navazování vztahu

Mateřská, rodinná centra

Posilování interakce mezi rodičem a dítětem

Psychiatrická pomoc pro rodiče

Psychoterapie pro děti v DD

II. 2 Špatná péče o děti a s tím spojené sociální jevy

Sociální situace

2. Špatná péče o děti

Sociální jevy

- 2.1. Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
- 2.2. Zanedbávání dětí
- 2.3. Absence vzorců běžně fungující rodiny
- 2.4. Zneužívání dětí
- 2.5. Týrání dětí
- 2.6. Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
- 2.7. Útěky dětí a mladistvých z domova a ze zařízení ústavní výchovy

2. Špatná péče o děti

2.1 Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Rodičovské kompetence definujeme jako soubor vlastností, dovedností, schopností a znalostí, které rodič uplatňuje při výchově a ovlivňování dítěte a jeho vývoje, přičemž jsou-li tyto kompetence nedostatečné, může se jednat o vážné narušení funkcí rodiny, nedostatečnou výchovu dětí, která v konečném důsledku může vést k poruchám chování dětí a mladistvých. Posilování rodičovských kompetencí je klíčovou součástí prorodinné politiky státu. Zanedbávání výchovy dítěte – ke kterému může až snížená rodičovská kompetence dojít – je kvalifikováno jako trestný čin podle § 201 Trestního zákoníku.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření se snížených kompetencích rodičů na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	Základními pilíři pomoci rodině jsou právní ochrana rodiny, její sociálně ekonomické zabezpečení, výchova dětí, mládeže, příprava na manželství a rodičovství a ochrana zdraví členů rodiny. - kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud je dítě v rámci snížených kompetencí rodičů ohroženo zanedbáváním, nedostatečnou péčí nebo je jinak ohroženo na zdravém fyzickém či psychickém vývoji, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí polici, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří na základě trestné činnosti zanedbání výchovy dle § 201 Trestního zákoníku), - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, v případě, že zjistí, že nízké rodičovské kompetence mají nepříznivý vliv na průběh vzdělávání dítěte, spolupracuje OSPOD dále intenzivně také se školou, - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci,

	- všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s rodinou, příbuznými, případě s policií, se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - kontaktuje služby SAS či TP, neboť u osob s nízkými rodičovskými kompetencemi je důležitá komplexní podpora, protože u takových rodičů se většinou vyskytují další nežádoucí sociální jevy (např. závislosti na návykových látkách, závadné bydlení, slabé hygienické návyky, sociální vyloučení apod.), - pokud dojde v rodině k násilí páchaném na dítěti – kontaktuje OSPOD soud ohledně předběžného opatření – umísťuje dítě do ZDVOP nebo následně do dětského domova (na základě § 13a; 14; 16 zákona o SPOD a na základě § 76 občanského soudního řádu), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů dysfunkční rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby sanace rodiny, SAS, TP a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- napomenutí rodičů, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna

	adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb., - umístění dětí do NRP příbuzných či jiných osob, popřípadě umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat např. jednou za čtvrt roku. V případě terapií a psychologicko-poradenských služeb je nejideálnější několikadenní intenzivní program, než ambulantní docházení jednou měsíčně na hodinu.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	V případě, že nízké rodičovské kompetence významně ovlivní prospěch a chování dítěte ve škole, OSPOD se školou a jejími pracovníky zahájí intenzivní spolupráci.
<i>Lékař</i>	Případné zdravotní problémy zapříčiněné sníženou rodičovskou kompetencí může řešit i lékař. V případě podezření je jeho povinností kontaktovat orgán sociálně právní ochrany dítěte.

<i>Policie</i>	V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD. Policie jedná ve věci zanedbání výchovy dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě občanského soudního řádu (dle § 76), ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Sociálně aktivizační služby (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69) Krizová pomoc (§ 60) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí Rodinná, mateřská centra Terapeutické pobyty, rodinná setkání – výměna zkušeností Komplexní terénní služby pro rodiny s dětmi Posilování interakce mezi dětmi a rodiči – volnočasové aktivity, víkendové výjezdy rodičů s dětmi, dopolední programy v RC apod.

Příklad z praxe

Na řešení se podílí: škola, OSPOD, policie, sociální služby, ZDVOP

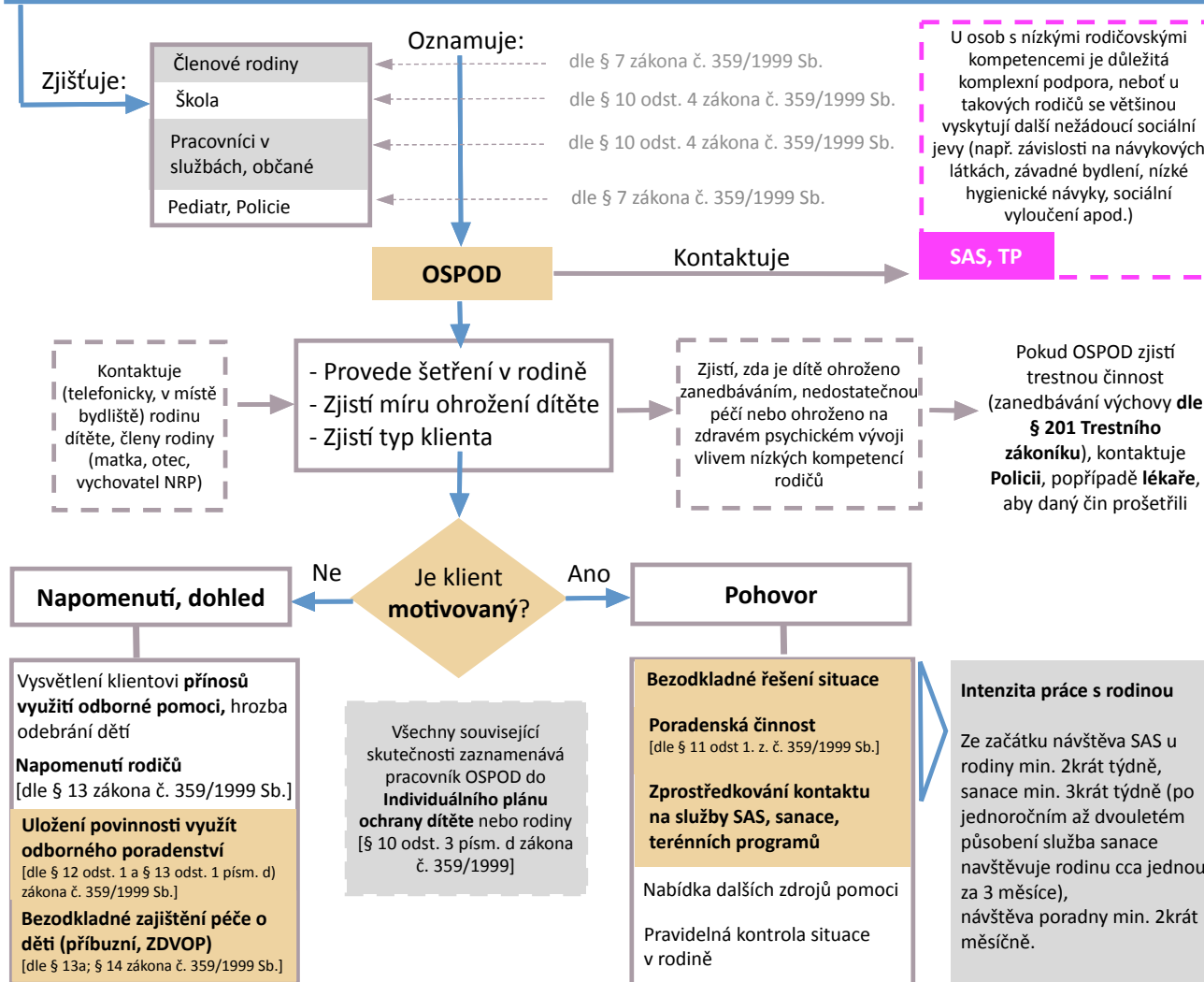
Obsah služby: řešení situace, kdy rodič zanedbává své povinnosti kvůli snížené rodičovské kompetenci

Dvě děti (7 a 9 let) měly v letošním roce navštěvovat 1. a 2. třídu základní školy. Do školy však chodily jen velmi sporadicky. Mladší z dětí mělo na konci školního roku 262 neomluvených hodin, starší dokonce 485 hodin. Jejich matka docházku do školy nijak nekontrolovala a nebyla si ani vědoma absence svých dětí. Jedná se tak o zřejmý případ snížené rodičovské kompetence (matka se o děti starala, nebrala však v potaz jejich školní docházku). Pokud pověřené osoby z OSPOD uznají matčinu vinu na hrubém zanedbání výchovy dítěte, matce hrozí až dva roky vězení a případně odebrání dětí, a to za předpokladu, že pověřený pracovník uzná, že matka není péče schopná. V takovém případě by byly děti umístěny do některého ze zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- sledování vývoje situace a ochoty matky plnit rodičovské povinnosti,
- kontakt s příbuznými, vyhledání vhodné osoby pro případné umístění do NRP, případně ZDVOP,
- další koordinování a řešení situace.

Snížená schopnost plnit rodičovské kompetence

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Další služby a zdroje pomoci

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti a ohrožují tak správné fungování rodiny, zejména manželské a rodinné poradny.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích a rodinám, ve které se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě tak, aby se co možná nejvíce zabránilo odebrání dítěte z rodiny.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny. Vidí rodinu v jejím přirozeném prostředí, a snaží se tak přispět k optimalizaci rodinné situace. Služba poskytuje komplexní podporu rodině i dětem.

Terénní programy (§69)

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde nízké rodičovské kompetence obvykle souvisí s mnoha faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, nezáměr o děti, nezaměstnanost apod.)

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, (např. v rámci snížených rodičovských kompetencí, ohrožení dětí atd.).

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Rodičovské poradenství a psychoterapie

Intenzivní nácvik a zvyšování rodičovských kompetencí

Rodinná centra

Terapeutické pobyty, setkání rodin

Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

2. Špatná péče o děti

2.2 Zanedbávání dětí

Postup řešení situace pro OSPOD

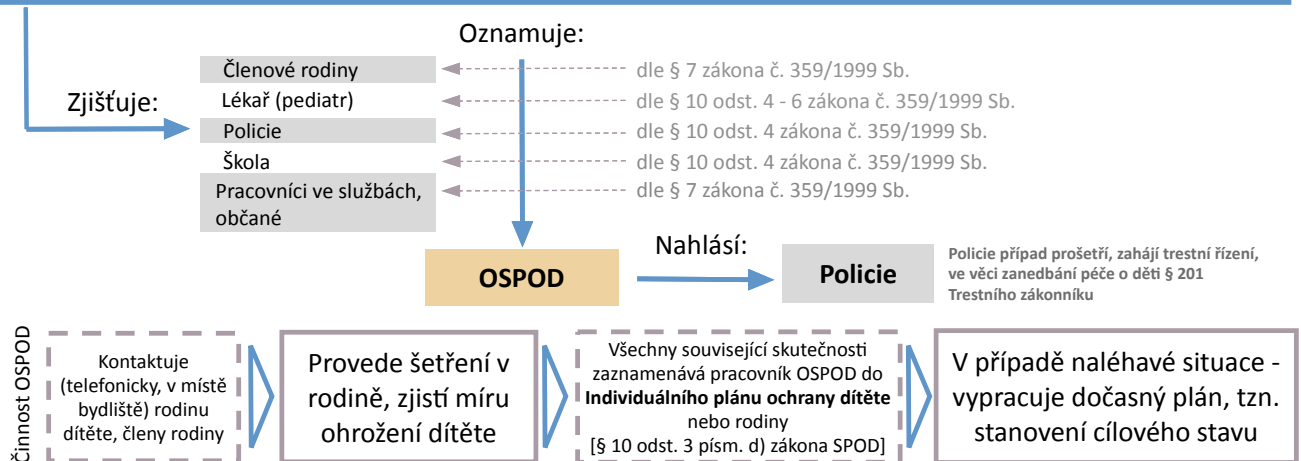
<i>Sociální jev - definice</i>	Jako zanedbávání dítěte je podle § 196 Trestního zákoníku vnímáno zanedbání povinné výživy, tzn. neplnění vyživovací povinnosti po delší dobu než čtyři měsíce nebo podle § 195 opouštění dítěte nebo svěřené osoby, o kterou je povinen pečovat a která si sama není schopna opatřit pomoc. Zanedbání může mít různé podoby, dítě může být zanedbáváno v oblasti výživy, ošacení, bytových podmínek, zdravotní péče či vzdělání apod.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření ze zanedbávání dětí na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- pokud informace přišla z jiného zdroje než od policie, OSPOD příslušné pracoviště policie ihned kontaktuje, - kontaktuje rodinu a provede šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - kontaktuje školu (pokud se jedná o dítě školou povinné), lékaře a další subjekty ohledně jejich minulé zkušenosti s rodinou a dítětem, zda byly někdy zaznamenány skutečnosti, jež by mohly potvrdit podezření ze zanedbání dítěte, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, se soudy, s rodinou, příbuznými, případě se ZDVOP, dětským domovem a dalšími zdroji pomoci.

	OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD
<i>Postup OSPOD při podezření ze spáchání činu - zanedbání dítěte</i>	- bezodkladně zajití péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb. a na základě § 76 občanského soudního řádu), - realizuje případovou konferenci (jakožto koordinátor), na které se sejde mezioborový tým (OSPOD, policejní orgány, lékař, psycholog, psychiatr, pedagog, NNO, sociální pracovníci, pracovníci zařízení ústavní výchovy ad.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova je zahájena sociálně-terapeutická práce s dítětem a vypracován plán následné péče.
<i>Vyšetřování činu – zanedbání dítěte</i>	Policie – jedná a zahajuje trestní řízení ve věci zanedbání výchovy dítěte dle § 201 Trestního zákoníku. Protože byla trestná činnost spáchána ze strany rodičů, účastní se výslechů dítěte (oběť) také pracovník OSPOD. K výslechům je vyzýván ze strany policie. Lékař - zajišťuje pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (např. viditelné známky zanedbání (podvýživa, špatná hygiena, četná zranění ad.), psychologické vyšetření. O všech zjištěných skutečnostech informuje lékař pracovníka OSPOD. V případě práce s dítětem i rodičem je klíčovým psycholog nebo psychiatr.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace zanedbání dítěte musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.

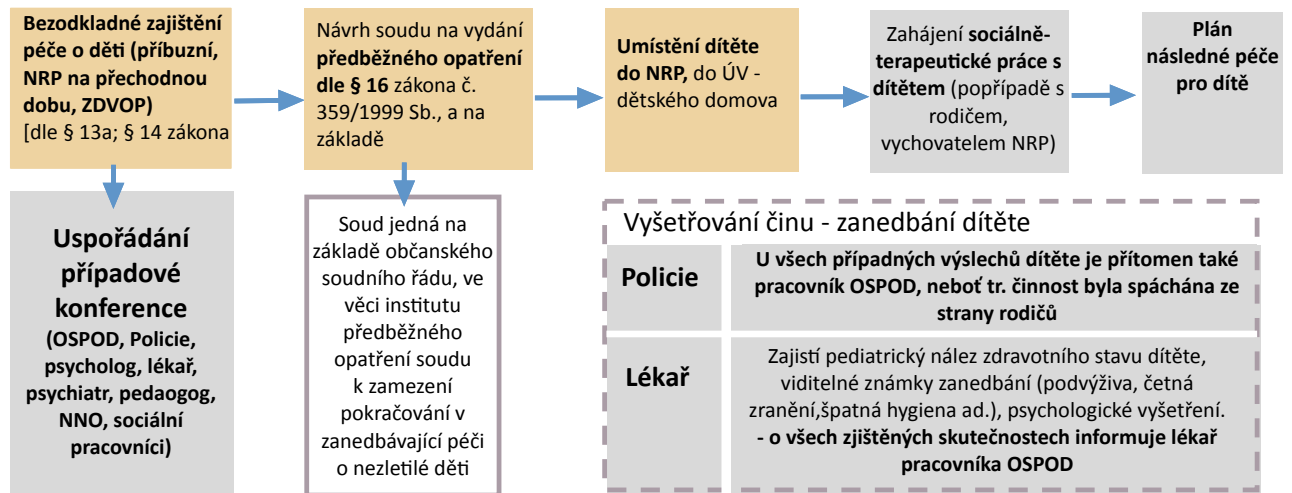
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Policie</i>	Policie jedná a zahajuje trestní řízení ve věci zanedbání výchovy dítěte dle § 201 Trestního zákoníku. Protože byla trestná činnost spáchána ze strany rodičů, účastní se výslechu dítěte (oběť) také pracovník OSPOD. K výslechům je vyzván ze strany policie.
<i>Lékař</i>	Role zdravotníků je především diagnostická. Lékař zajišťuje pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (např. viditelné známky zanedbání (podvýživa, špatná hygiena, četná zranění ad.), psychologické vyšetření. O všech zjištěných skutečnostech informuje lékař pracovníka OSPOD. V případě práce s dítětem i rodičem je klíčovým psycholog nebo psychiatr.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě občanského soudního řádu (dle § 76), ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v trestném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny – umístění dětí do NRP či do ústavní výchovy (do dětského domova).
<i>Škola</i>	V případě, že je dítě (oběť zanedbávání) školou povinné, kontaktuje OSPOD školu a prošetří chování dítěte ve škole, zjištěné skutečnosti o dítěti nebo rodičích, které škola v minulosti zaznamenala apod.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Krizová pomoc (§ 60) Sanace rodiny (v rámci § 65) Raná péče (§ 54) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69)

<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000S Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově Sociálně-terapeutická práce s dítětem Asistence při styku rodiče s dítětem Podpora kontaktu rodiče s dítětem umístěným v dětském domově Posilování interakce mezi dětmi a rodiči Nácvik rodičovských kompetencí Edukace správné péče o děti, výchovy dětí Rodičovské poradenství a psychoterapie Psychiatrická pomoc pro rodiče
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> středisko výchovné péče, léčebně-výchovné oddělení, výchovný ústav, občanské sdružení Amalthea <i>Obsah služby:</i> zlepšení péče o děti, zlepšení bytových podmínek, získání zaměstnání pro otce, dluhové poradenství Rodina se šesti dětmi, otec je nezaměstnaný, matka je na mateřské dovolené, děti navštěvují či pobývají ve speciálních zařízeních (speciální škola, výchovné léčebné oddělení, SVP, výchovný ústav). Rodičům byla nabídnuta pomoc občanským sdružením Amalthea v rámci programu Sanace rodiny. Klíčový pracovník sdružení pomáhá rodině při hledání nového bytu, otci při hledání zaměstnání. Rodina dostává dávky hmotné nouze, bylo jim poskytnuto dluhové poradenství z důvodu hrozící exekuce.	

Zanedbávání dětí

Postup pracovníků OSPOD v případech podezření ze spáchání činu - zanedbání dítěte

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, řešení rodinných záležitostí, správná péče o děti atd.

Raná péče (§ 54)

Raná péče služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba zajišťuje podporu při správné péči o děti se specifickými potřebami, dohlíží na to, aby nedošlo k zanedbání

SAS pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služba SAS se mj. zaměřuje na nácvik rodičovských kompetencí, na správnou péči o děti tak, aby nedošlo k jejich zanedbávání, učí rodiče, jak vést domácnost, jak zajistit základní potřeby dítěte, jakou stravu dítěti v jakém věku podávat apod. Působí tak jako prevence před zanedbáním dětí a před jejich špatnou péčí.

Školské zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Dětský domov (§ 12)

Do dětského domova je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z rodiny, v případě závažného zanedbání je situace řešena bezodkladně na základě předběžného opatření. V dětském domově je dítěti poskytnuta psychologická, terapeutická, sociální

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č.

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen (zanedbání apod.). V souvislosti s týráním bývají děti nejčastěji umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu, nejdéle na dobu 6 měsíců

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro zanedbané děti může být sama rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.

Psychologické poradenství pro děti (umístěné v dětském domově)

Sociálně-terapeutická práce s dítětem

Asistence při styku dítěte s rodičem

Podpora kontaktu rodiče s dětmi umístěnými v DD

Nácvik rodičovských kompetencí, správná péče o dítě, výchova dětí

2. Špatná péče o děti

2.3 Absence vzorců běžně fungující rodiny

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Vývoj osobnosti dítěte úzce souvisí s prostředím, ve kterém vyrůstá a je proto klíčovým faktorem, který může ovlivnit celý jeho budoucí život. Velký význam pro vývoj dítěte má tzv. primární sociální zkušenost, kterou dítě získá životem v konkrétní rodině nebo společnosti nejbližších lidí. Rodiče sociálně znevýhodněných dětí často nedisponují dostatečným sociálním kapitálem, ať už se jedná o vzdělání, stabilitu vztahů nebo schopnost účastnit se ve veřejném životě a často ani nemají možnost svou situaci zlepšit.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o dysfunkční rodině na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	Základními pilíři pomoci rodině jsou právní ochrana rodiny, její sociálně ekonomické zabezpečení, výchova dětí, mládeže, příprava na manželství a rodičovství a ochrana zdraví členů rodiny. - kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud je dítě v rámci snížených kompetencí rodičů ohroženo zanedbáváním, nedostatečnou péčí nebo je jinak ohroženo na zdravém fyzickém či psychickém vývoji, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí policii, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří na základě trestné činnosti zanedbání výchovy dle § 201 Trestního zákoníku), - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, v případě, že zjistí, že absence běžně fungujících vzorů v rodině mají nepříznivý vliv na průběh vzdělávání dítěte, spolupracuje OSPOD dále intenzivně také se školou (například nedodržování povinnosti,

	zanedbávání školní docházky, výchovné problémy atd.), - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s rodinou, příbuznými, případě s policií, se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - kontaktuje služby SAS či TP, neboť u osob s nízkými rodičovskými kompetencemi je důležitá komplexní podpora, protože u takových rodičů se většinou vyskytují další nežádoucí sociální jevy (např. nezáměr o vzdělávání dětí, nezaměstnanost, absence vhodného trávení volného času, závislosti na návykových látkách, sociální vyloučení apod.), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů dysfunkční rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
Činnost OSPOD vzhledem k rodičům	- vysvětlení klientovi přínosů využití odborné pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby sanace rodiny, SAS, TP a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD může při nedodržení stanovených rozhodnutí ze strany rodičů uložit rodičům napomenutí dle § 13 ZSPOD, popřípadě uložit povinnost využít odborného poradenství dle § 12 a § 13 odst. 1 písm. d) ZSPOD. Situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu

	s Individuálním plánem ochrany.
<i>Činnost OSPOD vzhledem k dětem</i>	- OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - zprostředkuje dítěti nabídku volnočasových aktivit jako prevenci před nežádoucími sociálně-patologickými jevy, a také jako náhradní zdroj přebírání žádoucích a pozitivních vzorců chování, - zprostředkuje kontakt na služby NZDM, - realizuje další činnosti a opatření spojená s prevencí dítěte před sociálně-patologickými jevy, před přebíráním nevhodných vzorců z dysfunkční rodiny.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Dítě by mělo do NZDM docházet alespoň jednou až dvakrát týdně na celé odpoledne. Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roky. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat např. jednou za čtvrt roku. V případě terapií a psychologicko-poradenských služeb je nejideálnější několikadenní intenzivní program, než ambulantní docházení jednou měsíčně na hodinu.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci

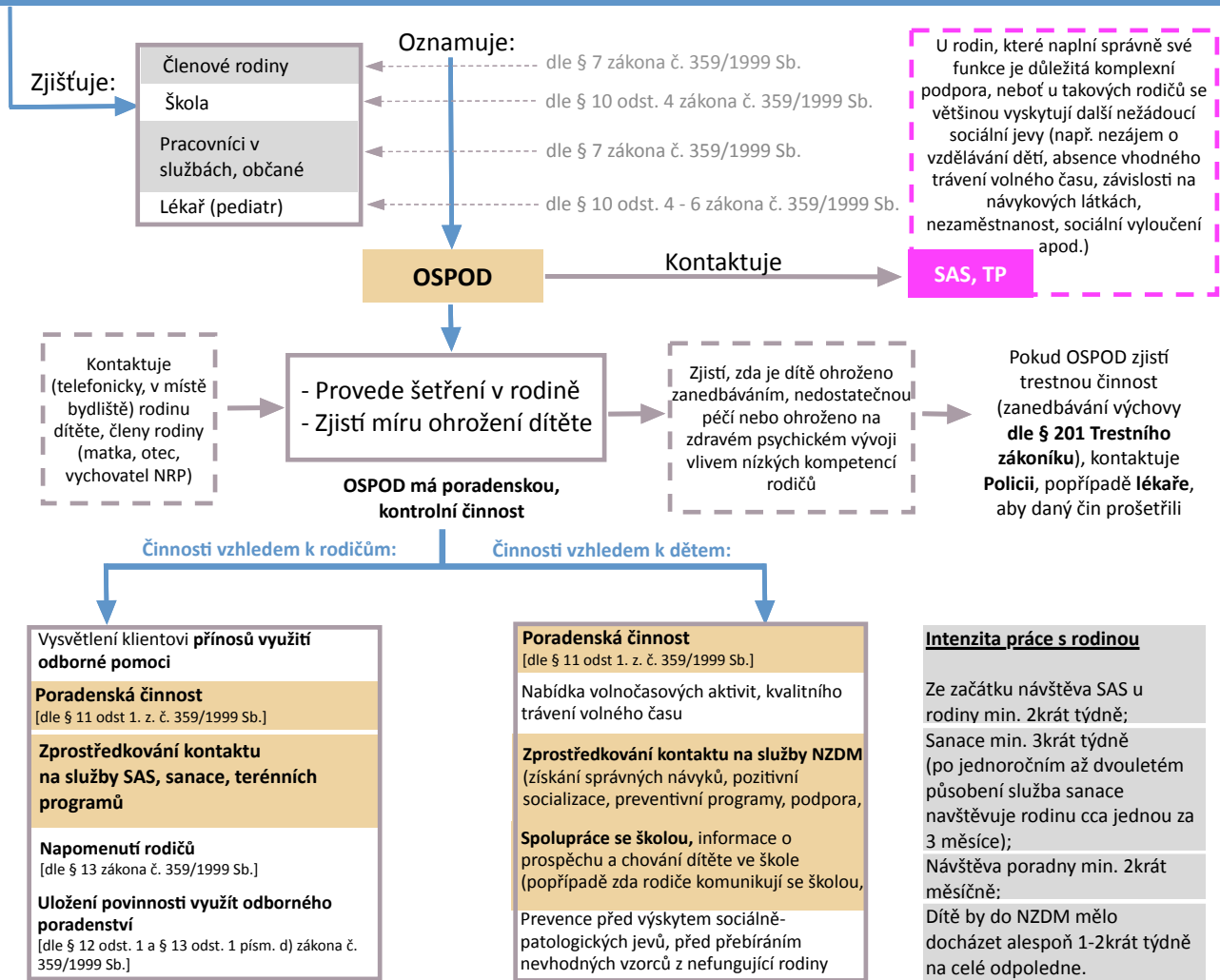
	neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	V případě, že nízké rodičovské kompetence významně ovlivní prospěch a chování dítěte ve škole (např. zanedbávání povinné školní docházky, výchovné problémy dítěte, absence komunikace rodiče se školou ad.), OSPOD se školou a jejími pracovníky zahájí intenzivní spolupráci, šetření a mapování situace dítěte a rodiny tak zahrne i zjištěné skutečnosti ohledně dítěte a jeho rodiny ze strany pracovníků školy
<i>Policie</i>	Policie zasahuje v případě, že je značně narušen fyzický nebo psychický stav dítěte v důsledku absence základních vzorců běžně fungující rodiny.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Terénní programy (§ 69) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí a praktických dovedností Edukace správné péče o děti, výchovy dětí Posilování interakce mezi dětmi a rodiči Volnočasové aktivity pro děti a pro celé rodiny Rodinná, mateřská centra Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

	Edukace dětí ohledně základních kompetencí a principů, které by měly převzít ze správně fungující rodiny (vztah k povinnostem (škola, zaměstnání), zodpovědnost, dodržování závazků, sankce za nežádoucí jednání, hospodaření s penězi, atd. Sociálně aktivizační program pro děti
Příklady z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> mateřská škola, škola, zdravotnictví, OSPOD, sociální poradna, psycholog, policie, poradenství, diecézní charita <i>Obsah služby:</i> poradenství, asistence, hmotná pomoc Mnohočlenná rodina (otec nezaměstnaný, matka s lehkou mentální retardací, děti navštěvují speciální ZŠ a MŠ) - rodina nemá dostačující finanční prostředky na základní vybavení, děti jsou zaostalé, zanedbané, podvyživené. První kontakt s OSPOD se uskutečnil na žádost sociální pracovnice dětského oddělení v nemocnici, kvůli opakovaným průjemovým onemocněním dětí. Pracovníci OSPOD se obrátili na sociální poradnu a začali mapovat situaci v rodině. Zjistili, že u rodiny se projevuje opakovaná neschopnost hospodaření s finančními prostředky. V důsledku podezření na sexuální obtěžování dětí, byl k případu povolán také psycholog, který situaci pomáhal řešit Do rodiny pravidelně dochází sociální pracovnice, jejímž prvotním úkolem bylo navázání důvěry všech členů rodiny a nyní se snaží o celkovou sanaci rodiny. Starší dcery byly po souhlasu rodičů zapojeny do dobrovolnického programu v rámci diecézní charity města. Situaci v rodině se podařilo částečně stabilizovat díky zaměstnání otce, což přispělo k výraznému zlepšení finanční situace rodiny. V rodině byla ukončena terénní práce a byla jí nabídnuta spolupráce ve formě poradenství	
<i>Sociální služba: Sociálně aktivizační služba fungující při organizaci Charita</i> <i>Obsah příkladu:</i> nedůsledná výchova matky, neposlušné dítě, problémy s výchovou, pomoc ze strany sociálního pracovníka a nácvik rodičovských kompetencí Pracuje se komplexně s rodinou, rodiče se motivují, vzdělávají, jak s dítětem zacházet, rodiče často nedávají dětem správný výchovný signál, nemají pravidla a hranice. Příklad: Matka nedonutí dítě obléct si ponožky, protože dítě se vzteká, chce si hrát nebo se dívat na televizi a vůbec neuposlechne, na to matka automaticky reaguje křikem a trestem. Problémem	

je, že samy matky nemají správné výchovné modely, jelikož ani jejich rodiče nikdy ve výchově nebyli důslední. Sociální pracovník by měl matce ukázat, jaké metody použít, aby dítě poslechlo, jak s ním správně pracovat, děla nácviky rodičovských kompetencí.

Z praxe se osvědčilo ukázat dítěti, že pravidla budou fungovat stylem „něco za něco“, aby obě strany byly spokojené. Dále pomáhá také dítěti pohrozit odejmutím hračky či vypnutím televize, počítače a pokud uposlechne je důležitá pochvala, protože té se mu ze strany matky ve většině případů nedostává. V takových případech se situace obchází bez emocionálních výlevů (jak matky, tak dítěte) a dítě je schopno poslechnout a splnit dané povinnosti.

Absence vzorců běžně fungující rodiny

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti a ohrožují tak správné fungování rodiny, zejména manželské a rodinné poradny.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny. Vidí rodinu v jejím přirozeném prostředí, a snáze tak přispěje k optimalizaci rodinné situace. Služba poskytuje komplexní podporu rodině i dítěti. Nabízí mj. služby nácviku rodičovských kompetencí a správného fungování rodiny, nácvik starosti

Terénní programy (§69)

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde absence vzorců běžně fungující rodiny souvisí s mnoha faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, nezáměr o děti, nezaměstnanost apod.).

NZDM (§ 62)

Děti z rodin, které nepřenášejí pozitivní vzorce fungování rodiny by tyto návyky a vzorce měly získat v jiném prostředí - například ve volném čase v NZDM, kde se mohou dozvědět, jak má správná rodina fungovat, co všechno je špatně a nemá být, získají pozitivní socializaci v dětském

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích, rodinám, které neplní správně své funkce a rodinám, ve kterých se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě tak, aby se co možná nejvíce zabránilo odebrání dítěte z rodiny.

Poradenská služba ve školách dle vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dítěte, dále také poradenství rodičům ohledně správného přístupu ke vzdělávání jejich dětí a ohledně zajištění adekvátní podpory vzdělání.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Rodičovské poradenství

Intenzivní nácvik a zvyšování rodičovských kompetencí a praktických dovedností

Rodinná centra

Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

Volnočasové aktivity pro děti i pro celé rodiny

Sociálně aktivizační program pro děti

2. Špatná péče o děti

2.4 Zneužívání dětí

<i>Sociální jev - definice</i>	Zneužívání dítěte se týká především § 185 znásilnění, § 186 sexuální nátlak, § 187 pohlavní zneužití, § 188 soulož mezi příbuznými, § 191 šíření pornografie, § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 193b navazování nedovolených kontaktů s dítětem, § 202 svádění k pohlavnímu styku.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření ze zneužívání dětí na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- pokud informace přišla z jiného zdroje než od policie, OSPOD příslušné pracoviště policie ihned kontaktuje, - kontaktuje rodinu a provede šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - kontaktuje školu, lékaře a další subjekty ohledně jejich minulé zkušenosti s rodinou a dítětem, zda byly někdy zaznamenány skutečnosti, jež by mohly potvrdit podezření ze zneužívání dítěte, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, se soudy, Intervenčním centrem, s rodinou, příbuznými, případě se ZDVOP, dětským domovem a dalšími zdroji pomoci, - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.

<i>Postup OSPOD při podezření ze spáchání činu týrání dítěte</i>	- bezodkladně zajití péči o děti (v rámci příbuzných, ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb. a na základě § 76 občanského soudního řádu), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. – následně je dítě umístěno do dětského domova, popřípadě do NRP, - realizuje případovou konferenci (jakožto koordinátor), na které se sejde mezioborový tým (OSPOD, policie, lékař, psycholog, psychiatr, pedagog, NNO, sociální pracovníci, pracovníci zařízení ústavní výchovy apod.), - je zahájena sociálně-terapeutická práce s dítětem a vypracován plán následné péče.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace týrání dítěte musí být řešena bezodkladně Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro dětské oběti zneužívání může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Lékař</i>	Lékaři zajití pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (gynekologické vyšetření, laboratorní vyšetření na sexuálně přenosné choroby, psychologické vyšetření apod.) a o všech zjištěných skutečnostech informuje příslušné pracovníky OSPOD.
<i>Policie</i>	Pokud policie zasahuje přímo v domácnosti, je oprávněna vykázat pachatele násilí ze společné domácnosti. Policie dále sepíše úřední záznam, který pošle příslušnému intervenčnímu centru, soudu, který rozhoduje o předběžném opatření a OSPOD, v případě, že v domácnosti žije nezletilý

	dítě. Policie jedná ve věci trestných činů proti rodině a dětem ad. dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě § 76 občanského soudního řádu, ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Intervenční centrum (§ 60a) Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (§ 62) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově Sociálně-terapeutická práce s dítětem Individuální psychoterapie pro děti Sanace rodiny Rodičovské poradenství a psychoterapie Doprovod rodiče při styku s dítětem

Příklad z praxe

Podílející se aktéři: škola, policie, OSPOD

Obsah služby: zlepšení prostředí dítěte

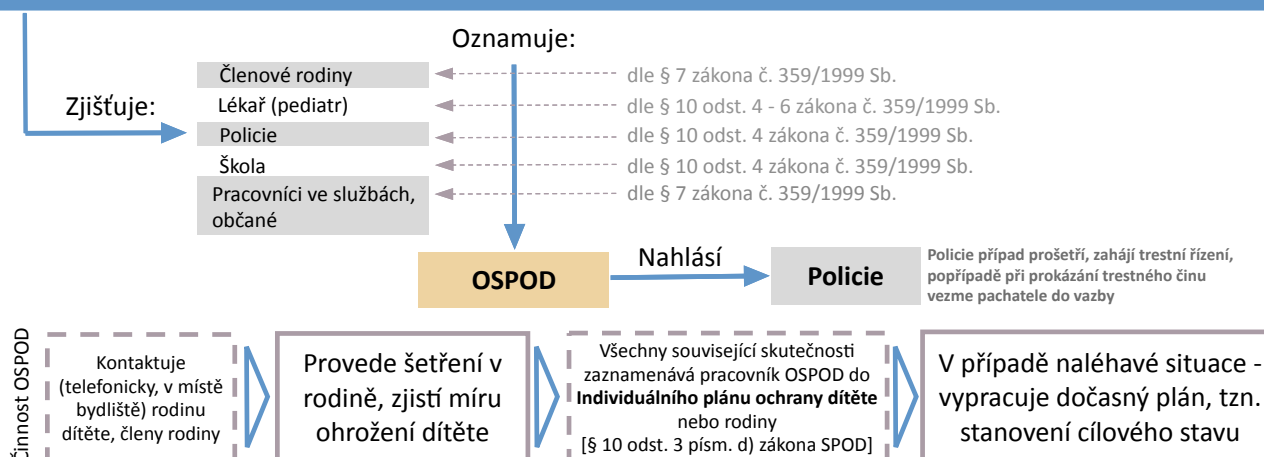
Forma poskytování: terénní

Dítě (7 let) citově i sociálně zanedbávané, matka pracuje v nočním podniku jako barmanka, nemá na dítě moc času, stará se o něj její přítel, který nepracuje. Oznámení na policii podala ředitelka školy, po tom, co se na ni obrátila třídní učitelka dívky, která před tělesnou výchovou zjistila, že se dívka stydí převléknout a na rukách i nohách má hematomy. Později si dívka stěžovala na bolesti břicha ve spodní části. Vyučující se jí ptala, jestli nesnědla něco zkaženého, dívka jí odpověděla, že za to může přítel její matky. Vyšlo najevo, že ji osahával na genitáliích. Vyučující to neprodleně oznámila ředitelce, která kontaktovala policii. Muž byl vzat do vazby, OSPOD dále provedlo šetření a z důvodu nevhodného prostředí byla dívka svěřena do péče babičky.

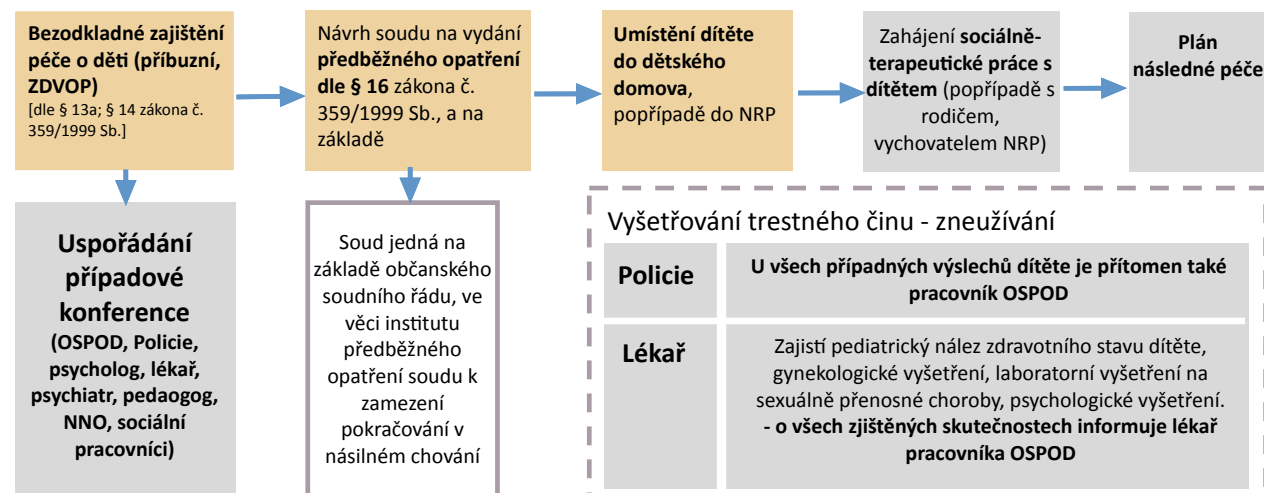
V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- kontakt s příbuznými, vyhledání vhodné osoby,
- zajištění NRP.

Zneužívání dětí

Postup pracovníků OSPOD v případě podezření ze spáchání činu

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, u kterých došlo k domácímu násilí nebo k jiným formám týrání a zneužívání.

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, řešení rodinných, vztahových, osobních krizí (např. fyzické, psychické týrání, šikana, znásilnění, obětí trestných činností atd.).

Školské zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Dětský domov (§ 12)

Do dětského domova je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z rodiny, v případě zneužívání je situace řešena bezodkladně na základě předběžného opatření. V Dětském domově je dítěti poskytnuta psychologická, terapeutická, sociální pomoc.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, které se náhle ocitly bez jakékoliv péče, jejichž život je vážně ohrožen (zneužívání, týrání apod.). V souvislosti se zneužíváním bývají děti nejčastěji umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu, nejdéle na dobu 6 měsíců

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro dětské oběti zneužívání může být sama rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vazbách.

Individuální psychoterapie pro děti

Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově

Sociálně-terapeutická práce s dítětem

Psychiatrická pomoc

Doprovod rodiče při styku s dítětem

2.5 Týrání dětí

<i>Sociální jev - definice</i>	Mezi děti tělesně týrané s následným poraněním se zařazují děti, u nichž vzniklo poranění v důsledku bití, popálení, opaření, trestání a také ovšem selhání ochrany dítěte před násilím. Dále se může jednat o týrání psychické, které mnohdy představuje mnohem závažnější formu týrání. Týrání dítěte se týká především § 198 Trestního zákoníku o týrání svěřené osoby a § 199 o týrání osoby žijící ve společném obydlí.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z týrání dětí na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- pokud informace přišla z jiného zdroje než od policie, OSPOD příslušné pracoviště policie ihned kontaktuje, - kontaktuje rodinu a provede šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - kontaktuje školu, lékaře a další subjekty ohledně jejich minulé zkušenosti s rodinou a dítětem, zda byly někdy zaznamenány skutečnosti, jež by mohly potvrdit podezření na týrání dítěte, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, Intervenčním centrem, s rodinou, příbuznými, případně se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci, - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD,

<i>Postup OSPOD při podezření ze spáchání činu týrání dítěte</i>	- bezodkladně zajití péči o děti (v rámci příbuzných, ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do dětského domova, popřípadě do NRP, - realizuje případovou konferenci (jakožto koordinátor), na které se sejde mezioborový tým (OSPOD, policie, lékař, psycholog, psychiatr, pedagog, NNO, sociální pracovníci, pracovníci zařízení ústavní výchovy apod.), - je zahájena sociálně-terapeutická práce s dítětem a vypracován plán následné péče.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace týrání dítěte musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro dětské oběti týrání může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Lékař</i>	Lékaři zajistí pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (viditelné známky týrání, psychologické vyšetření apod.) a o všech zjištěných skutečnostech informuje příslušné pracovníky OSPOD.
<i>Policie</i>	Pokud policie zasahuje přímo v domácnosti, je oprávněna vykázat pachatele násilí ze společné domácnosti. Policie dále sepíše úřední záznam, který pošle příslušnému intervenčnímu centru, soudu, který rozhoduje o předběžném opatření a OSPOD, v případě, že v domácnosti žije nezletilý

	dítě. Policie jedná ve věci trestných činů proti rodině a dětem ad. dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě § 76 občanského soudního řádu, ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Intervenční centrum (§ 60a) Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (§ 62) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově Sociálně-terapeutická práce s dítětem Individuální psychoterapie pro děti Sanace rodiny Rodičovské poradenství a psychoterapie Doprovod rodiče při styku s dítětem

Příklad z praxe

Na řešení jevu se podílí: škola, policie, OSPOD, dětský domov

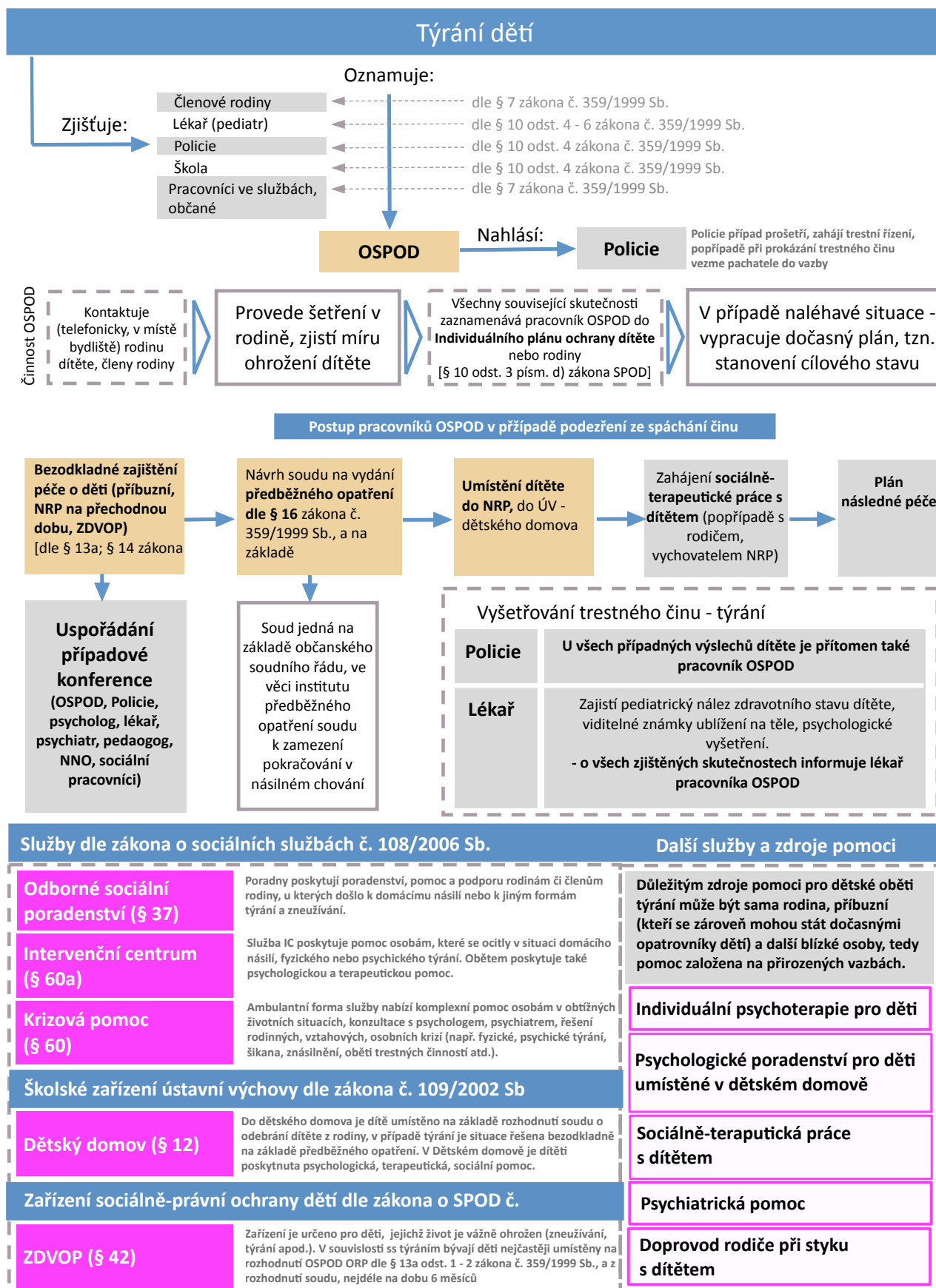
Obsah služby: zlepšení poměrů dítěte

Forma poskytování: pobytová

Dítě (10 let) týrané matkou od šesti let. Oznámení na OSPOD podala vyučující, ta si již v první třídě všimla zvláštního chování matky. Vše oznámila na OSPOD až po třech letech, kdy vyšlo najevo, že dítě je fyzicky napadáno matkou, vyhazováno z bytu a zavíráno do sklepa. OSPOD provedl šetření doma i ve škole, avšak dítě bylo matce odebráno až poté, co sousedi zavolali policii v reakci na rány a křik. Dívka byla umístěna do dětského domova, kde nadále pobývá. Znalecké vyšetření potvrdilo fyzické a psychické týrání, dítě projevovalo strach z matky, snahu zavděčit se jí, uzavřenost, nekomunikativnost, pasivitu, nejistotu a snížené sebevědomí, opožděný emoční a sociální vývoj, trvalý smutek.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- na základě účasti policie na konfliktní situaci OSPOD realizovalo opakované zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí,
- kontakt s příbuznými a vyhledání vhodné osoby pro NRP nebylo úspěšné,
- zajištění umístění v DD.

2.6 Absence pozitivních životních vzorů pro dítě

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Kromě ochrany a péče o dítě jsou rodiče zodpovědní za to, že budou pro své děti životními vzory, s pozitivním přístupem k životu a životními hodnotami, které jim umožní vést spokojený život. Pokud však tyto pozitivní vzory v rodině chybí např. z důvodu rozvedeného manželství, nefunkčnosti rodiny, špatnému zdravotnímu stavu některého z členů rodiny, je potřeba vyhledat odbornou pomoc.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o negativním vlivu dysfunkční rodiny na dítě na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	Základním cílem pomoci je snížit u dítěte riziko výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů, které se mohou projevit jako důsledek absence pozitivních vzorů, které většinou souvisí také s dysfunkcí rodiny a dalšími nežádoucími jevy u rodičů. - kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud je dítě v rámci snížených kompetencí rodičů ohroženo zanedbáváním, nedostatečnou péčí nebo je jinak ohroženo na zdravém fyzickém či psychickém vývoji, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí polici, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří na základě trestné činnosti zanedbání výchovy dle § 201 Trestního zákoníku), - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, v případě, že zjistí, že absence pozitivních vzorů v rodině mají nepříznivý vliv na průběh vzdělávání dítěte, spolupracuje OSPOD dále intenzivně také se školou (například nedodržování povinnosti, zanedbávání školní docházky, výchovné problémy atd.), - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona

	č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s rodinou, příbuznými, případě s policií, se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - kontaktuje služby SAS či TP, neboť u osob s nízkými rodičovskými kompetencemi je důležitá komplexní podpora, protože u takových rodičů se většinou vyskytují další nežádoucí sociální jevy (např. nezáměr o vzdělávání dětí, nezaměstnanost, absence vhodného trávení volného času, závislosti na návykových látkách, sociální vyloučení apod.), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů dysfunkční rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Činnost OSPOD vzhledem k rodičům</i>	- vysvětlení klientovi přínosů využití odborné pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby sanace rodiny, SAS, TP a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD může při nedodržení stanovených rozhodnutí ze strany rodičů uložit rodičům napomenutí dle § 13 ZSPOD, popřípadě uložit povinnost využít odborného poradenství dle § 12 a § 13 odst. 1 písm. d) ZSPOD. Situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Činnost OSPOD vzhledem k dětem</i>	- OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - zprostředkuje dítěti nabídku volnočasových aktivit jako prevenci před nežádoucími sociálně-patologickými jevy, a také jako náhradní zdroj přebírání žádoucích a pozitivních vzorců chování, - zprostředkuje kontakt na služby NZDM.

	Realizuje další činnosti a opatření spojená s prevencí dítěte před sociálně-patologickými jevy, před přebíráním nevhodných vzorců z dysfunkční rodiny
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Dítě by mělo do NZDM docházet alespoň jednou až dvakrát týdně na celé odpoledne. Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku. V případě terapií a psychologicko-poradenských služeb je nejideálnější několikadenní intenzivní program, než ambulantní docházení jednou měsíčně na hodinové sezení.
Síť pomoci, pomoc	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Pokud rodina selhává v poskytování pozitivních životních vzorů svému dítěti, škola může být primární institucí, která tuto absenci může kompenzovat. Klíčovou roli zde hraje práce a zájem třídního učitele, výchovného poradce, případně vychovatele ve školní družině, kde dítě tráví velkou část volného času po vyučování. Vychovatel může svou pomocí a výběrem vhodných aktivit ukázat dítěti správné a nové životní hodnoty. To působí i jako prevence proti vzniku sociálně-patologických jevů. V případě, absence pozitivních vzorů pro dítě významně ovlivní prospěch a chování dítěte ve škole (např. zanedbávání povinné školní docházky, výchovné problémy dítěte, absence komunikace rodiče se školou ad.),

	OSPOD se školou a jejími pracovníky zahájí intenzivní spolupráci, šetření a mapování situace dítěte a rodiny tak zahrne i zjištěné skutečnosti ohledně dítěte a jeho rodiny ze strany pracovníků školy.
<i>Psycholog</i>	Odborníci z řad psychologů mohou přispět k řešení problému v rámci činnosti rodinných poraden, krizových center, rodinné terapie apod.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Terénní programy (§ 69) Sanace rodiny (v rámci § 65)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Volnočasové aktivity pro děti a pro celé rodiny Preventivní programy, besedy, přednášky, workshopy Skupinový program pro děti na posilování psychosociálních a praktických dovedností Sociálně aktivizační program pro děti Rodinná, mateřská centra Posilování interakce mezi dětmi a rodiči Edukace dětí ohledně základních kompetencí a principů, které by měly převzít ze správně fungující rodiny a rodinných vzorů (vztah k povinnostem (škola, zaměstnání), zodpovědnost, dodržování závazků, sankce za nežádoucí jednání, hospodaření s penězi, atd.) Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi Rodičovské poradenství a psychoterapie Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí a praktických dovedností

Příklady z praxe

Na řešení jevu se podílí: psycholog, speciální pedagog, středisko výchovné péče (SVP), rodina

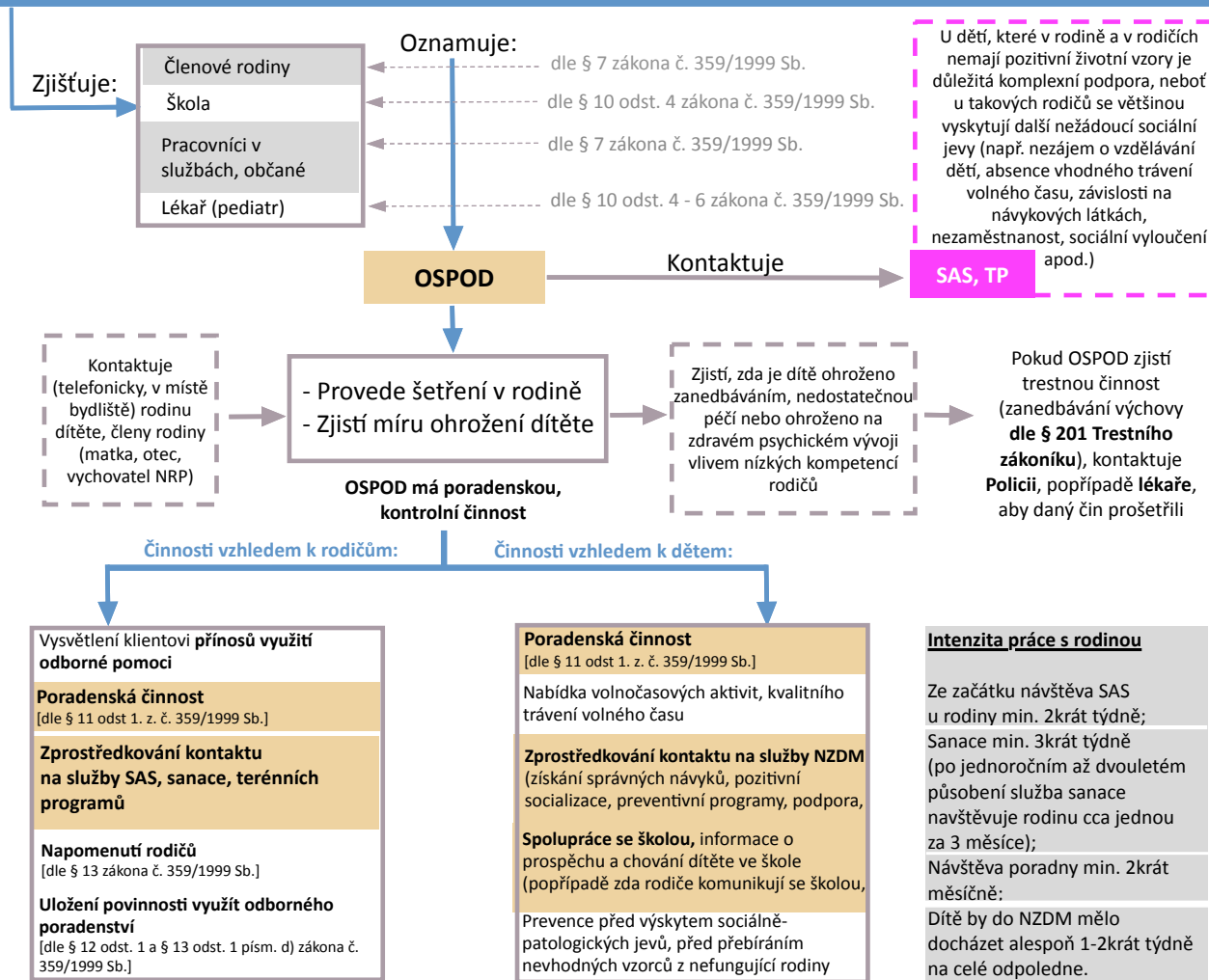
Matka i otec synu Robertovi předkládají za vzor mladší sestru a jeho neúspěchy považují za projev neochoty, „naschválu“ a nedostatečné snahy. Po rozvodu rodičů se stupňují konflikty mezi rodiči i mezi sourozenci. Robert začíná mít vážné potíže ve škole, nemá kamarády, je negativistický, agresivní. Situaci řeší matka intenzivní spoluprací s psychologem, vyžádala pro syna také internátní pobyt v SVP – spolupráce dále pokračuje v ambulantní péči s psycholožkou ze SVP a také ve spolupráci se SVP byl Robert zařazen do dobrovolnického programu.

Význam spolupráce sociální služby a okolí klienty, neformální vztahy

Klient: Rodina dlouhodobě závislá na hmotných dávkách, sociálně i ekonomicky znevýhodněná, otec neschopen pracovat (alkohol), problémy dítěte ve škole, s hygienou apod. Za rodinou začal dojíždět terénní sociální pracovník (zajišťoval pomoc v rámci širokého kontextu: s vedením domácnosti, nácvik základních rodičovských kompetencí, doučování pro děti, pomoc s plněním školních povinností dětí, hygienické návyky apod.).

Jakmile širší okolí rodiny (sousedé) zjistili, že se v rodině něco děje, a že je s ní pracováno ze strany sociální služby, začalo se o situaci rodiny zajímat, stejně tak jako o způsoby pomoci. Sociální pracovník tak motivoval okolí rodiny a zprostředkoval rodině nejen odbornou, ale také neformální pomoc (okolí komunikovalo s rodinou skrze sociálního pracovníka). Následně se pozitivní vývoj a spolupráce se sociálním pracovníkem odrazil také na školních výsledcích dětí, a také na přístupu ředitele školy a třídního učitele k rodině (bylo na ně nazíráno z mnohem lepší stránky).

Absence pozitivních životních vzorů pro dítě

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti a ohrožují tak správné fungování rodiny, zejména manželské a rodinné poradny.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny. Vidí rodinu v jejím přirozeném prostředí, a snáze tak přispěje k optimalizaci rodinné situace. Služba poskytuje komplexní podporu rodině i dětem. Nabízí mj. služby nácviku rodičovských kompetencí a správného fungování rodiny, nácvik starosti

Terénní programy (§69)

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde absence pozitivních vzorů pro dítě souvisí s mnoha faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, nezáměstnanost dětí ad.)

NZDM (§ 62)

Děti z rodin, které nepřenášejí pozitivní vzorce fungování rodiny by tyto návyky a vzorce měly získat v jiném prostředí - například ve volném čase v NZDM, kde se mohou dozvědět, jak má správná rodina fungovat, získat pozitivní životní vzory od sociálních pracovníků, získají pozitivní socializaci v dětském kolektivu, mohou se účastnit preventivních programů atd.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích, rodinám, které neplní správně své funkce a rodinám, ve kterých se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě.

Poradenská služba ve školách dle vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dítěte, dále také poradenství rodičům ohledně správného přístupu ke vzdělávání jejich dětí a ohledně zajištění adekvátní podpory vzdělání.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vazbách.

Volnočasové aktivity pro děti i pro celé rodiny

Sociálně aktivizační program pro děti

Preventivní programy, besedy

Skupinový program pro děti na posilování psychosociálních a praktických dovedností

Rodinná centra

Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

2. Špatná péče o děti

2.7 Útěky dětí a mladistvých domova, útěky dětí a mladistvých ze zařízení ústavní výchovy

<i>Sociální jev - definice</i>	Útěk může být impulzivní nebo plánovaný. Často však tato touha po svobodě může vést až ke krádežím a dalšímu protiprávnímu jednání. Útěk je tak reakcí na řadu faktorů, např. problematických vztahů v rodině, ve škole, dále týrání apod. OSPOD řeší útěky dětí vzhledem k jejich možnému ohrožení nežádoucími jevy, trestnou činností – ze strany dětí a mladistvých samotných i ze strany rodiny, okolí. Má poradní, diagnostickou roli, zajišťuje práci s rodinou a šetření v rodině.
Postup při řešení situace pro OSPOD – útěk ze zařízení ústavní výchovy	
<i>Zjištění, nahlášení jevu</i>	Zařízení ústavní výchovy hlásí útěk dítěte nejprve na policii. V případě, že se dítě do 24 či 48 hodin nenajde, hlásí útěk také na OSPOD (zpravidla za 2 – 3 dny od útěku), aby pomohl s hledáním, prošetřil situaci v rodině, zjistil na základě šetření možné úkryty dítěte, důvody útěku apod.
<i>Postup OSPOD</i>	- OSPOD má poradní roli a zajišťuje práci s rodinou, - kontaktuje rodinu dítěte, členy rodiny, vychovatele dítěte, - první je dítě hledané doma, u širších příbuzných, u blízkých osob, - OSPOD provede šetření v rodině, vyslechne členy rodiny, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu.
<i>Postup OSPOD v případě podezření na ukrývání dítěte</i>	- v případě podezření na místo, kde by se dítě (starší 15 let) mohlo schovávat – hlásí toto podezření OSPOD na policii ČR, - provede výslech rodičů, příbuzných, blízkých osob, - upozorní rodiče na právní povinnost oznámit, kde se dítě schovává, popřípadě oznámit jakékoliv skutečnosti, které by napomohly k nalezení dítěte, - upozorní rodiče na rizika, která by mohla souviset se zapíráním dítěte či s jeho schováváním.

Postup při řešení situace pro OSPOD – útěk z domova	
<i>Zjištění, nahlášení jevu</i>	Útěk z domova hlásí rodina na policii – policie hlásí útěk z domova OSPODu v případech, kdy se jedná o opakovanou činnost a dítě, mladistvý či rodina jsou již v evidenci policie i OSPOD. Popřípadě rodina OSPOD kontaktuje sama. Útěk dítěte nebo mladistvého z domova zjišťuje zpravidla rodina, širší příbuzní, škola nebo jiní.
<i>Postup OSPOD</i>	- OSPOD má poradní roli a zajišťuje práci s rodinou, - provede šetření v rodině, v širší rodině, v sociálním okolí dítěte či mladistvého – provede analýzu situace, - vyslechne rodiče, příbuzné, vychovatele dítěte, kamarády, spolužáky, pracovníky zájmových a volnočasových aktivit, které dítě navštěvuje a další subjekty či osoby, které by mohly být při hledání dítěte klíčové, - zjistí jevy, které by mohly s útekem souviset, popřípadě kontaktuje další subjekty, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu.
<i>Zjištění jevů, které souvisí s útekem dítěte, spolupráce s dalšími subjekty</i>	Domácí násilí, týrání, zneužívání (OSPOD kontaktuje policii, lékaře, aby daný čin prošetřili) Školní problémy, šikana, záškoláctví (OSPOD kontaktuje školu, zjistí chování, prospěch dítěte ve škole, zaznamenané výchovné či kázeňské problémy školními pracovníky atd.) Osobní problémy dítěte (nešťastná láska, osamělost, psychické poruchy) (OSPOD zprostředkuje pomoc psychologa, psychiatra) Trestná činnost páchaná na dítěti (páchaná mimo rodinu) (OSPOD kontaktuje policii, lékaře, aby daný čin prošetřili) Závislost dítěte na návykových látkách, sociálně-patologické jevy (OSPOD kontaktuje policii, lékaře, léčebná zařízení, NNO)
<i>Postup při opakovaném útěku, výskytu</i>	- OSPOD a policie, škola na základě vedené evidence dítěte monitorují jeho případné další útoky, sociálně-patologické jevy, které útoky doprovází či nechození do školy,

<i>sociálně- patologických jevů, nechození do školy</i>	- sledují a hodnotí zda dítě respektuje uložená výchovná opatření, uložení o využití odborné pomoci, dodržování schůzek s kurátorem, zda dochází k opakovanému nechození do školy, k poruchám chování a k selhávání dítěte či mladistvého v dalších záležitostech, - v případě, že situace dítěte nezaznamená zlepšení – dítě je umístěno do zařízení ústavní či ochranné výchovy (DD se školou, diagnostický ústav, výchovný ústav).
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Vzhledem k tomu, že to bývají právě problémy v rodině, které vedou dítě k útěku z domova, je role rodiny a okolí nesporně významná, zejména při terapii. Pokud je v rodině problém, je nutné se jej pokusit terapeuticky odstranit. V krajním případě je možné navrhnout až odebrání dítěte od rodiny. Utíká-li dítě z ústavního zařízení, bývá to často rodina, kam se vrací. Další řešení tohoto problému pak musí proběhnout právě v součinnosti s rodinou.
<i>Škola</i>	Škola má 29 odst. 1 školského zákona povinnost předcházet výskytu nežádoucích jevů u žáků, máv tedy preventivní úlohu. Současně mohou pracovníci školy zaznamenat skutečnosti, které nasvědčují příčinám útěku dítěte (sociálně-patologické jevy v rodině, trestná činnost, poruchy chování apod.).
<i>Policie</i>	Policie se podílí na hledání dítěte, které uteklo z domova či ústavního zařízení. Vede evidenci dětí a mladistvých, kteří opakovaně utíkají a ve spolupráci s OSPOD a soudem situaci řeší.
<i>Psycholog</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro dítě, mladistvého i rodiče může být pomoc psychologa, psychiatra. Může pomoci odhalit příčiny útěku a pomoci dítěti, aby se situací, která je k útěku přivedla, vyrovnalo. Je nápomocen i při rodinné terapii, která má obnovit správnou funkčnost dysfunkční rodiny.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Krizová pomoc (§ 60) Telefonická krizová pomoc (§ 55) Sanace rodiny (v rámci § 65)

	Sociálně aktivizační služby (§ 65)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000S Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 5 - 11, Šk. zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Šk. zařízení ÚV dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Individuální terapie pro dítě, rodinná terapie Posilování interakce mezi dětmi a rodiči – volnočasové aktivity, víkendové výjezdy rodičů s dětmi, dopolední programy v RC, MC apod. Sociálně aktivizační program pro děti

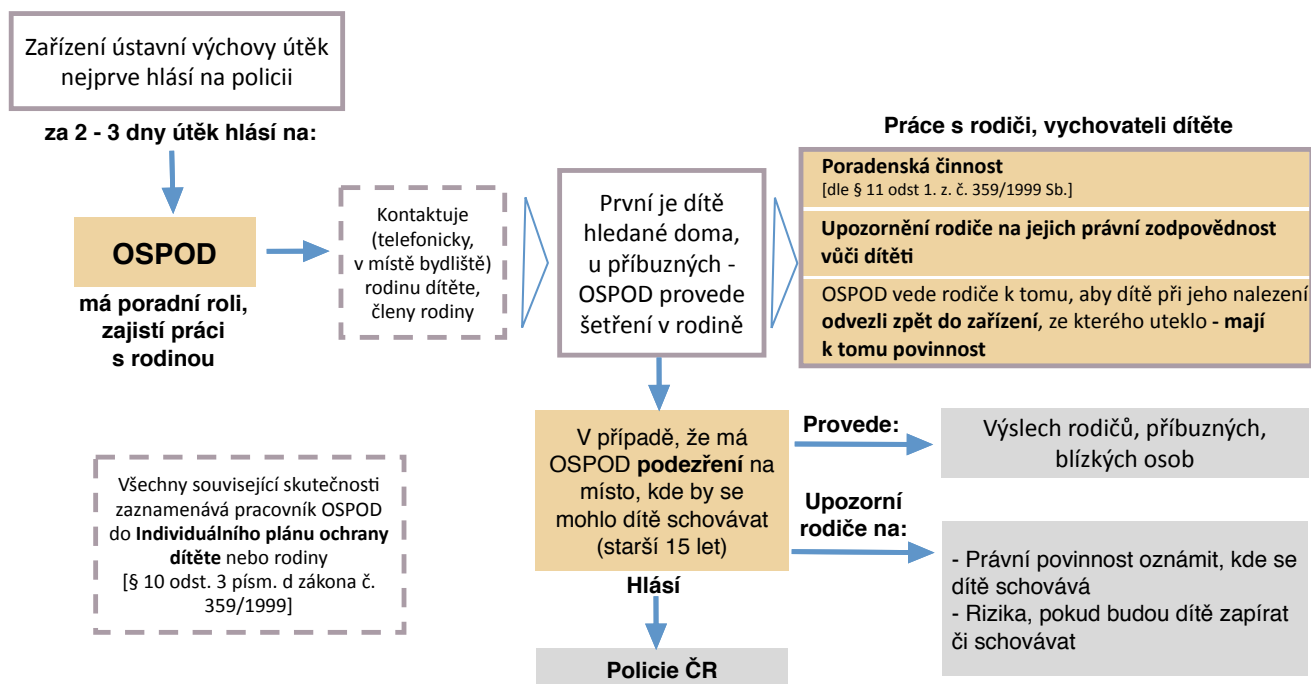
Příklad z praxe

Na řešení se podílí: policie, rodina, psycholog

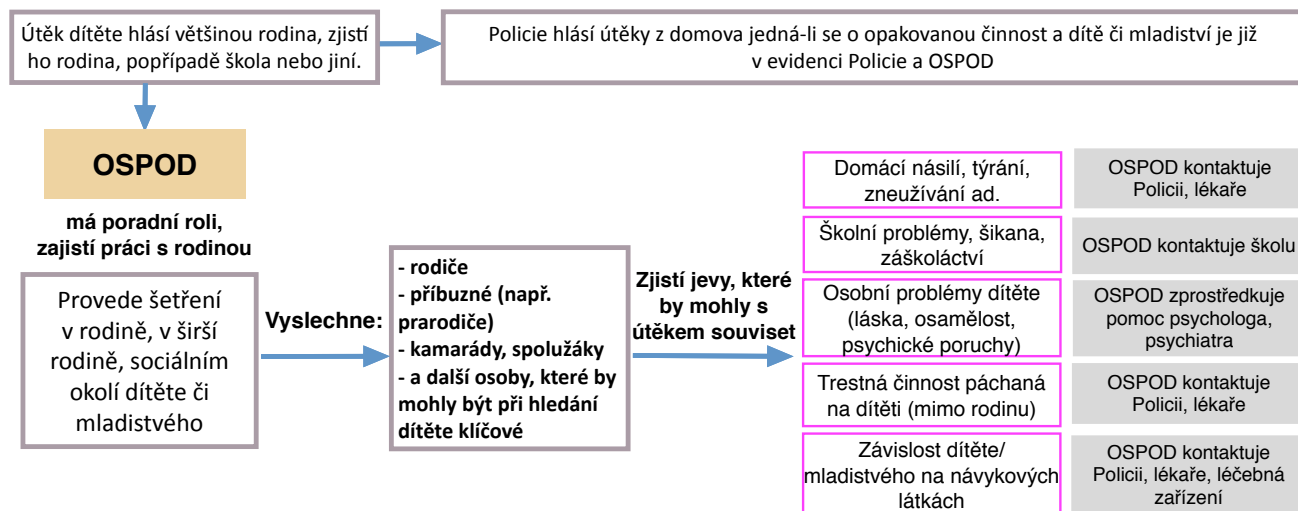
Obsah služby: Řešení situace dítěte na útěku z domova

Saša (9 let) z Plzně nepřišel jednoho dne odpoledne ze školy. Nikomu se neozval a nedorazil ani druhý den na vyučování. Chlapec byl zvyklý cestovat sám, byla prošetřována možnost, zda se mu cestou něco nestalo. Policie pátrala i v obci Nýřany, kde Saša dříve bydlel. Pátrání nakonec skončilo kolem osmé hodiny večerní, kdy byl chlapec nalezen v blízkosti plzeňské věznice Bory. Chlapec nebyl zraněn a z domova utekl sám. Noc strávil chlapec u kamaráda. U chlapce došlo několik týdnů před útekem k výraznému zhoršení prospěchu ve škole. Vyšlo najevo, že v té samé době nastoupil chlapcův otec – na kterém byl velmi závislý, do výkonu trestu odnětí svobody právě na plzeňských Borech. Podle psychologa byl chlapcův útek impulzivní reakcí na dočasné odloučení od milované osoby. Psycholog dále doporučuje, aby na příští návštěvy do věznice za otcem chodila nejen matka, ale i Saša, aby se podařilo dále udržet otcovsko-synovský vztah.

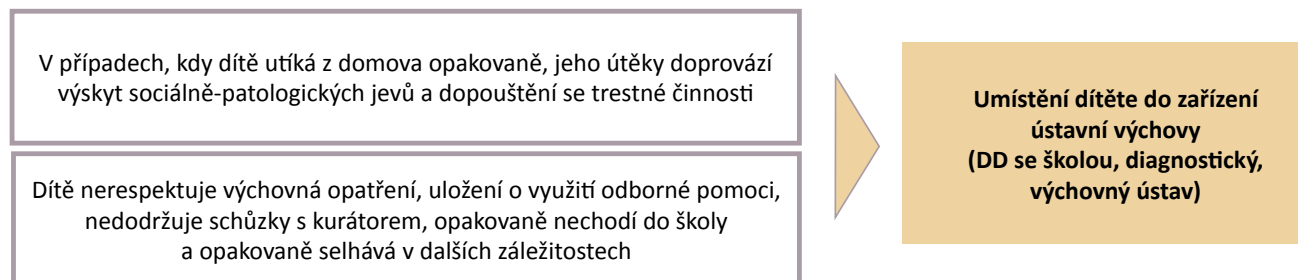
Útěk dítěte či mladistvého ze zařízení ústavní výchovy nařízené soudem

Útěk dítěte či mladistvého z domova

Opakované útky z domova, nechození do školy

II. 3 Vzdělání a sociální jevy

Sociální situace

3. Vzdělání

Sociální jev

3.1. Nedostatek podpory vzdělávání v rodině

3.2. Zanedbávání školní povinné docházky

3.3. Školní neúspěšnost

3.4. Absence vhodného trávení volného času

3. Vzdělání

3.1 Nedostatek podpory vzdělávání v rodině

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	S nedostatkem podpory vzdělávání v rodinách se často můžeme setkat u rodin, které jsou z různých důvodů ohrožené sociálním vyloučením. Děti doma nemají vhodné zázemí pro přípravu do školy ani dostatečnou podporu ze strany rodičů. Rodiče nepovažují vzdělání za důležité, nekladou důraz na školní prospěch dětí ani na jejich povinnou školní docházku, která je dána Zákonem o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 Sb.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z nedostatku podpory vzdělání v rodině na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, komunikuje s třídním učitelem, výchovným poradcem, pedagogicko-psychologickou poradnou, školním psychologem atd., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s PPP, s rodinou, příbuznými, a dalšími zdroji pomoci (NNO), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují

	související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD (v rámci ní pořádá přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou), - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS a doučování a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD také zprostředkuje komunikaci mezi rodičem a školou a formou služeb doprovázení může s rodičem školu navštívit a pomoci s jednáním s pracovníky školy, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- napomenutí rodičů, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření a upozornění na povinnosti zákonných zástupců plynoucí z § 22 odst. 3 školského zákona, přičemž neplnění těchto povinností může být vyhodnoceno jako přestupek ve smyslu § 31 zákona č. 200/1999 Sb.
<i>Postup práce s rodinou</i>	Nejlepším a nejvyužívanějším řešením této situace bývá zajištění terénní služby, která do rodiny bude pravidelně docházet a zajišťovat doučování dětí. Důležitá je přitom komplexní podpora celé rodiny, tedy nejen dětí, ale

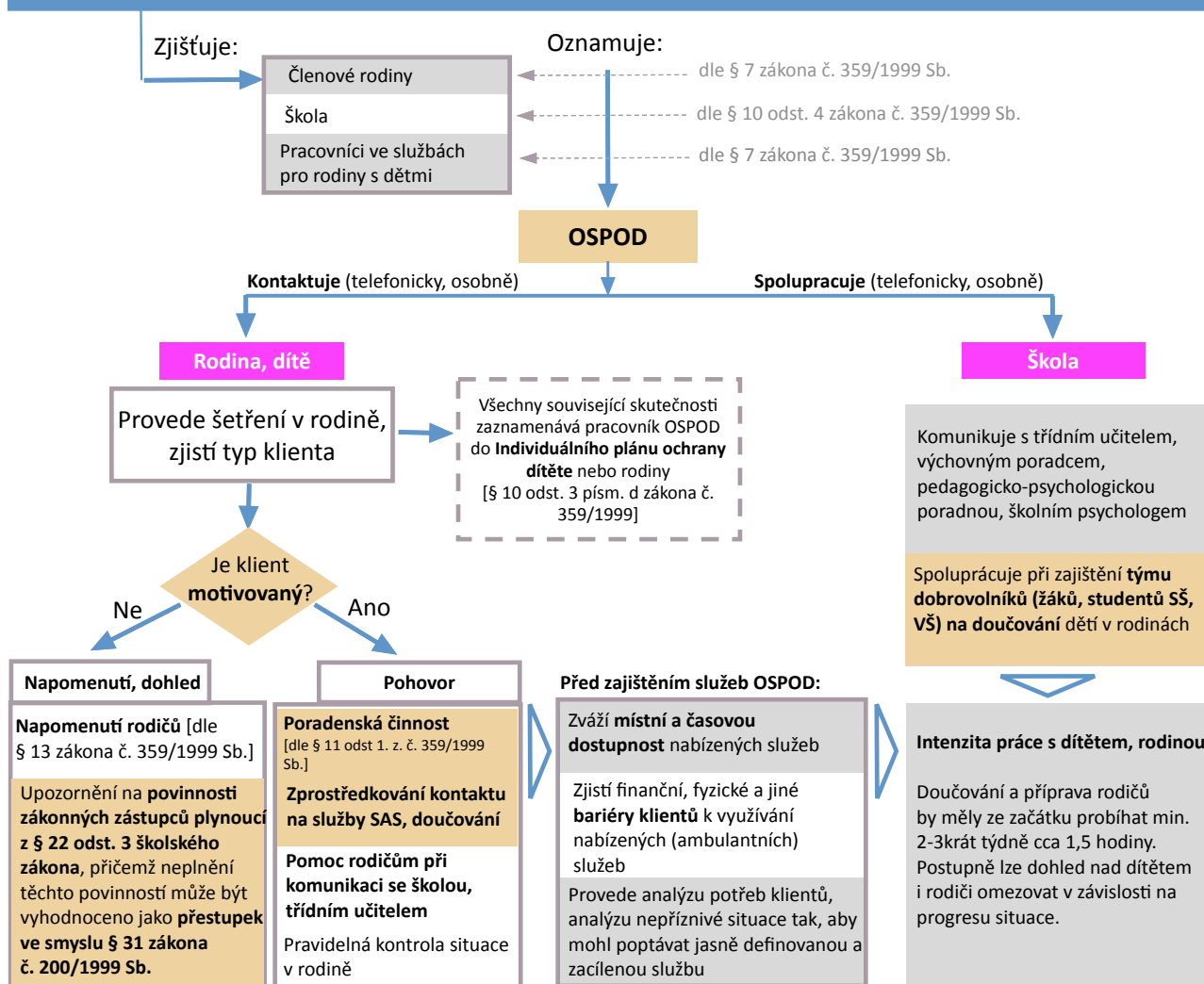
	i rodičů. U dětí by se mělo dbát na školní přípravu, zajištění pomůcek, vypracování domácích úkolů, připravenost na jednotlivé předměty apod. S rodiči by se mělo pracovat tak, aby po působení služby byli sami schopni na přípravu do školy svých dětí dohlédnout, aby věděli, jak se s nimi učit, jak je zkoušet, co všechno kontrolovat, že je potřeba pravidelně komunikovat se školou a třídním učitelem apod. V rámci služeb doprovázení je možné s rodiči nacvičit také pravidelné kontaktování školy, domluvení si konzultací a sejít se např. s třídním učitelem nebo ředitelem školy.
<i>Jaký postup se z praxe osvědčil, a jaké byly nastavené pozitivní podmínky?</i>	Z praxe se osvědčilo navázat spolupráci s vysokou nebo vyšší odbornou školou a v rámci dobrovolnictví kontaktovat studenty, kteří by děti z ohrožených rodin doučovali a dohlíželi na plnění jejich školních povinností. Pro studenty, kteří o tuto činnost projeví zájem, je výhodné také získání možné praxe, např. ke studiu pedagogiky, speciální pedagogiky, sociální práce apod.
<i>Optimální četnost služby</i>	Služba by ze začátku měla do rodiny docházet alespoň jednou týdně, nejlépe však 2krát až 3krát týdně cca na 1,5 hodiny, aby byla zajištěna kvalitní a častá podpora. Postupně lze návštěvy v rodině a dohled nad dětmi i rodiči omezovat, vždy v závislosti na ochotě rodičů a dětí spolupracovat a na jejich společném pokroku.
<i>Nedostatek podpory ke vzdělávání u dětí se specifickými potřebami</i>	Pracovníci OSPOD mohou rodině pomoci vyhledat vhodné sociální služby, které by danou situaci pomohly vyřešit či přispět k jejímu zlepšení – zvláště je-li ohrožen vývoj dítěte, popřípadě rodiče dítěte nejsou zcela kompetentní k výchově a podpoře vzdělávání dítěte se specifickými potřebami. Možnou pomocí by mohla být úprava školních prostor na bezbariérové pro žáky se specifickými potřebami, popřípadě uspořádání sbírkové akce a získání finančních prostředků na zlepšení životních podmínek těchto žáků.

Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola nejprve uplatňuje své kompetence a opatření (napomenutí, důtky, podmínečné vyloučení, snížené stupně z chování atd.) v rámci školského zákona, až jsou tato opatření vyčerpána a situace dítěte se nelepší, kontaktuje škola OSPOD, aby zahájil šetření v rodině. Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Sociálně aktivizační služby (§ 65) Služby doučování (v rámci § 65) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17 zákona č. 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Doučování dětí Podpůrné pedagogické vedení Dobrovolníci zajišťující doučování a další služby v rodinách Nácvik školní přípravy s rodiči

	Doprovod rodičů při schůzce s pracovníky školy Komplexní podpora celé rodiny ohledně plnění povinností, zajištění podpory ke vzdělávání Speciálně-pedagogické poradenství na rozvoj kognitivních funkcí dětí
Příklad z praxe	
Petra (12 let) navštěvuje pátou třídu základní školy. Dívka má ve škole kvůli svému zdravotnímu handicapu dlouhodobě vzdělávací problémy a proto její rodiče kontaktovali před pár měsíci koordinátora programu Podpora vzdělávání v rodinách. Ten se s žádostí o pomoc obrátil na pracovníky místního centra pro sluchově postižené, od kterých získal užitečné rady a informace pro práci s neslyšícím dítětem. Pracovníci mu také nabídli možnost konzultovat s nimi případné komplikace vzniklé během doučování. Koordinátorovi se zároveň podařilo navázat užší spolupráci s pedagogickým asistentem, který má dívku na starosti během školní výuky. Ukázalo se, že je (tak jako pracovníci programu) v pravidelném kontaktu s rodiči Petry a dobře zná její rodinné zázemí i prostředí, ve kterém se dívka připravuje na výuku. Ve třídě se proto pro Petru snaží vytvořit potřebné podmínky a zohlednit jak její zdravotní, tak i sociální handicap. Díky společné snaze pedagogického asistenta, dobrovolníka, koordinátora a cenným radám pracovníků centra pro sluchově postižené se Petřiny školní výsledky v průběhu minulého roku výrazně zlepšily.⁴	

⁴ KOŠÁK, Pavel. *Program podpory vzdělávání v rodinách: Průvodce praxí a metodikou* [online]. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2008 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_69.pdf

Nedostatek podpory vzdělání v rodině

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zahrnují mj. ve své činnosti pomoc při školní přípravě, podporu rodičů při vedení domácnosti, při dohledu nad přípravou do školy jejich dětí, při jednání na úřadech, školách, ve školských zařízeních, dále doprovázení rodičů s dítětem do pedagogicko-psychologické poradny, pomoc dětem s volbou volnočasových aktivit atd.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Služba odborné poradenství může rodičům zprostředkovat pomoc ohledně vzdělání jejich dětí, ale také ohledně vzdělání rodičů - například doporučí rekvalifikační kurzy, nabídne odborné poradenství (finanční, vzdělanostní gramotnost apod.).

Terénní programy (§ 60)

Služba je vhodná na zajištění komplexní podpory rodiny, také v oblasti vzdělávání dětí a nácviku rodičovských kompetencí, především u rodin v sociálně vyloučených lokalitách.

Je důležité poptávat komplexní práci v rodině, která zahrne nejen doučování dětí a práci s nimi, ale zejména také s rodiči, které je potřeba naučit jak se správně s dětmi učit, jak dohlédnout na jejich školní přípravu, jak správně komunikovat se školou a jejími pracovníky. Služba by také měla motivovat rodiče k tomu, aby získaly návyky ohledně povinností, zodpovědnému přístupu k výchově dětí a jejich vzdělání.

Poradenská služba ve školách dle vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dítěte, dále také poradenství rodičům ohledně správného přístupu ke vzdělávání jejich dětí a ohledně zajištění adekvátní podpory vzdělání.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdrojem pomoci pro děti bez podpory vzdělání mohou být vrstevníci, spolužáci, volnočasové aktivity, komunita, tedy pomoc založená na přirozených, neformálních vazbách.

Podpůrné pedagogické vedení

Doučování dětí

Nácvik školní přípravy s rodiči

Doprovod rodičů při schůzce s pracovníky školy

Speciálně-pedagogické poradenství na rozvoj kognitivních funkcí

Komplexní podpora celé rodiny ohledně plnění povinností, zajištění podpory ke vzdělávání

3. Vzdělání

3.2 Zanedbávání povinnosti školní docházky

<i>Sociální jev - definice</i>	Dle § 3,6 odst. 1, zákona č. 516/2004 Sb. (dále jen Školský zákon), je školní docházka povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku. Zákonní zástupci jsou tudíž povinni své děti do školy posílat. V současné době je záškoláctví šetřeno jako trestný čin ohrožování výchovy dětí dle zákona č. 40/2009 trestního zákoníku, § 201.
<i>Postup, povinnosti a kompetence školy</i>	- předcházet sociálně-patologickým jevům u dětí a mládeže dle § 29 odst. 1 školského zákona - včasné odhalit zanedbání povinné školní docházky, Informovat rodiče o výskytu záškoláctví a neplnění školních povinností u žáka, společně hledat řešení vzniklého problému - doporučit a kontaktovat možné služby pomoci a podpory (PPP, NNO, psycholog ad.) - zjistit příčiny zanedbávání školní docházky ve spolupráci s výchovným poradcem, školním psychologem, pedagogicko-psychologickou poradnou a dalšími - uplatnit konstruktivní opatření - uplatnit sankční opatření

V případě zanedbání povinnosti školní docházky je situaci povinna řešit škola, která k tomu disponuje řádnými kompetencemi a opatřeními. Škola zasahuje až v případě, že:

- se zanedbání povinné školní docházky opakuje,
- komunikace žáka se školou je nedostatečná, jednostranná (jen ze strany školy), popřípadě je tomu tak i u komunikace školy s rodiči žáka,
- zprostředkovaná a uložená odborná pomoc či služby nepřinesly žádné zlepšení,
- problém dosáhl takové intenzity, že vážným způsobem ohrožuje vývoj dítěte,
- je předloženo důvodné podezření ze zanedbání a ohrožení dítěte,

Následně kontaktuje škola OSPOD, který je kompetentní vzniklou závažnou, dítě ohrožující situaci řešit.

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Postup OSPOD</i>	- převezme od školy její zdokumentovanou práci s dítětem, s rodiči a zprávu o důvodném podezření z ohrožení dítěte, - provede vyhodnocení situace, zpracování individuálního plánu ochrany dítěte (dle § 10 odst. 3 písm. d) ZSPOD) a nadále kontroluje a vyhodnocuje jeho plnění, - OSPOD v tomto případě disponuje kompetencemi k poradenské a preventivní činnosti, zároveň může uložit dítěti či rodičům výchovná a represivní opatření. OSPOD může svolat případovou konferenci (účastníci: OSPOD, zástupci školy, PPP, zájmové činnosti, psycholog, NNO, pediatr, kurátor pro děti a mládež a další).
<i>Preventivní a poradenská činnost OSPOD</i>	- konzultuje s rodiči záškoláctví dítěte, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zjišťuje možné příčiny zanedbání školních povinností v souvislosti s rodinným prostředím a rodinnými poměry – může provést šetření v rodině, v sociálním okolí dítěte, - působí na rodiče, aby plnili své povinnosti v rámci § 3; § 6 odst. 1 zákona č. 516/2004 Sb., - projedná s rodičem nedostatky v chování dítěte, - zjistí stanovisko dítěte k řešenému problému.
<i>Výchovná opatření OSPOD</i>	- napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - uložení povinnosti využít odborné sociální poradenství (dle § 12 odst. 1 nebo § 13 odst. 1 ZSPOD) rodičům nebo dítěti, - uložení výchovného opatření rodičům nebo dítěti dle § 13 ZSPOD. Výchovná opatření musí být stanovena pouze na základě důkladného zmapování situace, důkladné diagnostiky a analýzy situace a na základě následně vydaného řádně odůvodněného rozhodnutí

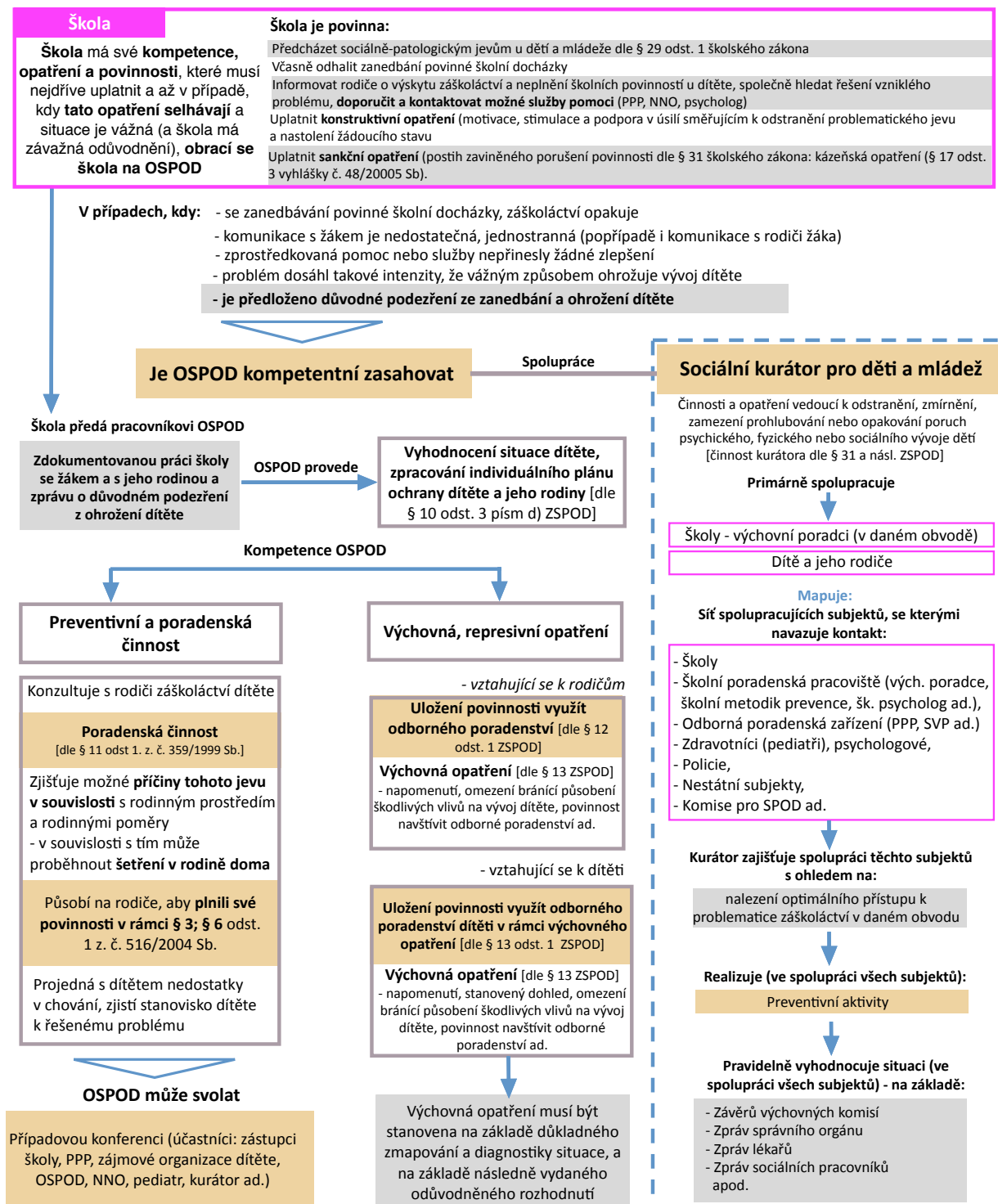
Postup při řešení situace pro sociálního kurátora pro děti a mládež

<i>Činnost kurátora</i>	- dle § 31; § 32 ZSPOD, - vykonává činnosti a opatření vedoucí k odstranění, zmírnění, zamezení prohlubování nebo opakování poruch psychického, fyzického nebo sociálního vývoje dětí, - primárně spolupracuje se školou a výchovnými poradci školy (v obvodě působnosti kurátora) a s dítětem a jeho rodinou, - mapuje síť spolupracujících subjektů (viz níže), se kterými navazuje kontakt za účelem nalezení optimálního přístupu k problematice záškoláctví v daném obvodu, - ve spolupráci těchto subjektů realizuje preventivní aktivity, - pravidelně vyhodnocuje situaci (ve spolupráci všech subjektů) na základě poskytnutých závěrů výchovných komisí, zpráv správního orgánu, zpráv lékařů, zpráv sociálních pracovníků ad.
<i>Spolupracující subjekty</i>	Školy, školní poradenská pracoviště (výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog ad.), odborná poradenská zařízení (PPP, středisko výchovné péče), zdravotníci (pediatři), psychologové, policie, nestátní subjekty, Komise pro SPOD
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Rodiče jsou dle zákona č. 516/2004 Sb., § 3,6 odst. 1, povinni zajišťovat docházku svých dětí do školy. Pokud tak nečiní, dopouští se trestného činu ohrožování výchovy dětí a hrozí jim tak postih dle zákona č. 40/2009 trestního zákoníku, § 201.
<i>Škola</i>	Základní školy (respektive pedagogičtí pracovníci), jako instituce zajišťující povinnou školní docházku, mají povinnost oznámit rodičům, že jejich dítě zanedbává docházku do školy. Tento problém je s rodiči následně řešen a za pomoci třídního učitele a výchovného poradce jsou navržena jeho možná řešení. Až v případě, kdy škola vyčerpá své kompetence, možnosti a situace žáka se výrazně zhoršují, obrátí se škola na OSPOD.
<i>Lékař</i>	Pokud to základní (střední) škola považuje za nezbytné, může požadovat doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci ošetřujícím lékařem žáka, resp. praktickým lékařem pro děti a dorost, a to pouze jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem nezletilého žáka (...) nebo

	omluvenky vystavené zletilým žákem, a to pouze v případě, že nepřítomnost žáka ve škole přesáhne tři dny školního vyučování. ⁵
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17 zákona č. 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky) Psychologické poradenství pro děti a mládež i pro rodiče Terénní práce s neorganizovanou mládeží Pobytové skupinový program pro děti na podporu psychosociálních dovedností Psychiatrická pomoc Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.)
Příklad z praxe	
Pardubice, ZDVOP Květná Zahrada u Poličky V rámci zařízení ZDVOP Květná zahrada funguje i dům na půl cesty, kam jsou na žádost rodičů umisťováni i takoví žáci, kteří neplní své školní povinnosti. Jedná se vesměs o žáky 2. stupně u nichž upadá zájem o plnění školních povinností, stejně tak jako o dodržování docházky. Dochází k častému záškoláctví či úplné absenci ve škole. V tomto zařízení, kde pobývají zhruba půl roku nikoli z rozhodnutí soudu (nejsou tedy v ústavní výchově), se učí zodpovědnosti, práci, správnému přístupu k plnění povinností. Mezi dobré podmínky, které ovlivňují pozitivní vývoj dětí, patří například to, že jsou vzdáleni od vrstevníků a od jejich původního prostředí, které je může ovlivňovat negativními příklady. Ve většině případů se ukázalo, že tito žáci docházeli do zařízení pravidelně, na rozdíl od docházky do školy, záškoláctví zmizelo a většina si také dokončila základní vzdělání.	

⁵ zdroj: MŠMT – Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, dle Článku II odst. 2

Zanedbávání povinnosti školní docházky

3.4 Školní neúspěšnost

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Školní neúspěšnost můžeme obecněji vyjádřit negací definice školní úspěšnost – tedy neuskutečnění nároků společnosti na osobnost, uplatňovaných prostřednictvím školy. Šířeji je pojem chápán jako selhávání dítěte či adolescenta v podmínkách školního edukačního prostředí. Vyznačuje se nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání vůbec, učitelům, dále psychickými poruchami jako je ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou) či specifické poruchy učení.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohrožující školní neúspěšnosti dítěte na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, komunikuje s třídním učitelem, výchovným poradcem, pedagogicko-psychologickou poradnou, školním psychologem atd., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s PPP, s rodinou, příbuznými, a dalšími zdroji pomoci (NNO),

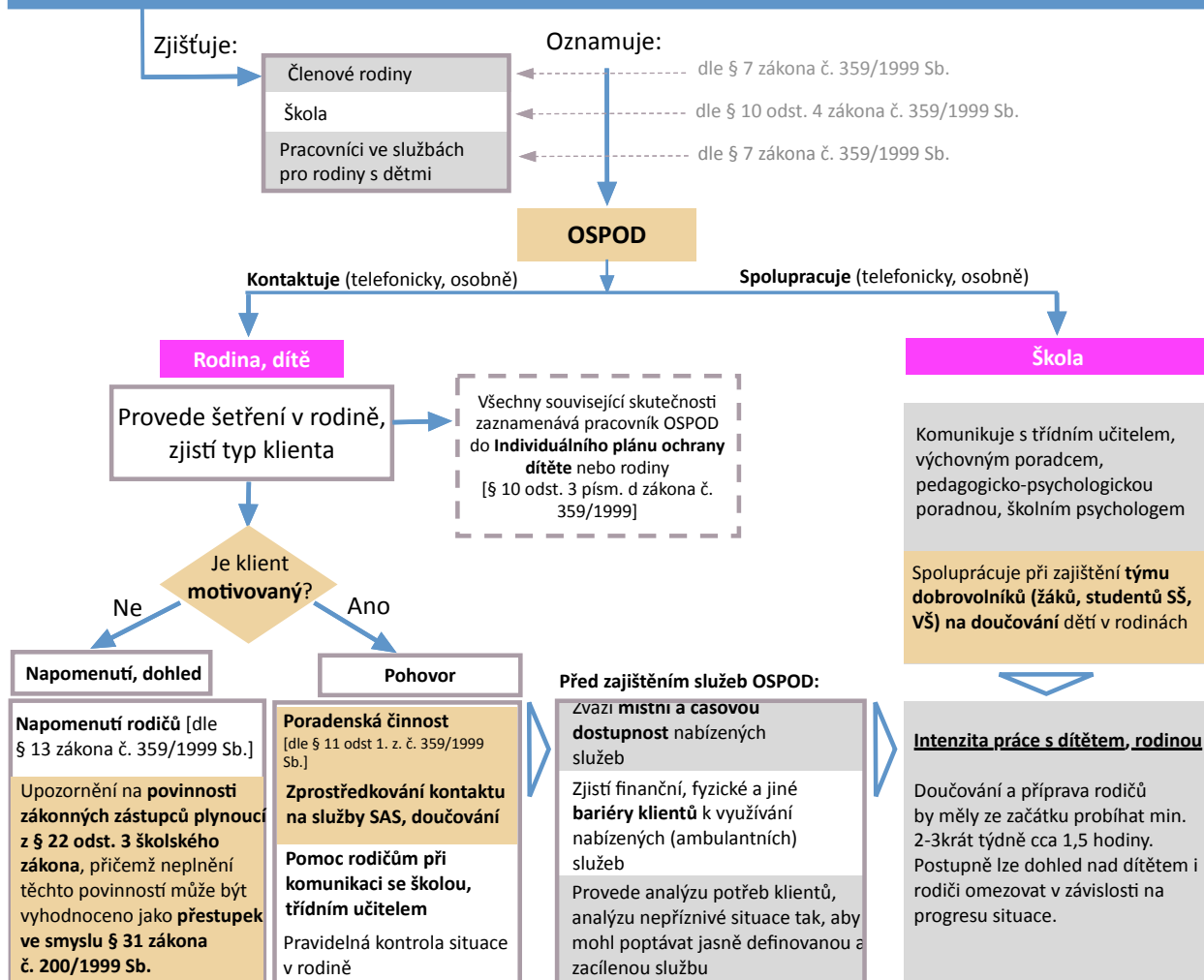
	- OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD (v rámci ní pořádá přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou), - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, SVP a doučování a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD také zprostředkuje komunikaci mezi rodičem a školou a formou služeb doprovázení může s rodičem školu navštívit a pomoci s jednáním s pracovníky školy, - vyskytují-li se u dítěte poruchy chování (ADHD, SPU ad.) navrhne OSPOD vyšetření dítěte odborníkem (PPP, psycholog), který dále stanoví postup léčby, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- napomenutí rodičů, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení

	dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - uložení povinnosti rodičům věnovat se dětem a dohledu nad jejich vzděláním, podporovat je v dosahování dobrých školních výsledků, dohlédnout na zlepšení školního prospěchu, - dohled nad řádným ukončením základní školní docházky takových dětí, - represivní opatření a upozornění na povinnosti zákonných zástupců plynoucí z § 22 odst. 3 školského zákona, přičemž neplnění těchto povinností může být vyhodnoceno jako přestupek ve smyslu § 31 zákona č. 200/1999 Sb.
<i>Postup práce s rodinou</i>	Nejlepším a nejvyužívanějším řešením této situace bývá zajištění terénní služby, která do rodiny bude pravidelně docházet a zajišťovat doučování dětí. Důležitá je přitom komplexní podpora celé rodiny, tedy nejen dětí, ale i rodičů. U dětí by se mělo dbát na školní přípravu, zajištění pomůcek, vypracování domácích úkolů, připravenost na jednotlivé předměty apod. S rodiči by se mělo pracovat tak, aby po působení služby byli sami schopni na přípravu do školy svých dětí dohlédnout, aby věděli, jak se s nimi učit, jak je zkoušet, co všechno kontrolovat, že je potřeba pravidelně komunikovat se školou a třídním učitelem apod. V rámci služeb doprovázení je možné s rodiči nacvičit také pravidelné kontaktování školy, domluvení si konzultací a sejít se např. s třídním učitelem nebo ředitelem školy.
<i>Jaký postup se z praxe osvědčil, a jaké byly nastaven pozitivní podmínky?</i>	Z praxe se osvědčilo navázat spolupráci s vysokou nebo vyšší odbornou školou a v rámci dobrovolnictví kontaktovat studenty, kteří by děti z ohrožených rodin doučovali a dohlíželi na plnění jejich školních povinností. Pro studenty, kteří o tuto činnost projeví zájem, je výhodné také získání možné praxe, např. ke studiu pedagogiky, speciální pedagogiky, sociální práce apod.

<i>Optimální četnost služby</i>	Služba by ze začátku měla do rodiny docházet alespoň jednou týdně, nejlépe však 2krát až 3krát týdně cca na 1,5 hodiny, aby byla zajištěna kvalitní a častá podpora. Postupně lze návštěvy v rodině a dohled nad dětmi i rodiči omezovat, vždy v závislosti na ochotě rodičů a dětí spolupracovat a na jejich společném pokroku.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola nejprve uplatňuje své kompetence a opatření (napomenutí, důtky, podmíněčné vyloučení, snížené stupně z chování atd.) v rámci školského zákona, až jsou tato opatření vyčerpána a situace dítěte se nelepší, kontaktuje škola OSPOD, aby zahájil šetření v rodině. Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Sociálně aktivizační služby (§ 65) Služby doučování (v rámci § 65) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17 zákona č. 109/2002 Sb.)

<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Doučování dětí Dobrovolníci zajišťující doučování a další služby v rodinách Nácvik školní přípravy s rodiči Doprovod rodičů při schůzce s pracovníky školy Komplexní podpora celé rodiny ohledně plnění povinností, zajištění podpory ke vzdělávání Psychologické poradenství a psychiatrická pomoc pro děti s poruchami chování a dalšími specifickými poruchami (ADHD, SPU ad.)
Příklad z praxe	
V praxi školní neúspěšnost bývá zpravidla řešena nejprve podrobnou psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostikou předpokladů a vzdělávacích potřeb dítěte, která umožní nastavit vhodná opatření. Těmi mohou být individuální vzdělávací plán, dílčí aktivity, jako jsou individuální konzultace či doučování, individuální či skupinová integrace nebo skupinové vyučování.	

Školní neúspěšnost

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zahrnují mj. ve své činnosti pomoc při školní přípravě, podporu rodičů při vedení domácnosti, při dohledu nad přípravou do školy jejich dětí, při jednání na úřadech, školách, ve školských zařízeních, dále doprovázení rodičů s dítětem do pedagogicko-psychologické poradny, pomoc dětem s volbou volnočasových aktivit atd.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Služba odborné poradenství může rodičům zprostředkovat pomoc ohledně vzdělání jejich dětí, ale také ohledně vzdělání rodičů - například doporučí rekvalifikační kurzy, nabídne odborné poradenství (finanční, vzdělanostní gramotnost apod.).

Terénní programy (§ 60)

Služba je vhodná na zajištění komplexní podpory rodiny, také v oblasti vzdělávání dětí a nácviku rodičovských kompetencí, především u rodin v sociálně vyloučených lokalitách.

Je důležité poptávat komplexní práci v rodině, která zahrne nejen doučování dětí a práci s nimi, ale zejména také s rodiči, které je potřeba naučit jak se správně s dětmi učit, jak dohlédnout na jejich školní přípravu, jak správně komunikovat se školou a jejími pracovníky. Služba by také měla motivovat rodiče k tomu, aby získaly návyky ohledně povinností, zodpovědnému přístupu k výchově dětí a jejich vzdělání.

Poradenská služba ve školách dle vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dítěte, dále také poradenství rodičům ohledně správného přístupu ke vzdělávání jejich dětí a ohledně zajištění adekvátní podpory vzdělání.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdrojem pomoci pro děti se špatnými školními výsledky mohou být vrstevníci, spolužáci, volnočasové aktivity, komunita, tedy pomoc založená na přirozených, neformálních vztazích.

Doučování dětí

Podpůrné pedagogické vedení

Nácvik školní přípravy s rodiči

Speciálně-pedagogické poradenství na rozvoj kognitivních funkcí

Psychiatrická pomoc

Skupinové doučování, integrace žáků

3.4 Absence vhodného trávení volného času

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Nevhodné trávení volného času může vést ke vzniku sociálně patologických jevů. OSPOD má v této oblasti poradní roli - doporučuje rodině vhodné způsoby trávení volného času, přičemž je důležité rozlišovat, zda k absenci vhodného trávení volného času u dětí a mladistvých dochází vlivem špatné socioekonomické, finanční situace v rodině - OSPOD se zaměřuje na nabídku bezplatných volnočasových aktivit, popřípadě je v některých případech možné vyjednat s ředitelem zařízení snížení poplatku za účast na aktivitě nebo zda je to vlivem zanedbání dítěte, nezájmu o trávení volného času dětí ze strany rodičů a vlivem dalších nežádoucích jevů - v takovém případě je nutné zjistit zároveň také ekonomickou situaci rodiny (v mnoha případech mohou pocházet zanedbané či přehlížené děti z dobře situovaných a zajištěných rodin).
<i>Související činnost OSPOD</i>	- má poradenskou roli, - komunikuje s dítětem a rodinou, - identifikuje vhodné volnočasové aktivity, zjistí, o jaké aktivity má dítě nebo rodina zájem, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zaměřuje se také na mapování situace v rodině, proč není podporováno vhodné trávení volného času, v případě zjištění existence sociálně-patologických jevů v rodině (laxní přístup k dítěti, špatná socio-ekonomická situace rodiny, nízké rodičovské kompetence, sociální vyloučení, závislost rodičů a další) – OSPOD navrhne a doporučí rodině využití služeb pomoci,

<i>Související činnost OSPOD</i>	- podílí se na prevenci sociálně-patologických jevů skrze volnočasové aktivity s dalšími subjekty (viz níže), - realizuje programy péče o problémové skupiny dětí, kulturní, sportovní, vzdělávací a jiné aktivity, - zařízení SPOD mohou pořádat výchovně-rekreační tábory pro děti (dle § 43 ZSPOD).
<i>Subjekty podílející se na prevenci</i>	OSPOD Škola Pedagogicko-psychologická poradna Policejní orgány, asistenti prevence kriminality Probační a mediační služba Kurátor pro děti a mládež Neziskové organizace, zájmová sdružení, volnočasové aktivity Obec, komunitní plánování
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	V rodině by dítě mělo získat základní návyky plnění povinností, zodpovědnosti, vztahu ke vzdělávání, kultuře, vhodnému chování, rozvoji osobnosti, rozvíjení potenciálů a další návyky, schopnosti a kompetence. Pokud rodina tuto funkci předávání vhodných vzorců neplní, může ji částečně nahradit škola či vhodné volnočasové aktivity. Primárně by však rodina, příbuzní, blízké osoby a komunita měly zůstat prvním a nejdůležitějším zdrojem pomoci.
<i>Škola</i>	Poskytuje rozšířenou nabídku volnočasových aktivit pro děti i mladistvé. Aktivity jsou poskytovány bezplatně, umožňují tedy přístup i takovým dětem, které se vlivem špatné finanční situace rodiny nemohou účastnit na aktivitách poskytovaných za úplatu. OSPOD zjišťuje nabídku volnočasových aktivit přímo od školy, popřípadě přes dítě a jeho rodinu, doporučí jim zeptat se ve škole na nabídku aktivit, které by dítě mohly zajímat.

Nabídka volnočasových aktivit, které může OSPOD doporučit	
Možnosti bezplatného trávení volného času pro děti a mládež	
<i>Škola</i>	Nabídka bezplatných volnočasových aktivit Školní družina, školní klub Bezplatné sportovní aktivity, kluby při škole Nabídka volnočasových aktivit SVP, poradenských školských zařízení atd.
<i>NZDM</i>	Poskytuje volnočasové aktivity, poradenství, preventivní činnost (přednášky, besedy, workshopy ad.), soutěže, manuální praktické a estetické činnosti, hry na hudební nástroje, zpěv, tanec, sportovní aktivity, výlety, doučování dětí a další činnosti.
<i>Sdružení, spolky, organizace</i>	Volnočasová komunitní centra Volnočasové aktivity pořádané NNO, církevními organizacemi
Volnočasové aktivity pro děti a mládež, které mohou být poskytovány za úplatu	
<i>Školská zařízení</i>	Domy dětí a mládeže Stanice zájmových činností Tábory, adaptační preventivní programy, dlouhodobé či jednorázové akce a kurzy
<i>Základní umělecké školy</i>	Nabízí aktivity věnující se zpěvu, hře na hudební nástroje, hudební nauce, tanci, estetickým a výtvarným činnostem, dramatické činnosti, tvořivé (manuální) činnosti a další.
<i>Hnutí</i>	Skaut, junák Brontosaurus a další
<i>Kluby, kroužky a jiné aktivity</i>	Sportovní kluby, tělovýchovné jednoty Ekologické, biologické, přírodovědné aktivity Literární, tvůrčí, estetické, jazykové aktivity

Volnočasové aktivity pro rodiče s dětmi, pro celé rodiny

*Sdružení,
spolky,
organizace*

Mateřská centra
Rodinná centra
Volnočasová komunitní centra
Volnočasové aktivity pořádané NNO, církevními organizacemi

Další aktivity

Rodinné pasy, tematické preventivní programy a další

Příklady z praxe

V rámci volnočasových aktivit a prevenci před sociálně patologickými jevy u dětí a mládeže fungují výborně kluby při NZDM, jelikož nabízí nejen kvalitní trávení volného času pro děti, ale umožňují jim také navazovat nové vztahy s vrstevníky či ostatními dětmi, a také zde mají oporu sociálních či jiných odporných pracovníků, kteří jim mohou pomoci řešit jejich problémy.

Skrze volnočasové aktivity a kontakt dětí se sociálními pracovníky lze často objevit také další skryté problémy dítěte nebo jeho rodiny, které je tak možno včas začít řešit a celou situaci podchytit.

Sociální služba: NZDM organizace Naděje - *Obsah příkladu:* systém zprostředkování volnočasových aktivit pro děti ze sociálně vyloučené lokality

Služba se zaměřuje na terénní pomoc v jedné vyloučené lokalitě a při této příležitosti byl zřízen také NZDM nabízející nabídku volnočasových aktivit. Ze začátku je potřeba s každým dítětem nastavit hranice a pravidla fungování, v rámci kterých se budou všichni řídit. Děti jsou zde poměrně dobře motivovány, ví, že když budou hrát podle pravidel a budou mít snahu, budou moci využívat aktivity, k jakým by se jinak nedostali (kvůli rodinným, finančním poměrům, z etnického hlediska – jedná se převážně o Romy apod.). Mají k dispozici pin pong, stolní fotbal, pro menší děti kreslení apod. Důležité je zde navazování kontaktu a důvěry s těmito dětmi.

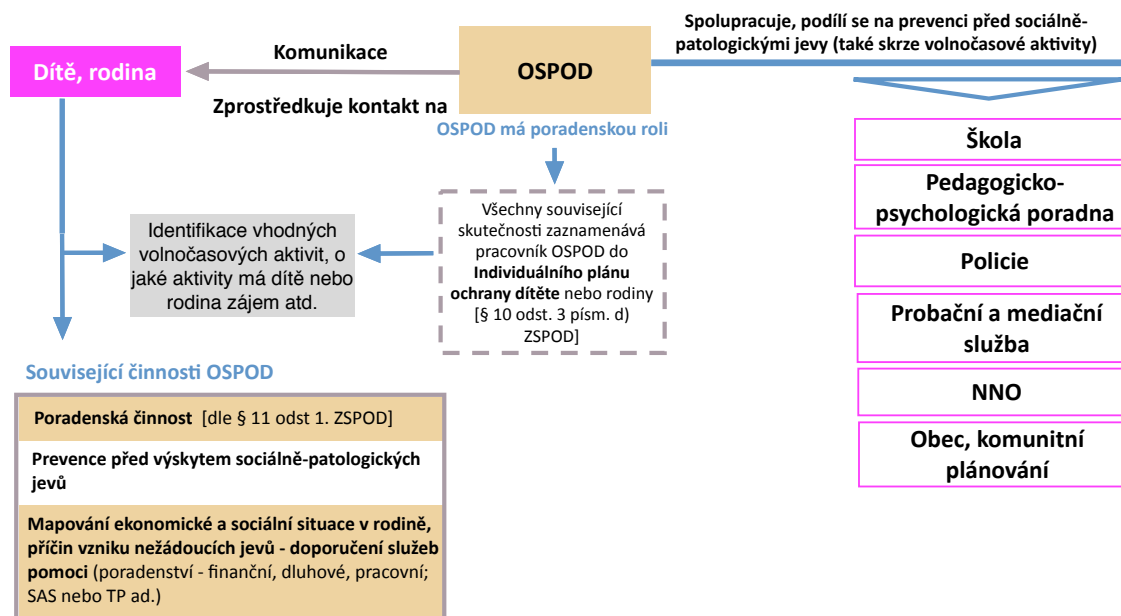
Sociální služba: Sociálně aktivizační služby fungující při organizaci Charita

Obsah příkladu: zprostředkování volnočasových aktivit dětem

Sociální pracovníci vyhledávají dětem a rodinám vhodné volnočasové nabídky (například ve spolupráci s NZDM, odpoledními kluby pro děti a mládež apod.), zajišťují také doprovod dětí do těchto aktivit – vše se zaznamenává do Individuálního plánu dítěte, zde je popsána také identifikace vhodných volnočasových aktivit, o jaké aktivity má dítě nebo rodina zájem apod.

Absence vhodného trávení volného času u dětí a mladistvých

OSPOD má v této oblasti **poradní roli** - doporučuje rodině vhodné způsoby trávení volného času, přičemž je důležité rozlišovat, zda k absenci vhodného trávení volného času u dětí a mladistvých dochází **vlivem špatné socioekonomické, finanční situace v rodině** - OSPOD se zaměřuje na nabídku bezplatných volnočasových aktivit, popřípadě je v některých případech možné vyjednat s ředitelem zařízení snížení poplatku za účast na aktivitě nebo zda je to **vlivem zanedbání dítěte, nezájmu o trávení volného času dětí ze strany rodičů a vlivem dalších nežádoucích jevů** - v takovém případě je nutné zjistit zároveň také ekonomickou situaci rodiny (v mnoha případech mohou pocházet zanedbané či přehlížené děti z dobře situovaných a zajištěných rodin)

Nabídka volnočasových aktivit, které může OSPOD doporučit

Možnosti bezplatného trávení volného času

Škola	Nabídka bezplatných volnočasových aktivit Školní družina, školní klub Bezplatné sportovní aktivity, kluby při škole
NZDM	Volnočasové aktivity, poradenství, besedy, preventivní programy, workshopy, soutěže, manuální praktické činnosti, hry, tanec, zpěv, doučování atd.
Spolky, sdružení, organizace	Mateřská centra Rodinná centra Volnočasová komunitní centra Volnočasové aktivity pořádané NNO, církevními organizacemi

Volnočasové aktivity, které mohou být/jsou poskytovány za úhradu

Školská zařízení	Domy dětí a mládeže Stanice zájmových činností Tábory, adaptační preventivní programy, dlouhodobé či jednorázové akce a kurzy
ZUŠ	Aktivity věnující se zpěvu, hře na hudební nástroje, tanci, hudební nauce, estetickým činnostem, výtvarné výchově, dramatické činnosti, tvořivé (manuální) činnosti atd.
Hnutí	Skaut, junák Brontosaurus apod.
Kluby, kroužky	Sportovní kluby, tělovýchovné jednoty Ekologické, biologické, přírodovědné Literární, tvůrčí, estetické, jazykové atd.

II. 4 Ekonomická situace rodiny, chudoba a sociální jevy

Sociální situace

- 4. Ekonomická situace rodiny, chudoba

Sociální jev

- 4.1. Nezaměstnanost rodičů
- 4.2. Špatná finanční situace rodiny – absence finanční gramotnosti
- 4.3. Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
- 4.4. Zadlužování, dluhy
- 4.5. Dlouhodobé čerpání sociálních dávek

4. Ekonomická situace rodiny, chudoba

4.1 Nezaměstnanost rodičů

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Ztráta zaměstnání má dopady nejen na samotného jedince, ale také na jeho okolí, rodinu a především děti. Ztrátou zaměstnání rodič ztrácí pracovní příjem a radikálně klesá životní úroveň rodiny. Může být poškozeno také psychické zdraví rodiče, který poté není schopen vykonávat výchovnou funkci a dochází k narušení vztahů mezi členy rodiny v důsledku stresu způsobeného nedostatkem finančních prostředků.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o ohrožení dítěte nebo mladistvého vlivem nezaměstnanosti a špatné finanční situace rodiny na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Podle zákona č. 359/1999 Sb. § 9 má rodič právo požádat OSPOD o pomoc, pokud je v důsledku např. nezaměstnanosti jednoho z rodičů ohrožena řádná výchova dítěte.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte – v případě, že dítě ohroženo není může nabídnout rodině i dítěti poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD a zprostředkovat kontakt na služby pomoci (SAS, poradenství atd.) či na úřad práce a jeho opatření. V případě ohrožení dítěte jedná OSPOD následujícím způsobem: - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje úřadem práce a jeho opatřeními – může rodině pomoci

	s vyřízením, zprostředkováním rekvalifikačních kurzů, podpory v nezaměstnanosti. Dále se OSPOD ve spolupráci s ÚP ve vztahu k nezaměstnanému rodiči může zaměřovat na systém prostupného bydlení⁶, nástroje aktivní politiky nezaměstnanosti, podporu zahájení samostatné výdělečné činnosti, sociální podnikání atd., - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, NZDM, na opatření ÚP, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně zanedbání péče o děti, - napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD,

⁶ Systém prostupného bydlení je zpravidla tvořen těmito stupni:

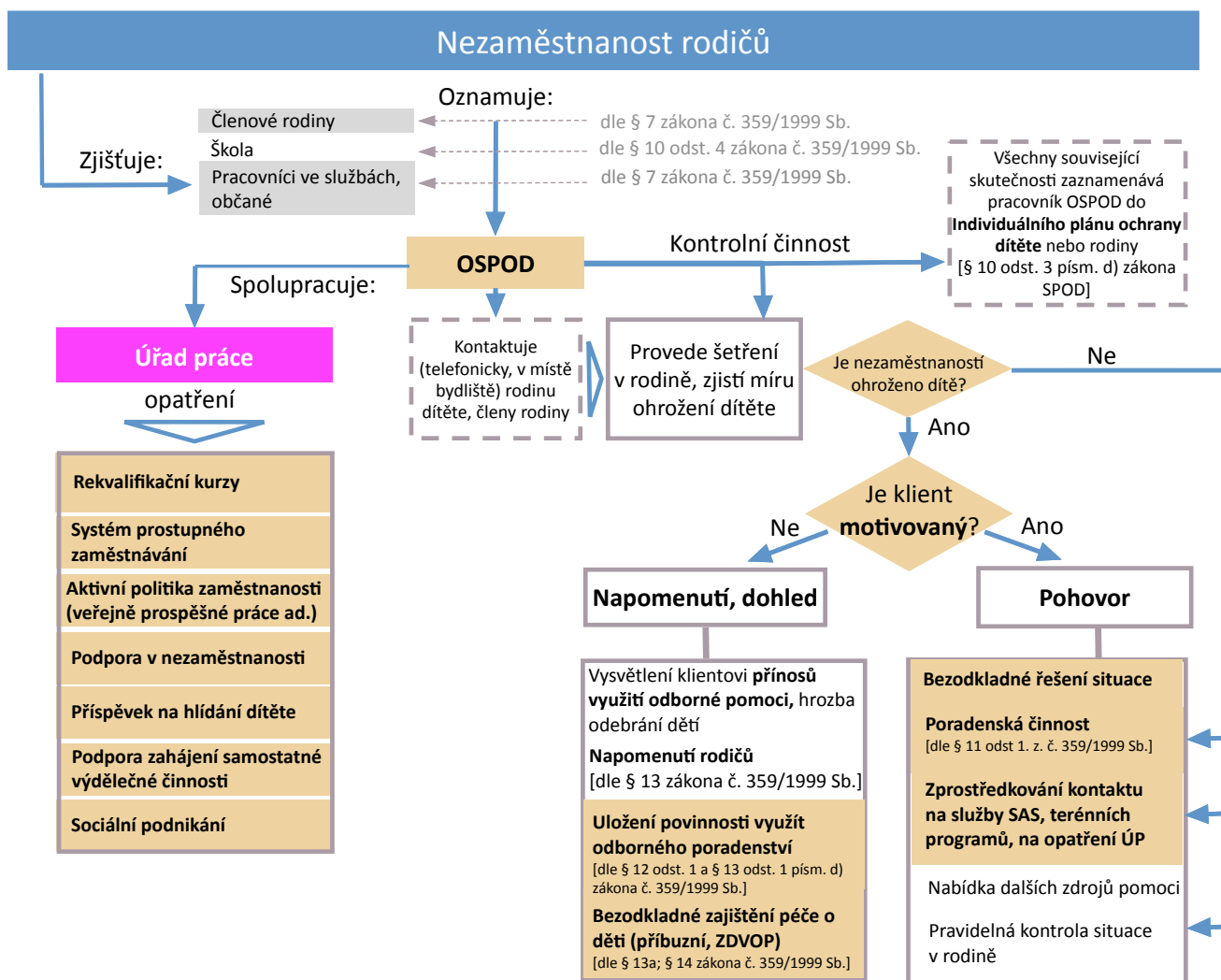
- 1.) krizové bydlení (azylové bydlení; bydlení v ubytovnách s doprovodným sociálním programem, bydlení v ubytovnách, noclehárny)
- 2.) bydlení v tréninkových bytech, ve kterých je pod/nájemníkům poskytována doprovodná sociální asistence (sociálně aktivizační služby, terénní sociální práce);
- 3.) dlouhodobé sociální bydlení (bydlení, jehož parametry jsou nastaveny tak, aby umožnily zajištění dlouhodobého důstojného bydlení cílové skupině);

V praxi existují tři základní modely tréninkového bydlení:

- 1.) Tréninkové bydlení v bytech vlastněných NNO. → Klient je nájemníkem, NNO je pronajímatelem a poskytovatelem doprovodných sociálních služeb.
- 2.) Tréninkové bydlení v bytech vlastněných jiným vlastníkem. → Klient je nájemníkem, obec je pronajímatelem, NNO pouze poskytovatelem doprovodných sociálních služeb.
- 3.) Tréninkové bydlení v bytech najímaných neziskovou organizací od jiných pronajímatelů. → Klient je podnájemníkem, nájemníkem a poskytovatelem doprovodných sociálních služeb je NNO, pronajímatelem je obec nebo soukromý pronajímatel.

	- uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - v případě, že nezaměstnanost rodičů vážně ohrozí zdravý vývoj dítěte a rodiče nebudou schopni poskytnout dítěti adekvátní péči a reagovat na jeho aktuální potřeby – rozhodne OSPOD o náhradním zajištění péče pro dítě ve spolupráci se soudem, a to formou NRP příbuznými, NRP na přechodnou dobu či umístění dítěte do ZDVOP (dle § 13a; § 14 ZSPOD).
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Nezaměstnanost rodičů je situace, do které se rodina dostává nečekaně. V dnešní době tento jev není nijak ojedinělým případem. Ideální proto je, pokud mají rodiče možnost obrátit se pro pomoc na příslušníky vlastní rodiny, či na přátele, ke kterým mají důvěru. Jedná se především o pomoc finanční, která může rodině mnohdy pomoci obrazně řečeno postavit se zpět na vlastní nohy, a rodina se tak může vyhnout prohlubování vznikající nerovnováhy.
<i>Úřad práce</i>	Jelikož jsou rodiče malých dětí jednou ze skupin, která je nejvíce nezaměstnaností ohrožena, úřady práce se snaží podporovat rodiče nejen podporou v nezaměstnanosti, ale snaží se jim pomoci také různými mimořádnými projekty, a to například příspěvky na hlídání dětí, rekvalifikačními kurzy nebo v podobě příspěvku na zahájení samostatné výdělečné činnosti. Úřad práce řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, na které se lze obracet v případě nejistoty ohledně pobírání sociálních dávek a požadovat veškeré informace o státní podpoře v nezaměstnanosti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37)

	Azylové domy (§ 57) Sociálně terapeutické dílny (§ 67)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Systém prostupného zaměstnávání Doprovod rodiče na úřad práce, za potenciálními zaměstnavateli, do pracovních agentur, pomoc s vyřízením podpory v nezaměstnanosti a dalších dávek Kurzy základních pracovních kompetencí (práce na PC, jazyky, komunikace, sepsání životopisu a další) Pracovní poradenství Rekvalifikační kurzy Pracovní agentury
Příklad z praxe	
V rámci terénní práce je důležitá komplexní podpora rodiny, nikoli pouze zaměření se na určitý problém v rodině. Pokud se jedná o nezaměstnanost rodičů, která má celkový dopad na situaci rodiny, je potřeba s rodičem nejen aktivně hledat práci, ale také ho vhodně motivovat (aby si zaměstnání popřípadě udržel i na delší dobu), naučit ho základním denním návykům a pravidelnému režimu apod. To vše má dopad také na děti, kterým rodiče předávají vzorce chování. Pokud děti doma vidí, že rodiče nepracují, nemají žádný režim dne, žádné povinnosti – lze v budoucnu očekávat, že u takových dětí dojde k zanedbávání školní docházky a plnění školních povinností a bude pro ně taktéž obtížné či nepotřebné hledat si práci.	

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.		Další služby a zdroje pomoci	
Terénní programy (§ 69)	Služba TP se zaměřuje na pomoc nezaměstnaným osobám žijícím v SVL a poskytuje jim služby doprovázení, poradenství, vstup do systému prostupného zaměstnávání a opětovné začlenění se na trh práce a do společnosti.	Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.	
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)	Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. tedy pomáhají rodinám nalézt zaměstnání, doprovází členy rodiny na úřady, do pracovních agentur a za potenciálními zaměstnavateli a pomáhají klientům vyjednat adekvátní podmínky pracovních smluv. nabízí také poradenskou činnost v pracovní oblasti.		
Krizová pomoc (§ 60)	Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy nezaměstnanost a špatná finanční situace vážně ohroží život členů rodiny, je ohrožen zdravý vývoj dětí a rodina nedokáže svou situaci sama řešit.		
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Pro dlouhodobě nezaměstnané je určeno především pracovní poradenství, finanční a právní poradenství ohledně sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti. Tyto osoby by se tak měly mj. naučit uplatňovat svá práva a znaly své povinnosti na pracovním trhu.		
Azylové domy (§ 57)	Azylové domy nabízí dočasné ubytování a stravu rodinám či členům rodiny, kteří vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti a špatné finanční situací přišli o bydlení.		
Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999		Systém prostupného zaměstnávání Doprovod na ÚP, za zaměstnavatelem Pracovní poradenství Rekvalifikační kurzy Kurzy základních pracovních kompetencí (práce na PC, jazyky, komunikace) Pracovní agentury	
ZDVOP (§ 42)	Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.		

4.2 Špatná finanční situace – absence finanční gramotnosti

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev – definice</i>	Absence finanční gramotnosti velmi často vede k nepříznivému hospodaření s penězi domácnosti, k zadlužování rodiny (vlivem podvodných půjček, nepochopení bankovnímu systému, zbytečné utrácení peněz atd.) a s tím souvisí další jevy jako ztráta zaměstnání, bydlení, nemožnost zajistit základní potřeby členů rodiny, zejména dětí, alkoholismus a další.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o ohrožení dítěte nebo mladistvého vlivem špatné finanční situace rodiny na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Podle zákona č. 359/1999 Sb. § 9 má rodič právo požádat OSPOD o pomoc, pokud je v důsledku např. špatné ekonomické situace rodiny ohrožena řádná výchova dítěte.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte – v případě, že dítě ohroženo není může nabídnout rodině i dítěti poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD a zprostředkovat kontakt na služby pomoci (SAS, poradenství atd.) či na úřad práce a jeho opatření. V případě ohrožení dítěte jedná OSPOD následujícím způsobem: - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění

	tohoto plánu, - v rámci šetření v rodině spolupracuje také s NNO (SAS, TP), neboť ty pracují v rodinách, v jejich přirozeném prostředí a snáze tak mohou odhalovat související příčiny špatné ekonomické situace rodiny, která na úřadech vidět není (například zbytečné nakupování a hromadění věcí, gamblerství a jiné závislosti, půjčky, drogy atd.), - spolupracuje úřadem práce a jeho opatřeními – může rodině pomoci s vyřízením, zprostředkováním dávek státní sociální podpory, dávek hmotné nouze, podpory v nezaměstnanosti, rekvalifikačních kurzů a dalších nástrojů ÚP, - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, NZDM, na opatření ÚP, - motivuje klienta k zajištění stabilních finančních příjmů, k nalezení zaměstnání, k účasti na rekvalifikačních kurzech, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně zanedbání péče o děti, - napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - v případě, že špatná ekonomická situace rodiny vážně ohrozí zdravý

	vývoj dítěte a rodiče nebudou schopni poskytnout dítěti adekvátní péči a reagovat na jeho aktuální potřeby – rozhodne OSPOD o náhradním zajištění péče pro dítě ve spolupráci se soudem, a to formou NRP příbuznými, NRP na přechodnou dobu či umístění dítěte do ZDVOP (dle § 13a; § 14 ZSPOD).
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 3krát měsíčně. V případě, že se rodič rozhodne navštěvovat kurz zaměřený na získání pracovních kompetencí či rekvalifikace, měla by být jeho účast pravidelná dle konání kurzu, v ideálním případě alespoň 1x týdně, aby byla udržena motivace klienta. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Nezaměstnanost rodičů je situace, do které se rodina dostává nečekaně a v dnešní době tento jev není nijak ojedinělým. Ideální proto je, pokud mají rodiče možnost obrátit se pro pomoc na příslušníky vlastní rodiny, či na přátele, ke kterým mají důvěru. Jedná se především o pomoc finanční, která může rodině mnohdy pomoci obrazně řečeno postavit se zpět na vlastní nohy, a rodina se tak může vyhnout prohlubování vznikající nerovnováhy.
<i>Úřad práce</i>	Úřad práce kromě možnosti vyplácení dávek státní podpory, podpory v hmotné nouzi a podpory v nezaměstnanosti, opatření v rámci APZ a rekvalifikačních kurzů, nabízí také pracovní a finanční a dluhové poradenství.
Služby a zdroje pomoci	

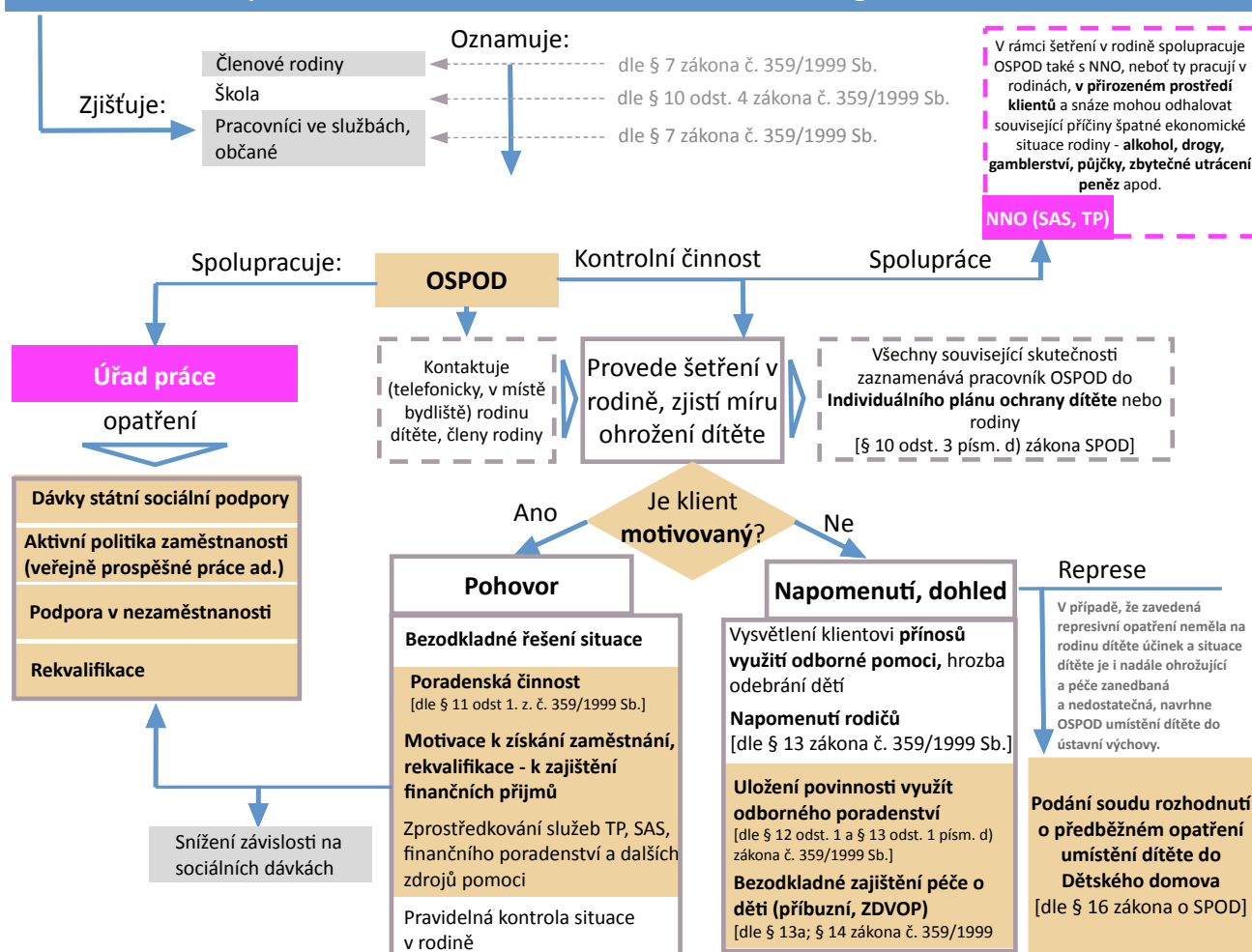
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Azylové domy (§ 57) Sociálně terapeutické dílny (§ 67)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Finanční, dluhové poradenství Prevence zadlužení Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedením domácnosti Doprovod klientů na úřady, podpora při vyřizování finanční podpory, při hledání zaměstnání Terénní práce s tématem finančních nácviků a poradenství Sanace rodiny – navrácení dítěte z NRP, ÚV Rekvalifikační kurzy Pracovní poradenství
Příklady z praxe	
U lidí, kteří se ocitli ve špatné sociální a ekonomické situaci vlivem nedostatečné finanční gramotnosti je důležité zaměřit se především na riziko zadlužování, podvodných půjček a „splácení půjčky půjčkou“. Pro takové lidi je velmi snadné nejen se zadlužit, ale kvůli nezaměstnanosti, sociálním dávkám jakožto jedinému příjmu, a také kvůli neschopnosti rozpoznat riziko, uvědomit si, že „příčina má také svůj důsledek“ je velmi pravděpodobná maximální míra zadlužení, která může vést až k životu na ulici. Např. v rámci terénní práce je důležité takové riziko u člověka či rodiny rozpoznat a včas jej začít řešit, podchytit problém, dokud ještě není situace nejhorší a zaměřit se na co možná	

nejlepší optimalizaci situace.

Příklad dobré praxe podpory zaměstnanosti mladých lidí

ZDVOP Květná zahrada Polička – z vlastní iniciativy toto zařízení zajišťuje práci osobám do 26 let, které o ni mají zájem, ovšem kvůli nízkým kompetencím či sociálním dovednostem se jim doposud zaměstnání nepodařilo nalézt (důležitá je zároveň motivace těchto lidí k nástupu do práce, stejně tak jako motivace k udržení si získaného místa). Zařízení spolupracuje s OSPODy (např. okolní Polička, Svitavy apod.), které mohou doporučovat klienty, u kterých si myslí, že by pro ně bylo dobré, aby získali pracovní návyk nebo se osamostatnili, získali nezávislost na sociálně a ekonomicky slabé rodině.

Špatná finanční situace - absence finanční gramotnosti

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Terénní programy (§ 69)

Služba TP se zaměřuje na pomoc osobám s finančními problémy v SVL a poskytuje jim služby pracovního a finančního poradenství, doprovod na úřady, pomoc se zajištěním finančních prostředků, zaměstnání, atd.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. radí rodinám jak lépe hospodařit s penězi, které mají k dispozici, zaměřují se na prevenci zadlužení a pomoc se zajištěním adekvátního zaměstnání a bydlení, a nabízí také poradenskou činnost ve finanční, pracovní a právní oblasti.

Krizová pomoc (§ 60)

Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy špatná finanční situace vážně ohroží život členů rodiny, je ohrožen zdravý vývoj dětí a rodina nedokáže svou situaci sama řešit.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Pro osoby v v těžké finanční situaci je určeno především dluhové, finanční, pracovní a právní poradenství, poradenství ohledně sociálních dávek a dávek hmotné nouze.

Azylové domy (§ 57)

Azylové domy nabízí dočasné ubytování a stravu rodinám či členům rodiny, kteří vlivem špatné finanční situace přišli o bydlení.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vazbách.

Finanční, dluhové poradenství

Prevence zadlužení

Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedení domácnosti

Doprovod klientů na úřady, podpora při hledání práce

Terénní práce s tématem finančních nácviků a poradenství

Sanace rodiny - navrácení dítěte z ÚV

4. Ekonomická situace rodiny, chudoba

4.3 Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Pokud rodiče nedokážou zajistit základní potřeby sobě, ani svým dětem a nejsou schopni zajistit odpovídající bydlení z vlastních příjmů, jedná se o tak zvanou hmotnou nouzi. Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb. se osoba nachází v hmotné nouzi, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (podle § 9) nedosahuje částky postačující na živobytí a nemůže si tento příjem zvýšit, přičemž je vážně ohroženo zabezpečení jejích základních životních podmínek.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o ohrožení dítěte nebo mladistvého vlivem hmotné nouze rodiny na základě § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Podle zákona č. 359/1999 Sb. § 9 má rodič právo požádat OSPOD o pomoc, pokud je v důsledku např. špatné ekonomické situace rodiny ohrožena řádná výchova dítěte.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte – v případě, že dítě ohroženo není může nabídnout rodině i dítěti poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD a zprostředkovat kontakt na služby pomoci (SAS, poradenství atd.) či na úřad práce a jeho opatření. V případě ohrožení dítěte jedná OSPOD následujícím způsobem: - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona

	č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - v rámci šetření v rodině spolupracuje také s NNO (SAS, TP), neboť ty pracují v rodinách, v jejich přirozeném prostředí a snáze tak mohou odhalovat související příčiny hmotné nouze rodiny, která na úřadech vidět není (například zbytečné nakupování a hromadění věcí, gamblerství a jiné závislosti, půjčky, drogy atd.), - spolupracuje s úřadem práce a jeho opatřeními – může rodině pomoci s vyřízením, zprostředkováním dávek hmotné nouze, podpory v nezaměstnanosti, rekvalifikačních kurzů a dalších nástrojů ÚP. OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, NZDM, na opatření ÚP, - motivuje klienta k zajištění stabilních finančních příjmů, k nalezení zaměstnání, k účasti na rekvalifikačních kurzech, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně zanedbání péče o děti, - napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - v případě, že hmotná nouze vážně ohrozí zdravý vývoj dítěte a rodiče

	nebudou schopni poskytnout dítěti adekvátní péči a reagovat na jeho aktuální potřeby – rozhodne OSPOD o náhradním zajištění péče pro dítě ve spolupráci se soudem, a to formou NRP příbuznými, NRP na přechodnou dobu či umístění dítěte do ZDVOP (dle § 13a; § 14 ZSPOD), - v případě, že zavedená represivní opatření neměla u rodičů žádný účinek a jejich situace je stále kritická, není možné aby se starali a pečovali o dítě, může soud na základě předběžného opatření (z rozhodnutí OSPOD dle § 16 ZSPOD) rozhodnout o umístění dítěte do NRP, popřípadě do ústavní výchovy – do dětského domova.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 3krát měsíčně. V případě, že se rodič rozhodne navštěvovat kurz zaměřený na získání pracovních kompetencí či rekvalifikace, měla by být jeho účast pravidelná dle konání kurzu, v ideálním případě alespoň 1krát týdně, aby byla udržena motivace klienta. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Rodina a okolí hrají zásadní roli. Pokud má rodina možnost čerpat pomoc ve svém okolí, je to ideální cesta a rodina se tak může vyhnout například odebrání dítěte do dětského domova a rozpadu rodiny.
<i>Úřad práce</i>	Pokud se rodina nachází v hmotné nouzi, která je definována zákonem č. 111/2006 Sb., má nárok na vyplacení dávek v hmotné nouzi.⁷ Žádost je možné podat na příslušném úřadu práce. Náklady na tyto dávky hradí stát a podle § 4 tohoto zákona se může jednat o příspěvek na živobytí, doplatek

⁷ Portál veřejné správy. Informace pro občany České republiky. Zákony. [online]. [cit. 2014-09-18] Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=62337&recShow=1&fulltext=&nr=111&part=&name=&rpp=15#parCnt>

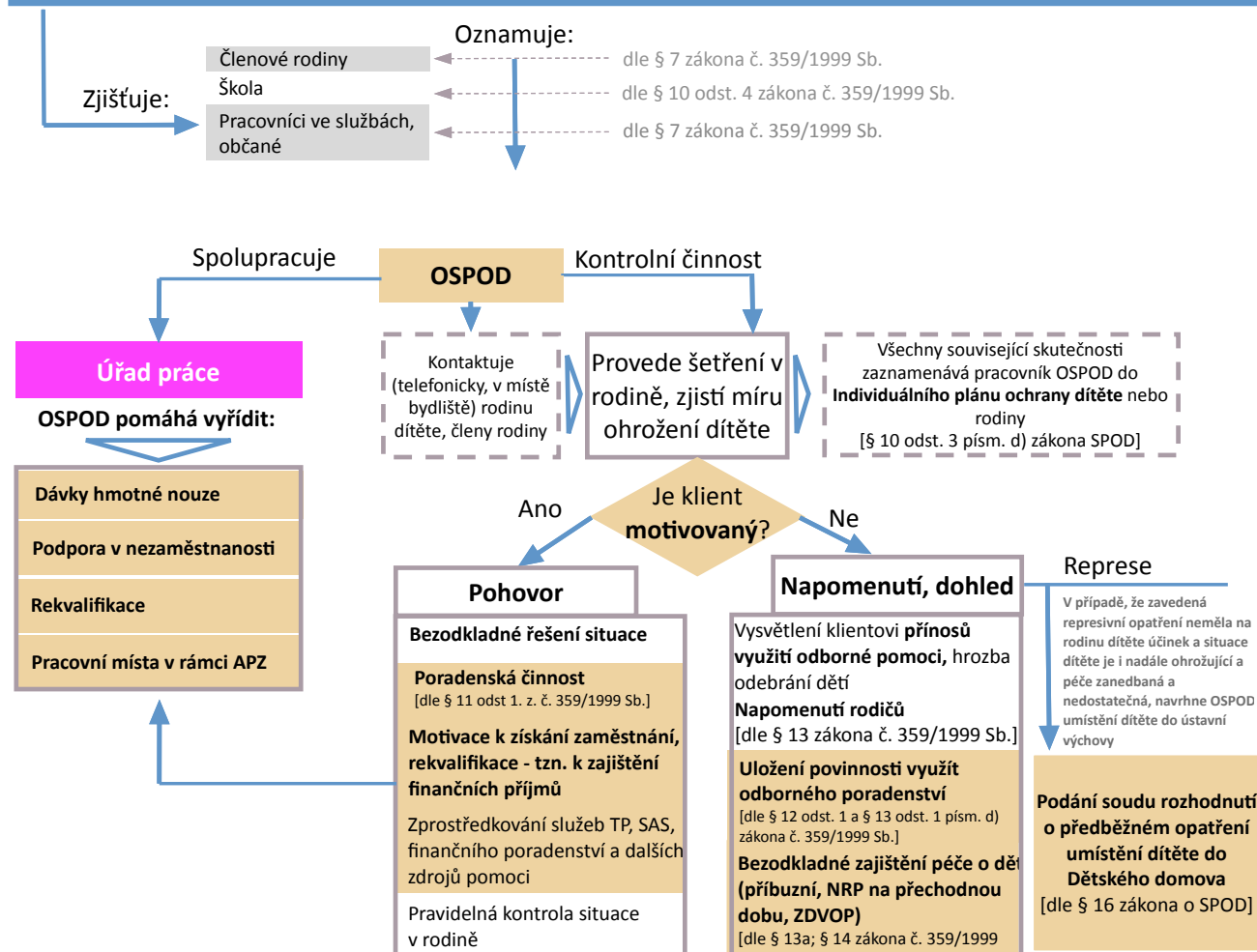
	na bydlení nebo o mimořádnou okamžitou pomoc. Úřad práce kromě možnosti vyplácení dávek státní podpory, podpory v hmotné nouzi a podpory v nezaměstnanosti, opatření v rámci APZ a rekvalifikačních kurzů, nabízí také pracovní, finanční a dluhové poradenství.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Azylové domy (§ 57) Sociálně terapeutické dílny (§ 67)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Finanční, dluhové, pracovní, právní poradenství Prevence zadlužení, prevence před exekucí Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedením domácnosti Doprovod klientů na úřady, pomoc při vyřizování finanční podpory, při hledání zaměstnání Terénní práce s tématem finančních nácviků a poradenství Sanace rodiny – navrácení dítěte z NRP, ÚV Rekvalifikační kurzy, sociální firmy, opatření APZ
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> Okolí, škola, zdravotnictví, OSPOD, úřad práce, sociální pracovníce <i>Obsah služby:</i> poskytnutí ubytování, zdravotní ošetření, pomoc formou sociálních dávek, poradenství poskytované sociální pracovnící	

Mariina (9 let) matka je v invalidním důchodu a otec pracuje jako zedník. Rodina se jeví jako velice problémová, oba rodiče jsou závislí na alkoholu a matka nezvládá základní péči o sebe ani o dceru. Rodina dlouhodobě přebývá v domě, který patří majiteli firmy, u které pracuje otec, a rodina v domě bydlí bez toho, aniž by platila nájem. Kvůli dlouhodobému zanedbávání hygieny měla Marie několikrát vší, musela být dokonce hospitalizována a škola i dům vydezinfikovány. Ředitelka školy informovala o celé situaci obecní úřad, který se obrátil s problémem na OSPOD. OSPOD vypracoval plán pro podporu rodiny. Matce začaly být vypláceny sociální dávky a celý plán má přispět k zlepšení situace v rodině, aby nemuselo dojít k odebrání dítěte do ústavní péče. Do rodiny pravidelně dochází sociální pracovnice, která poskytuje rodičům poradenské služby a nabízí vhodná řešení finanční situace.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- vypracování individuálního plánu ochrany dítěte,
- zajištění finančního poradenství matce,
- průběžné sledování celkové situace.

Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Terénní programy (§ 69)

Služba TP se zaměřuje na pomoc osobám sv hmotné nouzi v SVL a poskytuje jim služby pracovního a finančního poradenství, doprovod na úřady, pomoc se zajištěním finančních prostředků, zaměstnání, atd.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. radí rodinám jak lépe hospodařit s penězi, které mají k dispozici, zaměřují se na prevenci zadlužení a pomoc se zajištěním adekvátního zaměstnání a bydlení, a nabízí také poradenskou činnost ve finanční, pracovní a právní oblasti.

Krizová pomoc (§ 60)

Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy špatná finanční situace a hmotná nouze vážně ohroží život členů rodiny, je ohrožen zdravý vývoj dětí a rodina nedokáže svou situaci sama řešit.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Pro osoby v v těžké finanční situaci je určeno především dluhové, finanční, pracovní a právní poradenství, poradenství ohledně sociálních dávek a dávek hmotné nouze.

Azylové domy (§ 57)

Azylové domy nabízí dočasné ubytování a stravu rodinám či členům rodiny, kteří vlivem hmotné nouze přišli o bydlení.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Pracovní, právní, finanční, dluhové poradenství

Prevence zadlužení, exekuce

Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedení domácnosti

Doprovod klientů na úřady, podpora při hledání práce

Rekvalifikace, pracovní agentury, sociální firmy

Sanace rodiny - navrácení dítěte z ÚV

4. Ekonomická situace rodiny, chudoba

4.4 Zadlužování, dluhy

Postup při řešení situace pro OSPOD

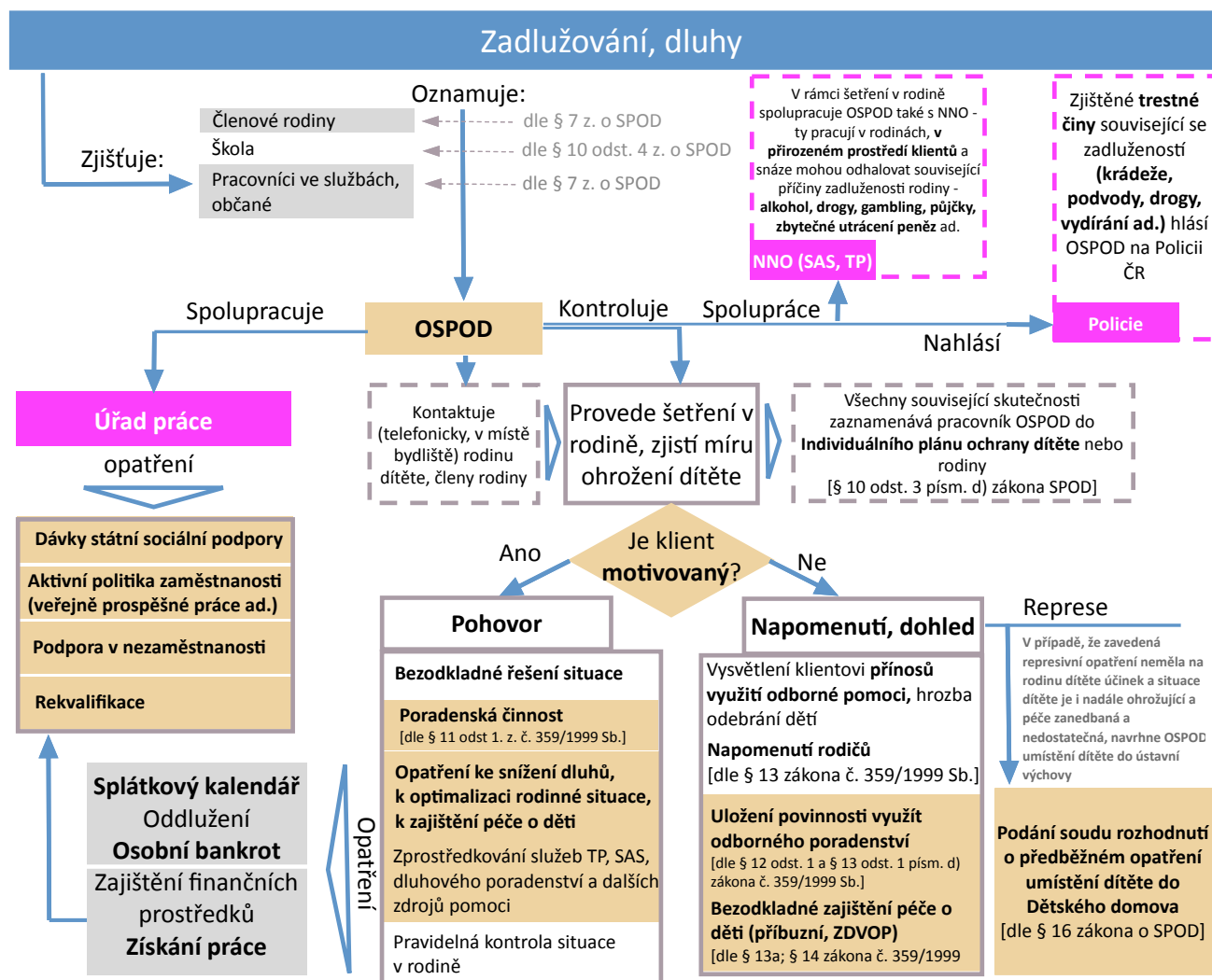
<i>Sociální jev - definice</i>	Podle zákona č. 182/2006 Sb. je dlužník v platební neschopnosti pokud má více věřitelů a není schopen splácet své peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti. Zadlužování domácností stále roste a sociálně slabé skupiny obyvatel se mohou dostat do potíží a musí čelit nepříjemnému vymáhání peněz, hrozí jim soudní spory a vymáhání majetku. Dokonce sociální dávky bývají částečně předmětem exekuce, takže nejsou schopni hradit ani základní životní potřeby. Zadlužení může mít mnoho nebezpečných důsledků, ať už zvýšenou trestnou činnost nebo odebrání dětí do ústavní péče. Přitom nejčastější z důvodů vzniku insolvence je nízké ekonomické povědomí společnosti.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o ohrožení dítěte nebo mladistvého vlivem zadlužení rodiny na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Podle zákona č. 359/1999 Sb. § 9 má rodič právo požádat OSPOD o pomoc, pokud je v důsledku např. špatné ekonomické situace rodiny ohrožena řádná výchova dítěte.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte – v případě, že dítě ohroženo není může nabídnout rodině i dítěti poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD a zprostředkovat kontakt na služby pomoci (SAS, poradenství atd.) či na úřad práce a jeho opatření. V případě ohrožení dítěte jedná OSPOD následujícím způsobem: - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona

	č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - v rámci šetření v rodině spolupracuje také s NNO (SAS, TP), neboť ty pracují v rodinách, v jejich přirozeném prostředí a snáze tak mohou odhalovat související příčiny hmotné nouze rodiny, která na úřadech vidět není (například zbytečné nakupování a hromadění věcí, gamblerství a jiné závislosti, půjčky, drogy atd.), - spolupracuje s úřadem práce a jeho opatřeními – může rodině pomoci s vyřízením, zprostředkováním dávek hmotné nouze, podpory v nezaměstnanosti, rekvalifikačních kurzů a dalších nástrojů ÚP, - spolupracuje také s policií v případě, že zjistí trestnou činnost související s nepříznivou situací rodiny (např. krádeže, podvody, drogy, vydírání, apod.). OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - realizuje opatření vedoucí ke snížení dluhů a k optimalizaci rodinné situace k zajištění péče o děti, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, NZDM, na opatření ÚP, - motivuje klienta k zajištění stabilních finančních příjmů, k nalezení zaměstnání, k účasti na rekvalifikačních kurzech, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně zanedbání péče o děti, - napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení

	dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - v případě, že zadlužení a finanční situace vážně ohrozí zdravý vývoj dítěte a rodiče nebudou schopni poskytnout dítěti adekvátní péči a reagovat na jeho aktuální potřeby – rozhodne OSPOD o náhradním zajištění péče pro dítě ve spolupráci se soudem, a to formou NRP příbuznými, NRP na přechodnou dobu či umístění dítěte do ZDVOP (dle § 13a; § 14 ZSPOD), - v případě, že zavedená represivní opatření neměla u rodičů žádný účinek a jejich situace je stále kritická, není možné aby se starali a pečovali o dítě, může soud na základě předběžného opatření (z rozhodnutí OSPOD dle § 16 ZSPOD) rozhodnout o umístění dítěte do NRP, popřípadě do ústavní výchovy – do dětského domova.
<i>Opatření v případě zadluženost rodiny</i>	• Splátkový kalendář • Insolvence dluhů • Oddlužení • Osobní bankrot • Zajištění finančních prostředků – získání práce, přivýdělku
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 3krát měsíčně. V případě, že se rodič rozhodne navštěvovat kurz zaměřený na získání pracovních kompetencí či rekvalifikace, měla by být jeho účast pravidelná dle konání kurzu, v ideálním případě alespoň 1x týdně, aby byla udržena motivace klienta. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Rodina a blízké okolí mohou poradit ideální řešení situace a výhodou může být například lepší informovanost jiných příbuzných v problematice financí. Pokud má zadlužená rodina dobré vztahy se svými příbuznými

	nebo lidmi v blízkém okolí, často se jim může dostat pomoci ve formě výhodné půjčky potřebných peněz, mnohdy bezúročné. Příbuzní také mohou pomoci tím, že poskytnou zdarma ubytování, čímž zadlužená rodina ušetří výdaje za vlastní byt. Pokud má rodina možnost čerpat pomoc ve svém okolí, je to ideální cesta a rodina se tak může vyhnout například odebrání dítěte do dětského domova a rozpadu rodiny.
<i>Úřad práce</i>	Problémem často bývá, že zadluženost se stává překážkou pro získání stálého zaměstnání. Jakmile totiž lidé uzavřou formální pracovní vztah, stává se podstatná část jejich mzdy předmětem vymáhání dluhu a pobírání sociálních dávek se jeví jako lepší strategie. Zadlužením těchto sociálně vyloučených lidí ale vznikají náklady celé společnosti. Proto by měli být sociální pracovníci vzdělaní ve finanční gramotnosti, a také úřady práce by měli nabízet rekvalifikační kurzy, či realizovat opatření v rámci APZ. Rekvalifikační kurzy pak mohou lidem pomoci k získání perspektivnějšího a lépe platově ohodnoceného zaměstnání.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Azylové domy (§ 57) Sociálně terapeutické dílny (§ 67)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Finanční, dluhové, pracovní, právní poradenství Prevence zadlužení, prevence před exekucí Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedením domácnosti Doprovod klientů na úřady, podpora při vyřizování finanční podpory, při hledání zaměstnání

	Terénní práce s tématem finančních nácviků a poradenství Sanace rodiny – navrácení dítěte z NRP, ÚV Rekvalifikační kurzy, sociální firmy, opatření APZ
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> sociální úřady, rodina, krizové centrum <i>Obsah služby:</i> poskytnutí ubytování blízkými příbuznými, pomoc úřadu práce ve shánění vhodného zaměstnání, vypracování plánu pro podporu rodiny pracovníky krizového centra. <i>Forma služby:</i> terénní, pobytová Rodinu tvoří matka Češka, otec Rom a tři malé děti. Otec přišel o práci a špatná ekonomická situace vedla k rozpadu rodiny. Rodina přestala oběma dívkám platit družinu a obědy. Otec začal řešit problémy alkoholem, proto se matka přestěhovala s dětmi k prarodičům. Otec se zadlužoval a bez pravidelných příjmů nebyl schopen dluhy splácet. Nejprve vzniklou situaci řešil půjčkami s vysokými úroky, ale danou situaci tím nezlepšil. Během několika měsíců došlo až k tomu, že musel dům opustit a dům byl zabaven exekutorem. Matka po dohodě s rodiči dům odkoupila a nastěhovala se zpět i s dětmi. Po vzájemné dohodě se otec vrátil domů a rodina se obrátila na krizové centrum, jehož odborníci vypracovali plán podpory rodině. Plán byl využit k regeneraci rodinného prostředí a otec začal pravidelně docházet na psychoterapii. Nyní je rodina funkční, otec dochází do zaměstnání a matka si pořídila malé hospodářství, kterým se snaží přilepšit rodinnému rozpočtu.	

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.		Další služby a zdroje pomoci	
Terénní programy (§ 69)	Služba TP se zaměřuje na pomoc osobám s finančními problémy v SVL a poskytuje jim služby pracovního a finančního poradenství, doprovod na úřady, pomoc se zajištěním finančních prostředků, zaměstnání, atd.	Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.	
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)	Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. radí rodinám jak lépe hospodařit s penězi, které mají k dispozici, zaměřují se na prevenci zadlužení a pomoc se zajištěním adekvátního zaměstnání a bydlení, a nabízí také poradenskou činnost ve finanční, pracovní a právní oblasti.	Pracovní, právní, finanční, dluhové poradenství	
Krizová pomoc (§ 60)	Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy špatná zadluženost vážně ohroží život členů rodiny, rodina prochází exekucí, je ohrožen zdravý vývoj dětí a rodina nedokáže svou situaci sama řešit.	Prevence zadlužení, exekuce	
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Pro osoby v v těžké finanční situaci je určeno především dluhové, finanční, pracovní a právní poradenství, poradenství ohledně sociálních dávek a dávek hmotné nouze.	Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedení domácnosti	
Azylové domy (§ 57)	Azylové domy nabízí dočasné ubytování a stravu rodinám či členům rodiny, kteří vlivem zadlužení, exekuce přišli o bydlení.	Doprovod klientů na úřady, podpora při hledání práce	
Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999		Rekvalifikace, pracovní agentury, sociální firmy	
ZDVOP (§ 42)	Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.	Sanace rodiny - navrácení dítěte z ÚV	

4.5 Dlouhodobé čerpání sociálních dávek

<i>Sociální jev - definice</i>	V případě, že je rodina dlouhodobě závislá na dávkách státní podpory, ztrácí motivaci k nástupu do zaměstnání, plnit povinnosti. Mezi vedlejší jevy patří také trestná činnost (krádeže, násilné chování), život ve vyloučené lokalitě, závislosti na návykových látkách, zanedbání dětí a další jevy, které mohou vážně ohrozit vývoj dětí. Děti jsou navíc ohroženy vzorci chování, které vidí v rodině (nezaměstnanost, pobírání dávek, neplnění povinností, absence řádu atd.), berou toto chování za vzorové a dochází k předávání nežádoucího chování z generace na generaci.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o ohrožení dítěte nebo mladistvého vlivem špatné finanční situace na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Podle zákona č. 359/1999 Sb. § 9 má rodič právo požádat OSPOD o pomoc, pokud je v důsledku např. špatné ekonomické situace rodiny ohrožena řádná výchova dítěte.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte – v případě, že dítě ohroženo není může nabídnout rodině i dítěti poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD a zprostředkovat kontakt na služby pomoci (SAS, poradenství atd.) či na úřad práce a jeho opatření. V případě ohrožení dítěte jedná OSPOD následujícím způsobem: - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění

	tohoto plánu, - v rámci šetření v rodině spolupracuje také s NNO (SAS, TP), neboť ty pracují v rodinách, v jejich přirozeném prostředí a snáze tak mohou odhalovat související příčiny špatné ekonomické situace a nezaměstnanosti, která na úřadech vidět není (například trestná činnost, gamblerství, alkoholismus a jiné závislosti, půjčky, atd.), - spolupracuje s úřadem práce a jeho opatřeními – rekvalifikace, nástroje APZ, pracovní poradenství atd. OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, NZDM, na opatření ÚP, - motivuje klienta k zajištění stabilních finančních příjmů, k nalezení zaměstnání, k účasti na rekvalifikačních kurzech, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně zanedbání péče o děti, - napomenutí rodičů dle § 13 ZSPOD, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - v případě, že špatná finanční situace (zapříčiněná sociálními dávkami jako jediným zdrojem příjmů rodiny) vážně ohrozí zdravý vývoj dítěte a rodiče nebudou schopni poskytnout dítěti adekvátní péči a reagovat

	na jeho aktuální potřeby – rozhodne OSPOD o náhradním zajištění péče pro dítě ve spolupráci se soudem, a to formou NRP příbuznými, NRP na přechodnou dobu či umístění dítěte do ZDVOP (dle § 13a; § 14 ZSPOD), - v případě, že zavedená represivní opatření neměla u rodičů žádný účinek a jejich situace je stále kritická, není možné aby se starali a pečovali o dítě, může soud na základě předběžného opatření (z rozhodnutí OSPOD dle § 16 ZSPOD) rozhodnout o umístění dítěte do NRP, popřípadě do ústavní výchovy – do dětského domova.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát – 3krát týdně, návštěva poraden minimálně 3krát měsíčně. V případě, že se rodič rozhodne navštěvovat nějaký kurz zaměřený na získání pracovních kompetencí či rekvalifikace, měla by být jeho účast pravidelná dle konání kurzu, v ideálním případě alespoň 1krát týdně, aby byla udržena motivace klienta. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Na postiženou rodinu má samozřejmě z velké části vliv rodina a okolí, ve kterém žije. Někdy se stává, že se rodina pohybuje v komunitě, kde je čerpání sociálních dávek samozřejmostí a součástí životního stylu. V takové situaci je o to obtížnější přesvědčit rodiče, že se jedná o problém. Naopak rodina a okolí může mít také pozitivní vliv a postiženou rodinu ve změně podpořit.
<i>Úřad práce</i>	Na úřadu práce mohou lidé absolvovat rekvalifikační kurz a tím zvýšit svou šanci na nalezení lépe placeného zaměstnání. To může přispět k motivaci rodičů zapojit se do pracovního procesu a zbavit se tak závislosti na sociálních dávkách. ÚP dále nabízí pracovní místa v rámci APZ, pracovní

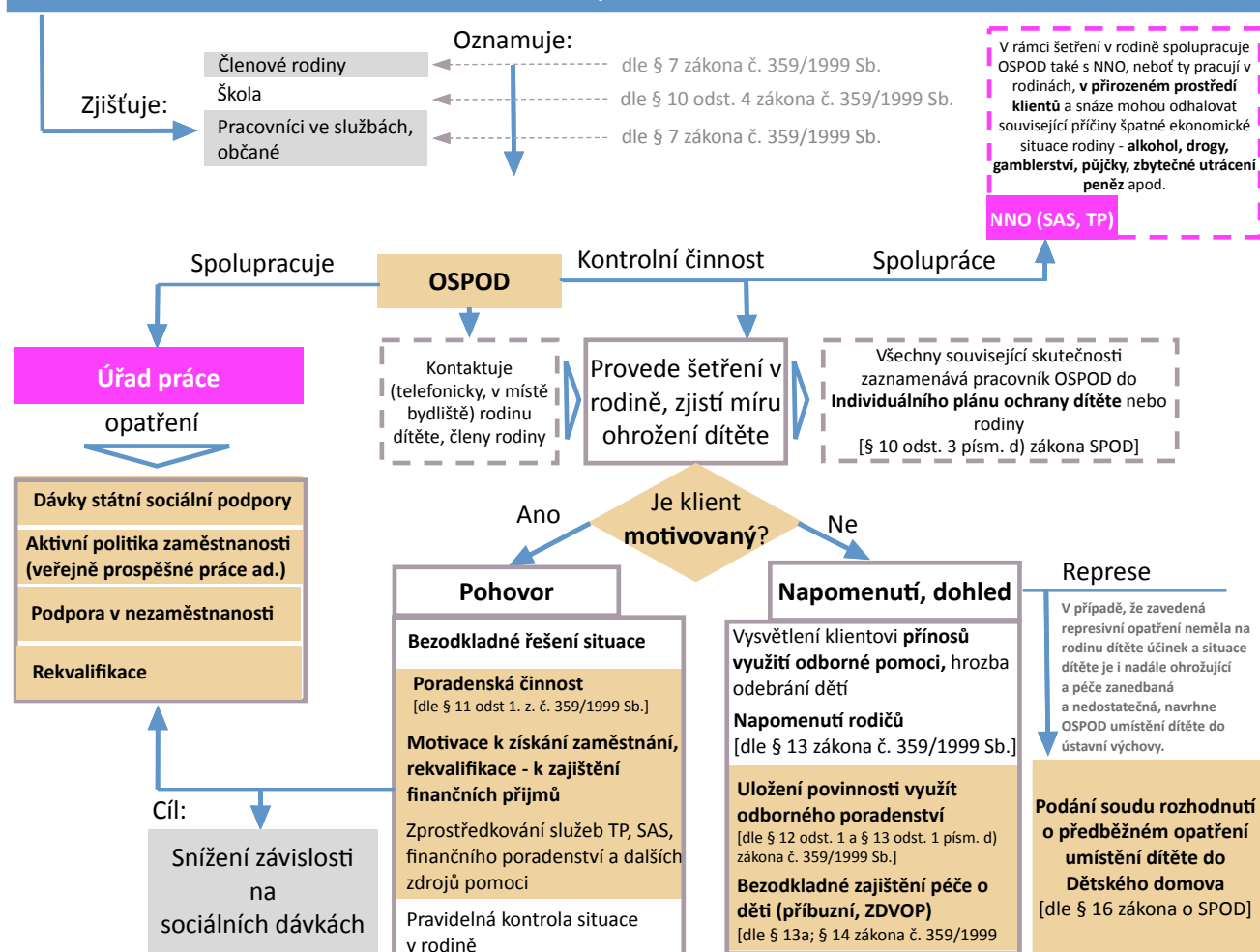
	poradenství atd.
<i>Stát</i>	Stát se dlouhodobě snaží změnami systému sociálních dávek motivovat občany k aktivnímu hledání zaměstnání a k přijetí třeba i méně placené práce. Například ukončí-li člověk bez vážného důvodu pracovní poměr, který mu zajistil úřad práce, může se do evidence nezaměstnaných přihlásit až po uplynutí šesti měsíců. Také podpora v nezaměstnanosti je nižší, pokud lidé sami podávají výpověď.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Azylové domy (§ 57) Sociálně terapeutické dílny (§ 67)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Pracovní, finanční, dluhové, právní poradenství Prevence zadlužení, prevence před exekucí, před sociálním vyloučením Rekvalifikační kurzy, sociální firmy, opatření APZ Doprovod klientů na úřady, za potenciálními zaměstnavateli, podpora při hledání zaměstnání Terénní práce s tématem finančních nácviků a poradenství Sanace rodiny – navrácení dítěte z NRP, ÚV Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedením domácnosti

Příklad z praxe

Problémem u takových klientů je fakt, že sociální dávky představují nejen jejich jediné domácí příjmy, ale také to, že si tyto rodiny na systém pobírání dávek zvyknou a je u nich prakticky nulová motivace hledat si práci, začít plnit určité povinnosti, přizpůsobit svůj život určitému řádu. To vše má negativní dopad i na děti, které tyto návyky po svých rodičích a prarodičích přebírají a vznikají tak celé generace rodin, jejichž členové jsou nezaměstnaní a sociální dávky jim v dostatečné míře pokryjí jejich nároky na živobytí.

V rámci terénní práce je potom důležité takové klienty správně motivovat, pokusit se s nimi hledat práci (např. zajít s nimi na úřad práce, protože v mnoha případech se klienti úřadů „bojí“ nemají s nimi zkušenost, je to pro ně neznámé prostředí a přítomnost sociálního pracovníka může být motivující i uklidňující).

Dlouhodobé čerpání sociálních dávek

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Terénní programy (§ 69)	Služba TP se zaměřuje na pomoc osobám s finančními problémy v SVL a poskytuje jim služby pracovního a finančního poradenství, doprovod na úřady, pomoc se zajištěním finančních prostředků, zaměstnání, atd.
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)	Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. radí rodinám jak lépe hospodařit s penězi, které mají k dispozici, zaměřují se na prevenci zadlužení a pomoc se zajištěním adekvátního zaměstnání a bydlení, a nabízí také poradenskou činnost ve finanční, pracovní a právní oblasti.
Krizová pomoc (§ 60)	Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy špatná finanční situace vážně ohroží život členů rodiny, je ohrožen zdravý vývoj dětí a rodina nedokáže svou situaci sama řešit.
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Pro osoby v v těžké finanční situaci je určeno především dluhové, finanční, pracovní a právní poradenství, poradenství ohledně sociálních dávek a dávek hmotné nouze.
Azylové domy (§ 57)	Azylové domy nabízí dočasné ubytování a stravu rodinám či členům rodiny, kteří vlivem špatné finanční situace přišli o bydlení.
Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999	
ZDVOP (§ 42)	Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.
Pracovní, právní, finanční, dluhové poradenství
Prevence zadlužení, exekuce
Poradenství ohledně hospodaření s penězi, vedení domácnosti
Doprovod klientů na úřady, podpora při hledání práce
Rekvalifikace, pracovní agentury, sociální firmy
Sanace rodiny - navrácení dítěte z ÚV

II. 5 Bydlení a sociální jevy

Sociální situace

5. Bydlení

Sociální jev

5.1. Ztráta bydlení

5.2. Přejídné bydlení/ubytování

5.3. Dlouhodobé sociální bydlení

5.4. Hygienicky závadné bydlení

5. Bydlení

5.1 Ztráta bydlení

Postup při řešení situace pro OSPOD

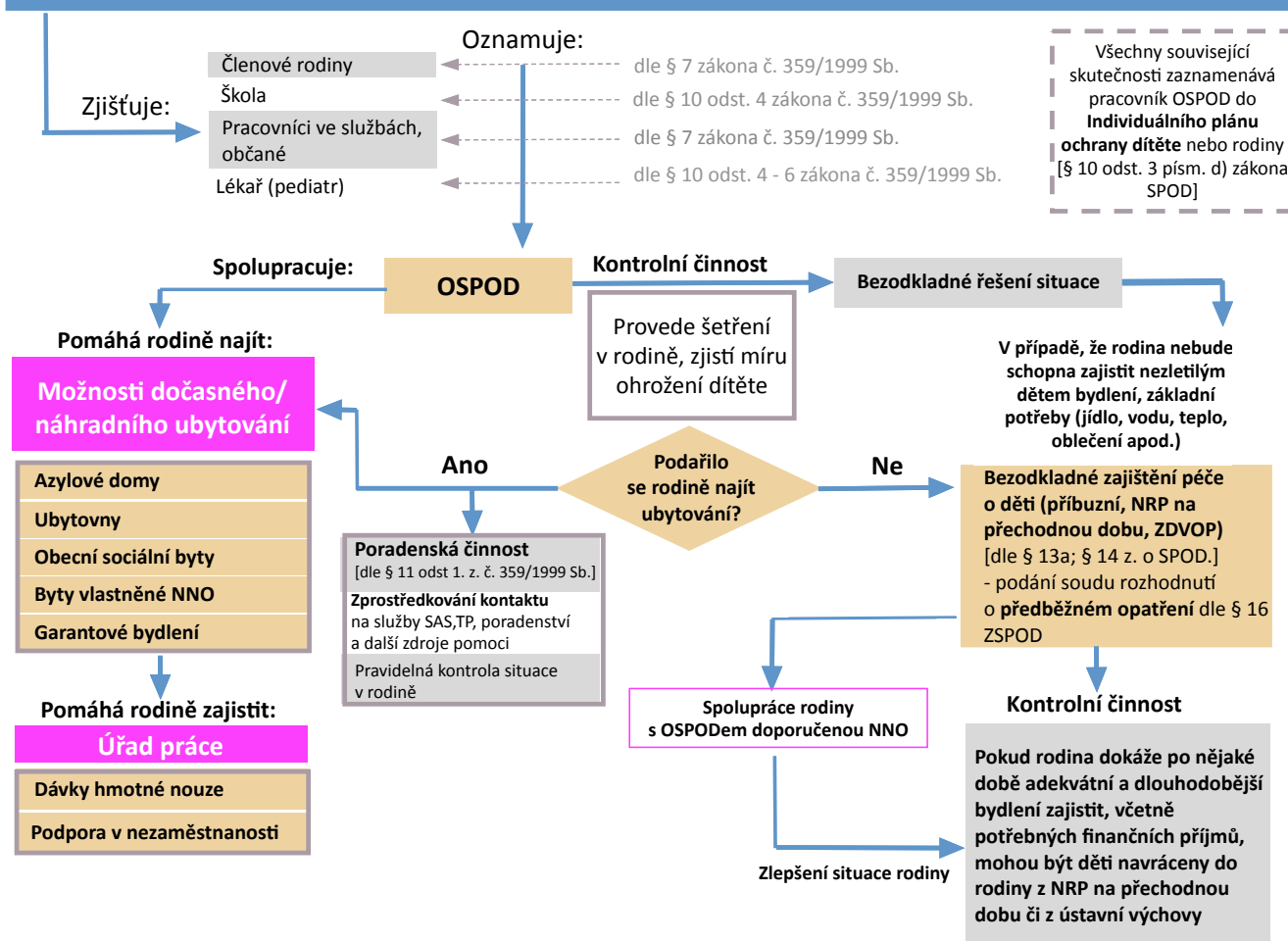
<i>Sociální jev - definice</i>	Ztráta bydlení je velkým problémem dnešní doby, který je dán řadou faktorů, které se většinou objevují v různých kombinacích a navzájem se podmiňují (např. chudoba a ztráta zaměstnání, rodinné rozvraty a konflikty, dluhy či hypotéky, zneužívání drog, alkoholu apod.) Dále se jedná o neustále se zvyšující finanční nedostupnost bydlení, kdy poplatky za nájemné, služby a kauce více a více zatěžují rozpočty rodin. Některé typy rodin (např. rodiny s mnoha dětmi, cizinci) jsou pronajímateli diskriminovány.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohrožení dětí vlivem ztráty bydlení rodiny na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- v rámci kontrolní činnosti provede pracovník OSPOD šetření v rodině, zjistí závažnost situace a míru ohrožení dítěte, popřípadě další nežádoucí jevy, které se ztrátou bydlení rodiny mohou souviset (např. nezaměstnanost, zadluženost, sociální vyloučení, závislost na návykových látkách rodičů atd.), - OSPOD situaci řeší bezodkladně, - zprostředkuje rodině kontakt na služby azylového domu, krizových lůžek, nocleháren, ubytoven, na NNO jež mají ve svém vlastnictví sociální byty, popřípadě na sociální byty, jež vlastní obec, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - spolupracuje se službami dočasného ubytování dle zákona o sociálních službách, s obcí, soukromými poskytovateli ubytování (majitelé ubytoven), s úřadem práce, - v případě, že rodina nebude schopna zajistit dětem bydlení, základní

	potřeby (jídlo, teplo, vodu, oblečení atd.) – jedná dále OSPOD ve spolupráci se soudem ve věci umístění dítěte mimo rodinu do NRP či do ÚV. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem a to zejména v zájmu zachování rodiny (velmi často jsou nabízená přechodná ubytování pro matky s dětmi a otce zvláště, existuje jen málo příležitostí ke krizovému bydlení pro celé rodiny, často tak dochází k rozdělení rodiny) a v zájmu zachování dětí v rodině, popřípadě v zájmu jejich navrácení z NRP či ÚV zpět do rodiny.
<i>Postup OSPOD v případě, že rodina sehnala náhradní ubytování a je schopna se postarat o děti</i>	- OSPOD poskytne rodině poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby odborné pomoci (SAS, TP, poradenství, sanace atd.) a na úřad práce (dávky hmotné nouze), - pravidelně kontroluje a vyhodnocuje situaci v rodině v souvislosti naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.
<i>Postup OSPOD v případě, že rodina dočasné ubytování nesehnala, dítě je ohroženo, rodina není schopna mu zajistit základní potřeby</i>	- bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - zprostředkování odborné pomoci rodině (SAS, sanace, poradenství atd.), - uložení výchovných opatření dle § 13 ZSPOD – zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, - pokud se situace rodiny zlepší a rodina dokáže po nějaké době zajistit adekvátní a dlouhodobější bydlení, včetně zajištění potřebných a stabilních finančních příjmů, mohou být děti navráceny do rodiny z NRP či z ústavní výchovy.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Krizová lůžka (§ 60 zákona o sociálních službách) bývají poskytována

	většinou na 7 dní bezplatně, poté za úhradu. Azylové domy poskytují přechodné ubytování zpravidla na jeden až dva roky a jsou poskytovány za úhradu. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Rodina a blízké okolí mohou právě v této situaci hrát klíčovou roli. Dočasné poskytnutí přístřeší, podpory a pochopení mohou znamenat záchranu. Díky tomu nemusí vzniknout závislost na státním podpůrném systému, popřípadě se tyto osoby neocitnou na ulici. Širší rodina se také může stát dočasnými opatrovníky dětí, popřípadě jim může soud děti přidělit do NRP.
<i>Obecní úřad ORP, Úřad práce</i>	V případě rodin s extrémně nízkými příjmy mohou jako podporu a odrazový můstek využít pomoc v hmotné nouzi představující příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení nebo mimořádnou okamžitou pomoc.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Azylový dům pro ženy, matky s dětmi; Azylový dům pro rodiny s dětmi (§ 57) Azylový dům pro muže (§ 57) Noclehárny (§ 63) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Domy na půl cesty (§ 58)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dům dětí (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Ubytovny, sociální byty Krizová lůžka, krizové bydlení pro rodiny

	Prevence zadlužení, poradenství ohledně hospodaření s penězi, dluhů Systém prostupného bydlení Sanace rodiny – navrácení dítěte z ústavní výchovy Doprovod rodičů na úřady – vyřízení dávek hmotné nouze Podpora při hledání zaměstnání
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> OSPOD, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nezisková organizace, azylový dům, sociální pracovník <i>Obsah služby:</i> zajištění vhodných ubytovacích a hygienických podmínek, asistence při snaze o zlepšení sociální situace klienta <i>Forma poskytování:</i> pobytová, ambulantní (poradenství v organizaci) Tříčlenná rodina sestávající z matky, otce a jednoho nezletilého dítěte se vlivem nepříznivé ekonomické situace ocitá bez domova na ulici. Díky zasažení OSPOD je dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Manželé využijí sociálního poradenství u sociální pracovnice, která jim zprostředkuje kontakt na azylový dům, kde mohou být dočasně ubytováni. Dále jim pomůže s vyřízením dávek, na které mají v jejich situaci nárok. Prostřednictvím neziskové organizace obdrží potřebné kontakty, naleznou práci a získají své dítě zpět do péče. V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy: - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, - zajištění ZDVOP pro dítě, - zajištění AD pro rodiče, - zajištění získání odpovídajících dávek, - zajištění pracovního poradenství, - sledování vývoje situace.	

Ztráta bydlení

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Azylové domy (§ 57)

Poskytuje ubytování, zajištění základních potřeb a odborné poradenství pro matky s dětmi, rodiny nebo muže, kteří ztratili bydlení a ocitly se na ulici.

Noclehárny (§ 63)

Umožňují přenocování a využití hygienického zázemí pro lidi, kteří se ocitly bez přístřeší.

Krizová pomoc (§ 60)

Služby krizové pomoci pomáhají rodinám v případech, kdy je rodina ve vážném ohrožení a nedokáže svou situaci sama řešit. Služba poskytuje stravu, hygienické zajištění, oblečení apod. Pobytová forma poskytuje dočasná krizová lůžka.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Pro osoby bez bydlení je určeno především poradenství ohledně sociálních dávek a dávek hmotné nouze, dluhové poradenství a další formy pomoci, která je potřeba pro lidi, které se ocitly náhle bez domova.

SAS pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. tak mohou pomoci hledat rodinám náhradní ubytování, doprovází je na úřady, při jednání s potenciálními pronajímateli, pomáhají vyjednat rodinám adekvátní podmínky nájemních smluv apod.

Domy na půl cesty (§ 58)

Služba je určena osobám do 26 let, které ztratily bydlení vlivem opuštění zařízení ústavní výchovy po dosažení zletilosti, popřípadě po propuštění z výkonu odnětí svobody, a nemají kam jít, tedy hrozí jim bezdomovectví

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Ubytovny, sociální byty

Krizová lůžka, dočasné ubytování

Poradenství ohledně hospodaření s penězi, prevence zadlužení

Systém prostupného bydlení

Sanace rodiny - navrácení dítěte z ÚV

Doprovod na ÚP, vyřízení dávek HN

5. Bydlení

5.2 Přejchodné bydlení/ubytování

Postup při řešení situace pro OSPOD

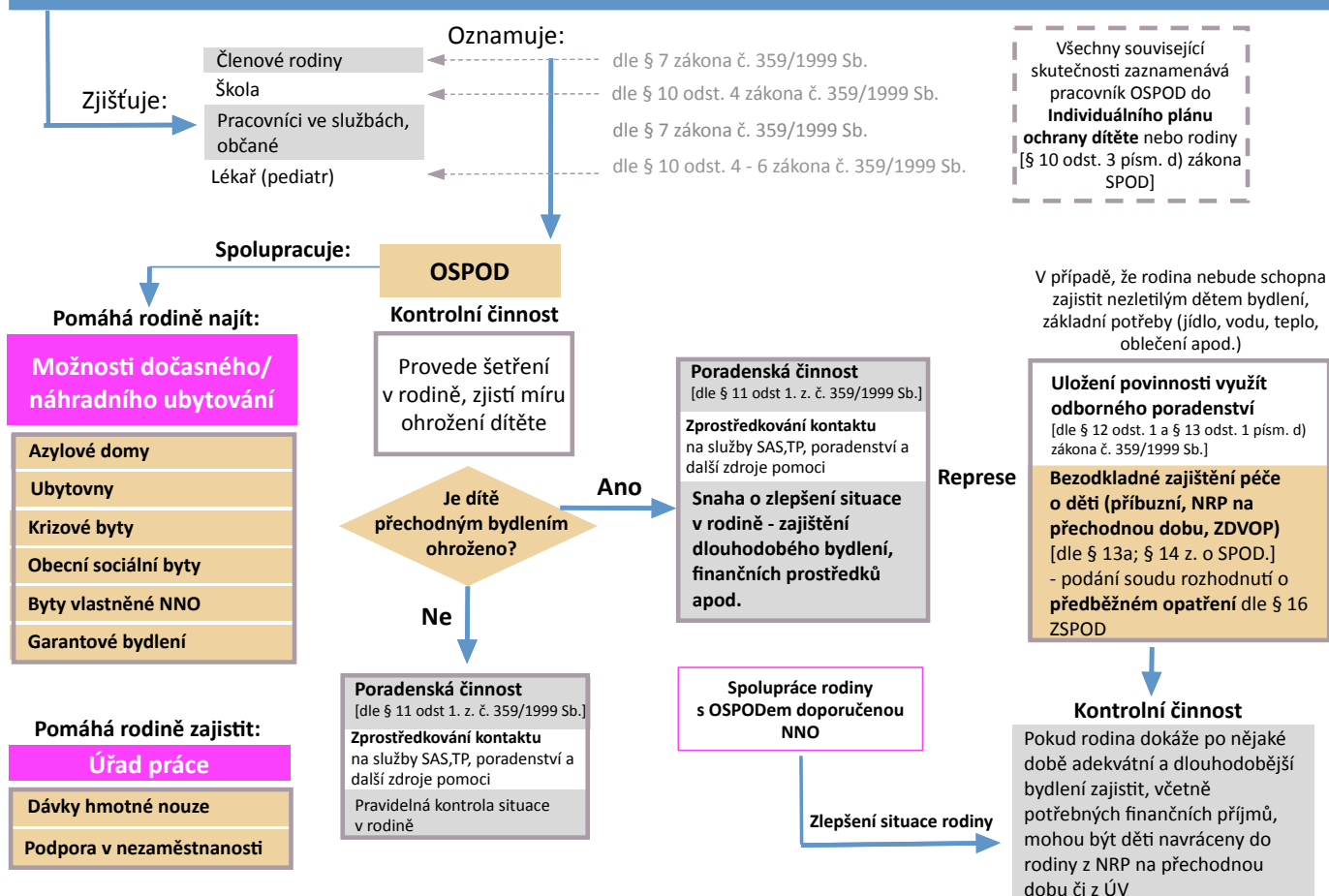
<i>Sociální jev - definice</i>	Přejchodné bydlení či ubytování je určené pro osoby, které se ocitly v tíživé životní situaci a jejich sociální situace a nízké sociální příjmy jim neumožňují zajistit si bydlení dlouhodobé.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohrožení dětí vlivem neadekvátního, přechodného bydlení rodiny na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- v rámci kontrolní činnosti provede pracovník OSPOD šetření v rodině, zjistí závažnost situace a míru ohrožení dítěte, popřípadě další nežádoucí jevy, které s přechodným bydlením rodiny mohou souviset (např. nezaměstnanost, zadluženost, sociální vyloučení, závislost na návykových látkách rodičů atd.), - OSPOD situaci řeší bezodkladně, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - spolupracuje se službami dočasného ubytování dle zákona o sociálních službách, s obcí, soukromými poskytovateli ubytování (majitelé ubytoven), s úřadem práce, - v případě, že bude dítě přechodným bydlením ohroženo, nebudou mu odpovídajícím způsobem zajišťovány základní potřeby, včetně potřeby stabilního a bezpečného zázemí, domova – jedná dále OSPOD ve spolupráci se soudem ve věci umístění dítěte mimo rodinu do NRP či do ÚV.

	S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem a to zejména v zájmu zachování rodiny (velmi často jsou nabízená přechodná ubytování pro matky s dětmi a otce zvláště, existuje jen málo příležitostí ke krizovému bydlení pro celé rodiny, často tak dochází k rozdělení rodiny) a v zájmu zachování dětí v rodině, popřípadě v zájmu jejich navrácení z NRP či ÚV zpět do rodiny.
<i>Postup OSPOD v situaci, kdy dítě přechodným bydlením významně ohroženo není</i>	- OSPOD poskytne rodině poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby odborné pomoci (SAS, TP, poradenství, sanace atd.) a na úřad práce (dávky hmotné nouze), - pravidelně kontroluje a vyhodnocuje situaci v rodině v souvislosti naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.
<i>Postup OSPOD v situaci, kdy přechodné bydlení dítě rizikově ohrožuje</i>	- bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - zprostředkování odborné pomoci rodině (SAS, sanace, poradenství atd.), - uložení výchovných opatření dle § 13 ZSPOD – zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, - pokud se situace rodiny zlepší a rodina dokáže po nějaké době zajistit adekvátní a dlouhodobé bydlení, včetně zajištění potřebných a stabilních finančních příjmů, mohou být děti navráceny do rodiny z NRP či z ústavní výchovy.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Azylové domy poskytují přechodné ubytování zpravidla na jeden až dva

	roky a jsou poskytovány za úhradu. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Rodina a širší příbuzenstvo mohou pro být pro členy rodiny bez přístřeší velkou oporou. Poskytnutí přechodného ubytování prostřednictvím veřejných institucí by mělo být až na nejzazších místech. Díky tomu nemusí vzniknout závislost na státním podpůrném systému, popřípadě se tyto osoby neocitnou na ulici. Širší rodina se také může stát dočasnými opatrovníky dětí, popřípadě jim může soud děti přidělit do NRP.
<i>Obecní úřad ORP, Úřad práce</i>	V případě rodin s extrémně nízkými příjmy mohou jako podporu a odrazový můstek využít pomoc v hmotné nouzi představující příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení nebo mimořádnou okamžitou pomoc.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Azylový dům pro ženy, matky s dětmi; Azylový dům pro rodiny s dětmi (§ 57) Azylový dům pro muže (§ 57) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Terénní programy (§ 69)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dům dětí (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Ubytovny, sociální byty Podpora při hledání dlouhodobého bydlení, zaměstnání, pomoc při jednání s pronajímateli bytů apod. Systém prostupného bydlení

	Prevence zadlužení, poradenství ohledně hospodaření s penězi, dluhů Sanace rodiny – navrácení dítěte z ústavní výchovy Doprovod rodičů na úřady – vyřízení dávek hmotné nouze
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> Oblastní charita Ústí nad Labem, Rozvojový fond SČKCH, Magistrát města Ústí nad Labem Z kapacitních důvodů se ukázalo potřebné vybudovat při Azylovém domově pro osoby bez domova v Ústí nad Labem novou noclehárnu a ubytovnu. Noclehárna má charakter nouzového ubytování na dobu nezbytně nutnou k vyřešení životní situace klienta. Sociální pracovník řeší s klienty jejich situaci. Cílem je zajistit klientovi alespoň základní příjem a doklady a stabilizovat jeho situaci. Klient platí symbolický poplatek 30 Kč na noc. Ubytovna nabízí dlouhodobější ubytování pro již stabilizované klienty, kteří mají v pořádku doklady totožnosti, pojištění, pravidelný příjem a v předcházejícím stupni ubytování se osvědčili a projevili snahu spolupracovat. Na rekonstrukce přispěl zejména Rozvojový fond SČKCH, Magistrát města Ústí nad Labem a Oblastní charita Ústí nad Labem.	

Přechodné bydlení nebo ubytování

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Azylové domy (§ 57)

Poskytuje přechodné ubytování, zajištění základních potřeb a odborné poradenství pro matky s dětmi, rodiny nebo muže, kteří ztratili bydlení. Délka pobytu bývá zpravidla 1 rok, popřípadě 2 nebo 3 roky.

Krizová pomoc (§ 60)

Pobyťová forma služby, tzv. krizová lůžka nebo krizové byty poskytují přechodné ubytování zpravidla pro ženy s dětmi. Pobyt v tzv. krizových bytech bývá na týden bezplatný, poté je služba poskytována za úplat.

SAS pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS zajišťují komplexní podporu rodiny, mj. tak mohou pomoci hledat rodinám náhradní ubytování, doprovází je na úřady, při jednání s potenciálními pronajímateli, pomáhají vyjednat rodinám adekvátní podmínky nájemních smluv apod.

Domy na půl cesty (§ 58)

Služba je určena jako přechodné bydlení osobám do 26 let, které ztratily bydlení vlivem opuštění zařízení ústavní výchovy po dosažení zletilosti, popřípadě po propuštění z výkonu odnětí svobody, a nemají kam jít, tedy hrozí jim bezdomovectví.

Terénní programy (§ 69)

Služba se zpravidla zaměřuje na osoby žijící v SVL, v rámci kterých mohou také fungovat různé formy přechodného bydlení - nejčastěji ubytovny. Služba poskytuje klientům poradenství, podporu při hledání dlouhodobého bydlení a zajišťování stálého příjmu finančních prostředků na zajištění základních potřeb rodiny a dětí.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených vazbách.

Ubytovny, sociální byty

Krizová lůžka, dočasné ubytování

System prostupného bydlení

Doprovod na úřady, podpora při hledání dlouhodobého bydlení, pomoc při jednání s pronajímateli bytů atd.

Poradenství ohledně hospodaření s penězi, prevence zadlužení

5. Bydlení

5.3 Dlouhodobé bydlení, specifické bydlení

<i>Sociální jev - definice</i>	Zajištění dlouhodobého ubytování pro sociálně slabé osoby je velmi nákladné. Rodiny mohou využívat městských sociálních bytů, ubytoven či jiných forem bydlení. Pro účel zajištění dlouhodobého bydlení domácností s nedostatečnou kompetencí pro udržení nájemního bydlení se v současnosti jeví jako vhodný <i>model prostupného bydlení</i>⁸. Tento systém je založen na principu individuálního postupu mezi jednotlivými stupni, přičemž průchod všemi stupni by neměl být podmínkou k získání samostatného nájemního bydlení. Rovněž dlouhodobé sociální bydlení může existovat v bytech vlastněných obcí, popř. neziskovou organizací na jedné straně, nebo soukromým pronajímatelem na straně druhé. Zvláštním typem tohoto stupně, je tzv. garantované bydlení, které je založené na využití segmentu soukromého nájemního bydlení pro sociální účely.
<i>Zdroje pomoci celkově</i>	V řešení problémů s dlouhodobým bydlením mohou být nápomocny jednotlivé obce, odbory sociálních věcí, OSPOD, dále pak nejrůznější nadace a neziskové organizace, soukromé osoby poskytující ubytování v ubytovnách,

⁸ Systém prostupného bydlení je zpravidla tvořen těmito stupni:

- 1.) krizové bydlení (azylové bydlení; bydlení v ubytovnách s doprovodným sociálním programem, bydlení v ubytovnách, noclehárny)
- 2.) bydlení v tréninkových bytech, ve kterých je pod/nájemníkům poskytována doprovodná sociální asistence (sociálně aktivizační služby, terénní sociální práce);
- 3.) dlouhodobé sociální bydlení (bydlení, jehož parametry jsou nastaveny tak, aby umožnily zajištění dlouhodobého důstojného bydlení cílové skupině);

V praxi existují tři základní modely tréninkového bydlení:

- 1.) Tréninkové bydlení v bytech vlastněných NNO. → Klient je nájemníkem, NNO je pronajímatelem a poskytovatelem doprovodných sociálních služeb.
- 2.) Tréninkové bydlení v bytech vlastněných jiným vlastníkem. → Klient je nájemníkem, obec je pronajímatelem, NNO pouze poskytovatelem doprovodných sociálních služeb.
- 3.) Tréninkové bydlení v bytech nájímaných neziskovou organizací od jiných pronajímatelů. → Klient je podnájemníkem, nájemníkem a poskytovatelem doprovodných sociálních služeb je NNO, pronajímatelem je obec nebo soukromý pronajímatel.

	sociální služby.
<i>Postup OSPOD</i>	- OSPOD má především poradní a kontrolní roli, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje kontakt na služby SAS, TP, poradenství atd., - pomáhá rodině zlepšit situaci – zajištění a udržení dlouhodobého bydlení, finančních prostředků, zaměstnání atd., - v případě, že rodina využívá odborné pomoci – OSPOD v rámci kontrolní činnosti sleduje, zda jsou děti zajištěny, rodina řádně platí nájem, nevznikají dluhy, rodina zabezpečuje dítě v jeho základních potřebách, - OSPOD dále kontroluje, zda mají rodiče zajištěn stálý příjem, popřípadě zda mají trvalou práci, přívýdělek, - spolupracuje s úřadem práce – pomáhá rodině zajistit dávky hmotné nouze, rekvalifikace, pracovní místa v rámci APZ, jiná pracovní místa, odborné poradenství ad. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem a to zejména v zájmu zachování rodiny (velmi často jsou nabízená přechodná ubytování pro matky s dětmi a otce zvláště, existuje jen málo příležitostí ke krizovému bydlení pro celé rodiny, často tak dochází k rozdělení rodiny) a v zájmu zachování dětí v rodině, popřípadě v zájmu jejich navrácení z NRP či ÚV zpět do rodiny.
<i>Postup OSPOD v případě, že rodina nebude schopna zajistit dítě v jeho základních</i>	- v případě, že si rodina nebude schopna udržet dlouhodobé bydlení, pravidelné finanční příjmy, zaměstnání a vývoj dítěte bude výrazně ohrožen, - OSPOD uloží rodině výchovná opatření dle § 13 ZSPOD – zejména uložení povinnosti využít odborné pomoci dle § 12 odst. 1 a § 13

<i>potřebách</i>	odst. 1 ZSPOD, - pokud se situace rodiny i nadále nezlepší a rodina nebude schopna se o dítě postarat – OSPOD ve spolupráci se soudem zajistí bezodkladné zajištění náhradní péče o dítě (příbuzní, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP, - v rámci kontrolní činnosti potom OSPOD sleduje situaci v rodině, doporučí využití služeb za účelem navrácení dětí zpět do rodiny (sanace, poradenství, TP atd.) a prokáže-li rodina, že je schopna dítěti opět zajistit základní potřeby a neohrozí jeho zdravý vývoj, může být dítě z ústavní výchovy či NRP navraceno zpět do rodiny.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Služby SAS, sanace by měly docházet do rodiny, pracovat s rodinou alespoň 2krát týdně na dobu 1,5 – 2 hodiny, postupně lze dle potřeby intenzitu zvýšit či spíše snížit. Do poraden by rodina měla chodit alespoň 3krát za měsíc. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Rodina a blízké okolí mohou právě v této situaci hrát klíčovou roli. Dočasné poskytnutí přístřeší, podpory a pochopení mohou znamenat záchranu. Díky tomu nemusí vzniknout závislost na státním podpůrném systému, popřípadě se tyto osoby neocitnou na ulici. Širší rodina se také může stát dočasnými opatrovníky dětí, popřípadě jim může soud děti přidělit do NRP.
<i>Obce</i>	Obce mohou osobám, hledajícím dlouhodobé ubytování, pomoci poskytnutím sociálních bytů, které zřizují.

Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Terénní programy (§ 69) Sanace rodiny (v rámci § 37 a § 65)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dům dětí (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Systém prostupného bydlení Sociální, garantované bydlení Podpora rodiny při hledání dlouhodobého bydlení – podpora při komunikaci s pronajímateli bytů, pomoc s uplatňováním práv a zájmů klientů Prevence zadlužení, poradenství ohledně hospodaření s penězi, dluhů, vedení domácnosti Sanace rodiny – navrácení dítěte z ústavní výchovy Doprovod rodičů na úřady – vyřízení dávek hmotné nouze Podpora při hledání zaměstnání
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> OSPOD, Azylový dům pro matky s dětmi, Odborné sociální poradenství Matka se dvěma dětmi ve věku 3 a 4 roky potřebovala pomoc při zajištění bydlení, neboť je dlouhodobě ubytována v nevyhovujícím prostředí. Bylo dva roky ubytovaná v AD. Pracovnice OSPOD jí doporučila navštívit službu odborného sociálního poradenství. Sociální pracovnice jí pomohla vyhledat byt, jehož nájem by byla schopna splácet. V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy: - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, mapování příčin vzniku daných sociálních nežádoucích jevů a dalších	

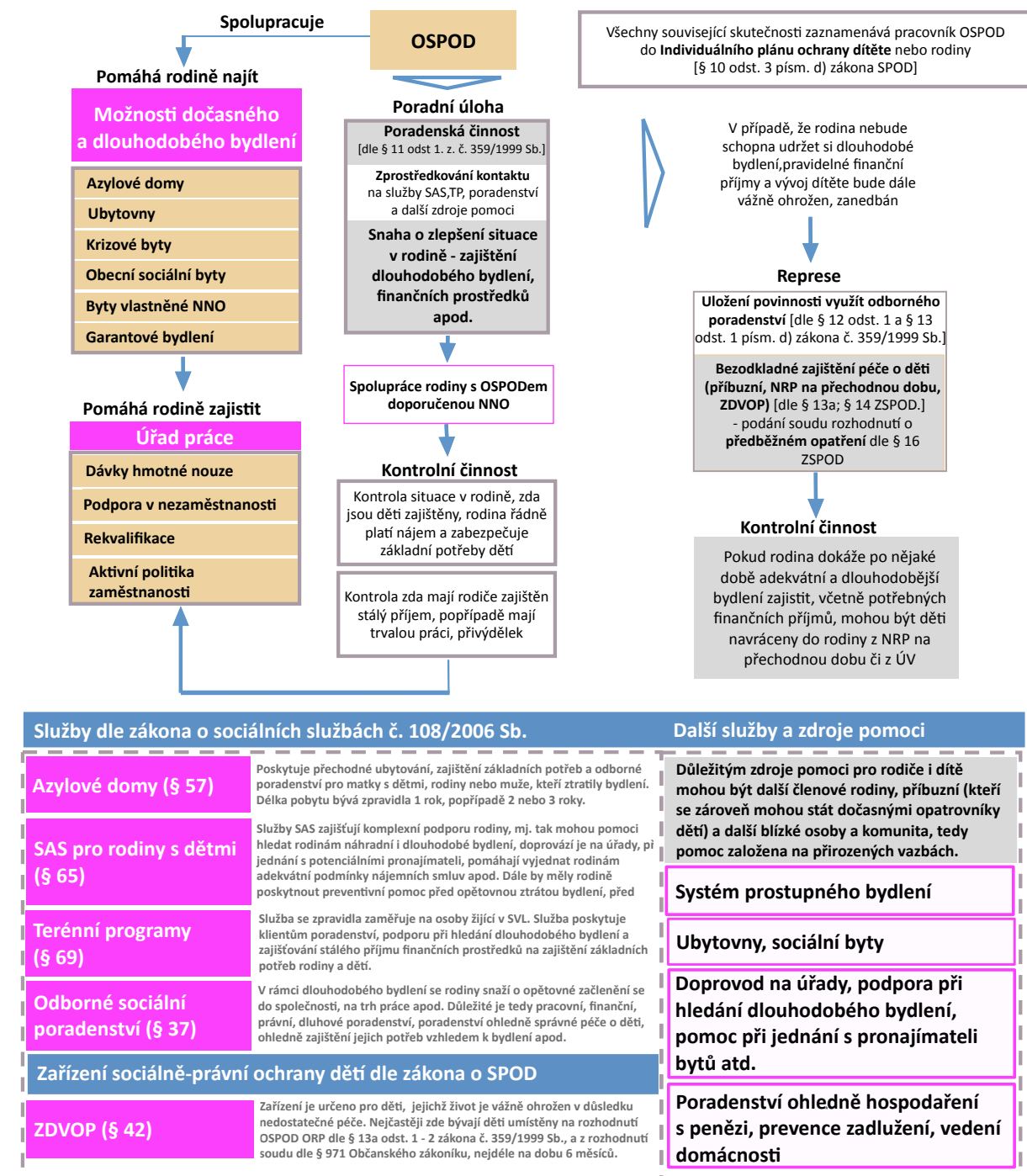
skutečnosti s tím souvisejících, zejména rozhovorem s matkou dětí,

- zajištění ubytování matky v azylovém domě,
- zajištění dalších poradenských služeb, zejména finanční poradenství,
- zajištění podpory při hledání ubytovacích možností.

Pro projekt Prevence bezdomovectví má Armáda spásy v současné době v pronájmu od městských částí Moravská Ostrava a Přívoz, 25 obecních bytů, ve kterých je umístěno celkem 93 klientů s trvalým bydlištěm na území městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz (z toho 52 dětí). S uživateli „tréninkových bytů“ je uzavírána smlouva o podnájmu, která je stanovena na dobu dvou měsíců (s možností prodloužení maximálně na dobu pěti let). Uživatelé od počátku samostatně uzavírají smlouvu o odběru energií. Další prodloužení podnájemní smlouvy je podmíněno řádným placením nájemného a hrazením poplatků za elektřinu a plyn. Záměrem tréninkového bydlení je zplnomocnit uživatele k osamostatnění nejenom v rámci bydlení, ale i dalšího profesního, osobního a rodinného života. Uživatelé byli v rámci projektu vedeni ke splácení dluhů, vybavení domácnosti nábytkem a základními spotřebiči a vyhledání zaměstnání v určené časové lhůtě.⁹

⁹ Program prevence bezdomovectví – Armáda spásy, Ostrava. *Sociální začleňování* [online]. 2014 [cit. 2014-10-16]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vytvoreni-systemu-prostupneho-bydleni>

Dlouhodobé bydlení

5. Bydlení

5.4 Hygienicky závadné bydlení

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Zdravotně závadný byt je ten, který se uzná za nezpůsobilý k bydlení pro jeho technické závady, které škodlivě působí na zdraví. Jejich stavebně-technický stav ohrožuje zdraví kteréhokoliv obyvatele takového bytu – domu, proto zdravotní aspekt ustupuje do pozadí a prvořadý je technický stav bytu – domu. Zdravotně závadné byty jsou neobyvatelné a musí být se až do odstranění závad vyklizeny.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření hygienicky závadného bydlení rodiny na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- prověří, zda má rodina v daném místě trvalé bydliště nebo zda uzavřela nájemní smlouvu (údaje v evidenci klienta), - v rámci kontrolní činnosti provede pracovník OSPOD šetření v rodině, zjistí závažnost situace a míru ohrožení dítěte, popřípadě další nežádoucí jevy, které hygienicky závadným bydlením mohou souviset (např. nezaměstnanost, zadluženost, sociální vyloučení, závislost na návykových látkách rodičů atd.), - OSPOD situaci řeší bezodkladně, - zprostředkuje rodině kontakt na služby odborné pomoci (SAS, TP, poradenství atd.) a možnosti přechodného ubytování (azylový dům, krizová pomoc, ubytovny ad) a na úřad práce (dávky hmotné nouze), - spolupracuje s úřadem práce, obcí, NNO (vlastníci bytů), službami pomoci a podpory, s Krajskou hygienickou stanicí, s lékařem (pediatrem), - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona

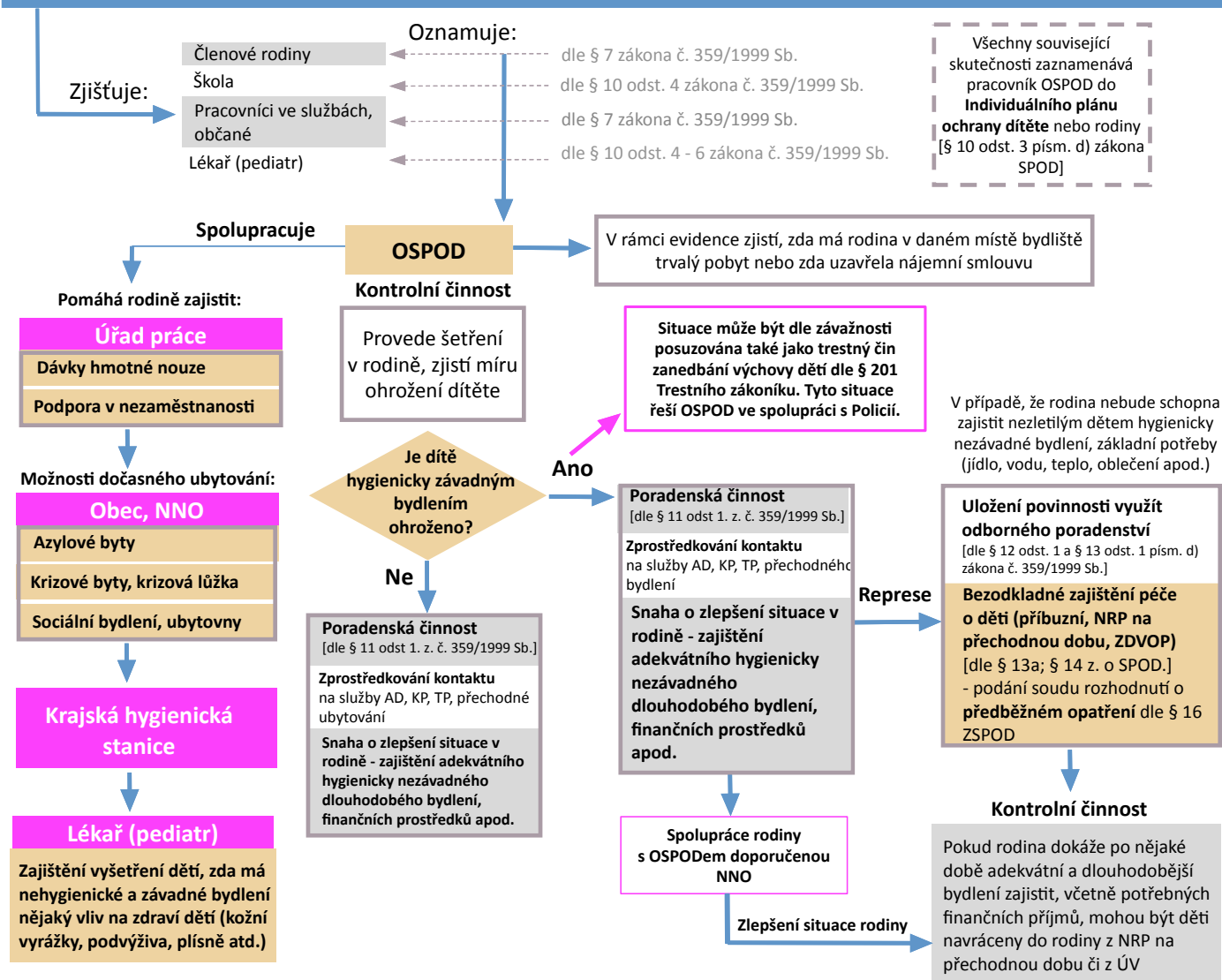
	č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - v případě, že rodina nebude schopna zajistit adekvátní péči a hygienicky čisté a nezávadné prostředí pro dítě, popřípadě udržet nové bydlení v hygienicky nezávadném stavu– jedná dále OSPOD ve spolupráci se soudem ve věci umístění dítěte mimo rodinu do NRP či do ÚV. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem a to zejména v zájmu zachování rodiny (velmi často jsou nabízená přechodná ubytování pro matky s dětmi a otce zvláště, existuje jen málo příležitostí ke krizovému bydlení pro celé rodiny, často tak dochází k rozdělení rodiny) a v zájmu zachování dětí v rodině, popřípadě v zájmu jejich navrácení z NRP či ÚV zpět do rodiny.
<i>Postup OSPOD v případě, že dítě není ohroženo hygienicky závadným bydlením</i>	- OSPOD poskytne rodině poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby odborné pomoci (SAS, TP, poradenství atd.) a možnosti přechodného ubytování (azylový dům, krizová pomoc, ubytovny ad) a na úřad práce (dávky hmotné nouze), - motivuje klienta ke snaze o zlepšení situace v součinnosti s odbornou pomocí – tedy zajištění adekvátního hygienicky nezávadného dlouhodobého bydlení, finančních prostředků, zajištění nácviku správné péče o dítě, hygienických návyků apod., - OSPOD pravidelně kontroluje a vyhodnocuje situaci v rodině v souvislosti naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.
<i>Postup OSPOD v případě, že je dítě hygienicky závadným bydlením rizikově ohroženo</i>	- provede činnosti (viz předchozí odstavec: poradenská, zprostředkovatelská, motivující, kontrolní činnost), - může rodině uložit výchovná opatření dle § 13 – zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1 a § 13 odst. 1 ZSPOD, - spolupracuje s lékařem – ve věci zajištění vyšetření dítěte, zda mělo nehygienické a závadné bydlení nějaký vliv na zdraví dítěte (kožní vyrážky, podvýživa, plísň. alergie a další onemocnění),

	- dle závažnosti situace může být případ řešen také jako trestný čin zanedbání výchovy dítěte dle § 201 Trestního zákoníku – tyto situace řeší OSPOD ve spolupráci s policií a soudem, - v případě, že výchovná opatření rodičů neměla žádný vliv na zlepšení situace a rodina i nadále není schopna se o dítě postarat a zajistit mu hygienicky nezávadné prostředí pro život a zajistit dítě v jeho základních potřebách, - OSPOD v součinnosti se soudem bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, - pokud se situace rodiny zlepší a rodina dokáže po nějaké době zajistit adekvátní a hygienicky nezávadné bydlení, včetně zajištění potřebných a stabilních finančních příjmů, mohou být děti navraceny do rodiny z NRP či z ústavní výchovy.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Azylové domy poskytují přechodné ubytování zpravidla na jeden až dva roky a jsou poskytovány za úhradu. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Sít pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Rodina a blízké okolí mohou právě v této situaci hrát klíčovou roli. Dočasné poskytnutí přístřeší, podpory a pochopení mohou znamenat záchranu. Díky tomu nemusí vzniknout závislost na státním podpůrném systému, popřípadě se tyto osoby neocitnou na ulici. Širší rodina se také může stát dočasnými opatrovníky dětí, popřípadě jim může soud děti přidělit

	do NRP.
<i>Úřad práce</i>	Pokud se rodina nachází v hmotné nouzi, která je definována zákonem č. 111/2006 Sb., má nárok na vyplacení dávek v hmotné nouzi. Žádost je možné podat na příslušném úřadu práce. Náklady na tyto dávky hradí stát a podle § 4 tohoto zákona se může jednat o příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení nebo o mimořádnou okamžitou pomoc.
<i>Lékař (pediatr)</i>	Zajišťuje vyšetření dítěte, zda mělo nehygienické a závadné bydlení nějaký vliv na jeho zdraví (kožní vyrážky, podvýživa, plísňe, alergie a další onemocnění).
<i>Policie</i>	Policie zasahuje v případě, že je situace hygienicky závadného bydlení kritická a případ je řešen jako trestný čin zanedbání výchovy dítěte dle § 201 Trestního zákoníku – tyto situace řeší OSPOD ve spolupráci s policií a soudem.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Azylový dům pro ženy, matky s dětmi; Azylový dům pro rodiny s dětmi (§ 57) Azylový dům pro muže (§ 57) Krizová pomoc (§ 60) Terénní programy (§ 69) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dům dětí (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Ubytovny, sociální byty Krizová lůžka, krizové bydlení pro rodiny Nácvik hygienických návyků v rodině, zajištění základního sanitárního a hygienického vybavení rodině

	Nácvik starosti o domácnost (úklid, zajištění hygienicky čistého prostředí, vaření, atd.) Edukace správné péče o dítě (strava, hygiena, zajištění jeho potřeb ad.) Lékařská pomoc, vyšetření dětí Prevence zadlužení, ztráty bydlení, sociálního vyloučení
Příklad z praxe	
Z hlediska technické vybavenosti či nevhodnosti obydlí mohou být v mnoha případech rodinám nápomocny nejen nadace a různé neziskové organizace, ale také síť neformálních vztahů nejen mezi sociálním pracovníkem a rodinou, ale také mezi rodinou a širším okolím. Například pokud se příběh nějaké rodiny dotkne ať už sociálních pracovníka nebo např. třídního učitele dětí takové rodiny, sousedů, apod. je možné uspořádat materiální sbírku – například staré oblečení, vybavení pro malé děti, staré spotřebiče, hračky apod.	

Hygienicky závadné bydlení

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Azylové domy (§ 57)	Poskytuje přechodné ubytování, zajištění základních potřeb a odborné poradenství pro matky s dětmi, rodiny nebo muže, kteří ztratili bydlení nebo jejichž bydlení není vhodné k využívání. Délka pobytu bývá zpravidla 1 rok, popřípadě 2 nebo 3 roky.
Krizová pomoc (§ 60)	Služba poskytuje základní hygienické zajištění, stravu, lůžka, oblečení a další formy pomoci rodině, která je ve vážném ohrožení.
Terénní programy (§ 69)	Služba se zpravidla zaměřuje na osoby žijící v SVL, kde kvalita bydlení často neodpovídá základním potřebám (zejména malých dětí), byty jsou hygienicky závadné a ohrožují potom fyzický i zdravotní stav členů rodiny. Služby poskytují rodinám pomoc při hledání adekvátního bydlení, při zajištění finančních prostředků, učí rodiny základním hygienickým návykům.
Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999	
ZDVOP (§ 42)	Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.
Ubytovny, sociální byty
Krizová lůžka, dočasné ubytování
Nácvik hygienických návyků v rodině, starost o děti, zajištění základního sanitárního vybavení rodiny
Lékařská pomoc, vyšetření dětí

II. 6 Společensky nežádoucí jednání a sociální jevy

Sociální situace

6. Společensky nežádoucí jednání

Sociální jev

6.1 Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže

6.2 Terciální prevence - opakovaná kriminalita

6.3 Trestná činnost na dětech

6.4 Návrat z výkonu trestu odnětí svobody

6.5 Rizikové sexuální chování a těhotenství mladistvých

6. Společensky nežádoucí jednání

6.1 Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže

Postup řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Za sociálně-patologické jevy bývají zpravidla považovány šikana a násilí, záškoláctví, drogové závislosti, alkoholismus a kouření, vandalismus, virtuální drogy, patologické hráčství, projevy xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření na výskyt sociálně-patologických jevů u dítěte nebo mládeže na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (pokud dítě nebo mladistvý spáchal trestný čin či přestupek, OSPOD toto podezření z trestné činnosti hlásí polici, popřípadě lékaři, kteří daný čin prošetří), - zahájí spolupráci s kurátorem pro děti a mladistvé (§ 31 z. o SPOD) na území příslušného ORP, kurátor jedná dle § 32 zákona o SPOD, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako šikana, násilí, drogy, záškoláctví apod., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu,

	- spolupracuje s policií, s Probační a mediační službou, se školou, státními zástupci, soudem, s rodinou, příbuznými, případě se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - pokud budou u dítěte zjištěny vážné poruchy chování, výchovné problémy, apod. rozhodne OSPOD spolu se soudem o umístění dítěte do školského zařízení ústavní výchovy (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě dítěte u kterého se vyskytly sociálně-patologické jevy, je nutné pracovat s celým rodinným systémem, snáze se tak odhalují související problémy, příčiny vzniku sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, a také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny, když je jí pomáháno jako celku.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby NZDM, terénních programů, SAS na preventivní programy apod., - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - má-li klient závažné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.

<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně umístění do ústavní výchovy, - represivní opatření – návrh soudu na umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou dle § 13a odst. 1; § 14 ZSPOD.
<i>Postup OSPOD při spáchání trestného činu dítětem nebo mladistvým</i>	- spolupráce s Kurátorem pro děti a mladistvé (dle § 31 a § 32 zákona o SPOD), s policií, s Probační a mediační službou, se soudem, státním zastupitelstvím, - ve věci soudnictví mladistvých jedná OSPOD dle § 33 zákona o SPOD, - Systém včasné intervence, - pracovník OSPOD je přítomen u výslechů nezletilého dítěte na policejní stanici.
<i>Optimální lhůty řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, dále spolupracuje s OSPOD při šetření souvislostí ohledně dítěte vzhledem k jeho školnímu prospěchu a dříve zaznamenaných skutečností sociálně patologických jevů

	dítěte nebo mladistvého.
<i>Lékař</i>	Jedním z faktorů ovlivňujících vznik sociálně-patologických jevů mohou být poruchy chování, zdravotníci hrají především diagnostickou roli.
<i>Policie</i>	Policie a orgány činné v trestním řízení při výslechu dětské oběti postupují tak, aby první výslech byl také poslední a nebylo nutné ho opakovat či doplňovat. Výslech dětské oběti provádějí kvalifikovaní pracovníci a dohlíží, aby odpovídal zákonným požadavkům na výslech osoby mladší než patnáct let. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD. Policie zasahuje především v případě šikany a násilí, případně drogové závislosti, alkoholismu a kouření, dále např. u drobných krádeží apod. Spolupracuje s OSPOD.
<i>Soud</i>	Soud může na podnět OSPODu (dle § 13a odst. 1; § 14 z. o SPOD) rozhodnout o umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou)
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Odborné sociální poradenství (§ 37) Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Telefonická krizová pomoc (§ 55) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000 Sb.)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	Dětský domov se školou (§ 13) Výchovný ústav (§ 5 - § 11) Diagnostický ústav (§ 14) Středisko výchovné péče (§ 17)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky) Psychologické poradenství pro děti a mladistvé Terénní práce s neorganizovanou mládeží Pobytový skupinový program pro děti na podporu psychosociálních dovedností Psychiatrická pomoc Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.)

Příklad z praxe

Na řešení jevu se podílí: OSPOD, dětský diagnostický ústav, výchovný ústav.

Forma poskytování: pobytová

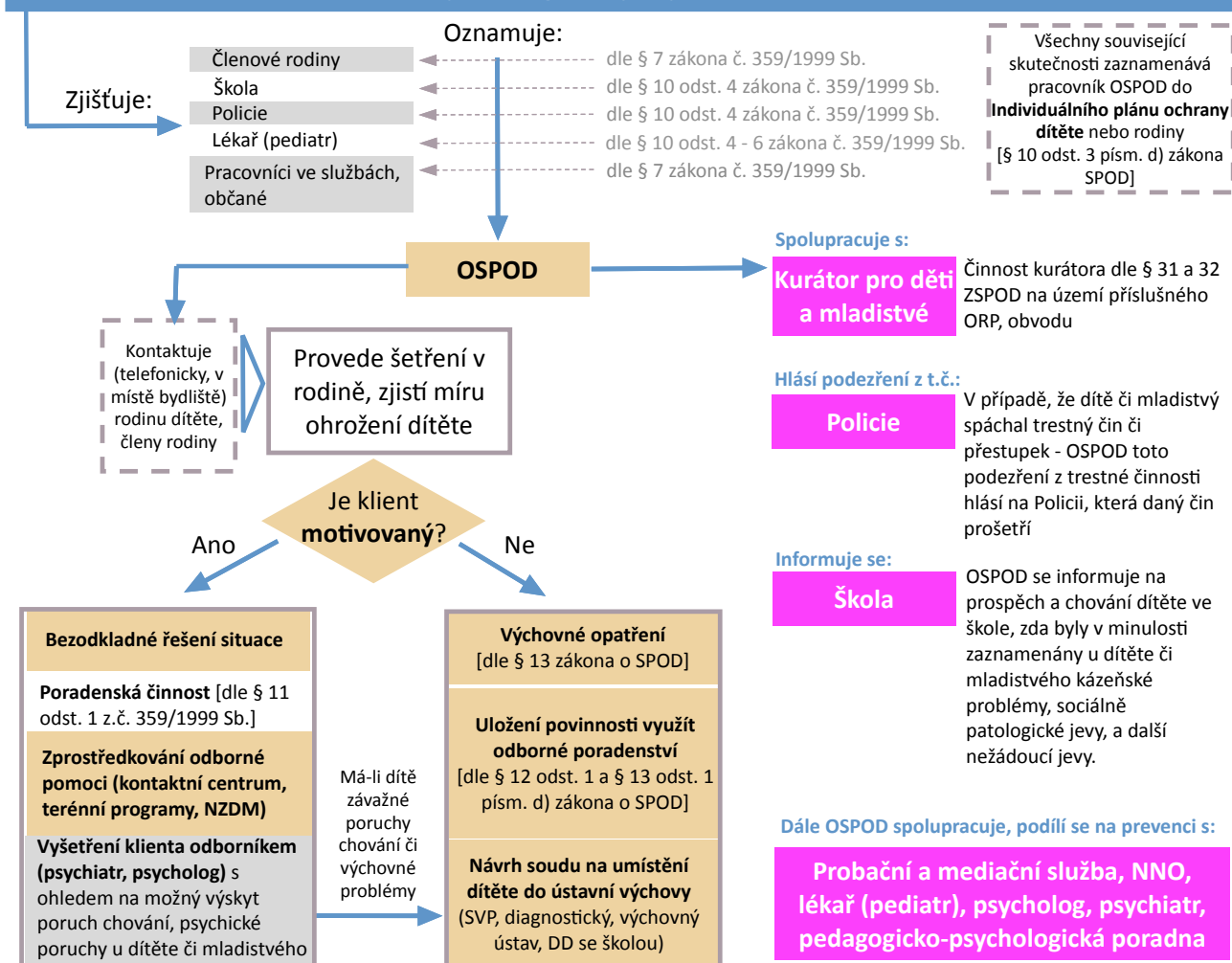
Nezletilá (16 let), matka pracuje jako dělnice na směny, žijí v bytě I. kategorie, několik let obě žily s matčíným druhem, který měl problém s alkoholem a později se léčil v protialkoholní léčebně. Matčina výchova je nedůsledná, byla vyhovující spíše v mladším školním věku. Ve starším školním věku měla nezletilá problémy s prospěchem, se záškoláctvím, šikanou apod. Ve 14 letech začala mít výchovné problémy, utíkala z domova, tři týdny zůstala v Praze, kde se seznámila s přítelem, po svém návratu byla vyšetřena na dětské psychiatrii a následně umístěna v DDÚ, odkud po několika dnech opět utekla k příteli, s nímž žila další čtyři měsíce. Pak se údajně pod jeho vlivem vrátila zpět a znova nastoupila k pobytu v DDÚ. Po umístění nezletilé v diagnostickém a následně výchovném ústavu se vztah s matkou zlepšil, udržovaly spolu pravidelný kontakt. Nakonec jí byla ústavní výchova zrušena, matka je přesvědčená, že výchovu dále zvládne.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- mapování rodinného prostředí, sledování sociální situace,

- spolupráce s motivovaným klientem - matko nezletilé,
- zajištění pobytu v DDÚ,
- zajištění nařízení ústavní výchovy a sledování situace,
- v situaci zaznamenaného zlepšení vztahů s matkou zajištění zrušení ústavní výchovy.

Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Terénní programy (§ 69)

Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohroženými nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (nejen s užíváním návykových látek, ale také s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.

NZDM (§ 62)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí kvalitní trávení volného času dětí (ohrožených, ze SVL), pořádá přednášky a preventivní programy na ochranu před nežádoucími jevy, poskytuje dětem a mládeži poradenství a podporu.

SAS (§ 65)

Služby SAS se zaměřují na práci s rodinami a dětmi a na zamezení či prevenci před výskytem sociálně patologických jevů. Poskytují komplexní práci s rodinou.

Krizová pomoc (§ 60)

Služba je poskytována osobám, které jsou v ohrožení zdraví nebo života a nemohou svou situaci řešit sami. V rámci služby je poskytováno psychologické poradenství, psychoterapie apod.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)

Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdrojem pomoci pro děti a mládež, které jsou ohroženy sociálně-patologickými jevy, může být sama rodina, příbuzní a další blízké osoby, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Preventivní programy (besedy)

Psychologické poradenství pro děti a mládež

Pobyťový skupinový program pro děti na podporu psychosociálních dovedností.

Sociálně aktivizační program pro děti

Volnočasové aktivity - prevence

TP s neorganizovanou mládeží

6.2 Terciární prevence - opakovaná kriminalita

Činnost a postup při řešení situace pro Kurátora pro děti a mládež, pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Kriminalita jako obecný pojem označuje souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období nebo v širším sociálním pojetí i jednání, které je společensky škodlivé a negativním způsobem ovlivňuje kvalitu života společnosti. Terciární prevence se zaměřuje na snížení rizika opakování kriminální činnosti u jedince, popřípadě na její úplné zabránění (např. formou odnětí svobody pachatele či umístění do zařízení ústavní a ochranné výchovy, kde je nutné s jedincem pracovat tak, aby po jeho propuštění nedošlo k opakovanému spáchání trestného činu).
<i>Činnost kurátora pro děti a mládež</i>	- činnost dle § 31, § 32 ZSPOD, - vede rejstřík trestné činnosti nezletilých či mladistvých a rejstřík výchovných problémů nezletilých či mladistvých, - spolupracuje s policejními orgány, se státním zastupitelstvím, se soudci, s úředníky, s probační a mediační službou, se sociálními pracovníky ad., - provádí výchovná opatření u dětí a mladistvých s poruchami chování, s projevy trestné a násilné činnosti, - navrhuje soudu vydání předběžného opatření na umístění dítěte do ústavní či ochranné výchovy (dle § 76; § 76a o.s.ř.), - ve spolupráci se soudem se podílí na realizaci ústavní či ochranné výchovy v rámci příslušného zařízení (jedná se například o doprovod dítěte, zajištění jeho dokladů apod.), - účastní se vydání rozhodnutí o nařízení ústavní či ochranné výchovy, - spolupracuje s ústavy pro výkon trestu odnětí svobody, - podílí se na preventivních akcích a programech ve spolupráci

	s dalšími subjekty (viz výše), - pracuje s dětmi či mladistvými tak, aby zabránil opakovanému výskytu trestné činnosti či nežádoucího chování, - kurátor dále komunikuje s mladistvým a rodinou, vede evidenci mladistvých umístěných v ústavní výchově. V případě propuštění mladistvého se stará o jeho znovu začlenění se do společnosti, zprostředkovává kontakt se školou, s úřadem práce, ve spolupráci s Krajským úřadem se snaží začlenit mladistvého na trh práce, vede dítě k účasti na preventivních programech, jedná ve věci zamezení opakování nežádoucí činnosti a chování, kvůli kterému byl mladistvý umístěn do zařízení ústavní výchovy.
<i>Postup kurátora, OSPOD při spáchání trestného činu</i>	- ve věci spáchání trestného činu či přestupku situaci řeší policie – kurátor – OSPOD, - výslech dítěte, pachatele provádí kurátor v rámci výkonu SPOD a na základě zákona o soudnictví mládeže (v součinnosti s policií, přizván může být také pracovník OSPOD), - ve věci soudnictví mládeže jedná OSPOD na základě § 33 ZSPOD, - kurátor se účastní přestupkového řízení vedeného proti mladistvému (dle § 32 odst. 4 písm. b) ZSPOD) v souladu se zákonem o přestupcích, trestním řízením vedeným proti mladistvému a řízení o činech jinak trestných u dětí mladších 15 let – dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže a protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže.
<i>Řízení ve věcech dětí do 15 let</i>	- děti do 15 let nejsou trestně odpovědné, dopustí-li se jednání, které jinak nese známky trestného činu – probíhá řízení podle občanského soudního řádu. Dítěti může být uloženo opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do výchovného programu, zařazení do terapeutického, psychologického programu, pobyt v SVP, nařízení ochranné výchovy.

Řízení ve věcech mladistvých (15 – 18 let)	- spáchaný trestný čin projednávají soudy pro mládež, - řízení probíhá podle trestního řádu, - mladistvému může být uloženo výchovné, ochranné či trestní opatření.
Činnost soudu	Podle § 10 může soud udělit výchovná opatření, ochranná opatření nebo trestní opatření. Výchovnými opatřeními jsou dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou. Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit vývoj mladistvého ve všech aspektech a zároveň chránit společnost. Do trestných opatření patří obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně, odnětí svobody nepodmíněně.

Činnost a kompetence OSPOD

- udržuje přímý kontakt s dítětem a rodinou, poskytuje poradenství dle § 11 ZSPOD,
- průběžně mapuje a vyhodnocuje kontakt dítěte s nepříznivými a ohrožujícími vlivy, jeho sociální okolí, volnočasové aktivity dítěte a mladistvého a další,
- spolupracuje s věznicemi dle § 34 ZSPOD a udržuje kontakt s mladistvým zde umístěným - minimálně jednou za 3 měsíce navštěvuje pracovník OSPOD mladistvého (dle § 34 odst. 1 ZSPOD),
- spolupracuje s Krajským úřadem při pomoci dětem a mladistvým v rámci přípravy na povolání po ukončení povinné školní docházky nebo po propuštění z ústavní či ochranné výchovy (dle § 32 odst. 2 ZSPOD),
- dále spolupracuje OSPOD se školou, s policií, s kurátorem, s probační a mediační službou, s NNO, s volnočasovými aktivitami a zájmovými sdruženími, se zdravotnickými zařízeními a lékaři, se specializovanými odborníky (psycholog, psychiatr) a s dalšími

subjekty,

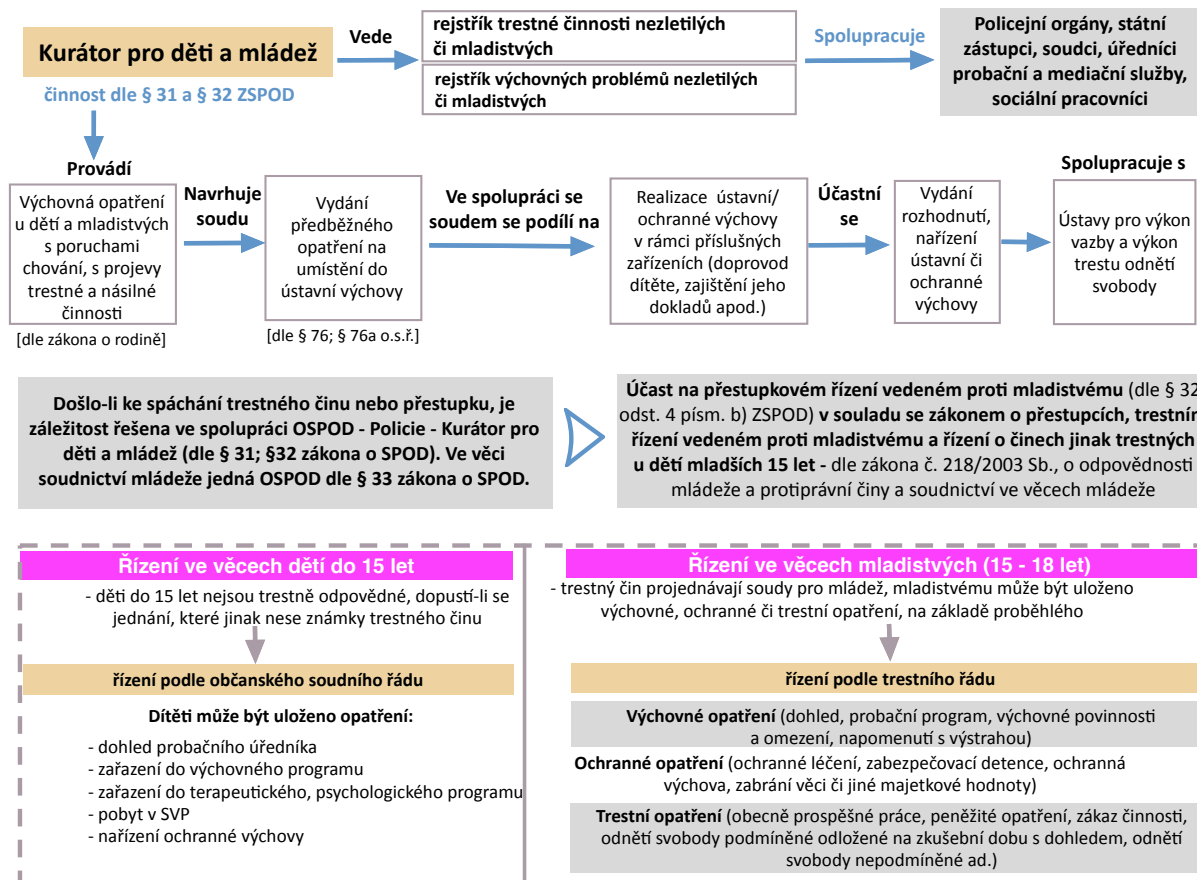
- OSPOD může uspořádat a koordinovat případovou konferenci, na které se sejde mezioborový tým složený s odborníky v různých oblastech (viz výše zainteresované a spolupracující subjekty),
- usměrňuje a realizuje preventivní péči, programy péče o problémové skupiny dětí, preventivní programy, kulturní, sportovní, vzdělávací a jiné akce, přednášky, besedy apod.

Příklad z praxe

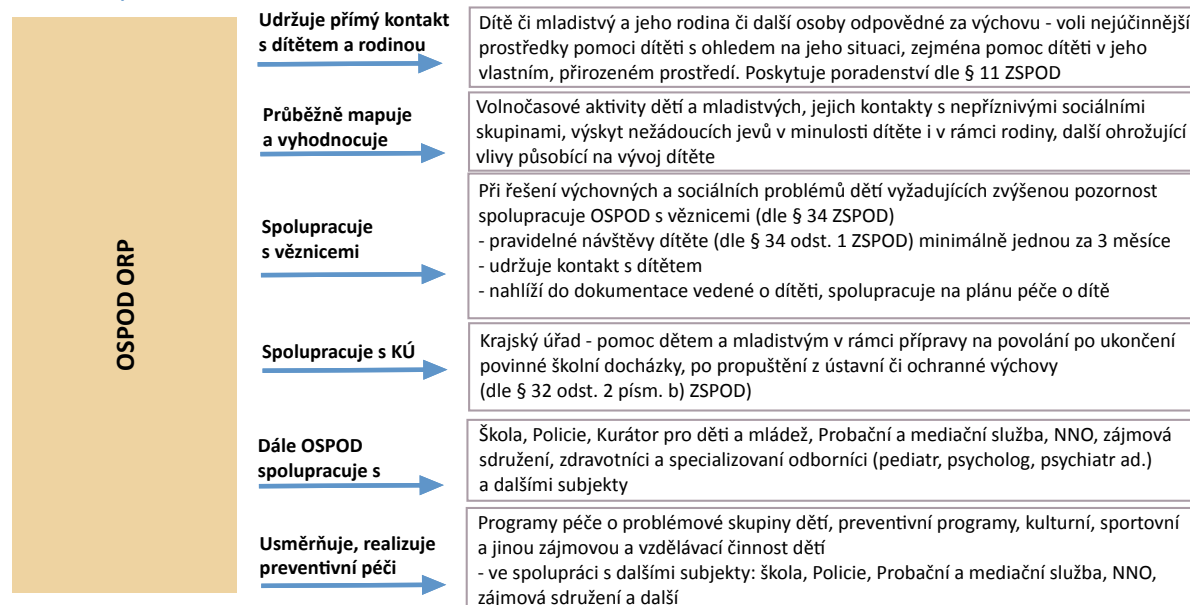
V rámci předcházení kriminalitě dětí a mládeže, popřípadě opakované kriminalitě, je důležité zapojit více složek v rámci preventivních programů před sociálně-patologickými jevy dětí a mládeže (např. víkendové pobyty, kluby při NZDM, terénní pracovníci zaměřující se na problematiku, neorganizovanou mládež apod.).

Z praxe v mnoha případech pomůže hlubší šetření v rodině, které může odhalit další souvislosti či problémy, které by mohly s pácháním trestné činnosti dětí souviset a díky jejich včasnému podchycení by mohlo dojít k omezení či vymizení kriminality takového dítěte či mladistvého.

Terciární prevence - opakovaná kriminalita dětí a mladistvých

Činnost, kompetence OSPOD

6.3 Trestná činnost na dětech

<i>Sociální jev - definice</i>	Trestná činnost na dětech se zpravidla označuje zanedbávání, tzn. neplnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat dítě po dobu delší než čtyři měsíce. Ohrožování výchovy dítěte je ohrožování jeho rozumového, citového nebo mravního vývoje dítěte tím, že jej svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, nebo že mu ho umožňuje, tím, že mu umožní zajistit prostředky trestnou činností nebo tím, že poruší svou povinnost o dítě pečovat. Dále je to týrání svěřené osoby nebo osoby žijící ve společném obydlí, pohlavní zneužití, zneužití dítěte k výrobě pornografie.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z trestné činnosti na dětech na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- pokud informace přišla z jiného zdroje než od policie, OSPOD příslušné pracoviště policie ihned kontaktuje, - kontaktuje rodinu a provede šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - kontaktuje školu, lékaře a další subjekty ohledně jejich minulé zkušenosti s rodinou a dítětem, zda byly někdy zaznamenány skutečnosti, jež by mohly potvrdit podezření na týrání dítěte, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, Intervenčním centrem, s rodinou, příbuznými, případně se ZDVOP, dětským domovem a dalšími zdroji pomoci, - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou

	dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD,
<i>Postup OSPOD při podezření ze spáchání činu týrání dítěte</i>	- bezodkladně zajití péči o děti (v rámci příbuzných, ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb., - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do dětského domova, popřípadě do NRP, - realizuje případovou konferenci (jakožto koordinátor), na které se sejde mezioborový tým (OSPOD, policie, lékař, psycholog, psychiatr, pedagog, NNO, sociální pracovníci, pracovníci zařízení ústavní výchovy apod.), - je zahájena sociálně-terapeutická práce s dítětem a vypracován plán následné péče, - následují služby sanace rodiny za účelem navrácení dítěte do přirozeného rodinného prostředí, pokud je to vzhledem k okolnostem možné.
<i>Lhůty pro řešení situace</i>	Situace týrání dítěte musí být řešena bezodkladně Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro dětské oběti trestné činnosti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Lékař</i>	Lékaři zajití pediatrický nález zdravotního stavu dítěte (viditelné známky týrání, psychologické vyšetření apod.) a o všech zjištěných skutečnostech informuje příslušné pracovníky OSPOD.
<i>Policie</i>	Pokud policie zasahuje přímo v domácnosti, je oprávněna vykázat

	pachatele násilí ze společné domácnosti. Policie dále sepíše úřední záznam, který pošle příslušnému intervenčnímu centru, soudu, který rozhoduje o předběžném opatření a OSPOD, v případě, že v domácnosti žije nezletilé dítě. Policie jedná ve věci trestných činů proti rodině a dětem ad. dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku. V případě, že policie bude s nezletilým dítětem provádět výslechy, bude zde přítomen také pracovník OSPOD.
<i>Soud</i>	Soud jedná na základě § 76 občanského soudního řádu, ve věci institutu předběžného opatření soudu k zamezení pokračování v násilném chování. Rozhoduje také o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova) či o NRP pro děti.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Intervenční centrum (§ 60a) Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (§ 62) Telefonická krizová pomoc (§ 55)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dětský domov (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově Sanace rodiny Sociálně-terapeutická práce s dítětem Individuální psychoterapie pro děti Rodičovské poradenství a psychoterapie Doprovod rodiče při styku s dítětem

Příklad z praxe

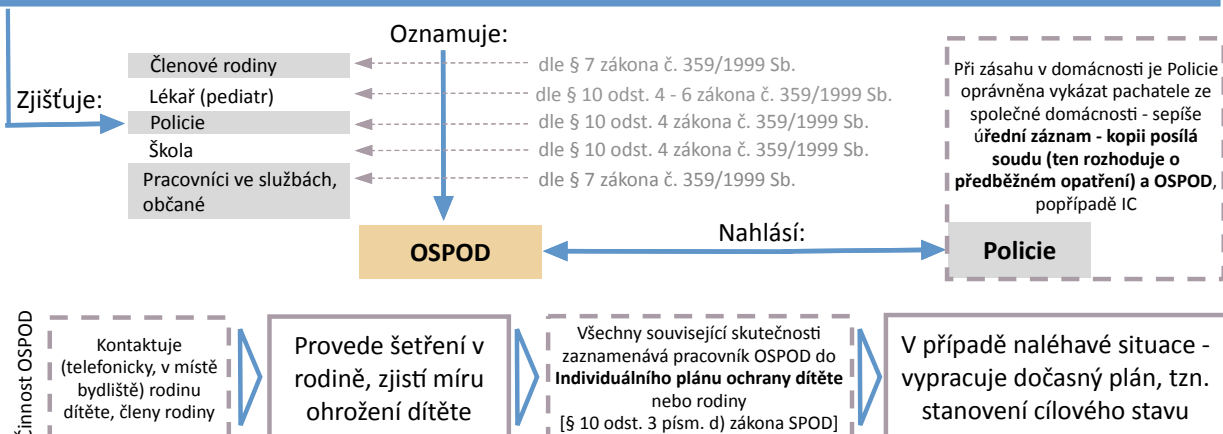
Dívka byla z domova týraná. Matka jí zemřela, při následných terapiích se ukázalo, že ji její otec osahával a prováděl jiné formy psychického týrání. Na dívce zůstaly psychické následky – měla špatný vztah ke svému tělu, nemohla se umývat, nebyla schopna se sama sebe dotýkat – což vedlo k její zanedbané hygieně. Dívka byla umístěna do výchovného stavu, po dovršení jejích 18 let ji služba domluvila v rámci služby Domov na půli cesty přípravný kurz, aby se mohla osamostatnit.

Přípravný kurz je poskytován několika organizacemi v rámci Pardubického kraje a nabízí např. jednoletý cyklus, kdy dítě absolvuje kurz vždy jednou za měsíc o víkendu – děti na tyto kurzy jezdí motivované a rády, pozitivní zkušenosti předávají dále i svým vrstevníkům. Tyto kurzy jsou dětem zprostředkovány neziskovými organizacemi či pobytovými zařízeními jako příprava na budoucí život po opuštění ústavní výchovy.

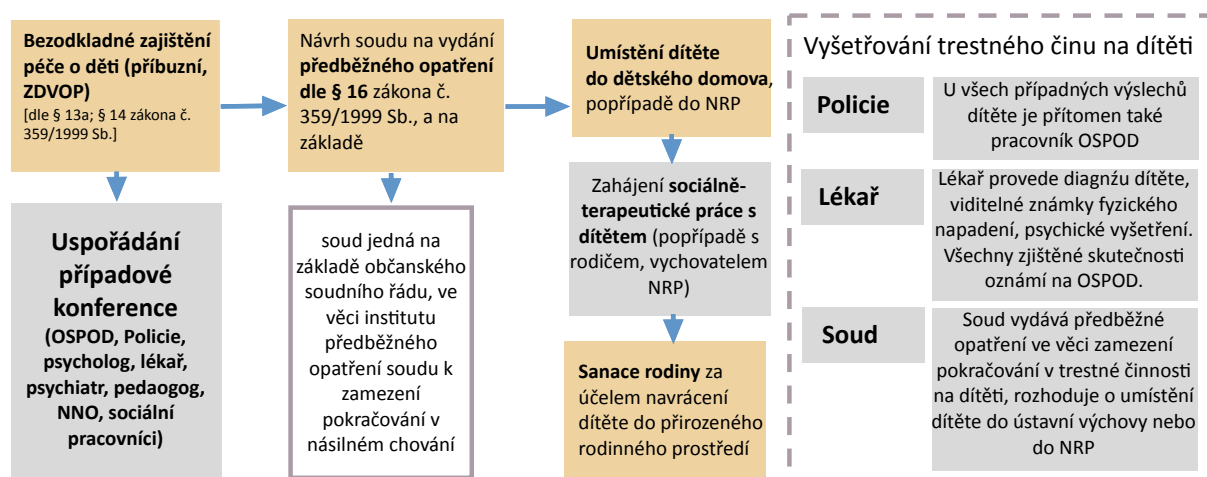
V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- mapování rodinné situace,
- zjištění umístění do výchovného ústavu a zajištění vhodného ubytování,
- zajištění vhodných doprovodných služeb.

Trestná činnost na dětech

Postup pracovníků OSPOD v případě podezření ze spáchání činu

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, u kterých došlo k domácímu násilí nebo k jiným formám týrání a zneužívání, obětem trestné činnosti.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích a rodinám, ve které se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě. Dále se služba snaží o co nejvčasnější navrácení dítěte do rodiny, a snižování následků zanedbání, týrání, zneužívání a další trestné činnosti páchané na dětech.

Krizová pomoc (§ 60)

Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, pomoc s uplatňováním práv a zájmů, řešení rodinných, osobních krizí (např. oběti trestných činností atd.).

Školské zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Dětský domov (§ 12)

Do dětského domova je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z rodiny, v případě týrání, zneužívání apod. je situace řešena bezodkladně na základě předběžného opatření. V DD je dítěti poskytnuta psychologická, terapeutická, sociální pomoc.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen (zneužívání, týrání apod.). V souvislosti s týráním bývají děti nejčastěji umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro dětské oběti trestné činnosti může být sama rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.

Psychologické poradenství pro děti umístěné v dětském domově

Sanace rodiny

Sociálně-terapeutická práce s dítětem i rodinou

Psychiatrická pomoc

Doprovod rodiče při styku s dítětem

6. Společensky nežádoucí jednání

6.4 Návrat z výkonu trestu odnětí svobody

Sociální jev - definice

Osoby propuštěné z výkonu trestu jsou zařazovány do kategorie osob ohrožených sociálním vyloučením. Osoby propuštěné z výkonu trestu mají ze zákona možnost obrátit se na příslušné orgány státní správy (např. sociální kurátor), kde jim bude poskytnuto základní i odborné poradenství.

Návrat z výkonu trestu je pro jedince silně traumatizující zkušeností. Fakt, že byl jedinec trestán odnětím svobody, sebou nese značnou dávku stigmatizace jedince, která se pak negativně projevuje při jeho snaze o začlenění do společnosti. Není-li tato snaha úspěšná, může vést k návratu jedince k trestné činnosti a k dalším formám sociálního vyloučení (např. bezdomovectví).

Postup při návratu delikventa do 15 let ze zařízení ústavní výchovy (určeného pro děti do 15 let)

Dítě se zpravidla vrací domů (k biologické rodině, k širší rodině, do NRP atd.). V případě opakovaného spáchání nežádoucích činů je dítě umístěno do zařízení ústavní výchovy určeného pro děti do 18 let. Činnost dítěte je kontrolována a vyhodnocována kurátorem pro děti a mládež, který vede evidenci dětí umístěných v zařízení ústavní výchovy.

Postup při návratu mladistvého (nad 15 let) z výkonu trestu

Činnost spadá pod kurátora pro děti a mladistvé (§ 31, § 32 ZSPOD), který komunikuje s mladistvým a rodinou, vede evidenci mladistvých umístěných v ústavní výchově, spolupracuje s Policí, se soudy se zařízeními ústavní výchovy. V případě propuštění mladistvého se stará o jeho znovuzачlenění se do společnosti, zprostředkovává kontakt se školou, s úřadem práce, ve spolupráci s Krajským úřadem se snaží začlenit mladistvého na trh práce, vede dítě k účasti na preventivních programech, jedná ve věci zamezení opakování nežádoucí činnosti a chování, kvůli kterému byl mladistvý umístěn do zařízení ústavní výchovy.

Činnost OSPOD při návratu nezletilých či mladistvých z ústavní, ochranné výchovy či z výkonu trestu

Činnost OSPOD

- OSPOD má poradenskou roli,
- OSPOD může poskytovat poradenskou činnost dítěti a rodině dle § 11 ZSPOD,
- pokud se rodina na OSPOD obrátí, může jí zprostředkovat následné

	služby prevence, pomoci pro dítě či mladistvého (NZDM, TP, SAS, volnočasové aktivity, poradenství, domy na půl cesty apod.), - pomáhá dítěti či mladistvému s opětovným začleněním se do společnosti, - OSPOD provádí činnosti v rámci prevence před sociálním vyloučením dítěte, - zprostředkovává komunikaci se školou, úřadem práce a dalšími institucemi, - pomáhá dítěti či mladistvému s uplatňováním jeho práv a zájmů, - zprostředkovává nabídku volnočasových aktivit jako prevenci před opakováním nežádoucího chování, jež vedlo dítě či mladistvého do ústavní výchovy, popřípadě před výskytem dalších nežádoucích jevů a sociálního vyloučení, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu.
Sít pomoci	
<i>Rodina a blízké osoby</i>	Pokud je to možné, měly by už být během vykonávání trestu udržovány styky s rodinou mladistvého. Fakt, že se má dotyčný kam vrátit, výrazně usnadňuje další život jedince po propuštění z výkonu trestu a snižuje riziko sociálního vyloučení takového jedince.
<i>Škola</i>	V přípravě jedince propuštěného z výkonu trestu slouží škola také jako mezistupeň v socializaci. Dotyčnému může poskytnout nezbytné sociální a pracovní návyky.
<i>Psycholog</i>	Psycholog je dalším důležitým prvkem ve snaze o začlenění jedince propuštěného z výkonu trestu zpět do společnosti. Pro dotyčného se může stát jakýmsi rádcem, který pomůže definovat klíčové úkoly a pomoci v přípravě na běžný život.
Příklady z praxe	

Při návratu mladistvého z výkonu trestu odnětí svobody je důležitá především sociální rehabilitace, která jedinci pomáhá začlenit se opět do společnosti, získat určité sociální návyky a vzorce dobrého chování. V případě mladistvých je důležitá také podpora při obnovení školní docházky (pokud nebyla řádně dokončena) či při hledání vhodného zaměstnání.

Sociální služba: NZDM Šance pro tebe – volnočasové aktivity, odpolední klub

Obsah příkladu dobré praxe: Volnočasové aktivity jako zprostředkovatel komunikace se sociálním pracovníkem a nalezením si dobré práce po návratu z výkonu trestu odnětí svobody

Chlapec (19) byl od 17 vězněn za obchod s drogami, v rámci amnestie propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody. Zajímal se o bojové sporty a vyhledal si klub při NZDM, který tyto služby v rámci volnočasových aktivit nabízel. Sociální pracovníci po nastavení základních pravidel chlapce do služby přijali. Skrze tuto volnočasovou aktivitu, o kterou měl chlapec veliký zájem, se dále začaly odhalovat další související problémy v jeho životě a ihned se začaly řešit, např. snaha nalézt si stálé zaměstnání – podařilo se mu zajistit rekvalifikační kurz na svářeče, což se ukázalo jako velmi prospěšné. Bylo mu nabídnuto dobře placené místo, od zaměstnavatele dostal také možnost bydlení.

Ve spolupráci se službou terénního programu byly řešeny dále také ostatní problémy jako dluhy či exekuce.

Služby a zdroje pomoci

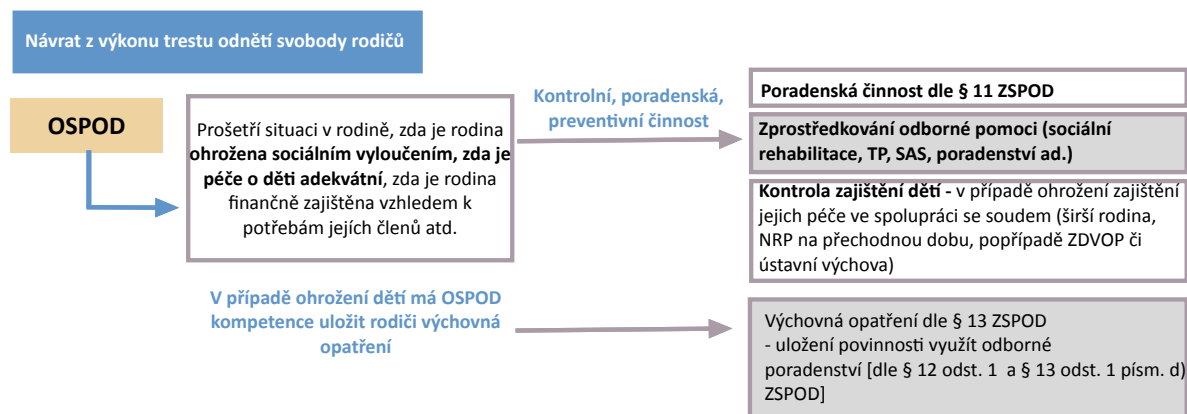
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Terénní programy (§ 69) Sociální rehabilitace (§ 70) Krizová pomoc (§ 60) Domy na půl cesty (§ 58) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby (§ 65)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství Nácvik sociálních dovedností, společensky vhodného chování Doprovod při vyřizování osobních záležitostí (škola, úřady, zaměstnání) Rodinná centra Prevence před sociálním vyloučením

	Volnočasové aktivity
Postup OSPOD při návratu rodiče z výkonu trestu odnětí svobody	
<i>OSPOD</i>	- OSPOD má kontrolní, poradenskou a preventivní činnost, - prošetří situaci v rodině, zda je rodina ohrožena sociálním vyloučením, zda je ohrožena péče a vývoj dětí, zda je rodina finančně zajištěna vzhledem k potřebám jejích členů, jaká je bytová situace rodiny, zda má možnost vracející se rodič nástupu do zaměstnání atd., - poskytuje rodině poradenství dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodiči i ostatním členům rodiny odbornou pomoc (sociální rehabilitace, TP, SAS, poradenství, sanace rodiny), - v případě ohrožení dětí uloží rodiči výchovné opatření dle § 13 ZSPOD – zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství (dle § 12 odst. 1 ZSPOD; § 13 odst. 1 ZSPOD).
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociální rehabilitace (§ 70) Krizová pomoc (§ 60) Odborné sociální poradenství (§ 37) Sociálně aktivizační služby (§ 65)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství Nácvik sociálních dovedností, společensky vhodného chování Doprovod při vyřizování osobních záležitostí (úřady, zaměstnání) Prevence před sociálním vyloučením

Návrat z výkonu trestu odnětí svobody

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.		Další služby a zdroje pomoci
NZDM (§ 62)	Nizkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí kvalitní trávení volného času dětí (ohrožených, ze SVL), pořádá přednášky a preventivní programy na ochranu před nežádoucími jevy, poskytuje dětem a mládeži poradenství a podporu mj. v případech, kdy je jejich situace krizová vlivem	Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vazbách.
Terénní programy (§69)	Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohrožených nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.	Psychologické poradenství
Krizová pomoc (§ 60)	Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, (např. v ohrožení sociálním vyloučením po propuštění z výkonu trestu).	Nácvik sociálních dovedností
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Poradenství může být důležitým krokem při začleňování jedince zpět do společnosti a při vyřizování jeho osobních záležitostí - důležité je tak pracovní, finanční, právní dluhové poradenství, dále psychologická pomoc a podpora.	Doprovod při vyřizování osobních záležitostí (škola ad.)
Sociální rehabilitace (§ 70)	Služba pomáhá jedincům s opětovným začleněním se do společnosti včetně znovuzískání základních sociálních návyků, chování ve společnosti, jednání a komunikace s lidmi, s úřady, s potenciálními zaměstnavateli atd. Služba nabízí také poradenství, služby doprovázení.	Rodinná centra
Dům na půl cesty (§ 58)	Služba poskytuje dočasné ubytování pro mladistvé do 26 let, kteří byli propuštěni z výkonu ústavní výchovy a potřebují zázemí. Služba slouží jako přechodné zařízení mezi ÚV a samostatným životem jedince, jako prevence před sociálním vyloučením. Součástí služby je i sociální rehabilitace jedince	Prevence před sociálním vyloučením
		Volnočasové aktivity

6.5 Rizikové sexuální chování a těhotenství mladistvých

Postup práce při řešení situace pro OSPOD – rizikové sexuální chování

<i>Sociální jev - definice</i>	Rizikové sexuální chování je takové, které může vážným způsobem ohrozit vývoj dítěte – jedná se zejména o sexuální aktivitu nezletilých, absence antikoncepce či jiné ochrany při sexuálním styku (což může vést k jevu následujícímu – těhotenství mladistvých), sexuální chování na internetu (posílání nahých fotografií či videí neznámým lidem, umísťování takového obsahu na internet, sociální sítě apod.), prostituce a další.
<i>Postup OSPOD</i>	- OSPOD má v této oblasti spíše preventivní a poradenskou roli, - v součinnosti s policií, se školou, s kurátorem pro děti a mladistvé, s lékaři apod. realizuje OSPOD preventivní programy, besedy na témata sexuální chování, antikoncepce, sexuální chování na internetu, rizika internetu apod., - v případě identifikování rizikového sexuálního chování dítěte či mladistvého spolupracuje s lékařem, (dětským) gynekologem, s psychiatrem, psychologem, - dítě může být na rozhodnutí OSPOD a soudu umístěno do ústavní či ochranné výchovy (diagnostický či výchovný ústav, SVP), popřípadě z rozhodnutí psychiatra může být umístěno do psychiatrické léčebny.

Postup práce při řešení situace pro OSPOD – těhotenství mladistvých

<i>Sociální jev - definice</i>	Těhotenství u mladistvých dívek může být důsledkem nevhodného rodinného prostředí, nefunkční rodiny, nejrůznějších rodinných problémů týkajících se týrání, nedostatečné péče a zájmu o dítě ze strany rodičů, nedostatečnou prevencí, nedostatkem vědomostí o sexuálním chování, formách antikoncepce ad.
--------------------------------	--

<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o těhotenství nezletilé na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- OSPOD kontaktuje nezletilou matku, jejího partnera, rodinu, blízké osoby, - zjistí zajištění rodiny a nezletilé matky (finanční, materiální s ohledem na výbavu pro narozené dítě, bytovou situaci apod.), rodinné poměry, vztah nezletilé matky a otce dítěte, případný výskyt nežádoucích jevů u nezletilé nebo v rodině, - zjistí, zda je matka ochotna a schopna se o dítě postarat, zda bude dítě po narození/ je po narození ve vážném ohrožení (vlivem nízkých kompetencí matky se o něj postarat, vlivem zvilosti matky na návykových látkách, hmotné nouze matky, atd.), - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu.
<i>Postup OSPOD v případě, že dítě ohroženo není, matka je ochotna a připravena se o dítě postarat</i>	- OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - poskytuje pomoc s vyřízením dávek porodného – spolupráce s úřadem práce, - podává návrh soudu na ustanovení poručníka dítěte, jehož matka je nezletilá a tedy nezpůsobilá k právním úkonům (například babička, širší příbuzní), - podává návrh soudu na přiznání rodičovské zodpovědnosti (dle § 34 odst. 3 zákona o rodině) – v případě, že se nezletilá matka rozhodně ukončit/ přerušit svá dosavadní studia, - zprostředkuje klientce služby pomoci a podpory (SAS, rodinná a dětská centra, rodičovské poradenství, ambulantní služby

	kojeneckých ústavů apod.).
<i>Postup OSPOD v případě, že je dítě ohroženo na zdravém vývoji, nezletilá matka dítě odmítá, není schopna se o něj postarat</i>	- OSPOD v součinnosti se soudem bezodkladně zajistí péči o narozené dítě (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do kojeneckého ústavu, od 1 roku může být dítě umístěno také do dětského domova pro děti do 3 let, - OSPOD se dále může podílet na práci s nezletilou matkou za účelem možného navrácení dítě zpět – odborná pomoc, využití služeb, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace, situace matky – v případě, že matka prokáže o dítě zájem, prokáže, že je schopna se o dítě postarat, zajistit dítě v jeho základních potřebách a je finančně i materiálně zajištěn, může být dítě navraceno zpět k biologické matce.
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce v zařízení ústavní výchovy – v dětském domově pro děti do 3 let. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou a nezletilou matkou s větší intenzitou – návštěvy minimálně 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb. Vhodným způsobem výchovy by měla rodina pro své dítě zajistit bezpečné

	a fungující prostředí pro jeho zdravý život. Pokud otěhotní mladistvá dívka, stává se dle norem společnosti dospělou ženou, avšak kvůli nízkému věku není zcela soběstačná a potřebuje od rodiny podporu a pochopení. Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), zdůrazňuje v ustanoveních týkajících se vztahů mezi rodiči a dětmi principy slušnosti, morálky, vzájemnosti a odpovědnosti. V úvodním ustanovení o rodičích a dětech je uvedeno, že rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva, kterých se nemohou vzdát, a pokud tak učiní, nepříhlíží se k tomu. Účelem je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Povinnosti a práva rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají zletilostí.
Úřady	Mladistvé matky mohou mít v těhotenství nárok na různé sociální dávky (např. porodné, přídavek na dítě, rodičovský příspěvek). Podmínky jejich udělení se řídí Zákonem o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.
Škola	Jednou z hlavních institucí řešících těhotenství mladistvých je vedle rodiny také škola. Ta naplňuje své poslání prostřednictvím prevence rizikového chování. Pro tuto činnost jsou kompetentní pracovníci pedagogicko-psychologických poraden. Ti, v rámci stanovování primárního preventivního programu, mohou spolupracovat s odborníky z osvětových organizací, z řad lékařů a pedagogů atd.
Zdravotnická zařízení	Lékaři mají ohlašovací povinnost podat sdělení o těhotenství mladistvé dívky jejím rodičům a dále také orgánům OSPOD (v případech podezření např. na pohlavní zneužití apod.). Samozřejmě budou v případě těhotenství mladistvé zainteresováni jako ošetřující lékaři. Dívkám, které nemají o dítě po porodu zájem, by měl gynekolog nabídnout možnost utajovaného porodu či jiné formy adopce. Pomoc mohou poskytnout i odborníci z řad psychologů působící v soukromých ordinacích, či například v Poradnách pro dívky, pro matku s dítětem atd.

Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Azylový dům pro matky s dětmi (§ 57) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Lékaři a zdravotnická zařízení pro péči o děti do 3 let</i>	Pediatr Gynekolog Kojenecký ústav dětský domov pro děti do 3 let
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Rodičovské poradenství a psychoterapie Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí, edukace správné péče o dítě Podpora při vedení domácnosti, starosti o dítě (strava, vaření, nákupy apod.) Asistovaný kontakt rodiče s dítětem, navazování vztahu Psychiatrická pomoc pro nezletilé matky Mateřská, rodinná centra Posilování interakce mezi matkou (rodičem) a dítětem
Příklad z praxe	
Dívka (15 let) měla doma problémy (přísný otec, záškoláctví, experimenty s marihuanou a alkoholem), byla umístěna do diagnostického ústavu, proto se rozhodla utéct. Na novém místě se dostala do špatné společnosti a potkala chlapce, se kterým za nějakou dobu nečekaně otěhotněla (prevenci před otěhotněním oba dva mladí lidé ignorovali). Chlapec dívku i s nenarozeným dítětem odmítl, po nějaké době byla dívka zadržena policií a předána zpět otci. Jeho reakce na návrat dívky byly překvapující. Byl rád, přijal dívku zpátky a nabídl ji pomoc s	

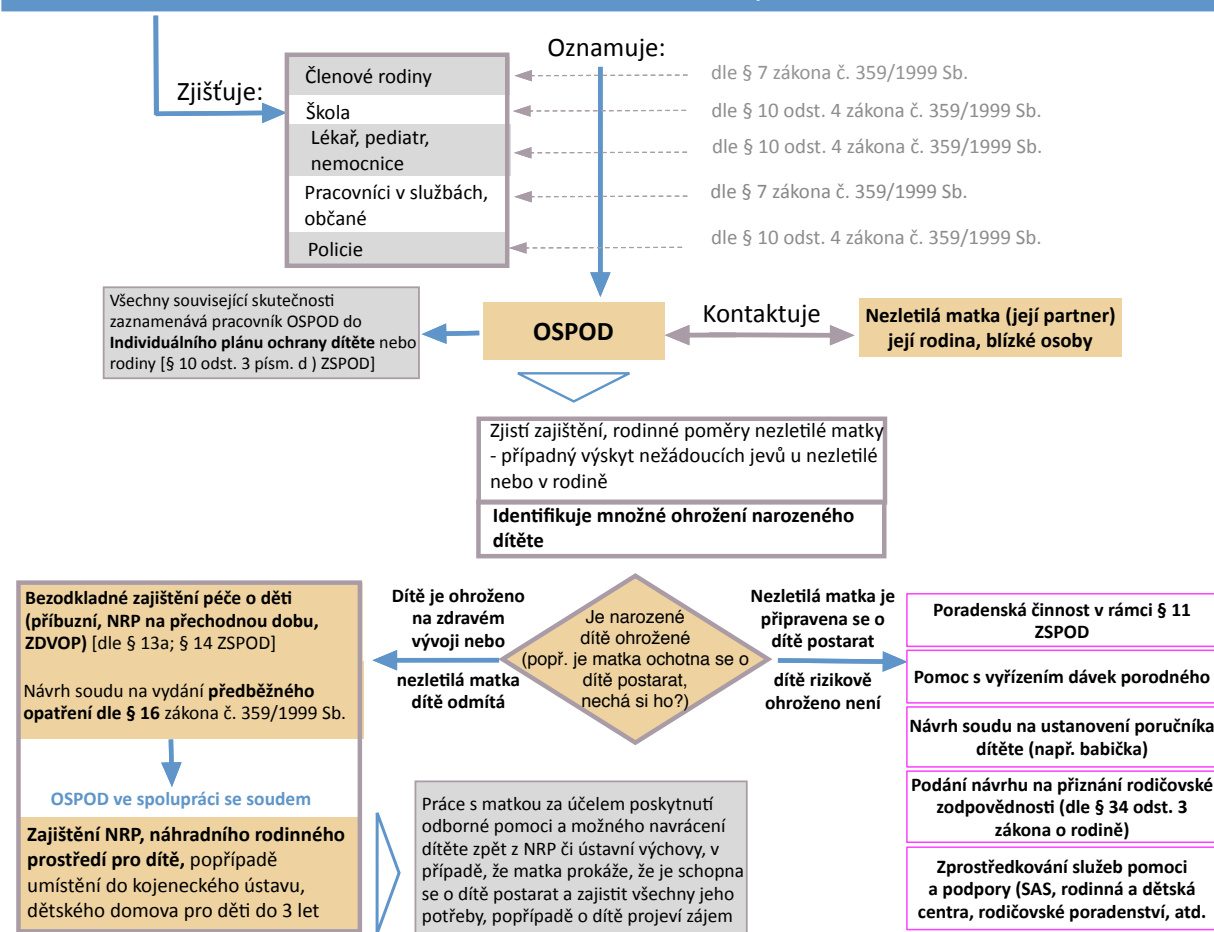
výchovou dítěte. Dívka byla přijata opět do diagnostického ústavu na oddělení pro nezletilé matky. Nakonec ji i její vlastní otec začal brát jako soběstačnou osobu a vytvořily se mezi nimi dobré vztahy.

Hlavní roli zde proto sehrály rodinné vazby, zlepšení vztahu mezi otcem a dcerou a důležitá podpora ze strany rodiče (že nezletilé dítě i po otěhotnění nezavrhlo).

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- zajištění umístění dítěte v dětském diagnostickém ústavu,
- opakované zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- opakované zajištění umístění dítěte v dětském diagnostickém ústavu,
- sledování situací do věku plnoletosti dítěte.

Těhotenství mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)	Pro nezletilé matky je důležité především psychologické poradenství, právní, finanční, občanské apod. Dále poradenství ohledně rodičovství, péče o dítě, založení rodiny, vztahů atd.
Azylový dům (§ 57)	V případě že se nezletilá vlivem těhotenství a narození dítěte dostane do situace, kdy přijde o střechu nad hlavou, může být azylový dům dočasným řešením bydlení, zajištění stravy a péče nejen o matku, ale především o dítě.
SAS pro rodiny s dětmi (§ 65)	V případě těhotenství mladistvých může služba pomoci s nácvikem rodičovských kompetencí, s nácvikem správné péče o dítě, pomoci při vyřizování záležitostí nezletilé matky (úřad práce, škola, sociální dávky apod.), dále služba poskytuje poradenství a prevenci před výskytem nežádoucích jevů v rodině.
Krizová pomoc (§ 60)	Ambulantní forma služby nabízí komplexní pomoc osobám v obtížných životních situacích, konzultace s psychologem, psychiatrem, (např. v nechtěném těhotenství a narození dítěte mladistvé).
Zdravotnická zařízení pro péči o děti do 3 let věku	
Kojenecký ústav	Služba poskytuje pomoc matkám, které se ocitly v tíživé životní situaci. Do zařízení bývají přijímány i matky k záchvatu v péči o novorozence. Součástí služeb kojeneckého ústavu bývá i ambulance praktického lékaře pro děti a dorost, ambulance psychologická a fyzioterapeutická.
Dětský domov pro děti do 3 let	Poskytují péči pro děti od 1 do 3 let v situacích, kdy o děti nemůže být postaráno v rámci biologické rodiny, širšího příbuzenstva, ani v rámci NRP. Děti bývají do DD pro děti do 23 let umísťovány z rozhodnutí soudu o ústavní výchově. Pracovník OSPOD má povinnost nejméně jednou za 3

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.
Rodičovské poradenství a psychoterapie
Intenzivní nácvik a zvyšování rodičovských kompetencí, edukace péče o dítě
Asistovaný kontakt rodiče s dítětem, navazování vztahu
Mateřská, rodinná centra
Posilování interakce mezi rodičem a dítětem
Psychiatrická pomoc pro rodiče

II. 7 Užívání návykových látek, závislosti a sociální jevy

Sociální situace

- 7. Užívání návykových látek, závislosti

Sociální jev

- 7.1 Rizikové užívání alkoholu u dětí a mladistvých, závislost
- 7.2 Rizikové užívání lehkých drog, marihuany u dětí a mladistvých
- 7.3 Rizikové užívání tvrdých drog, léků a dalších návykových látek u dětí a mladistvých
- 7.4 Alkoholismus a drogová závislost u rodičů
- 7.5 Patologické hráčství u dětí a mladistvých

7. Užívání návykových látek/závislost

7.1 Rizikové užívání alkoholu u dětí a mládeže, závislost

<i>Sociální jev - definice</i>	Rizikové pití alkoholu je většinou charakterizováno jako pití alkoholu v takové míře, v níž dochází (nebo k němu pravděpodobně dojde, pokud bude k požívání alkoholu docházet podle současného vzorce) k poškození zdraví jedince, tzn., že přímo vede k rozvoji zdravotních problémů, zvyšuje riziko jejich výskytu nebo zabraňuje léčbě jiných problémů.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o rizikovém užívání alkoholu u dítěte nebo mládeže na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - zahájí spolupráci s kurátorem pro děti a mládež (§ 31 z. o SPOD) na území příslušného ORP, kurátor jedná dle § 32 zákona o SPOD, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako požívání alkoholu, lehkých drog, dalších návykových látek, násilné chování, šikana apod., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, s Probační a mediační službou, se školou, státními zástupci, soudem v rámci systému včasné intervence, dále s rodinou, příbuznými, a dalšími zdroji pomoci (NNO),

	- pokud budou u dítěte zjištěny vážné poruchy chování, výchovné problémy, apod. rozhodne OSPOD spolu se soudem o umístění dítěte do školského zařízení ústavní výchovy (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě dítěte u kterého se vyskytly sociálně-patologické jevy, je nutné pracovat s celým rodinným systémem, snáze se tak odhalují související problémy, příčiny vzniku sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, a také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby kontaktního centra, centra adiktologických služeb, terénní programy, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - má-li klient výrazné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně umístění do ústavní výchovy, - represivní opatření – návrh soudu na umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD.

<i>Optimální lhůty řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní. Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, dále spolupracuje s OSPOD při šetření souvislostí ohledně dítěte vzhledem k jeho školnímu prospěchu a dříve zaznamenaných skutečností sociálně patologických jevů dítěte nebo mladistvého.
<i>Policie</i>	Policie zasahuje především v případě šikany a násilí, případně drogové závislosti, alkoholismu a kouření, dále např. u drobných krádeží apod. Spolupracuje s OSPOD.
<i>Lékaři</i>	U požití alkoholu může zasahovat lékařská služba první pomoci, pokud je přivolána, následně zdravotníci na oddělení, neboť u intoxikace alkoholem může být vyžadována hospitalizace. Jedním z faktorů ovlivňujících vznik sociálně-patologických jevů mohou být poruchy chování, zdravotníci hrají především diagnostickou roli.
<i>Soud</i>	Soud může na podnět OSPOD (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD) rozhodnout o umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou).
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Kontaktní centrum (§ 59) Terénní programy (§ 69) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Odborné sociální poradenství (§ 37)

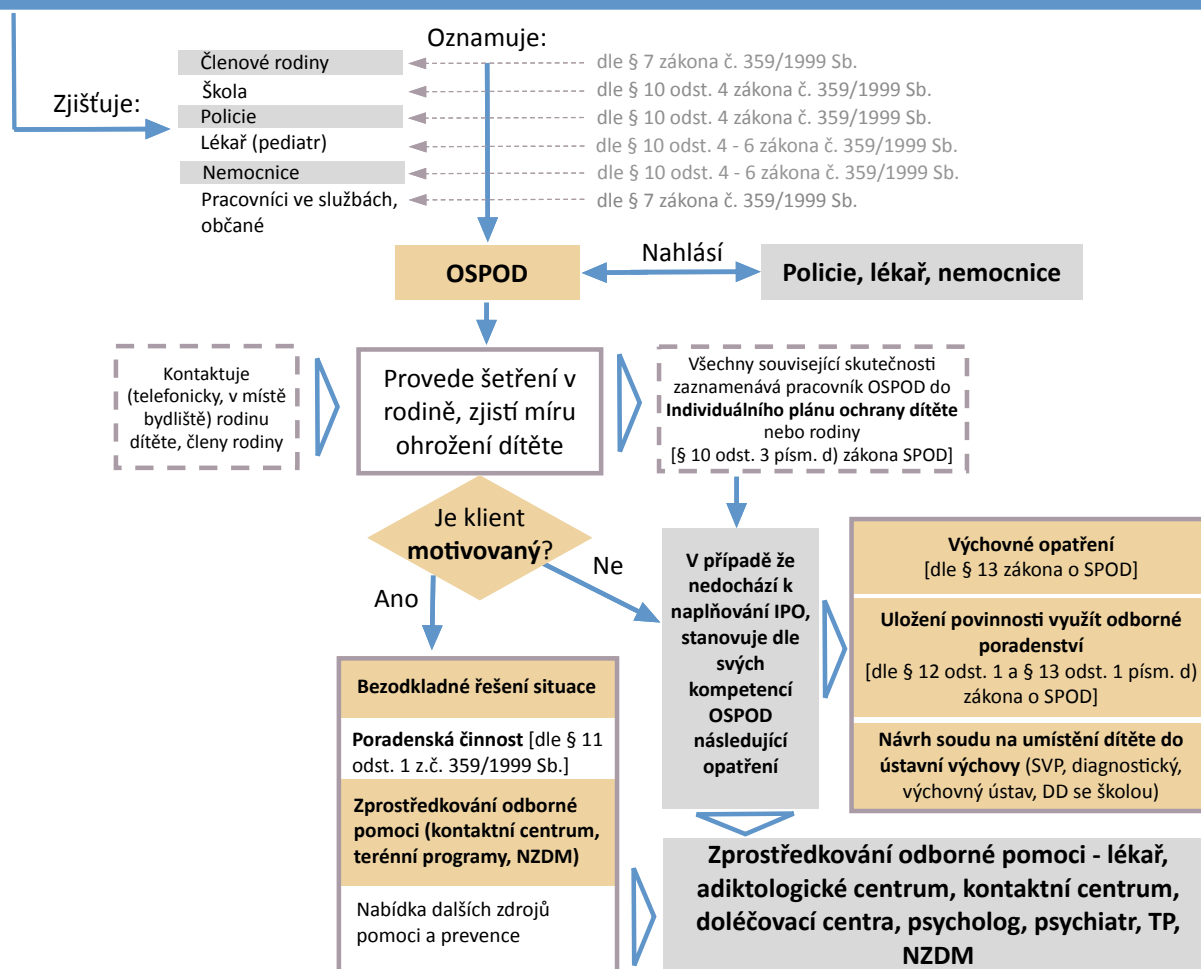
	Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000S Sb.)
<i>Zařízení ústavní a ochranné výchovy dle 109/2002 Sb.</i>	Dětský domov se školou (§ 13) Výchovný ústav (§ 5 - § 11) Diagnostický ústav (§ 14) Středisko výchovné péče (§ 17)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Centrum adiktologických služeb Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky, skupinový preventivní program pro děti) Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.) Psychologické poradenství pro děti a mladistvé Psychiatrická pomoc Terénní práce s neorganizovanou mládeží Doléčovací centra
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> policie, zdravotníci, OSPOD, dětský diagnostický ústav, výchovný ústav pro mládež. <i>Obsah služby:</i> změna v přístupu k alkoholu a návykovým látkám, zabránění společensky nežádoucímu chování <i>Forma poskytování:</i> pobytová Nezletilý (14 let) chlapec žijící s rodiči, mladším bratrem a starší sestrou (plnoletá, rodinu nenavštěvuje), byl nalezen v parku v bezvědomí a převezen do dětské nemocnice na detoxikaci. Následně provedeno šetření OSPOD, uděleno napomenutí. Oba rodiče byli před krátkou dobou propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, děti byly umístěny u rodinných příslušníků, následně vráceny rodičům. Přibližně po týdnu byl nezletilý opět ve stavu silné	

opilosti převezen do dětské nemocnice. Alkohol konzumoval následně i v průběhu školního roku, přičemž ho kradl v supermarketech. Kvůli opakovaným krádežím byl umístěn v dětském diagnostickém ústavu, odkud utíkal. V 16 letech byl opět umístěn do rodiny, začal navštěvovat střední odborné učiliště, odkud byl vyloučen. Při namátkové kontrole byl opět pod vlivem alkoholu, zároveň u něj byla nalezena marihuana. Až do dosažení plnoletosti byl umisťován do výchovných ústavů, v současnosti je mu 19 let, stále bydlí u rodičů, kromě alkoholu a marihuany užívá také pervitin.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace,
- zajištění umístění dítěte v dětském diagnostickém ústavu,
- sledování opakovaných situací do věku plnoletosti dítěte.

Experimentování s alkoholem dětí a mladistvých, závislost

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Kontaktní centrum (§ 59)	Služba kontaktní centrum je určena pro osoby závislé na návykových látkách, funguje nízkoprahově. Služba poskytuje terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc a podporu se zvládáním těžkých životních situací. Provádí také testování na drogy a alkohol.	Důležitým zdroje pomoci dítěti a mládeži, které užívají alkohol nebo jsou na alkoholu závislé, může být sama rodina, příbuzní a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vazbách.
Terénní programy (§ 69)	Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohroženými nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (nejen s užíváním návykových látek, ale také s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.	
NZDM (§ 62)	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí kvalitní trávení volného času dětí (ohrožených, ze SVL), pořádá přednášky a preventivní programy na ochranu před nežádoucími jevy, poskytuje dětem a mládeži poradenství a podporu.	
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Odborné poradenství poskytuje pomoc osobám v nepříznivé situaci. V případě dětí a nezletilých se může jednat také o preventivní programy a besedy před riziky užívání drog a alkoholu a jiných návykových látek.	
Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb		
Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)	Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.	Preventivní programy (besedy)
Středisko výchovné péče (§ 17)	SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.	Psychologické poradenství pro děti a mladistvé
		Skupinový preventivní program pro děti
		Psychiatrická pomoc
		Terénní práce s neorganizovanou mládeží
		Doléčovací centra

7. Užívání návykových látek/závislost

7.2 Rizikové užívání lehkých drog, marihuany u dětí a mládeže

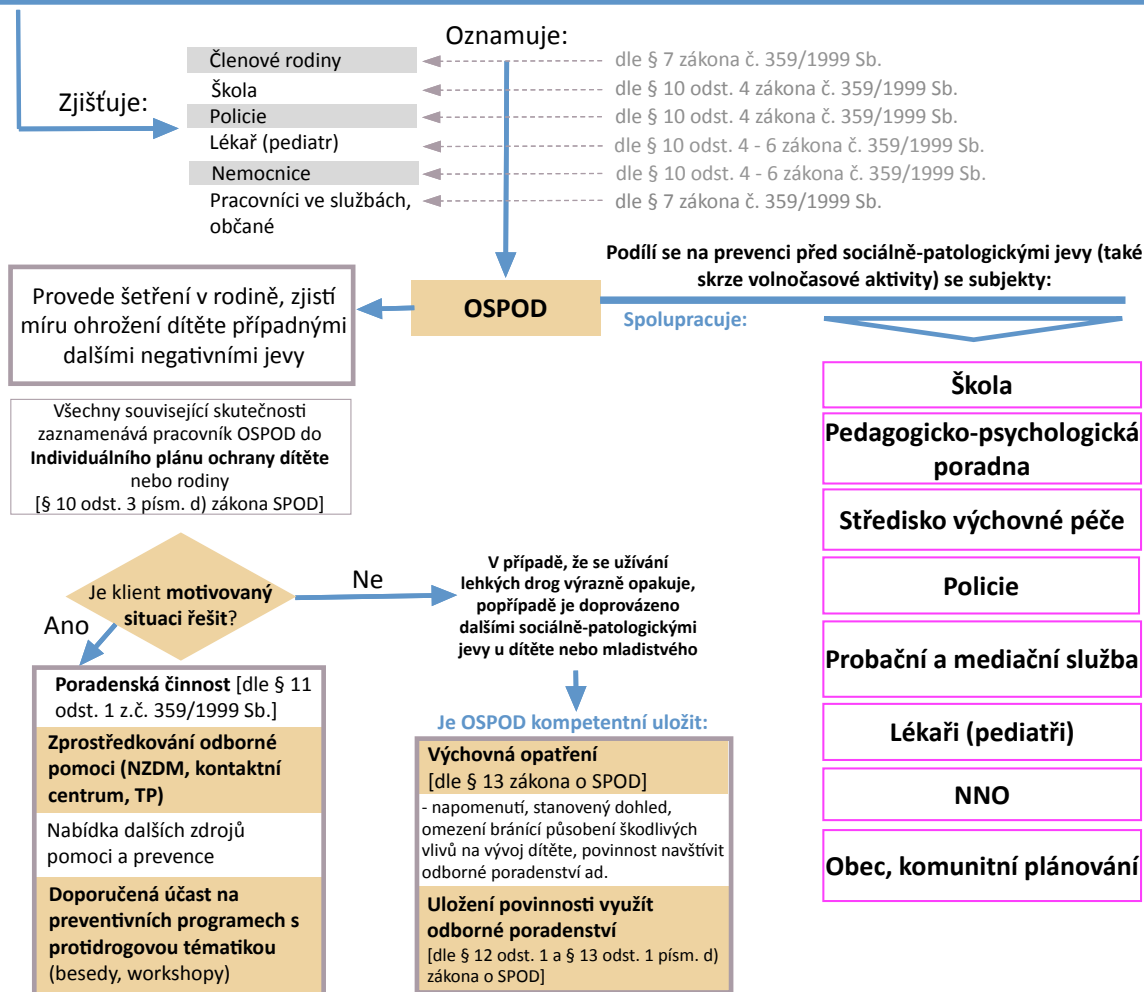
<i>Sociální jev - definice</i>	Rizikové užívání návykových látek je obvykle charakterizováno jako takové užívání, které vede k poruše zdraví, jak somatického, tak psychického.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o rizikovém užívání drog u dítěte nebo mládeže na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte lehkými drogami, případně dalšími negativními jevy, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako užívání marihuany, drog, dalších návykových látek, násilné chování, šikana apod., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě dítěte u kterého se vyskytly sociálně-patologické jevy, je nutné pracovat s celým rodinným systémem, snáze se tak odhalují související problémy, příčiny vzniku sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, a také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.

<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby preventivních programů, NZDM, kontaktní centrum, volnočasové aktivity a další, - doporučí klientovi účast na preventivních programech s protidrogovou tematikou, - má-li klient výrazné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní či ochranné výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně umístění do ústavní výchovy, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Subjekty podílející se na prevenci</i>	OSPOD Škola Pedagogicko-psychologická poradna Středisko výchovné péče Kurátor pro děti a mládež Policie Probační a mediační služba Lékaři (pediatři) NNO Obec, komunitní plánování

<i>Optimální lhůty řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní. Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, dále spolupracuje s OSPOD při šetření souvislostí ohledně dítěte vzhledem k jeho školnímu prospěchu a dříve zaznamenaných skutečností sociálně patologických jevů dítěte nebo mladistvého.
<i>Lékaři</i>	U užití drog může zasahovat lékařská služba první pomoci, pokud je přivolána, následně zdravotníci na oddělení, neboť u předávkování drogami může být vyžadována hospitalizace. Jedním z faktorů ovlivňujících vznik sociálně-patologických jevů mohou být poruchy chování, zdravotníci hrají především diagnostickou roli.
<i>Soud</i>	Soud může na podnět OSPOD (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD) rozhodnout o umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou)
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Terénní programy (§ 69) Kontaktní centrum (§ 59) Odborné sociální poradenství (§ 37) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2000 Sb.)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	Středisko výchovné péče (§ 17 zákona č. 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky, skupinový preventivní program pro děti) Psychologické poradenství pro děti a mladistvé Sociálně aktivizační program pro děti Terénní práce s neorganizovanou mládeží Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.) Psychiatrická pomoc
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> škola, OSPOD, policie, středisko výchovné péče <i>Obsah služby:</i> změna v přístupu k návykovým látkám, informovanost a prevence <i>Forma poskytování:</i> ambulantní / pobytová Nezletilý (14 let) uschoval marihuanu svému kamarádovi, sám ji také užíval po dobu minimálně šesti měsíců 3krát až 5krát týdně a také ji dále prodával, mimo jiné i na základní škole. Prvotní impuls pro vyšetřování dala matka nezletilého, která přinesla krabičku s marihuanou na policii s tím, že jí syn odmítá sdělit, co to je. Vzhledem k nedosažení hranice trestní odpovědnosti a tudíž nepřípustnosti trestního stíhání byl případ odložen, nezletilý byl převzat do péče OSPOD a zúčastnil se terapeutického programu ve středisku výchovné péče. Nezletilý nyní navštěvuje odborné učiliště, marihuanu již neužívá. V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy: - zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace, - zajištění terapie pro dítě ve středisku výchovné péče, - sledování situace do věku plnoletosti.	

Experimentování s lehkými drogami, marihuanou u dětí a mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Další služby a zdroje pomoci

NZDM (§ 62)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí kvalitní trávení volného času dětí (ohrožených, ze SVL), pořádá přednášky a preventivní programy na ochranu před nežádoucími jevy, poskytuje dětem a mládeži poradenství a podporu.

Terénní programy (§ 69)

Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohrožených nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (nejen s užíváním návykových látek, ale také s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.

Kontaktní centrum (§59)

Služba kontaktní centrum je určena pro osoby závislé na návykových látkách, funguje nízkoprahově. Služba poskytuje terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc a podporu se zvládáním těžkých životních situací. Provádí také testování na drogy a alkohol.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradenství může sloužit jako prevence před závislostí na drogách, před přechodem z lehkých drog na tvrdé, popřípadě může odhalit skryté související jevy, které zapříčiňují či ovlivňují užívání návykové látky a jejich eliminací snížit závislost na látce.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Důležitým zdroje pomoci pro děti a mládež, které užívají lehké drogy může být sama rodina, příbuzní a další blízké osoby, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Preventivní programy (besedy)

Psychologické poradenství pro děti a mladistvé

Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností

Sociálně aktivizační program pro děti

Terénní práce s neorganizovanou mládeží

Volnočasové aktivity

7. Užívání návykových látek/závislost

7.3 Rizikové užívání tvrdých drog, léků a dalších návykových látek u dětí a mládeže, závislost

<i>Sociální jev - definice</i>	Rizikové užívání návykových látek je obvykle charakterizováno jako takové užívání, které vede k poruše zdraví, jak somatického, tak psychického.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o rizikovém užívání drog u dítěte nebo mládeže na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu, členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - zahájí spolupráci s kurátorem pro děti a mládež (§ 31 z. o SPOD) na území příslušného ORP, kurátor jedná dle § 32 zákona o SPOD, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako užívání marihuany, drog, dalších návykových látek, násilné chování, šikana apod., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s policií, s Probační a mediační službou, se školou, státními zástupci, soudem v rámci systému včasné intervence, dále s rodinou, příbuznými, a dalšími zdroji pomoci (NNO), - pokud budou u dítěte zjištěny vážné poruchy chování, výchovné

	problémy, apod. rozhodne OSPOD spolu se soudem o umístění dítěte do školského zařízení ústavní výchovy (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě dítěte u kterého se vyskytly sociálně-patologické jevy, je nutné pracovat s celým rodinným systémem, snáze se tak odhalují související problémy, příčiny vzniku sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, a také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny jak somatického, tak psychického..
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby kontaktního centra, centra adiktologických služeb, terénní programy, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - má-li klient výrazné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - ve vážných případech těžkého a rizikového užívání drog je klientovi navrženo navštívit protidrogovou léčebnu, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně umístění do ústavní výchovy,

	- represivní opatření – návrh soudu na umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD.
<i>Optimální lhůty řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní. Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
<i>Škola</i>	Škola zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, dále spolupracuje s OSPOD při šetření souvislostí ohledně dítěte vzhledem k jeho školnímu prospěchu a dříve zaznamenaných skutečností sociálně-patologických jevů dítěte nebo mladistvého.
<i>Policie</i>	Policie zasahuje především v případě šikany a násilí, případně drogové závislosti, alkoholismu a kouření, dále např. u drobných krádeží apod. spolupracuje s OSPOD.
<i>Lékaři</i>	U užití drog může zasahovat lékařská služba první pomoci, pokud je přivolána, následně zdravotníci na oddělení, neboť u předávkování drogami může být vyžadována hospitalizace. Jedním z faktorů ovlivňujících vznik sociálně-patologických jevů mohou být poruchy chování, zdravotníci hrají především diagnostickou roli.
<i>Soud</i>	Soud může na podnět OSPOD (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD) rozhodnout o umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou)
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních</i>	Kontaktní centrum (§ 59) Terénní programy (§ 69)

<i>službách 108/20006 Sb.</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Odborné sociální poradenství (§ 37) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	Dětský domov se školou (§ 13) Výchovný ústav (§ 5 - § 11) Diagnostický ústav (§ 14) Středisko výchovné péče (§ 17)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Centrum adiktologických služeb Protidrogová léčebna Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky, skupinový preventivní program pro děti) Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.) Psychologické poradenství pro děti a mladistvé Psychiatrická pomoc Terénní práce s neorganizovanou mládeží Doléčovací centra
Příklad z praxe	
<i>Na řešení jevu se podílí:</i> OSPOD, policie, středisko výchovné péče <i>Obsah služby:</i> přístup k návykovým látkám <i>Forma poskytování:</i> pobytová Dívka (16 let) měla různé nálady, často záchvaty vzteku, až tak, že rodiče volali sanitku, odvezli ji do nemocnice, žádali o test na drogy, lékař ale odmítl, že to pozná, že nic nebere, ale brala. Byla na drogách. Sama doma sdělila rodičům.	

Šla se léčit, ale ze zařízení utekla, hledala ji i policie ČR. Kamarád ji předávkoval. Vrátila se sama, pak se sama chtěla nechat léčit, Na léčení měla být alespoň 3 měsíce, ale za týden se nechala vyhodit pro nekázeň, odešla domů. Říkala, že ji rodiče nemají rádi, a že ona je taky nemá ráda. Ale otec našel její poznámky z léčebny, měla tam psát životopis. Tam ale psala, že doma má zázemí a že ví, že ji rodiče mají rádi. Léčit se může jedině, když sama chce.

Plánovala, že v 18 letech odejde z domu, že jí musí rodiče najít bydlení, že rodiče mají povinnost.

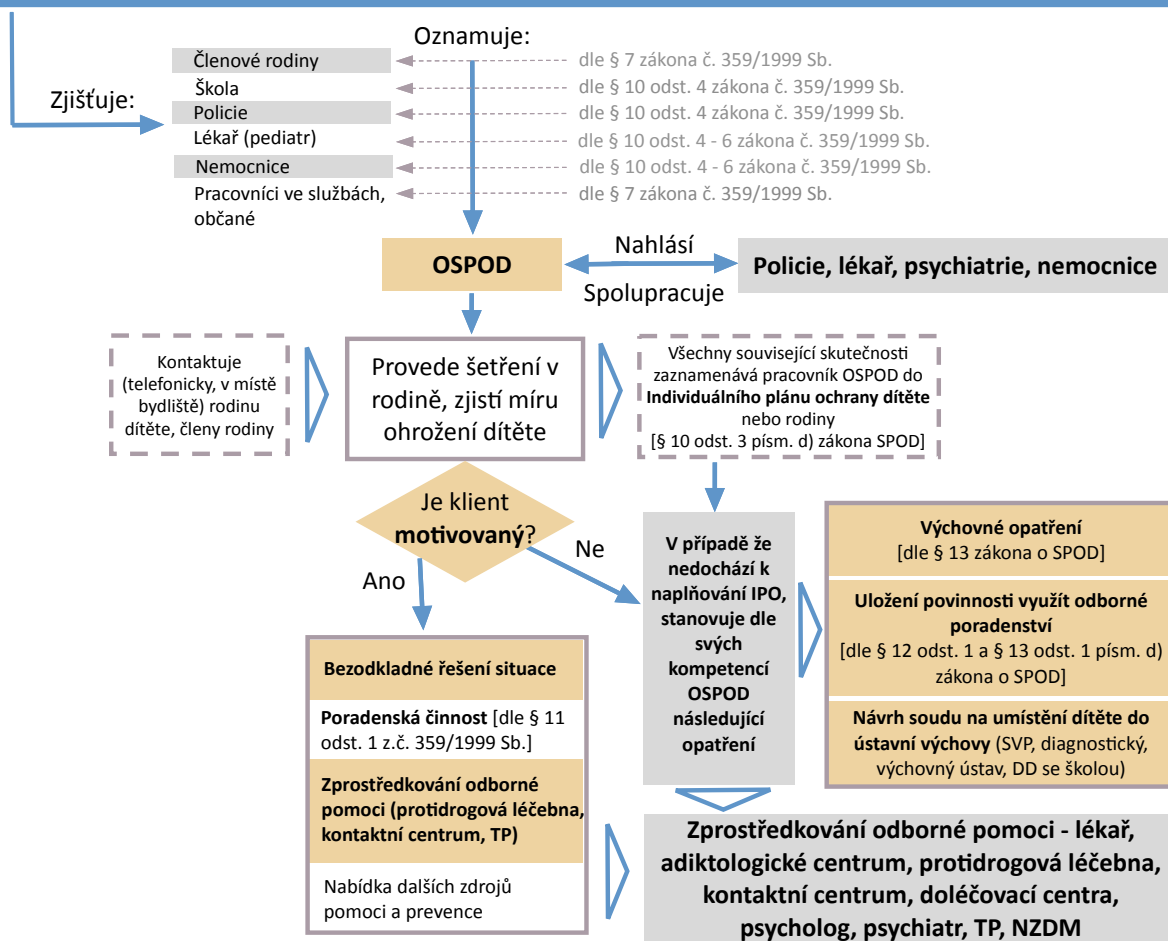
Otec dívky šel za kurátorem, domluvili se, že si s dívkou promluví, byla tam 3x. Kurátor říkal, že je v pořádku. Ale nebyla. Chtěla se léčit sama, ale vždy sama ze zařízení utekla. Je inteligentní. Byla v kontaktu s psychology i sociálními pracovníky OSPODu – kontakt byl vždy jen jednou, protože „ty kecy nebude poslouchat“.

Následně se seznámila s chlapcem, který nic nebere. Kvůli němu přestala brát drogy.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPODu se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem (spolupracující rodina),
- pohovor s dívkou , nespolupracující,
- ukončení sledování případu zletilostí dívky.

Experimentování s drogami u dětí a mladistvých, závislost

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Kontaktní centrum (§ 59)

Služba kontaktní centrum je určena pro osoby závislé na návykových látkách, funguje nízkoprahově. Služba poskytuje terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc a podporu se zvládáním těžkých životních situací. Provádí také testování na drogy a alkohol.

Terénní programy (§ 69)

Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohroženými nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (nejen s užíváním návykových látek, ale také s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.

NZDM (§ 62)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí kvalitní trávení volného času dětí (ohrožených, ze SVL), pořádá přednášky a preventivní programy na ochranu před nežádoucími jevy, poskytuje dětem a mládeži poradenství a podporu.

Krizová pomoc (§ 60)

Služba je poskytována osobám, které jsou v ohrožení zdraví nebo života a nemohou svou situaci řešit sami. Pracovníci služby mohou závislého člověka identifikovat a pomoci mu při jeho pozdějším začleňování se do běžného života.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)

Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Důležitým zdroje pomoci pro děti a mládež, které užívají drogy nebo jsou na drogách závislé, může být sama rodina, příbuzní a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vazbách.

Protidrogová léčebna

Centrum adiktologických služeb

Psychiatrická pomoc

Preventivní programy (besedy)

Psychologické poradenství pro děti a mladistvé

Doléčovací centrum

7. Užívání návykových látek/závislost

7.4 Alkoholismus a drogová závislost u rodičů

Postup při řešení situace pro OSPOD

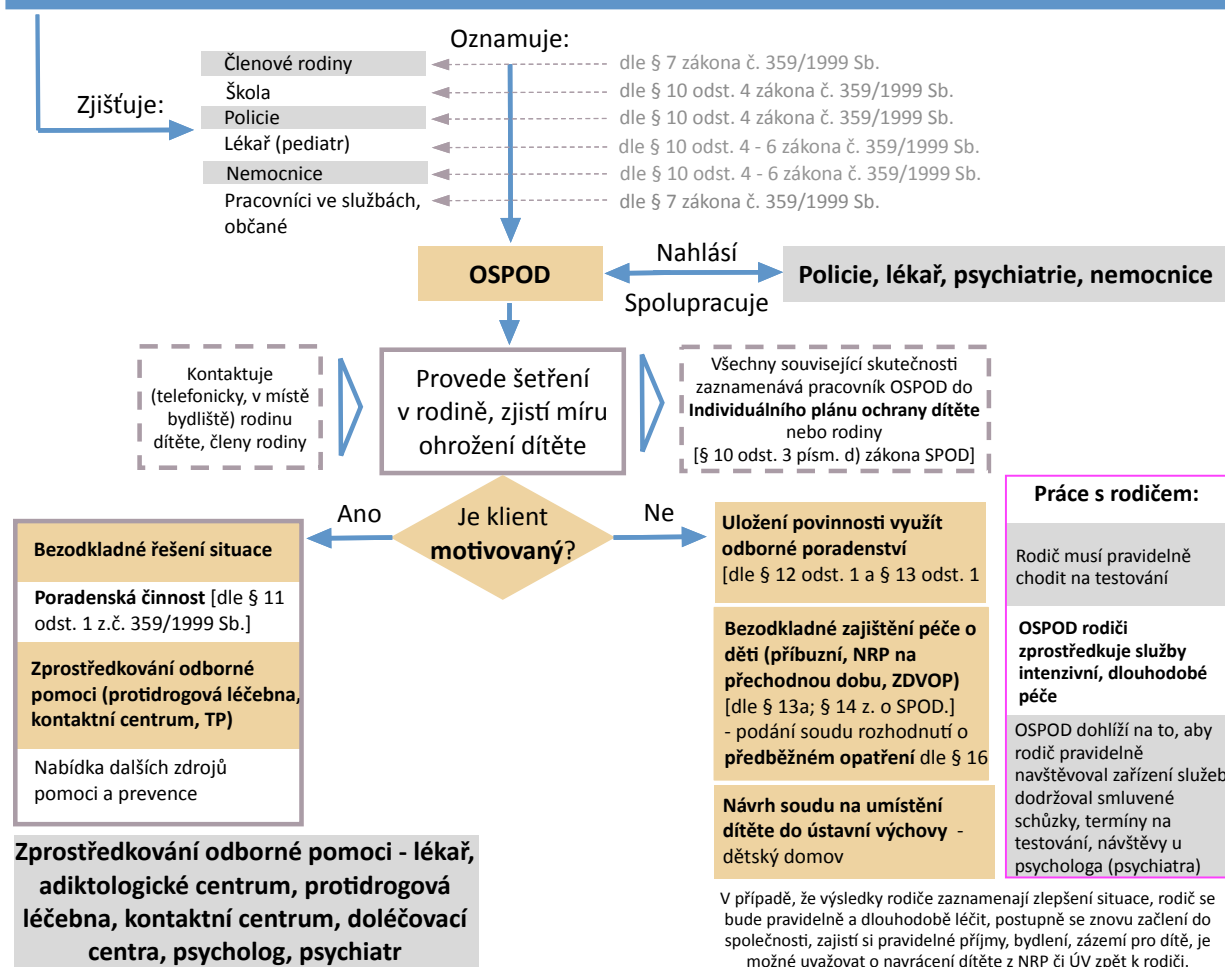
<i>Sociální jev - definice</i>	Závislost na alkoholu či drogách u rodičů představuje velmi závažnou situaci, neboť s tímto jevem velmi často souvisí také ztráta bydlení, nezaměstnanost, hmotná nouze, hygienicky závadné bydlení, trestná činnost, zanedbávání či týrání dětí apod., ale především je ve velké míře ohroženo dítě, neboť rodiče pod vlivem látky nejsou schopni se o tyto děti adekvátně postarat a reagovat na aktuální potřeby dětí.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohrožení dětí vlivem závislosti rodičů na návykových látkách na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, zjistí míru ohrožení dítěte, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. (v případě naléhavé situace vypracuje tzv. dočasný plán) a nadále sleduje v rámci kontrolní činnosti plnění tohoto plánu, - OSPOD spolupracuje s lékařem, nemocnicí, zdravotnickými zařízeními – hlásí těmto subjektům případ závislého rodiče, posílá jej na vyšetření k lékařům, kteří poté přebírají koordinaci případu a určí další postup léčby, - OSPOD spolupracuje s policií v případě, že odhalí související trestnou činnost, popřípadě je rodič obviněn z trestného činu zanedbání dítěte dle § 201 Trestního zákoníku, - v případě, že je rodič dlouhodobě umístěn do léčebného zařízení, popřípadě není jinak chopen se o dítě postarat – ve spolupráci se soudem rozhodně OSPOD o umístění dítěte do NRP či do ústavní výchovy,

<i>Postup OSPOD při práci s motivovaným rodičem</i>	- bezodkladné řešení situace, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - podle závažnosti závislosti pošle OSPOD rodiče na lékařské, psychiatrické vyšetření – poté koordinuje postup léčby daný lékař či psychiatr, - zprostředkuje rodiči kontakt na odbornou pomoc – zdravotnická zařízení (centrum adiktologických služeb, protidrogová, alkoholová léčebna) či NNO (kontaktní centrum, terénní programy, terapeutické skupiny ad.), - nabídne rodiči další zdroje pomoci a prevence, - průběžně sleduje situaci rodiče (zda chodí na testování, využívá odborné pomoci, pravidelně, dlouhodobě se léčí ad.) – v případě zaznamenání zlepšení situace je možné alespoň dočasně a částečně umožnit navrácení dítěte z ústavní výchovy (například na víkendy, několikrát do týdne formou asistovaného styku rodiče s dítětem).
<i>Postup OSPOD při práci s nemotivovaným rodičem</i>	- vysvětlení přínosů využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí při zanedbání péče o děti, která souvisí s odebráním dětí, - uložení výchovných opatření dle § 13 ZSPOD – zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte.
<i>Práce OSPOD s rodičem – poradní a kontrolní činnost</i>	- OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - rodič musí pravidelně chodit na testování, - OSPOD rodiči zprostředkuje služby aktuální pomoci (kontaktní centrum, centra adiktologických služeb, psychiatrická pomoc,

	terénní programy, léčebné programy ad.) i služby následné pomoci (služby následné péče, SAS, psycholog, terapie, terapeutické skupiny, doléčovací centra, rodičovské poradenství, nácvik rodičovských kompetencí a edukace péče o dítě ad.), - OSPOD dohlíží na to, aby rodič pravidelně navštěvoval zařízení služeb odborné pomoci, dodržoval smluvené schůzky, termíny testování, návštěvy u psychologa, psychiatra ad.) – s ohledem na mapování situace vzhledem k možnému navrácení dětí z ústavní výchovy nebo NRP.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti je rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí, popřípadě jim soud svěří dítě do NRP) a další blízké osoby, komunita, tedy pomoc založena na přirozených, neformálních vazbách.
Policie	Policie zasahuje v případě, že rodič vlivem zvilosti zanedbá výchovu dítěte dle § 201 Trestního zákoníku a situace je nadále vyšetřována jako trestný čin – OSPOD spolupracuje s policejními orgány a se soudem.
Lékaři	Role zdravotníků je především diagnostická, v případě vysoké závislosti na návykových látkách následuje role léčebná, koordinují postup léčby rodiče, doporučují vhodné služby, léčebné programy a léčebná zařízení. Klíčový je také psycholog jako zdroj pomoci, podpory při terapii a psychiatr, který může rozhodnout o umístění rodiče do psychiatrické léčebny na oddělení pro závislé.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Kontaktní centrum (§ 59) Krizová pomoc (§ 60) Terapeutické komunity (§ 68) Služby následné péče (§ 64) Terénní programy (§ 69) Odborné sociální poradenství (§ 37)

<i>Zdravotnická zařízení</i>	Protidrogová, alkoholová léčebna Centrum adiktologických služeb Doléčovací centra Psychiatrická léčebna (oddělení pro závislé osoby) Psychiatrická ambulance
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychologické poradenství Psychoterapie, terapie, nácvik sociálních dovedností Terapeutické skupiny Rodičovské poradenství Asistovaný styk dítěte s rodičem, který je na léčení ze závislosti Podpora při opětovném začlenění se do společnosti

Alkoholismus a drogová závislost u rodičů

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Kontaktní centrum (§59)

Služba kontaktní centrum je určena pro osoby závislé na návykových látkách, funguje nízkoprahově. Služba poskytuje terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc a podporu se zvládáním těžkých životních situací. Provádí také testování na drogy a alkohol.

Krizová pomoc (§ 60)

Služba je poskytována osobám, které jsou v ohrožení zdraví nebo života a nemohou svou situaci řešit sami. Pracovníci služby mohou závislého člověka identifikovat a pomoci mu při jeho pozdějším začleňování se do běžného života.

Služby následné péče (§ 64)

Služby následné péče jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám s chronickým duševním onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly lůžkovou péči ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které abstingují.

Terapeutické komunity (§ 68)

Terapeutické komunity poskytují pobytové služby i na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života.

Zdravotnická zařízení

Protidrogová, alkoholová léčebna

Centrum adiktologických služeb

Doléčovací centrum

Psychiatrická léčebna

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče, kteří užívají drogy nebo jsou na drogách závislí, může být sama rodina, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Psychologické poradenství

Psychiatrické vyšetření

Asistovaný styk dítěte s rodičem na léčení ze závislosti

Psychoterapie, terapie, nácvik sociálních dovedností

Terapeutické skupiny

Rodičovské poradenství

Podpora při opětovném začlenění se do společnosti

7.5 Patologické hráčství u dětí a mladistvých

Postup při řešení situace pro OSPOD

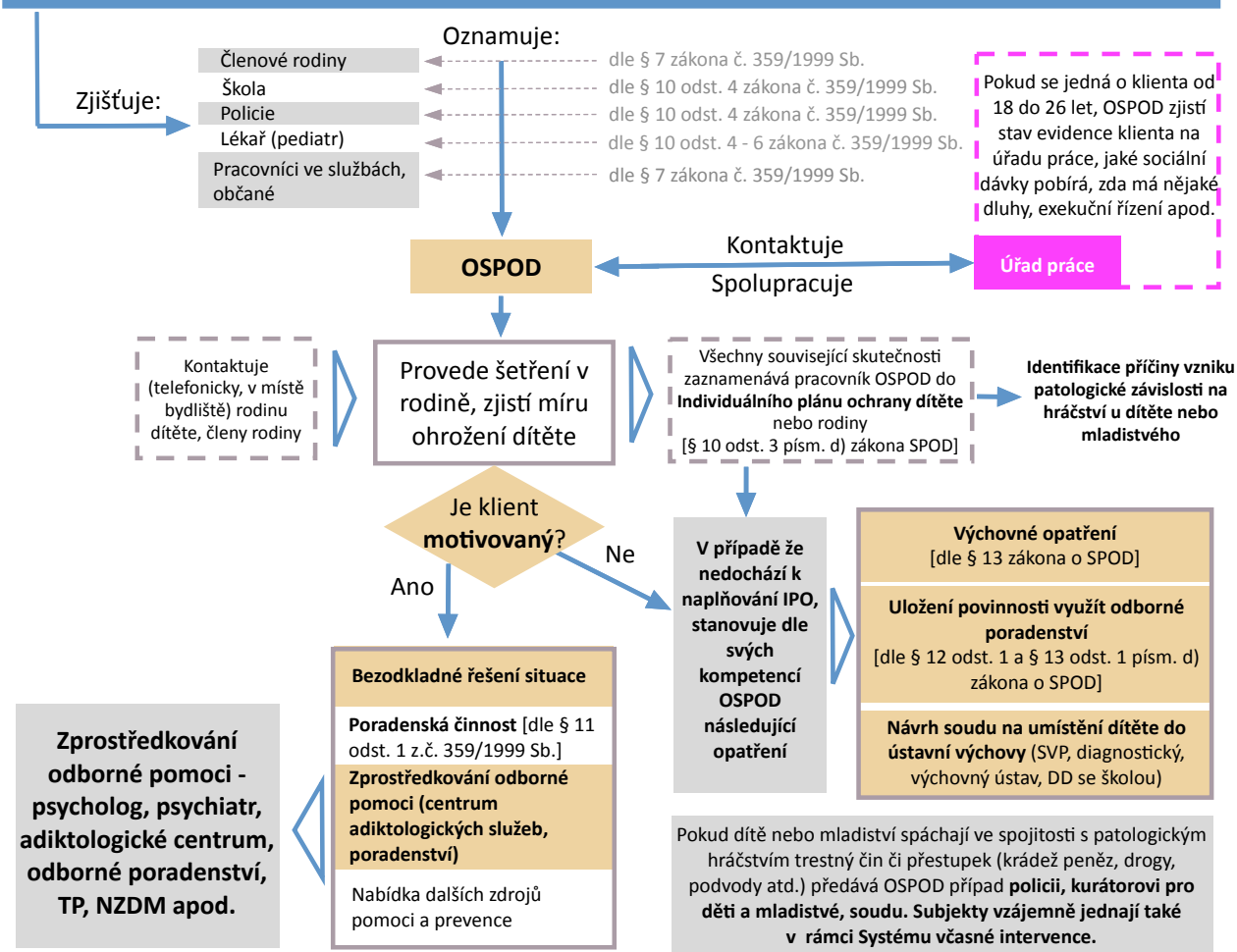
<i>Sociální jev - definice</i>	Děti a mladiství patří velmi ohrožené skupině, hrací automaty (a dnes i možnosti hazardního hraní na internetu) jsou velmi lákavé, např. jako možnost snadného výdělku peněz. Možností, kde hrát hazardní hry také velmi přibýlo. Ruku v ruce jde gamblerství i s potenciální možností kriminální činnosti (krádeže při nedostatku finančních prostředků pro hru). Boj s gamblerstvím by měl proto být jedním z prvořadých cílů sociální politiky státu.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření o patologickém hráčství u dítěte nebo mladistvého na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje rodinu a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte, - zahájí spolupráci s kurátorem pro děti a mladistvé (§ 31 z. o SPOD) na území příslušného ORP, kurátor jedná dle § 32 zákona o SPOD, - v případě, že se jedná o mladistvého od 18 do 26 let, kontaktuje OSPOD úřad práce – zjistí evidenci klienta na úřadu práce, zda pobírá sociální dávky, zda má nějaké dluhy, exekuční řízení apod., - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako požívání alkoholu, lehkých drog, dalších návykových látek, násilné chování, šikana apod., - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, úřadem práce, kurátorem pro děti a mládež,

	s policií, Probační a mediační službou, NNO atd., - pokud budou u dítěte zjištěny vážné poruchy chování, výchovné problémy, apod. rozhodne OSPOD spolu se soudem o umístění dítěte do školského zařízení ústavní výchovy (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD), - v případě, že OSPOD zjistí související trestnou činnost dítěte či mladistvého (krádeže, násilná činnost, vloupání apod.) – hlásí tuto skutečnost na polici, která případ prošetří, kurátorovi pro děti a mladistvé., - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby psychologa, psychiatra, NZDM, kontaktního centra, centra adiktologických služeb, terénní programy, - má-li klient výrazné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně umístění do ústavní výchovy, - výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření – návrh soudu na umístění dítěte do ústavní výchovy (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD.

<i>Optimální lhůty řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. V rámci preventivní činnosti by dítě mělo docházet do NZDM alespoň jednou týdně na celé odpoledne.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Rodina a okolí dítěte či mladistvého patologického hráče je klíčovým prvkem ve snaze ukončit toto nežádoucí chování. V součinnosti s psychiatrem, který může navrhnout optimální léčbu, mu rodina může pomoci překonat problém a adaptovat ho na život bez patologického hraní.
<i>Škola</i>	Důležitou rolí školy je její preventivní funkce, témata závislostí a jiného společensky nežádoucího chování jsou na prvním stupni probírána v předmětech, jako je prvouka či vlastivěda, na stupni druhém v občanské či rodinné výchově.
<i>Policie</i>	Vzhledem k tomu, že hraní hazardních her osobami mladšími osmnácti let naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, bývá to často policie, která nezletilého hráče odhalí. Policie se také podílí na vyšetřování trestné činnosti, která byla spáchána ve spojitosti s patologickým hráčstvím či jiným nežádoucím jevem u dítěte či mladistvého.
<i>Psychiatr</i>	Zdravotnictví v tomto případě zohledňuje zejména roli psychiatra, který patologické hráčství diagnostikuje a dále může koordinovat léčbu. Psycholog má spíše preventivní a terapeutickou roli, snaží se odhalit příčiny patologického hráčství a zamezit v pokračování nežádoucí činnosti dítěte či mladistvého.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Kontaktní centrum (§ 59) Odborné sociální poradenství (§ 37) – poradna pro závislosti Krizová pomoc (§ 60)

<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	Středisko výchovné péče (§ 17) Výchovný ústav (§ 5 - § 11) Diagnostický ústav (§ 14)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Centrum adiktologických služeb Psychologické poradenství pro děti a mládež Psychiatrická pomoc Preventivní programy (besedy, workshopy, přednášky, skupinový preventivní program pro děti) Volnočasové aktivity jako prevence (NZDM, DDM, skaut, apod.) Rodinná centra Terénní práce s neorganizovanou mládeží Doléčovací centra
Příklad z praxe	
<i>Subjekty:</i> zdravotnický, rodina - <i>Obsah služby:</i> Řešení situace mladistvého patologického hráče Dospívající M.K. byl do psychiatrické léčebny přijat v šestnácti letech. Jeho otec pracuje dlouhodobě mimo republiku, matka nemá dostatečnou autoritu. Kouřil asi dvacet cigaret týdně, vyzkoušel marihuanu, alkohol příležitostně. Před přijetím na psychiatrickou kliniku hrál asi dva až tři měsíce. Konkrétně se jednalo o ruletu, kterou vyzkoušel společně s vrstevníky. Podařilo se mu vyhrát asi třicet tisíc Kč. Dotyčnému přišlo, že se jedná o ideální způsob jak si vydělat, to ho přivedlo k opakovanému hraní. Nakonec nadělal dluhy až padesát tisíc. Kvůli hazardu přestal chodit do školy, v souvislosti s hazardem se také objevily krádeže v domácnosti rodičů a slovní agrese vůči rodičům a mladší sestře. Léčení na klinice absolvoval, matka se zúčastňovala rodinné terapie. Propuštěn bez medikamentózní léčby, dále ambulantně dochází k psychiatrovi.	

Patologické hráčství u dětí a mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Terénní programy (§ 69)	Terénní programy se mj. zaměřují na vyhledávání dětí a mládeže ohroženými nežádoucími jevy a nabízí jim pomoc a podporu (nejen se závislostmi, ale také s problémy a krizovými situacemi). Služba TP se zaměřuje na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit.	Důležitým zdroje pomoci pro děti a mládež, které jsou závislé, může být sama rodina, příbuzní a další blízké osoby, tedy pomoc založena na přirozených vazbách.
Odborné sociální poradenství (§ 37)	Poradenství pro patologické hráče zahrnuje také preventivní přednášky a besedy, podporu při zajišťování práv a zájmů klienta, finanční, dluhové, pracovní poradenství, atd.	Centrum adiktologických služeb
NZDM (§ 62)	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež mohou patologickým hráčům poskytnout poradenství a podporu, nabídnout alternativní činnosti, které jim pomohou překonat touhu po hře či pomohou přímo zprostředkovat psychologickou, psychiatrickou či jinou odbornou pomoc.	Psychiatrická pomoc
Krizová pomoc (§ 60)	Služba je poskytována osobám, které se ocitly v krizové situaci a nemohou svou situaci řešit sami. Pracovníci služby mohou závislého člověka identifikovat a pomoci mu při jeho pozdějším začleňování se do běžného života.	Preventivní programy (besedy)
Poradna pro závislosti (v rámci § 37)	Poradna pro závislosti se přímo specializuje na pomoc osobám s patologickými závislostmi a měla by tedy být jedním z prvních zdrojů pomoci.	Psychologické poradenství pro děti a mladistvé
Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb		Doléčovací centrum
Středisko výchovné péče (§ 17)	SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.	Rodinná centra

II. 8 Poruchy psychického stavu dětí a související sociální jevy

Sociální situace

8. Poruchy psychického stavu dětí

Sociální jev

8.1. Deprivace u dětí

8.2. Poruchy chování u dětí a mladistvých

8.3. Sebeпоškozování u dětí a mladistvých

8.4. Pokus o sebevraždu

8.5. Osamělost a sociální bezradnost

8.6. Různé psychické poruchy

8. Poruchy psychického stavu dětí

8.1 Deprivace u dětí

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Psychická deprivace u dětí je stav, který je následkem nedostatečného ukojení základních psychických potřeb po dlouhou dobu, a to zejména nedostatek prvotních emocionálních a sociálních vztahů k matce či jiné pečující osobě. Následkem je vývojová retardace v různých formách a různého rozsahu na základě závažnosti deprivace.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření deprivace dítěte na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, zjistí míru ohrožení dítěte a příčiny deprivace dítěte, - pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - pokud OSPOD v rámci kontrolní činnosti a mapování situace v rodině zjistí ohrožení dítěte vlivem dysfunkčního prostředí rodiny a vlivem výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů v rodině – uloží rodičům určitá opatření – v případě že opatření nebudou mít účinek, popřípadě ohrožení dítěte bude rizikové – v součinnosti se soudem rozhodne OSPOD o odebrání dětí z rodiny a jejich umístění do NRP či do ústavní výchovy.
<i>Postup OSPOD v součinnosti s odborníky, s lékaři a jinými zdravotnickými zařízeními</i>	- pracovník OSPOD pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - tyto subjekty provedou diagnostiku dítěte a dále koordinují léčbu dítěte v případě, že zjistí vážnou psychickou poruchu, - dítě může být (v případě, kdy je diagnostikována psychická porucha, deprivace je pro dítě velmi riziková atd.) umístěno do zařízení psychiatrické léčebny pro děti a dorost, do zařízení ústavní a

	ochranné výchovy (SVP, DD se školou a další), - OSPOD má kontrolní roli – sleduje pobyt dítěte v zařízení ústavní výchovy a situaci v rodině (po propuštění dítěte z psychiatrické léčebny, kde je umístěno max. na 3 měsíce).
<i>Postup při práci s dysfunkční rodinou, při zajištěné péči o děti</i>	- vysvětlí klientovi – rodině přínosy využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí v případě odebrání dětí z rodiny a umístění do ústavní výchovy, - vysvětlení klientovi jaký vliv mají dané nežádoucí jevy vyskytující se v rodině na psychický stav dítěte a jak vážně jej mohou ohrozit, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby pomoci a podpory (SAS, TP, odborné poradenství, terapie, psycholog, psychiatrické vyšetření ad.), - v případě dlouhodobého nezlepšení situace uloží OSPOD rodičům výchovná opatření dle § 13 - zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace za účelem možného navrácení dětí z ústavní výchovy zpět do rodiny (za pomoci služby sanace rodiny).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíce. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat.

	V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku.
Síť pomoci	
Rodina	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
Psychiatr, psycholog	Provádí diagnostiku dítěte, dále koordinují postup léčby dítěte, popřípadě rozhodují o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Psychologové mají spíše poradní a terapeutickou roli při práci s dítětem i celou rodinou. Snaží se najít příčiny deprivace u dětí a mladistvých a předcházet opakovanému výskytu tohoto jevu.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická léčebna pro děti a dorost Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření
<i>Školská porad. zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Posilování identity (terapie) pro děti Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Nácvik komunikace, sociálních dovedností u dětí Podpora při pozitivní socializaci s okolím, s vrstevníky Posilování vazeb, interakce dítěte s rodinou, sourozenci

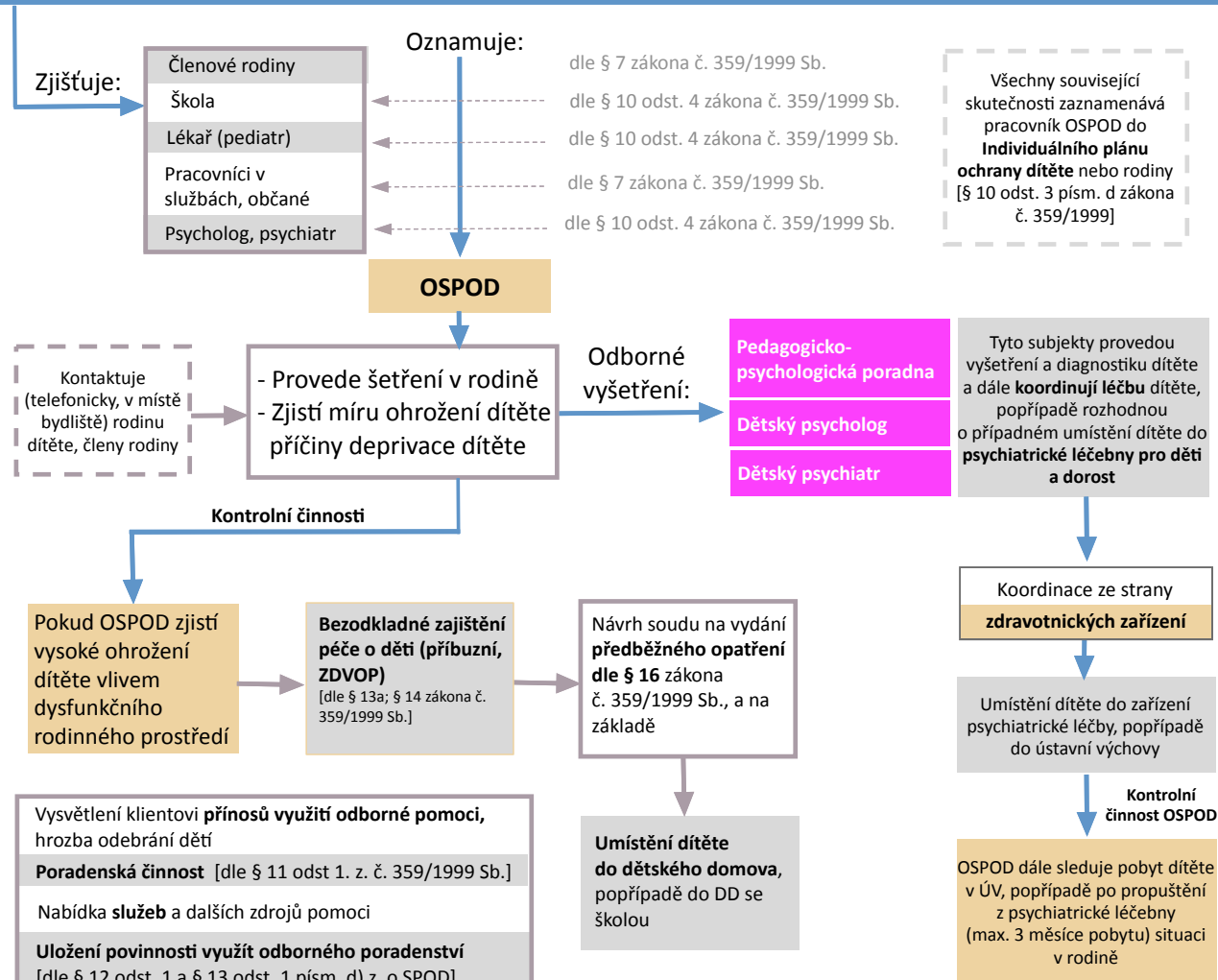
Příklad z praxe

Pokud deprivace dítěte pramení ze styku s jeho okolím, je důležité vytrhnout dítě z tohoto společenského prostředí, které ho nějakým způsobem ohrožuje, deprivuje (může se jednat např. o zařízení ústavní výchovy apod.) a snažit se nalézt mu co nejoptimálnější prostředí, které by zajistilo jeho citové a sociální potřeby (např. pěstounská péče, adopce apod.).

Mnohdy naopak pomáhá také snaha stabilizovat dítě v jeho přirozeném prostředí (v rodině, doma) a posilovat jeho stránky osobnosti, ve kterých nějakým způsobem vyniká, tedy „přenést pozornost od deprivace k zájmové činnosti“, probudit v dítěti zájem, nadšení (např. pokud rád maluje, podpořit ho v této činnosti (nákup výtvarných potřeb, estetické kroužky apod.), chlapce přihlásit na sport, atd.).

V rámci prevence je důležité zajistit rodině a rodičům vhodné podmínky, které by vzniku deprivace u dětí zamezily, popřípadě je redukovaly na co nejpříznivější stav. S deprivací u dětí souvisí většinou spousta rodinných problémů a sociálních jevů, které se mohou v okolí dítěte řešit, i proto je potřeba jejich včasné rozklíčování a vyhledání pomoci řešení (např. rodiče při rozvodu, nízké kompetence rodičů, špatná ekonomická situace, opatření v náhradní rodinné péči apod.).

Deprivace u dětí

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37)

V rámci poraden je u dětí s projevy deprivace žádoucí využít služeb individuální, dětské skupinové terapie, která pomáhá dětem se získáním emocionální podpory, s řešením konfliktů s lidmi, s porozuměním pocitům a problémům.

NZDM (§ 62)

Prostřednictvím služeb NZDM mohou děti získat podporu a informace včetně prevence před deprivací, mohou zde konzultovat své problémy. Dětský kolektiv navíc působí proti sociálnímu vyloučení dětí, psychické deprivaci, uzavřenosti a odcizení se od společnosti.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služba by měla působit preventivně proti psychickým poruchám, které u dětí vznikají vlivem dysfunkční rodiny a nedostatečné pozornosti a péče. Služba také pracuje s rodinou na posílení vzájemných vazeb a podporuje pozitivní vztahy rodičů k dětem.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruchy chování, jakou je i deprivace u dětí. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Psychoterapie dětí (individuální, rodinná)

Skupinový program pro děti na posílení psychosociálních dovedností

Posilování identity (terapie) pro děti

Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity

Nácvik komunikace u dětí

8. Poruchy psychického stavu dětí

8.2 Poruchy chování u dětí a mladistvých

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Porucha chování (u dětí a mladistvých) je obecný pojem označující mnoho způsobů deviace od „normálních“, normativních vzorců chování (dítěte). Poruchy chování u dětí jsou charakterizovány opakujícím se a trvalým (nejméně 6 měsíců) vzorcem disociálního chování, které porušuje společenské normy. Běžně se do této skupiny řadí delikvence, krádeže, velká agrese, rvačky, krutost vůči lidem, zvířatům, opakované lhaní, neustálé útěky z domova, záškoláctví atd. Syndromy v této skupině nejsou tak závažné jako psychózy, ale jsou dost vážné na to, aby vyžadovaly pozornost poradce nebo terapeuta.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření na poruchy chování dítěte či mladistvého na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, ve škole, zjistí míru ohrožení dítěte, - zjistí příčiny vzniku poruchy chování u dítěte nebo mladistvého, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, na psychiatrickou kliniku, ambulanci, v rámci SVP atd., - pokud OSPOD v rámci kontrolní činnosti a mapování situace v rodině zjistí ohrožení dítěte vlivem dysfunkčního prostředí rodiny a vlivem výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů v rodině (např. nezáměr rodičů o děti, poruchy attachmentu, týrání, zanedbání apod.) – uloží rodičům určitá opatření – v případě, že opatření nebudou mít účinek, popřípadě ohrožení dítěte bude rizikové – v součinnosti se soudem rozhodne OSPOD o odebrání dětí z rodiny a

	jejich umístění do NRP či do ústavní výchovy, - kontaktuje školu a zjistí případné zaznamenání poruch chování a výchovných problémů v minulosti u dítěte.
<i>Postup OSPOD v součinnosti s odborníky, s lékaři a jinými zdravotnickými zařízeními</i>	- pracovník OSPOD pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - tyto subjekty provedou diagnostiku dítěte a dále koordinují léčbu dítěte v případě, že zjistí vážnou psychickou či výchovnou poruchu, - dítě může být umístěno do zařízení psychiatrické léčebny pro děti a dorost, do zařízení ústavní a ochranné výchovy (SVP, DD se školou a další), - OSPOD má kontrolní roli – sleduje pobyt dítěte v zařízení ústavní výchovy a situaci v rodině (po propuštění dítěte z psychiatrické léčebny, kde je umístěno max. na 3 měsíce), - OSPOD může dítěti doporučit služby terapie, psychosociálního výcviku, nácviku komunikace, socializace, setkávání se s vrstevníky apod.
<i>Postup při práci s dysfunkční rodinou, při zajištěné péči o děti</i>	- vysvětlí klientovi – rodině přínosy využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí v případě odebrání dětí z rodiny a umístění do ústavní výchovy, - vysvětlení klientovi jaký vliv mají dané nežádoucí jevy vyskytující se v rodině na psychický stav a chování dítěte a jak vážně jej mohou ohrozit, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby pomoci a podpory (SAS, TP, odborné poradenství, terapie, psycholog, psychiatrické vyšetření ad.), - v případě dlouhodobého nezlepšení situace uloží OSPOD rodičům výchovná opatření dle § 13 - zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č.

	359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace za účelem možného navrácení dětí z ústavní výchovy zpět do rodiny (za pomoci služby sanace rodiny).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíce. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb. Komplexní náprava tak představuje práci nejen s dítětem, ale i rodiči samotnými. Rodiče by se měli snažit mírnit konflikty s dětmi a omezit své

	vlastní starosti a dále by se měli s pomocí odborníka naučit zvládat problémové chování dítěte. Problémy dítěte se musí také ohlásit škole a spolu by také měli usilovat o zlepšení stavu dítěte. Pokud dítě do školy ještě nechodí, měla by se rodina poradit s dětským lékařem.
Policie	Policie zasahuje v případech, kdy se dítě dopustí závažného přestupku, trestného činu nebo činu trestné povahy apod., popřípadě kdy je zjištěna trestná činnost na dětech, která mohla mj. vést k poruchám chování dítěte (např. týrání, zanedbávání, zneužívání atd.).
Psychiatr	Zdravotnictví v tomto případě zohledňuje zejména roli psychiatra, který může závažnější poruchy chování u dětí diagnostikovat a dále může koordinovat léčbu, popřípadě rozhoduje o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Psychologové mají spíše poradní a terapeutickou roli při práci s dítětem i celou rodinou.
OSPOD	Pracovníci OSPODu mohou rodině poskytnout základní sociální poradenství, popřípadě ji doporučit vhodnou sociální službu, která by k nepříznivé situaci mohla pomoci. Důležité je i vyhodnocení příčin, proč se porucha chování u dítěte objevila. Pokud je příčinou dysfunkční rodina, je nutné přistoupit k dalším krokům, které tento nepříznivý vliv omezily. Nutná je v tomto případě rodinná terapie, jejímž dominantním úkolem je odstranění nežádoucích jevů, která brání přirozenému vývoji dítěte či mladistvého, a které mohly být jednou z příčin jeho nežádoucího chování.
Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)

<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická léčebna pro děti a dorost Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Medikace, psychofarmakoterapie Edukativní pomoc, podpůrné pedagogické vedení Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Nácvik komunikace, začleňování do kolektivu, podpora při styku s vrstevníky Nácvik sociálních dovedností, dodržování společenských norem Posilování identity (terapie) pro děti Posilování vazeb, interakce dítěte s rodinou, sourozenci
Příklad z praxe	
U dětí s poruchou chování je důležitá nejen podpora ze strany rodiny, ale také vstřícný přístup ze strany školy, školských zařízení apod. V mnoha případech se poruchy chování objevují u více sourozenců, kteří následně přecházejí do výkonu ústavní péče. Z praxe je dobré zajistit těmto dětem v rámci možností pravidelný kontakt či umístění do jednoho zařízení, aby nebyly zpřetrhány sourozenecké vazby, které by následně mohly vést k dalším rodinným	

problémům.

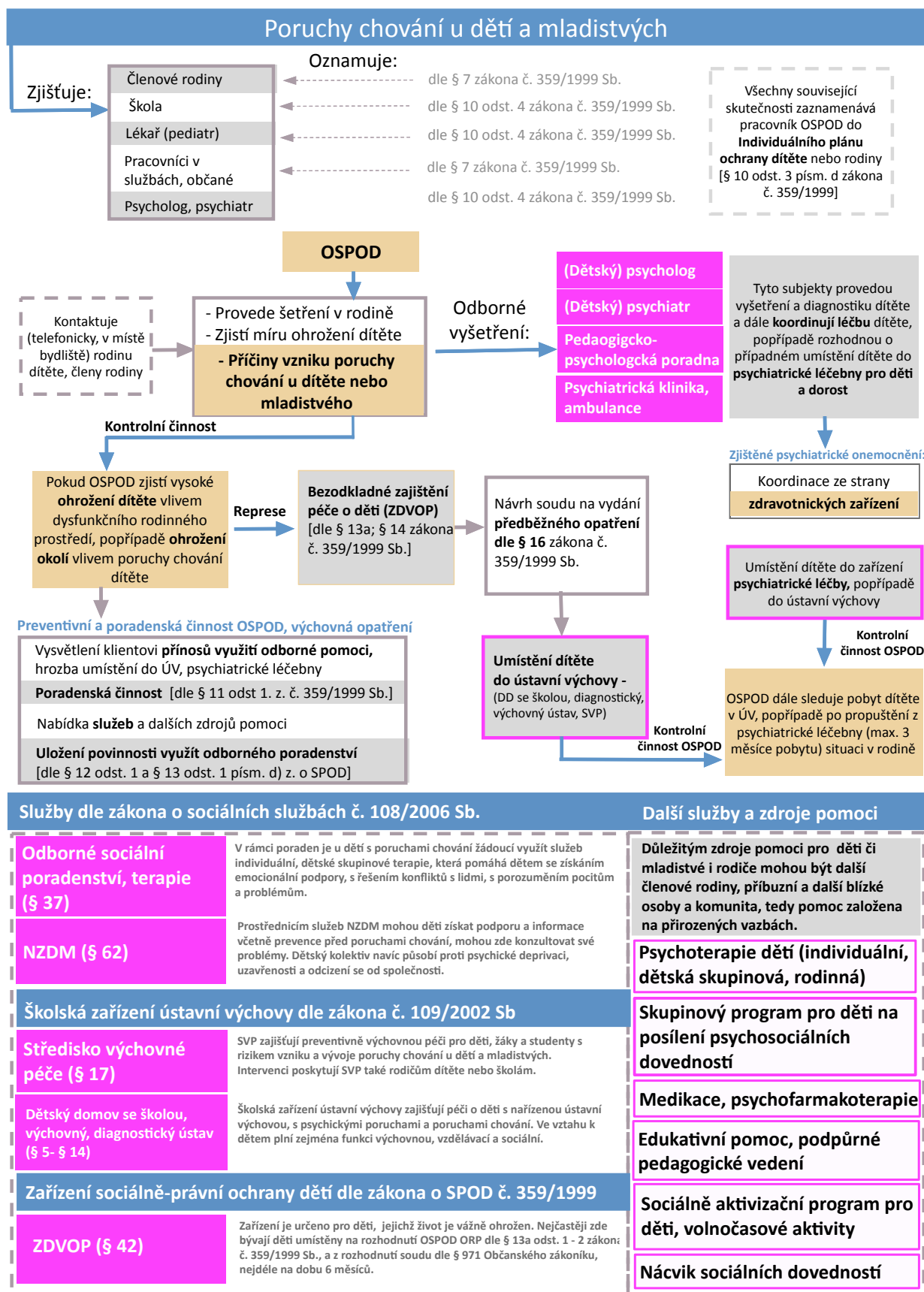
Příklad: Jednalo se o tři sourozence, dvojčata chlapce a jejich sestru. Jeden hoch z dvojčat přišel do výchovného ústavu už jako malý (byl psychiatricky léčen medikamenty na zklidňování, byl nevypočitatelný, agresivní, násilný), následně byla přijata jeho sestra, která měla také výchovné problémy a poruchy chování. Protože se do zařízení dostali v nízkém věku, dal se jejich stav včas podchytit a v mladším školním věku se u nich situace zklidnila (chlapec nyní dokončuje 9. třídu, dívka se nyní ve druhém ročníku vyučuje kadeřnicí).

Později se do zařízení dostal i třetí ze sourozenců, druhý z dvojčat (byl matkou protěžován, na úkor druhého z chlapců, proto se dostal do zařízení později). Jelikož neměl návaznost na sourozence, neuměl s nimi komunikovat a jeho situace a poruchy chování nebyly podchyceny a řešeny včas, jeho situaci se pozitivně zklidnit nepodařilo.

V této situaci by bylo nejlepší, kdyby zůstaly už od začátku zachovány sourozenecké vazby a děti by byly v zařízení současně.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dětmi,
- zajištění přijetí dle matky nejproblémovějšího dítěte do výchovného ústavu,
- opakované šetření v rodině s dítětem,
- zajištění přijetí dalšího dítěte do výchovného ústavu,
- opakované šetření v rodině s dítětem,
- zajištění přijetí posledního dítěte do výchovného ústavu,
- ukončení sledování situace zletilostí dětí.

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37)

NZDM (§ 62)

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

V rámci poraden je u dětí s poruchami chování žádoucí využít služeb individuální, dětské skupinové terapie, která pomáhá dětem se získáním emocionální podpory, s řešením konfliktů s lidmi, s porozuměním pocitům a problémům.

Prostřednictvím služeb NZDM mohou děti získat podporu a informace včetně prevence před poruchami chování, mohou zde konzultovat své problémy. Dětský kolektiv navíc působí proti psychické deprivaci, uzavřenosti a odcizení se od společnosti.

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruchy chování u dětí a mladistvých. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s psychickými poruchami a poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

- Důležitým zdroje pomoci pro děti či mladistvé i rodiče mohou být další členové rodiny, příbuzní a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.**
- Psychotherapie dětí (individuální, dětská skupinová, rodinná)**
- Skupinový program pro děti na posílení psychosociálních dovedností**
- Medikace, psychofarmakoterapie**
- Edukativní pomoc, podpůrné pedagogické vedení**
- Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity**
- Nácvik sociálních dovedností**

8.3 Sebepoškozování u dětí a mladistvých

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Sebepoškozování (neboli automutilace) je záměrné a opakované ubližování si ve snaze vypořádat se s nepříjemnými duševními stavy. Projevuje se zraňováním vlastního těla a je signálem vážného psychického problému, jenž postižený nedokáže zvládnout jiným způsobem. Příčinami sebepoškozování mohou být závažná traumata např. sexuální zneužívání, znásilnění, tělesné týrání a zanedbávání, citová deprivace, dětská samota a pocit, že s problémy, se kterými se děti setkávají, jim nemá kdo pomoci, odloučení od rodičů, alkoholismus atd.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření ze sebepoškozování dítěte nebo mladistvého na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, zjistí míru ohrožení dítěte, - zjistí příčiny deprivace dítěte nebo mladistvého, - pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - pokud OSPOD v rámci kontrolní činnosti a mapování situace v rodině zjistí ohrožení dítěte vlivem dysfunkčního prostředí rodiny a vlivem výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů v rodině (které zapříčiňují potřebu se sebepoškozovat) – uloží rodičům určitá opatření – v případě že opatření nebudou mít účinek, popřípadě ohrožení dítěte bude rizikové – v součinnosti se soudem rozhodne OSPOD o odebrání dětí z rodiny a jejich umístění do NRP či do ústavní výchovy.
<i>Postup OSPOD v součinnosti s odborníky, s lékaři a jinými</i>	- pracovník OSPOD pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - tyto subjekty provedou diagnostiku dítěte a dále koordinují léčbu

<i>zdravotnickými zařízeními</i>	dítěte v případě, že zjistí vážnou psychickou poruchu, - dítě může být (v případě, kdy je diagnostikována psychická porucha, sebepoškozování je pro dítě velmi rizikové atd.) umístěno do zařízení psychiatrické léčebny pro děti a dorost, do zařízení ústavní a ochranné výchovy (SVP, DD se školou a další), - OSPOD má kontrolní roli – sleduje pobyt dítěte v zařízení ústavní výchovy a situaci v rodině (po propuštění dítěte z psychiatrické léčebny, kde je umístěno max. na 3 měsíce).
<i>Postup při práci s dysfunkční rodinou, při zajištěné péči o děti</i>	- vysvětlí klientovi – rodině přínosy využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí v případě odebrání dětí z rodiny a umístění do ústavní výchovy, - vysvětlení klientovi jaký vliv mají dané nežádoucí jevy vyskytující se v rodině na psychický stav dítěte a jak vážně jej mohou ohrozit, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby pomoci a podpory (SAS, TP, odborné poradenství, terapie, psycholog, psychiatrické vyšetření ad.), - v případě dlouhodobého nezlepšení situace uloží OSPOD rodičům výchovná opatření dle § 13 - zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace za účelem možného navrácení dětí z ústavní výchovy zpět do rodiny (za pomoci služby sanace rodiny).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.

	Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíců. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku.
Síť pomoci	
Rodina	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
Psychiatr, psycholog	Provádí diagnostiku dítěte, dále koordinují postup léčby dítěte, popřípadě rozhodují o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Psychologové mají spíše poradní a terapeutickou roli při práci s dítětem i celou rodinou. Snaží se najít příčiny sebepoškozování u dětí a mladistvých a předcházet opakovanému výskytu tohoto jevu.
Policie	U dětí a mladistvých trpících sebepoškozováním hrozí útěky z domu. V těchto situacích je policie kompetentní zasáhnout a zahájit pátrací činnost. Nápomocna může být policie i v případech, kdy se dítě dopouští sebepoškozování např. z důvodu týrání ze strany rodičů, či příbuzných. Jelikož oběťmi jsou nezletilé osoby, spolupracuje policie také s OSPOD.
Škola	Škola je spolu s rodiči zodpovědná za prevenci rizikového chování dětí. Do rizikového chování dětí se řadí i sebepoškozování, které může mít tragické následky na zdraví a životě. Prevence spočívá v obeznámení dětí a adolescentů s problematikou sebepoškozování např. formou přednášek, besed a workshopů.

Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření Psychiatrická léčebna pro děti a dorost
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Posilování identity (terapie) pro děti Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Podpora při pozitivní socializaci s okolím, s vrstevníky Preventivní programy, besedy

Příklad z praxe

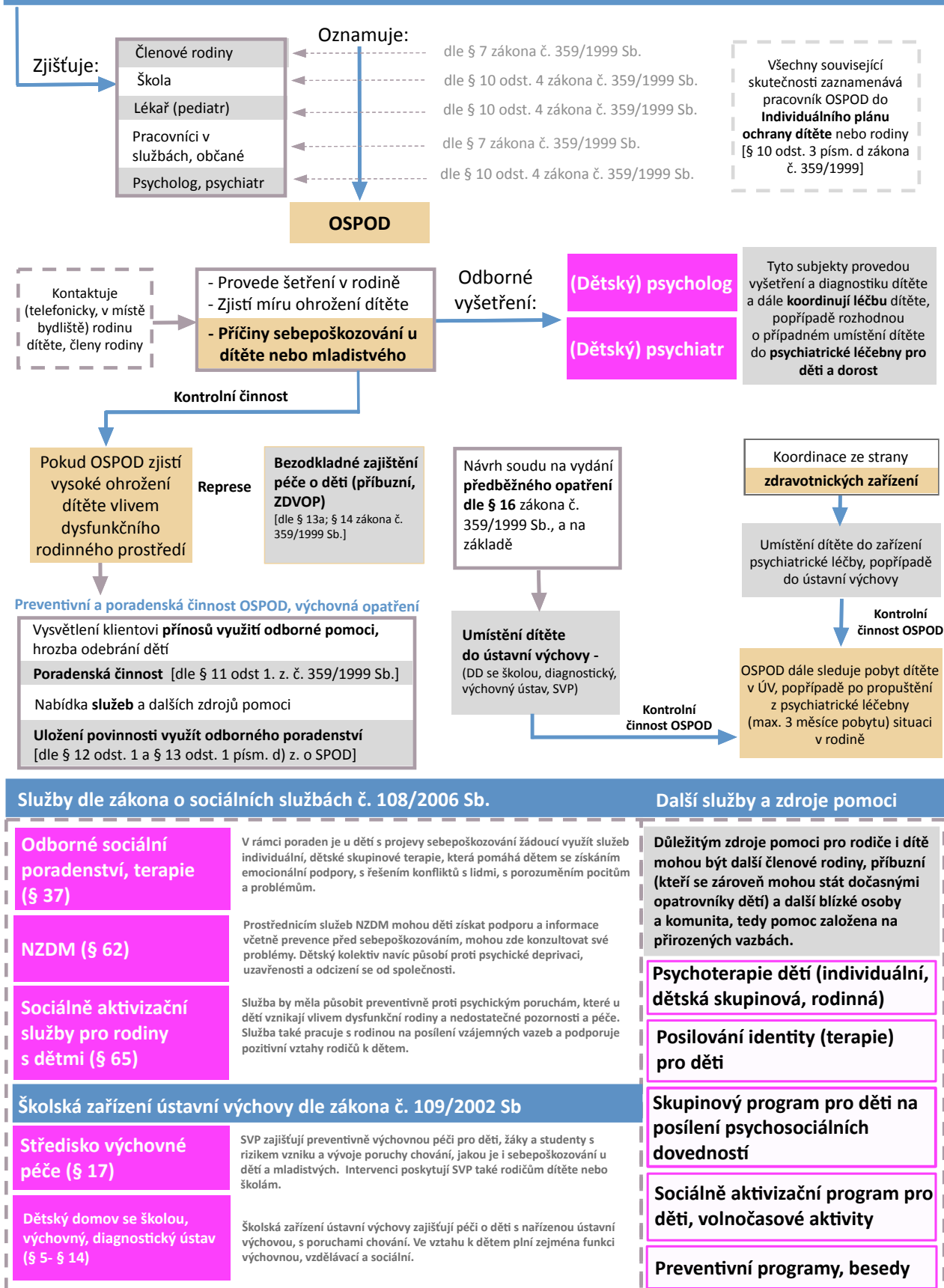
Příběh začíná krizovou intervencí rodičů 18leté dívky trpící sebepoškozováním. Opakované sebepoškození dívky vedlo k hospitalizaci na psychiatrickém oddělení spádové nemocnice.

V terapeutickém procesu, ať při hospitalizaci nebo v ambulanci, terapeutky používaly metody psaní trojdopisů a malování mandal. Většinou při jejich zpracování dochází k zmírnění tenze. Bývají velkými pomocníky při externalizaci a napomáhají k získání informací, které zůstávají skryté a utajené nejen terapeutovi, ale také samotnému klientovi. Při bližším pohledu se objevuje konflikt rodičů, který se dostal do pozadí díky soustředěné pozornosti na sebepoškozování pacientky. Na první pohled vypadalo aktuální téma sebepoškozování jako vyjádření neúspěchu klientky v zájmových a sociálních aktivitách a konfrontace s úspěchy bratra. Dále se objevil význam sebepoškozování jako odvádění pozornosti od letitého konfliktu mezi rodiči. Nakonec bylo téma sebepoškozování, „násilí na sobě“, vyjádřením úzkosti a strachu matky z odkrytí letitého tabu v její rodině. Ta byla v dětství zneužívána vlastním otcem. Během terapie došlo k postupnému oddělení témat dcery a matky a také k oddělení terapií. Dívka léčbou prošla úspěšně, matka pokračuje v terapii, zlepšil se její partnerský vztah a došlo k posílení rodičovských rolí vůči dceři. Kromě užívání společných metod a jazyka při terapii sehrál nemalou roli respekt a důvěra k práci kolegyně.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem,
- ve spolupráci s lékaři zajištění hospitalizace dívky,
- zajištění psychologických postupů (pobytových i ambulantních),
- ukončení sledování situace zletilostí dívky.

Sebepoškozování u dětí a mladistvých

8.4 Pokus o sebevraždu

Postup při řešení situace pro OSPOD

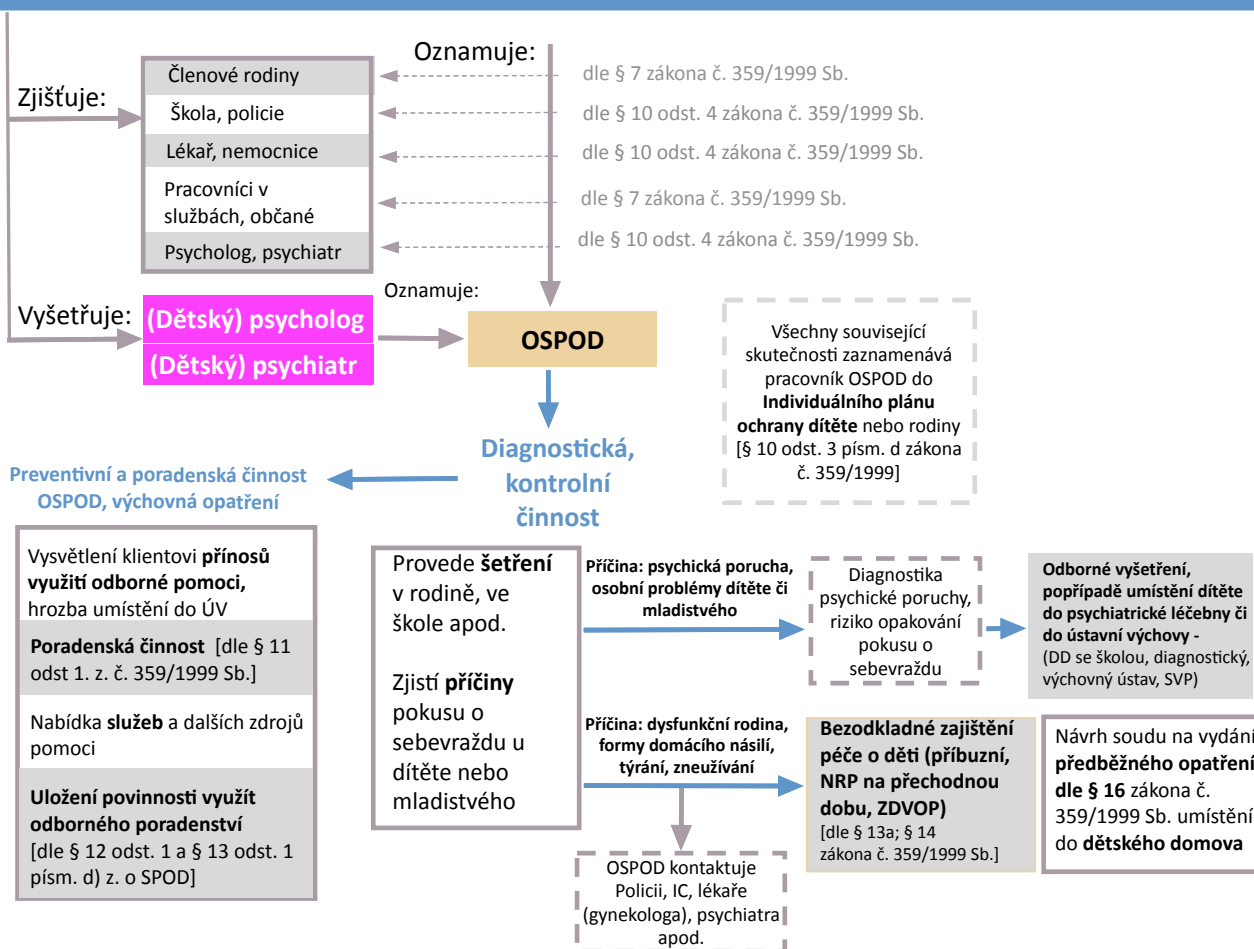
<i>Sociální jev - definice</i>	Jedná se o úmyslné zapříčinění vlastní smrti. Sebevražda je velmi často páchána ze zoufalství. Příčina tohoto zoufalství bývá často spojována s duševní poruchou depresí, alkoholismem či drogovou závislostí, popřípadě s trestnou činností páchanou na dítěti či mladistvém (znásilnění, zneužití dítěte, vydírání apod.). Může se jednat také o formu úniku z bezvýchodné – ekonomické, sociální či vztahové – situace.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření ze spáchání sebevraždy dítěte či mladistvého na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb. Ve většině případů se však případ dostává nejprve k lékařům či k polici, a k dětskému psychologovi či psychiatrovi, kteří případ primárně vyšetřují – ti následně kontaktují také OSPOD ohledně prošetření situace v rodině a ohledně práce s dítětem i rodinou (popřípadě je již dítě a rodina v evidenci OSPOD, k pokusu k sebevraždě došlo opakovaně).
<i>Postup OSPOD</i>	- provede šetření v rodině, ve škole, zjistí míru ohrožení dítěte, - zjistí příčiny pokusu o sebevraždu u dítěte nebo mladistvého, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - v případě, že je příčinou pokusu o sebevraždu psychická porucha dítěte, osobní problémy a hrozí riziko opakovaného pokusu o sebevraždu – je dítě předáno do péče odborníků (psycholog, psychiatr) a ti mohou rozhodnout o případném umístění dítěte do psychiatrické léčebny nebo navrhnout jiné způsoby pomoci, - v případě, že je příčinou vážná porucha chování, může být v součinnosti OSPOD a soudu rozhodnuto o umístění dítěte do ústavní výchovy (diagnostický, výchovný ústav, SVP),

	- v případě, že je příčinou pokusu o sebevraždu trestný čin páchaný na dítěti či mladistvém (zneužívání, týrání, vydírání ad.) – OSPOD kontaktuje policii, IC, lékaře (gynekolog), psychiatry apod. – v součinnosti se soudem může být rozhodnuto o odebrání dítěte z rodiny a umístění do péče příbuzných, do NRP na přechodnou dobu, do ZDVOP, - v případě, že je příčinou pokusu o sebevraždu dysfunkční rodina, konfliktní vztahy mezi rodiči, rozpad rodiny, nezáměr rodičů o dítě a další – OSPOD zprostředkuje rodině služby pomoci a podpory (SAS, mediace, rodinná terapie, sanace).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíce. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roky. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat např. jednou za čtvrt roku.
Sít pomoci	
Rodina	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.

Psychiatr, psycholog	Provádí diagnostiku dítěte, dále koordinují postup léčby dítěte, popřípadě rozhodují o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Psychologové mají spíše poradní a terapeutickou roli při práci s dítětem i celou rodinou. Snaží se najít příčiny pokusu o sebevraždu u dětí a mladistvých a předcházet opakovanému výskytu tohoto jevu.
Policie	Policie zasahuje v případech, kdy byl pokus o sebevraždu spáchán v souvislosti s trestným činem páchaným na dítěti či mladistvém. V případě výsledků nezletilých zastupují dítě primárně rodiče, dojde-li však k trestnému činu na dítěti ze strany rodičů, může být k výsledku povolán také pracovník OSPOD.
Škola	Škola je spolu s rodiči zodpovědná za prevenci rizikového chování dětí. Do rizikového chování dětí se řadí i pokus o sebevraždu, který může mít tragické následky na zdraví a životě. Prevence spočívá v obeznámení dětí a adolescentů s problematikou, např. formou přednášek, besed, workshopů.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření Psychiatrická léčebna pro děti a dorost
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)

<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Posilování identity (terapie) pro děti Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Podpora při pozitivní socializaci s okolím, s vrstevníky Preventivní programy, besedy
Příklad z praxe	
<i>Na řešení se podílí: Zdravotnictví, Rodina</i> <i>Obsah služby:</i> Řešení situace dítěte vyhrožující pokusem o sebevraždu Osmiletý chlapec byl objednaný rodiči do psychiatrické ambulance pro sebevražedné tendence, které se projevují „vyhrožováním“ že se chlapec chce bodnout nožem, dále se chlapec uzavírá do sebe. Rodiče tomuto chování nerozuměli, tvrdili, že syna mají rádi, že „je to jejich mazánek“. V rámci vyšetření chlapec vykazoval potřebu sdílet, komunikovat. Doma toto nebylo možné. V zájmu pozornosti rodičů je starší bratr, na kterého mladší, vyšetřovaný, žárlí. Snaží se mu vyrovnat, cítí se méněcenný, odstrkovaný, z tohoto důvodu špatně spal. Objevoval se vztek. Měl úzkostné sny, často se mu zdálo, že se ho rodiče vzdají. Opakovaně na sebe chtěl použít nůž. Po otevření tématu, podpůrné péči směřované k chlapci a zahájení rodinné terapie potíže zcela odezněly.	

Pokus o sebevraždu u dětí a mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37)

V rámci poraden je u dětí, které se pokusily o sebevraždu, žádoucí využít služeb individuální, dětské skupinové terapie, která pomáhá dětem se získáním emocionální podpory, s řešením konfliktů s lidmi, s porozuměním pocitům a problémům.

NZDM (§ 62)

Prostřednictvím služeb NZDM mohou děti získat podporu a informace včetně prevence před sebevraždou, mohou zde konzultovat své problémy. Dětský kolektiv navíc působí proti psychické deprivaci, uzavřenosti a odcizení se od společnosti.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služba by měla působit preventivně proti psychickým poruchám, které u dětí vznikají vlivem dysfunkční rodiny a nedostatečné pozornosti a péče. Služba také pracuje s rodinou na posílení vzájemných vztahů a podporuje pozitivní vztahy rodičů k dětem.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruchy chování, jakou je i pokus o sebevraždu u dětí a mladistvých. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)

Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Psychoterapie dětí (individuální, dětská skupinová, rodinná)

Posilování identity (terapie) pro děti

Skupinový program pro děti na posílení psychosociálních dovedností

Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity

Preventivní programy, besedy

8.5 Osamělost a sociální bezradnost

Postup při řešení situace pro OSPOD

<i>Sociální jev - definice</i>	Osamělost je nepříjemný pocit, kdy člověk prožívá silný pocit prázdnoty a samoty plynoucí z nedostatečné úrovně sociálních vztahů. Projevuje se tehdy, když určitá osoba považuje své zapojení do sociálních vztahů za méně uspokojivé, než by si sama přála. U dětí a mladistvých se tento jev může vyskytovat v souvislosti s rozpadem rodiny, s nezájmem ze strany rodičů, se špatným zařazením se do společnosti vrstevníků (žádní přátelé, láska, kamarádi, nezájem ze strany spolužáků atd.).
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření z ohrožení dítěte či mladistvého vlivem osamělosti a sociální bezradnosti na základně § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, zjistí míru ohrožení dítěte a příčiny osamělosti dítěte, - pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - pokud OSPOD v rámci kontrolní činnosti a mapování situace v rodině zjistí ohrožení dítěte vlivem dysfunkčního prostředí rodiny a vlivem výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů v rodině (např. poruchy attachmentu, závislost rodičů na návykových látkách, násilí, týrání dítěte) – uloží rodičům určitá opatření – v případě že opatření nebudou mít účinek, popřípadě ohrožení dítěte bude rizikové – v součinnosti se soudem rozhodne OSPOD o odebrání dětí z rodiny a jejich umístění do NRP či do ústavní výchovy,

<i>Postup OSPOD v součinnosti s odborníky, s lékaři a jinými zdravotnickými zařízeními</i>	- pracovník OSPOD pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - tyto subjekty provedou diagnostiku dítěte a dále koordinují léčbu dítěte v případě, že zjistí vážnou psychickou či výchovnou poruchu, - dítě může být umístěno do zařízení psychiatrické léčebny pro děti a dorost, do zařízení ústavní a ochranné výchovy (SVP, DD se školou a další), - OSPOD má kontrolní roli – sleduje pobyt dítěte v zařízení ústavní výchovy a situaci v rodině (po propuštění dítěte z psychiatrické léčebny, kde je umístěno max. na 3 měsíce), - OSPOD může dítěti doporučit služby terapie, psychosociálního výcviku, nácviku komunikace, socializace, setkávání se s vrstevníky apod.
<i>Postup při práci s dysfunkční rodinou, při zajištěné péči o děti</i>	- vysvětlí klientovi – rodině přínosy využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí v případě odebrání dětí z rodiny a umístění do ústavní výchovy, - vysvětlení klientovi jaký vliv mají dané nežádoucí jevy vyskytující se v rodině na psychický stav dítěte a jak vážně jej mohou ohrozit, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby pomoci a podpory (SAS, TP, odborné poradenství, terapie, psycholog, psychiatrické vyšetření ad.), - v případě dlouhodobého nezlepšení situace uloží OSPOD rodičům výchovná opatření dle § 13 - zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova,

	- průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace za účelem možného navrácení dětí z ústavní výchovy zpět do rodiny (za pomoci služby sanace rodiny).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíce. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku.
Síť pomoci	
Rodina	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.
Psychiatr, psycholog	Provádí diagnostiku dítěte, dále koordinují postup léčby dítěte, popřípadě rozhodují o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Psychologové mají spíše poradní a terapeutickou roli při práci s dítětem i celou rodinou.

Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická léčebna pro děti a dorost Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření
<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/20005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Nácvik komunikace, začleňování do kolektivu, podpora při styku s vrstevníky Posilování identity (terapie) pro děti Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Posilování vazeb, interakce dítěte s rodinou, sourozenci

Příklad z praxe

Na řešení jevu se podílí: Modrá linka bezpečí

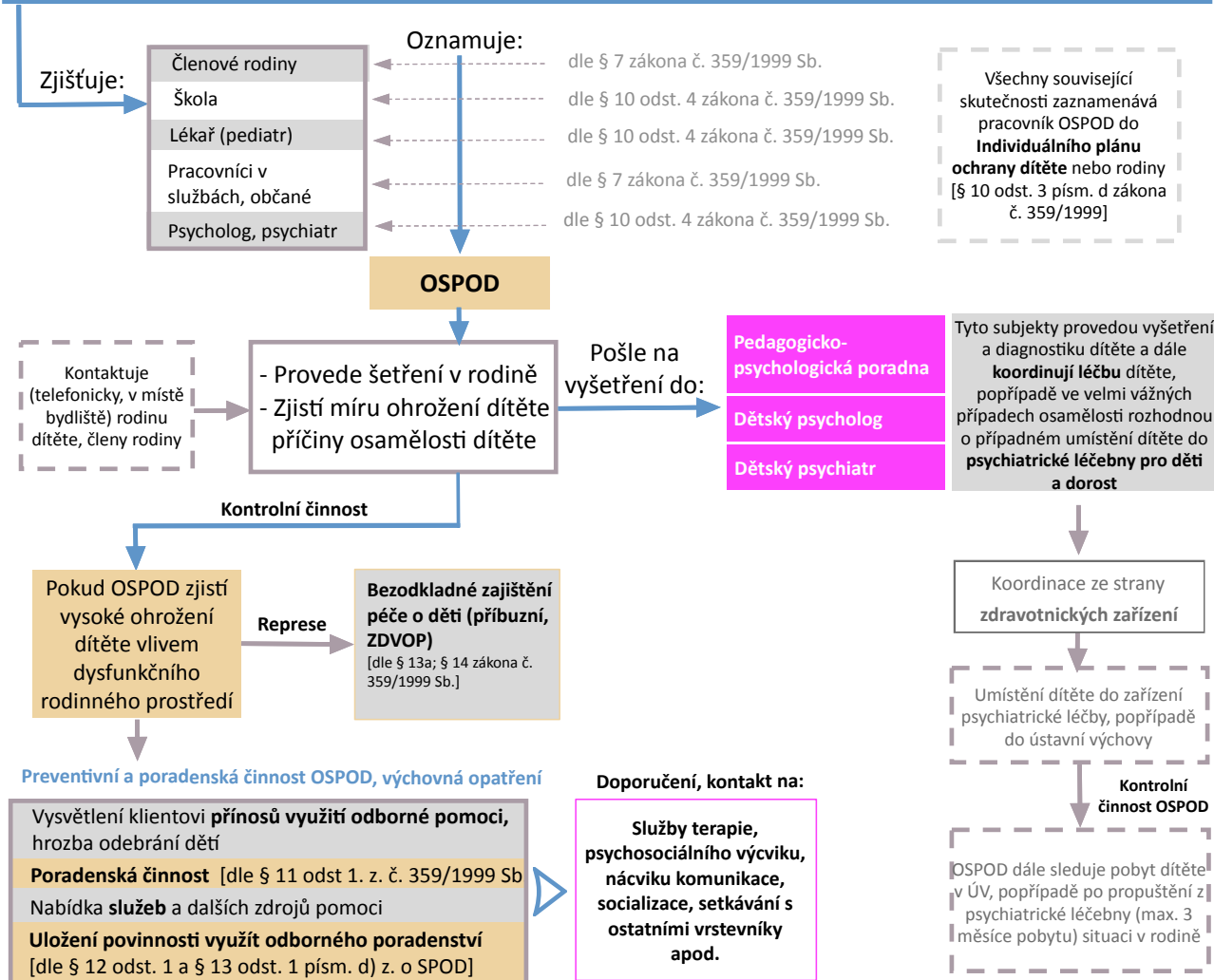
Obsah služby: poradenství, podpora

Forma služby: terénní

Kateřina (12 let) má problém navázat přátelské vztahy s vrstevníky. Zoufalá se tedy rozhodla kontaktovat Linku důvěry. Byla přesvědčena, že její problém není důležitý ve srovnání s ostatními a měla malou naději, že se jejími starostmi někdo bude zabývat. Kateřina si nerozumí s nikým ve škole, ani ve městě ve kterém bydlí. I přesto, že pochází z města a je obklopena lidmi, si připadá osamocená.

Kateřina se dočká obšírné reakce z Linky důvěry, kde se jí dostane slov porozumění a je zdůrazněna důležitost její osoby a problému samotného. Pracovník linky jí také doporučí zapojení do nějakého kroužku, kde si přátele může najít. Odkazuje ji také na své rodiče, u kterých může hledat pomoc a radu.

Osamělost a sociální bezradnost u dětí a mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37)

V rámci poraden je u dětí s projevy osamělosti a sociální bezradnosti žádoucí využít služeb individuální, dětské skupinové terapie, která pomáhá dětem se získáním emocionální podpory, s řešením konfliktů s lidmi, s porozuměním pocitům a problémům.

NZDM (§ 62)

Prostřednictvím služeb NZDM mohou děti získat podporu a informace včetně prevence před osamělostí, mohou zde konzultovat své problémy. Dětský kolektiv navíc působí proti sociálnímu vyloučení dětí, osamělosti, uzavřenosti a odcizení se od společnosti.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služba by měla působit preventivně proti psychickým poruchám, které u dětí vznikají vlivem dysfunkční rodiny a nedostatečné pozornosti a péče. Služba také pracuje s rodinou na posílení vzájemných vazeb a podporuje pozitivní vztahy rodičů k dětem.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruchy chování, jakou je i osamělost a sociální bezradnost u dětí. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Poradenská služba ve školách dle vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku, dále také poradenství rodičům. Může být zdrojem pomoci pokud se u dítěte projevuje osamělost a sociální bezradnost, která by dále mohla vést k dalším projevům (sebeпоškozování, pokus o sebevraždu, drogy apod.)

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vazbách.

Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity

Nácvik komunikace u dětí, začleňování do kolektivu, styk s vrstevníky

Posilování identity (terapie)

Psychoterapie dětí (individuální, rodinná)

Skupinový program pro děti na posílení psychosociálních dovedností

8. Poruchy psychického stavu dětí

8.6 Různé psychické poruchy, psychiatrická onemocnění u dětí a mladistvých

<i>Sociální jev - definice</i>	Psychická porucha, nebo také duševní porucha je v širším pojetí označení pro některé psychické procesy, projevující se v myšlení, prožívání a chování člověka, znesnadňující jeho fungování ve společnosti. Mezi duševní poruchy se řadí ty z poruch, které se prvotně týkají myšlení, prožívání nebo vztahů k ostatním lidem.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření výskytu psychické poruchy či jiného psychiatrického onemocnění u dítěte či mladistvého na základě § 7 zákona SPOD (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, pracovníků ve službách, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD při objasnění jevu</i>	- provede šetření v rodině, ve škole, zjistí míru ohrožení dítěte, - zjistí příčiny vzniku psychické poruchy či psychiatrického onemocnění u dítěte nebo mladistvého, - poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, na psychiatrickou kliniku, ambulanci, v rámci SVP atd., - pokud OSPOD v rámci kontrolní činnosti a mapování situace v rodině zjistí ohrožení dítěte vlivem dysfunkčního prostředí rodiny a vlivem výskytu nežádoucích sociálně-patologických jevů v rodině (např. nezáměr rodičů o děti, poruchy attachmentu, týrání, zanedbání apod.) – uloží rodičům určitá opatření – v případě že opatření nebudou mít účinek, popřípadě ohrožení dítěte bude rizikové – v součinnosti se soudem rozhodne OSPOD o odebrání dětí z rodiny a jejich umístění do NRP či do ústavní výchovy, - kontaktuje školu a zjistí případné zaznamenání poruch chování a výchovných problémů, psychických problémů v minulosti u dítěte,

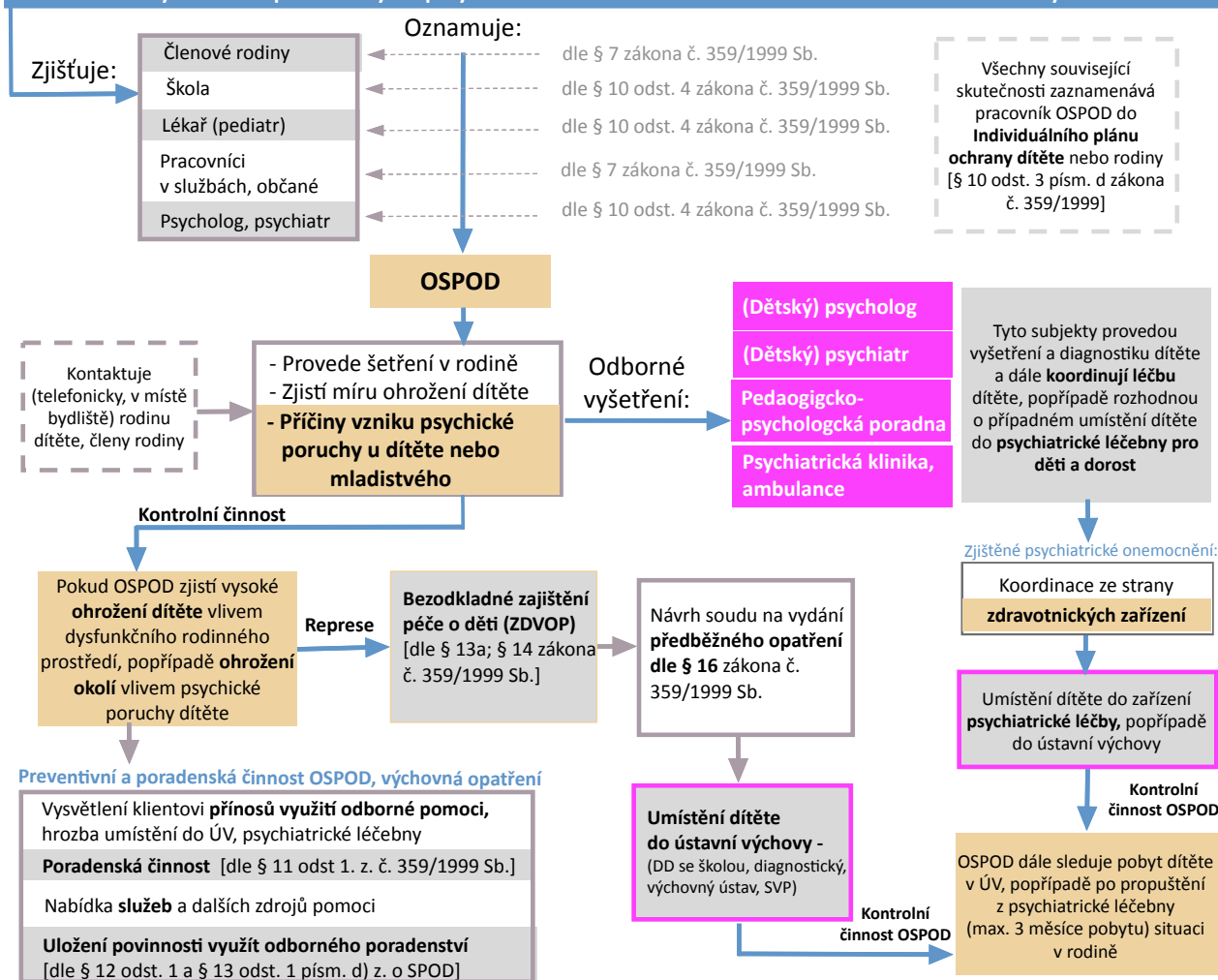
<i>Postup OSPOD v součinnosti s odborníky, s lékaři a jinými zdravotnickými zařízeními</i>	- pracovník OSPOD pošle dítě na odborné vyšetření k odborníkovi – do pedagogicko-psychologické poradny, k dětskému psychologovi či k psychiatrovi, - tyto subjekty provedou diagnostiku dítěte a dále koordinují léčbu dítěte v případě, že zjistí vážnou psychickou či výchovnou poruchu, - dítě může být umístěno do zařízení psychiatrické léčebny pro děti a dorost, do zařízení ústavní a ochranné výchovy (SVP, DD se školou a další), - OSPOD má kontrolní roli – sleduje pobyt dítěte v zařízení ústavní výchovy a situaci v rodině (po propuštění dítěte z psychiatrické léčebny, kde je umístěno max. na 3 měsíce), - OSPOD může dítěti doporučit služby terapie, psychosociálního výcviku, nácviku komunikace, socializace, setkávání se s vrstevníky apod.
<i>Postup při práci s dysfunkční rodinou, při zajištěné péči o děti</i>	- vysvětlí klientovi – rodině přínosy využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí v případě odebrání dětí z rodiny a umístění do ústavní výchovy, - vysvětlení klientovi jaký vliv mají dané nežádoucí jevy vyskytující se v rodině na psychický stav a chování dítěte a jak vážně jej mohou ohrozit, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 ZSPOD, - zprostředkuje rodině kontakt na služby pomoci a podpory (SAS, TP, odborné poradenství, terapie, psycholog, psychiatrické vyšetření ad.), - v případě dlouhodobého nezlepšení situace uloží OSPOD rodičům výchovná opatření dle § 13 - zejména uložení povinnosti využít odborné poradenství dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 ZSPOD, - bezodkladně zajistí péči o děti (v rámci příbuzných, NRP na přechodnou dobu, popřípadě ZDVOP) dle § 13a; § 14 zákona č. 359/1999 Sb.), - podá soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a dle § 76 občanského soudního řádu – následně je

	dítě umístěno do NRP, popřípadě do dětského domova, - průběžná kontrolní činnost v rámci mapování situace rodiny a dítěte, sledování možného zlepšení rodinné situace za účelem možného navrácení dětí z ústavní výchovy zpět do rodiny (za pomoci služby sanace rodiny).
<i>Lhůty při řešení situace</i>	Situace musí být řešena bezodkladně. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Do psychiatrické léčebny je dítě umístěno maximálně na dobu 3 měsíců. Služby SAS, TP by měly ze začátku pracovat s rodinou s větší intenzitou – návštěvy 2krát týdně na 1,5 – 2 hodiny, postupně je možné intenzitu interakce snižovat. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Blízcí lidé, rodina, přátelé, mohou prožívat řadu situací velmi podobně, jako člověk trpící duševními obtížemi. Podpora blízkých je vždy velmi významná a na cestě k uzdravení je velkou pomocí. Komplexní náprava tak představuje práci nejen s dítětem, ale i rodiči samotnými. Rodiče by se měli snažit mírnit konflikty s dětmi a omezit své vlastní starosti a dále by se měli s pomocí odborníka naučit zvládat problémové chování dítěte. Problémy dítěte se musí také ohlásit škole a spolu by také měli usilovat o zlepšení stavu dítěte.

<i>Škola</i>	Škola je spolu s rodiči zodpovědná za prevenci proti rizikovému chování dětí. Většina psychických onemocnění a poruch se projeví právě v dětském věku. Hlavní úlohu zde především hraje prevence proti vzniku duševních poruch a činnost pracovníků pedagogicko-psychologické poradny a učitelů.
<i>Policie</i>	Policie spolupracuje konkrétně v případech týkajících se osob s psychickými potřebami by se mohlo jednat o útoky dětí z domu, či pohřešování a následné pátrání po osobách s psychickými poruchami.
<i>Psychiatr, psychoterapeut</i>	Zdravotnická zařízení jsou v případech týkajících se duševních poruch zainteresována jako klíčové instituce. Zdravotnictví v tomto případě zohledňuje zejména roli psychiatra, který může závažnější poruchy chování u dětí diagnostikovat a dále může koordinovat léčbu, popřípadě rozhodují o dalších službách pomoci, umístění dítěte do psychiatrické léčebny či dalších zdravotnických léčebných ústavů. Pomoc lidem postiženým duševními poruchami poskytují psychologické a psychiatrické ambulance. V této oblasti působí psychologové a psychoterapeuti, kteří s pacienty volí vhodnou léčbu např. formou psychoterapie (individuální, skupinová, rodinná, sociální ad.), psychofarmakoterapií ad.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/20006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Sanace rodiny (v rámci § 65) Krizová pomoc (§ 60)
<i>Zdravotnická zařízení, pomoc</i>	Psychiatrická léčebna pro děti a dorost Psychiatrická ambulance Psychologické vyšetření

<i>Školská poradenská zařízení</i>	Pedagogicko-psychologická poradna (dle Vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) DD se školou (§ 13, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Výchovný ústav (§ 5-11, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Diagnostický ústav (§ 14, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.) Středisko výchovné péče (§ 17, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Psychoterapie dětí (individuální, rodinná) Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností Medikace, psychofarmakoterapie Edukativní pomoc, podpůrné pedagogické vedení Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity Nácvik komunikace, začleňování do kolektivu, podpora při styku s vrstevníky Nácvik sociálních dovedností, dodržování společenských norem Posilování identity (terapie) pro děti Posilování vazeb, interakce dítěte s rodinou, sourozenci
Příklad z praxe	
<i>Program pro školy: organizace Vida</i> Členové pracovníci skupiny jsou lidé s vlastní zkušeností s duševním onemocněním, koordinátorem je profesionál. Hlavní činností této skupiny je pořádání besed a přednášek na školách, pro širokou veřejnost, NNO atd. Program přispívá svojí činností mimo jiné k destigmatizaci duševní nemoci a k informovanosti veřejnosti o dané problematice. Sekundárně má pozitivní vliv na členy skupiny, kterými jsou lidé s duševní nemocí.	

Psychické poruchy a psychiatrická onemocnění u dětí a mladistvých

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství, terapie (§ 37)

V rámci poraden je u dětí s psychickými poruchami žádoucí využít služeb individuální, dětské skupinové terapie, která pomáhá dětem se získáním emocionální podpory, s řešením konfliktů s lidmi, s porozuměním pocitům a problémům.

NZDM (§ 62)

Prostřednictvím služeb NZDM mohou děti získat podporu a informace včetně prevence před psychickými poruchami, mohou zde konzultovat své problémy. Dětský kolektiv navíc působí proti psychické depresi, uzavřenosti a odcizení se od společnosti.

Školská zařízení ústavní výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb

Středisko výchovné péče (§ 17)

SVP zajišťují preventivně výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruchy chování u dětí a mladistvých. Intervenci poskytují SVP také rodičům dítěte nebo školám.

Dětský domov se školou, výchovný, diagnostický ústav (§ 5- § 14)

Školská zařízení ústavní výchovy zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, s psychickými poruchami a poruchami chování. Ve vztahu k dětem plní zejména funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákon: č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro děti či mladistvé i rodiče mohou být další členové rodiny, příbuzní a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založená na přirozených vztazích.

Psychoterapie dětí (individuální, dětská skupinová, rodinná)

Skupinový program pro děti na posílení psychosociálních dovedností

Medikace, psychofarmakoterapie

Edukativní pomoc, podpůrné pedagogické vedení

Sociálně aktivizační program pro děti, volnočasové aktivity

Nácvik sociálních dovedností

II. 9 Sociálně podmíněné nežádoucí jevy, sociální vyloučení

Sociální situace

9. Sociálně podmíněné jevy, sociální vyloučení

Sociální jev

9.1. Nízká úroveň sociálních dovedností

9.2. Sociální vyloučení

9. Sociálně podmíněné jevy, sociální vyloučení

9.1 Nízká úroveň sociálních dovedností

<i>Sociální jev - definice</i>	Sociální dovednosti jsou takové, které využíváme v mezilidských vztazích. To znamená, že nám umožňují přirozeně vyjadřovat naše pocity, záměry a brát přitom ohled na ostatní.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření se snížených sociálních dovedností u jedince na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte i rodiny (jak moc je rodina vlivem nízkých sociálních dovedností ohrožena zadlužením, nezaměstnaností a dalšími nežádoucími jevy, které by mohly mít nepříznivý vliv na vývoj dítěte), - OSPOD kontaktuje služby SAS či služby TP, neboť u osob s nízkými sociálními dovednostmi je pravděpodobný také výskyt dalších nežádoucích jevů, jako zanedbání školní docházky a nízká podpora vzdělání, nezaměstnanost, zadluženost, bydlení v nevyhovujících podmínkách apod.), - zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje se školou, s rodinou, příbuznými, případně s policií, se ZDVOP a dalšími zdroji pomoci (NNO), - pokud dojde vlivem nízkých sociálních dovedností v rodině k zanedbání výchovy dítěte, kontaktuje OSPOD soud ohledně předběžného opatření – umisťuje dítě do ZDVOP nebo následně do dětského

	domova (na základě § 13a; 14; 16 zákona o SPOD a na základě § 76 občanského soudního řádu), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě individuální práce s každým z členů dysfunkční rodiny jsou důležitá především také společná sezení, kde se pracuje s celým rodinným systémem a snáze se tak odhalují související problémy, ale také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby sanace rodiny, SAS, TP, poradenství a nabídne mu další zdroje a služby pomoci, - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- napomenutí rodičů, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, pokud jim nebude zajištěna adekvátní péče, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a na základě § 76 občanského trestního řádu, - umístění dětí do NRP příbuzných či jiných osob, popřípadě umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.

<i>Postup práce s klientem</i>	U osob s nízkými sociálními dovednostmi jsou důležité služby nácviku sociálních dovedností, služby doprovázení (na úřady, do zaměstnání, do pracovních agentur apod.) a nácvik jednání, komunikace s lidmi tak, aby tito lidé se sníženými sociálními dovednostmi byli schopni uplatňovat svá práva a zájmy, a aby se nestávali terčem podvodných obchodů, podepisování nepřijatelných smluv či ustupování neadekvátním podmínkám druhé strany, se kterou jednají (například půjčky, podvodné prodeje, apod.). Důležité je také rozvíjení jejich základní vzdělanostní gramotnosti a finanční gramotnosti.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku. V případě terapií a psychologicko-poradenských služeb je ideálnější několikadenní intenzivní program, než ambulantní docházení jednou měsíčně na hodinové sezení. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Sít pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.

<i>Škola</i>	V případě, že nízké sociální kompetence rodičů i dítěte významně ovlivní prospěch a chování dítěte ve škole, OSPOD se školou a jejími pracovníky zahájí intenzivní spolupráci.
<i>Policie</i>	Policie jedná ve věci trestných činů zanedbání výchovy dětí dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku.
Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.</i>	Odborné sociální poradenství (§ 37) Sanace rodiny (v rámci § 65) Sociálně aktivizační služby (§ 65) Terénní programy (§ 69)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Služby doprovázení na úřady, do zaměstnání, za pracovními příležitostmi apod. Intenzivní nácvik sociálních kompetencí Komplexní terénní služby pro rodiny s dětmi Výcvik sociálních a psychosociálních dovedností Rozvoj všeobecného vzdělání, gramotnosti (finanční gramotnosti) Nácvik komunikace, jednání Pomoc s uplatňováním práv a zájmů

Příklady z praxe

Na řešení jevu se podílí: mateřská škola, škola, zdravotnictví, OSPOD, sociální poradna, psycholog, policie, poradenství, diecézní charita

Obsah služby: poradenství, asistence, hmotná pomoc

Forma služby: terénní

Mnohočlenná rodina (otec nezaměstnaný, matka s lehkou mentální retardací, děti navštěvují speciální ZŠ a MŠ) - rodina nemá dostačující finanční prostředky na základní vybavení, děti jsou zaostalé, zanedbané, podvyživené.

První kontakt s OSPOD se uskutečnil na žádost sociální pracovníce dětského oddělení v nemocnici, kvůli opakovaným průjemovým onemocněním dětí. Pracovníci OSPOD se obrátili na sociální poradnu a začali mapovat situaci v rodině. Zjistili, že u rodiny se projevuje opakovaná neschopnost hospodaření s finančními prostředky. V důsledku podezření na sexuální obtěžování dětí, byl k případu povolán také psycholog, který situaci pomáhal řešit.

Do rodiny pravidelně dochází sociální pracovníce, jejímž prvotním úkolem bylo navázání důvěry všech členů rodiny a nyní se snaží se o celkovou sanaci rodiny. Starší dcery byly po souhlasu rodičů zapojeny do dobrovolnického programu v rámci diecézní charity města. Situaci v rodině se podařilo částečně stabilizovat díky zaměstnání otce, což přispělo k výraznému zlepšení finanční situace rodiny. V rodině byla ukončena terénní práce a byla jí nabídnuta spolupráce ve formě poradenství.

V rámci prováděných opatření pracovníky OSPOD se pro nápravu dané situace prováděly následující postupy:

- zjištění stavu v rodině s dítětem, mapování rodinného prostředí, ekonomické a sociální situace
- zajištění poradenství v PPP
- zajištění finančního a dluhového poradenství prostřednictvím terénní sociální práce
- průběžné sledování vývoje situace v rodině

Sociální služba: Sociálně aktivizační služba fungující při organizaci Charita

Obsah příkladu: Zneužitelnost sociálně slabých klientů, podpora a nácvik sociálních dovedností,

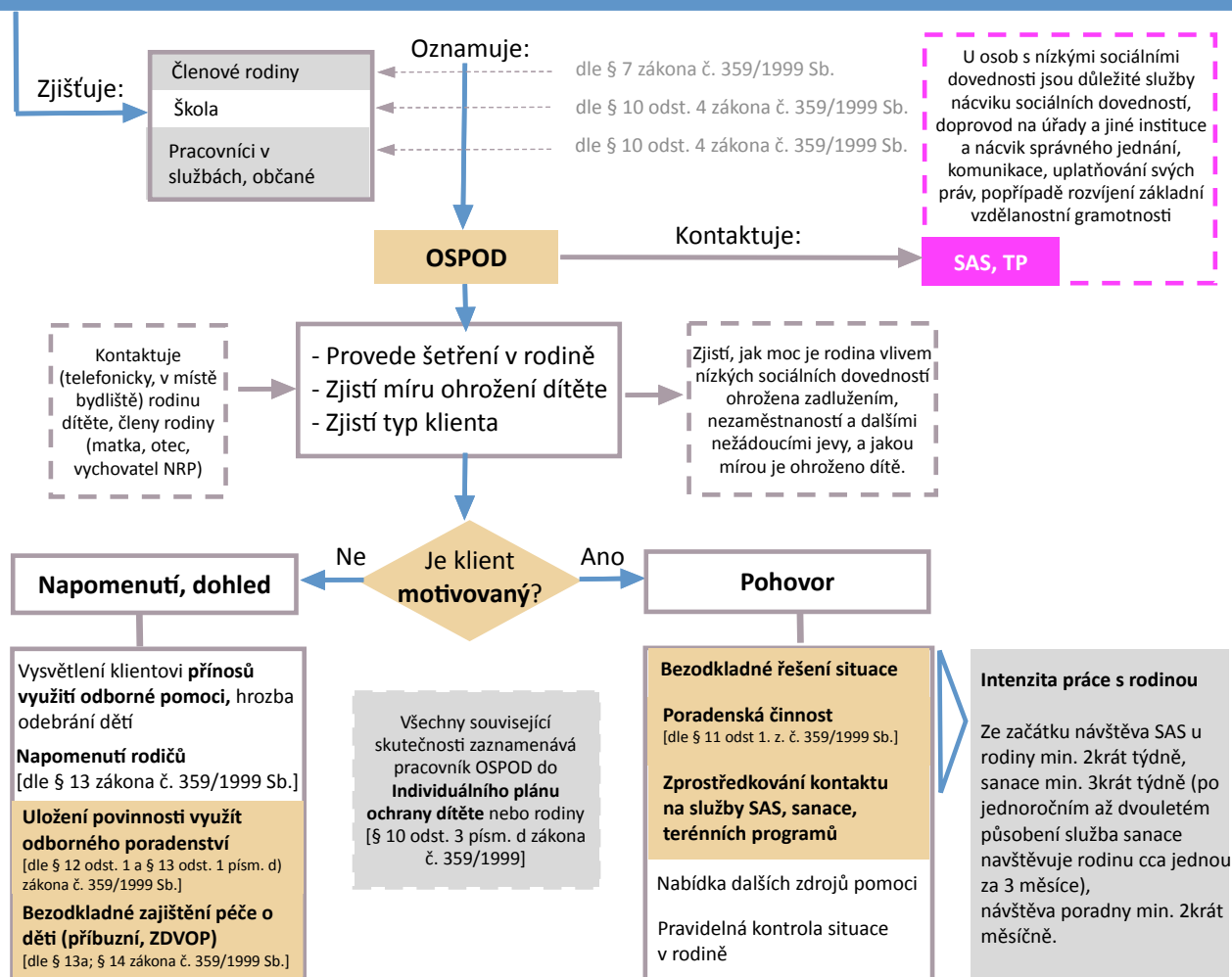
komunikace, vyjednání lepších podmínek

Mladý pár, kterému se narodilo dítě a protože neměli kam jít, šli bydlet k rodičům, kteří již byli v evidenci služby. Po předchozí zkušenosti se opět Charitě ozvali a požádali o pomoc ohledně ubytování a podpory mladé rodiny. Sociální pracovník pomohl otci s hledáním zaměstnání, a také s hledáním vhodného bydlení.

Městem byl službou sehnán byt, ovšem nájem se zdál být dost vysoký (zhruba 11 tisíc), což nebylo vzhledem k finanční situaci rodiny vhodné. Rodina by takový nájem přijala - vzhledem k nízkým zkušenostem a neschopnosti sociálně vycítit, že nájem je příliš vysoký a majitel bytu zneužívá tuto neznalost rodiny ve svůj prospěch. Sociální pracovník se situace ujal, začal ji řešit, ukázal rodině, že jsou i jiné možnosti a že se dá domluvit a nastavit úplně jiné podmínky – nájem se za účasti sociálního pracovníka podařilo snížit zhruba na 6 tisíc, tedy skoro o polovinu. Tím motivoval rodinu k většímu sebevědomí a ke zkušenosti, že mohou různé věci domluvou ovlivnit – klient dostal podnět, jak by mohl bojovat za svá práva a lepší podmínky.

V rámci služby funguje také dobrovolný právník, který v rámci poradenství pomáhá klientům například se sepisováním úředních věcí a dopisů, s podpisem nájemních a pracovních smluv apod. Často se objevuje problém také s úřady, kdy úřednice vycítí klientovu slabost, že je zneužitelný – jakmile jde s klientem sociální pracovník jako doprovod, ukáže se, že komunikace klienta na úřadech je lepší a jsou mu nabídnuty lepší a výhodnější podmínky, klient získá větší sebevědomí, orientaci v systému apod.

Nízká úroveň sociálních dovedností

Služby dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odborné sociální poradenství (§ 37)

Poradny poskytují poradenství, pomoc a podporu rodinám či členům rodiny, které neplní správně své rodičovské povinnosti nebo mají nízké sociální kompetence. Poradenství může být v oblastech komunikace, jednání s úřady, právní, finanční apod.

Sanace rodiny (v rámci § 65)

Služba pomáhá rodinám v obtížných situacích a rodinám, ve které se vyskytují nežádoucí jevy ohrožující dítě tak, aby se co možná nejvíce zabránilo odebrání dítěte z rodiny.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)

Služby SAS mohou v rámci terénního působení využít práce přímo v rodině a zjišťovat tak skryté okolnosti, které zapříčiňují vznik některých sociálně nežádoucích jevů uvnitř rodiny a konfliktů vztahy mezi členy rodiny. Vidí rodinu v jejím přirozeném prostředí a snáze tak přispěje k optimalizaci rodinné situace.

Terénní programy (§69)

Služby SAS zajišťují také nácvik sociálních dovedností, doprovodné služby klientů, správnou komunikaci a nácvik jednání s úředníky, se zaměstnavateli, s pronajímateli bytů atd.

Služba TP se zaměřuje především na pomoc rodinám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách, kde nízké sociální dovednosti souvisí obvykle s mnoha faktory (nízké sociální, rodičovské kompetence, nezáměstnanost apod.)

Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o SPOD č. 359/1999

ZDVOP (§ 42)

Zařízení je určeno pro děti, jejichž život je vážně ohrožen v důsledku nedostatečné péče. Nejčastěji zde bývají děti umístěny na rozhodnutí OSPOD ORP dle § 13a odst. 1 - 2 zákona č. 359/1999 Sb., a z rozhodnutí soudu dle § 971 Občanského zákoníku, nejdéle na dobu 6 měsíců.

Další služby a zdroje pomoci

Důležitým zdroje pomoci pro rodiče i dítě mohou být další členové rodiny, příbuzní (kteří se zároveň mohou stát dočasnými opatrovníky dětí) a další blízké osoby a komunita, tedy pomoc založena na přirozených vztazích.

Služby doprovázení (na úřady, jednání, do zaměstnání, atd.)

Intenzivní nácvik rodičovských a sociálních kompetencí

Komplexní služby (terénní) pro rodiny s dětmi

Rozvoj všeobecného vzdělání, gramotnosti

Nácvik komunikace, jednání

9. Sociálně podmíněné jevy, sociální vyloučení

9.2 Sociální vyloučení

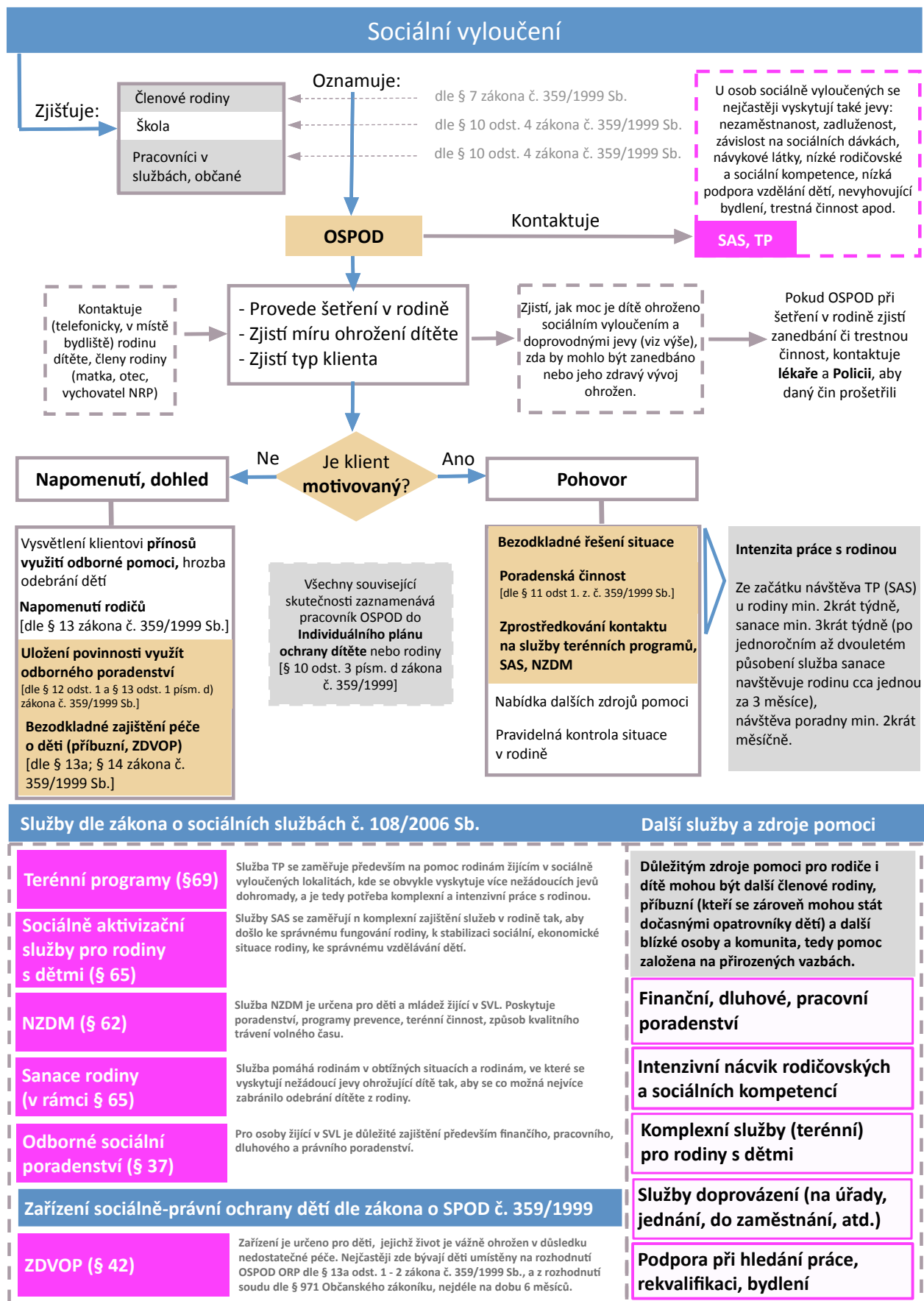
<i>Sociální jev - definice</i>	Dle § 3 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se sociálním vyloučením rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace. Často se také užívá pojem sociální exkluze. Příčinami propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.). Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před jedním problémem, ale před jejich komplexem, přičemž mnohý z nich by i jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti.
<i>Nahlášení jevu</i>	OSPOD dostane informaci o podezření ze sociálního vyloučení u dítěte, mládeže nebo rodiny na základně § 7 (od členů rodiny, příbuzných, sousedů, občanů) nebo na základě § 10 odst. 4 (od státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení apod.) zákona č. 359/1999 Sb.
<i>Postup OSPOD</i>	- kontaktuje členy rodiny a zahájí šetření v rodině – kontrolní činnost, - zjistí míru ohrožení dítěte (do jaké míry je dítě vlivem sociálního vyloučení zanedbáno, ohroženo na zdravém fyzickém a psychickém vývoji) – pokud OSPOD při šetření v rodině zjistí zanedbání dle § 201 Trestního zákoníku či trestnou činnost, kontaktuje policii a lékaře, aby danou věc prošetřili, - kontaktuje úřad práce a informuje se o evidenci rodiny na ÚP, o sociálních dávkách, které rodina pobírá, - OSPOD se informuje na dítě a jeho prospěch, chování ve škole, zjistí, zda v minulosti byly zaznamenány u dítěte nebo mladistvého kázeňské či výchovné problémy, popřípadě další jevy jako šikana, násilí, drogy, záškoláctví apod.,

	- zjistí typ klienta, zda je motivovaný a ochotný ke spolupráci, - všechny související skutečnosti zaznamená pracovník OSPOD do Individuálního plánu ochrany dítěte dle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb. a nadále v rámci kontrolní činnosti sleduje plnění tohoto plánu, - spolupracuje s úřadem práce, policií, se školou, státními zástupci, soudem, s rodinou, příbuznými a dalšími zdroji pomoci (NNO), - pokud budou u dítěte zjištěny vážné poruchy chování, výchovné problémy, apod. rozhodne OSPOD spolu se soudem o umístění dítěte do školského zařízení ústavní výchovy (dle § 13a odst. 1; § 14 z. SPOD), - OSPOD je v průběhu celého případu povinen vést evidenci a spisovou dokumentaci dle § 54 - § 56 zákona o SPOD. S rodinou je potřeba pracovat jako s celkem, tedy kromě dítěte u kterého se vyskytly sociálně-patologické jevy, je nutné pracovat s celým rodinným systémem, snáze se tak odhalují související problémy, příčiny vzniku sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, a také dochází k posilování vzájemných vztahů v rámci rodiny, když je jí pomáháno jako celku.
<i>Práce s motivovaným klientem</i>	- situace je řešena bezodkladně, - pracovník OSPOD klientovi zprostředkuje kontakt na služby TP, NZDM, SAS na preventivní programy, odborné poradenství apod., - OSPOD poskytuje poradenskou činnost dle § 11 odst. 1 zákona o SPOD, - má-li klient výrazné poruchy chování či výchovné problémy jsou on i jeho rodiče informováni o rozhodnutí OSPOD o umístění dítěte do ústavní výchovy ve školském zařízení (SVP, výchovný ústav, dětský domov se školou) dle § 14 zákona o SPOD, - situace klienta je pravidelně sledována a vyhodnocována v souladu

	s Individuálním plánem ochrany.
<i>Práce s nemotivovaným klientem</i>	- výchovné opatření, dohled dle § 13 zákona o SPOD, - uložení povinnosti využít pomoci odborného poradenského zařízení dle § 12 odst. 1; § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., - vysvětlení klientovi v čem spočívá přínos využití odborné pomoci, jaká rizika hrozí ohledně odebrání dětí, - represivní opatření a bezodkladné zajištění péče o děti dle § 13a; § 14; § 16 zákona č. 359/1999 Sb. a na základě § 76 občanského soudního řádu - umístění dítěte do ZDVOP dle § 13a; 14 zákona o SPOD.
<i>Optimální lhůty pro řešení situace</i>	Návštěva SAS u rodiny ze začátku minimálně 2krát týdně, návštěva poraden minimálně 2krát – 3krát měsíčně. V případě sanace rodiny by se mělo jednat o dlouhodobější podporu, tedy více jak půl roku. Průměrem je jednoroční spolupráce, nejdelší trvání sanace rodiny by však nemělo přesáhnout hranici 3 roků. Ze začátku je podpora nutná intenzivněji, např. 3krát týdně, postupně je možné návštěvy omezovat, po jednoročním až dvouletém působení je běžné rodinu navštěvovat jednou za čtvrt roku. Do ZDVOP je dítě umístěno nejdéle na dobu 6 měsíců. Pracovník OSPOD ORP má dle odst. 7 písm. a) zákona SPOD povinnost navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce.
Síť pomoci	
<i>Rodina</i>	Důležitým zdrojem pomoci pro rodiče i děti může být sama rodina, zejména příbuzní, neboť právě oni se mohou stát náhradními opatrovníky dětí (v rámci dočasného řešení nebo NRP stanovené soudem). Důležitá je vazba na další blízké osoby a na komunitu, tedy síť pomoci v rámci neformálních, přirozených vazeb.

Škola	Každá škola by měla a mít k dispozici školního psychologa, který s rodinou nebo s dítětem danou situaci řeší. Školy nacházející se v sociálně vyloučených lokalitách, nebo poblíž těchto lokalit spolupracují s OSPODem intenzivněji. Rozvíjí se tzv. inkluzivní vzdělávání. Je to proces, který by měl vést k tomu, že všechny děti absolvují základní vzdělávání. Školy pracující s tímto konceptem budou umět pracovat se specifickými dovednostmi, nadáním, či naopak různým typem znevýhodnění dětí, aby nemusely absolvovat vzdělávání speciální. Vychází se z přesvědčení, že žák má nějaké výchozí schopnosti, dovednosti a osobnostní rysy a úkolem je poskytnout mu takové edukační prostředí, ve kterém tento žák najde optimální podněty pro svůj rozvoj.
Policie	Policie spolupracuje konkrétně v případech týkajících se rodin ohrožených sociálním vyloučením zasahuje v situacích, kdy je ohroženo zdraví či život osob – útěky dětí z domu, bezdomovectví, útoky na rodinné příslušníky, vydírání atp. V některých krajích se mohou příslušníci policie účastnit kurzu „Sociální vyloučení a úloha Policie ČR“. Policie jedná ve věci trestných činů zanedbání výchovy dle § 201 zákona č. 40/2009 trestního zákoníku.
Obecní úřady, úřady ORP	Dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, je jedním z opatření bojujících proti sociálnímu vyloučení Systém pomoci v hmotné nouzi. Osoby s nedostatečnými příjmy tak mohou dosáhnout na dávky pomoci v hmotné nouzi. Těmi mohou být příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, či mimořádná okamžitá pomoc.
Soud	Soud jedná na základě občanského soudního řádu rozhodnout o odebrání dětí z rodiny - umístění dětí do ústavní výchovy (do dětského domova, do SVP, výchovného ústavu, dětského domova se školou).

Služby a zdroje pomoci	
<i>Služby dle zákona o sociálních službách 108/2000 Sb.</i>	Terénní programy (§ 69) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v SVL (§ 62) Odborné sociální poradenství - finanční, dluhové, právní, pracovní (§ 37) Sanace rodiny (v rámci § 65)
<i>Zařízení ústavní výchovy</i>	ZDVOP (§ 42, Zařízení sociálně-právní ochrany dětí dle z. č. 359/1999 Sb.) Dům dětí (§ 12, Školské zařízení ústavní výchovy dle 109/2002 Sb.)
<i>Další služby a zdroje pomoci</i>	Finanční, dluhové, pracovní poradenství Intenzivní nácvik rodičovských a sociálních dovedností Komplexní terénní služby pro rodiny s dětmi Podpora při hledání práce, rekvalifikace, bydlení Doprovod na úřady, doprovod při jednání se zaměstnavatelem, pronajímatelem bytu
Příklad z praxe	
Evropský sociální fond v ČR se v rámci své činnosti zaměřuje na integraci sociálně vyloučených skupin na trhu práce. Cílovou skupinou jsou osoby dlouhodobě vyčleněné z trhu práce. Pro tzv. přímou intervenci ke zvýšení zaměstnatelnosti respektive nalezení vhodného zaměstnání, se bude jednat zejména o osoby do 25 let věku bez kvalifikace nebo s nízkou úrovní kvalifikace, osoby věkově starší (nad 50 let), příslušníky menšin, osoby se zdravotním postižením, migranty a azylanty. Mezi cílové skupiny osob „pro sociální integraci“ budou zařazeny zejména osoby pečující o závislé osoby, osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody, osoby do 26 let věku vyrůstající bez rodin a osoby závislé na návykových látkách	

III. Spektrum služeb pro ohrožené rodiny a děti

Tato část dokumentu popisuje základní spektrum služeb a zařízení, na která se ve své praxi pracovníci OSPOD či jiní odborníci nejčastěji obrací, jako na zdroj pomoci ohroženým dětem či rodinám v závislosti na řešené situaci. Služby a zařízení jsou rozděleny do tří kategorií – na služby terénní, ambulantní a pobytové, a jsou mezi nimi zařazeny služby registrované dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., školská zařízení ústavní či ochranné výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb., školská poradenská zařízení. V samostatné kategorii jsou uvedeny a krátce charakterizovány služby zdravotnických zařízení.

U každé služby či u každého zařízení je uvedeno legislativní ukotvení, krátká definice služby a výčet sociálních situací a jevů, v rámci kterých může služba poskytovat pomoc a podporu. Dále jsou u vybraných služeb uvedeny služby související – tzn. klíčové služby, které mohou být službou v rámci jejího výkonu sociální práce poskytovány. Tyto klíčové související služby byly vybrány s ohledem na problematiku ohrožených rodin a dětí a sociální jevy, které se v této oblasti nejčastěji řeší (viz předchozí kapitola). Opět je důležité upozornit, že tyto vybrané klíčové související služby nereprezentují všechny možné aktivity, které daná služba může vykonávat, a které poskytuje – jedná se pouze o nástin služeb, které jsou v rámci pomoci ohroženým dětem a rodinám velmi potřebné, a postupně vnikají jako nové typy služeb s ohledem na stoupající potřebnost a poptávku po těchto službách vzhledem k měnícím se potřebám cílové skupiny.

Jedná se tak například o služby: asistovaný styk rodiče s dítětem, mediace, sanace rodiny, komplexní (terénní) podpora rodiny, intenzivní nácvik rodičovských kompetencí, skupinové programy pro děti z konfliktních rodin, psychologické poradenství, doučování dětí, nácvik přípravy dítěte do školy s rodičem, služby dluhového a pracovního poradenství, doprovod klientů na úřady, za zaměstnavatele apod., služby provázení a individuální podpory, terapie, nácvik sociálních dovedností a další.

III.1 Vybrané ambulantní služby zaměřující se na pomoc dětem a rodinám

1.1 Sociální poradenství

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 37 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Základní sociální poradenství je součástí všech druhů sociálních služeb. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní

Služby poskytované v rámci odborného sociálního poradenství

Finanční, dluhové, pracovní, právní poradenství

Rodinné, manželské poradny, poradny pro mezilidské vztahy

Poradny pro ženy a dívky v obtížných životních situacích

Mediace

Individuální, párové, rodinné terapie

Rodičovské poradenství, poradenství a edukace ohledně péče o děti, ohledně výchovy dětí, ohledně správné podpory vzdělávání dětí, předávání vhodných vzorců chování atd.

Doučování dětí

Psychologické poradenství, terapeutické poradenství pro děti, rodiče, rodiny

Psychologické poradenství pro děti umístěné v zařízení ústavní výchovy (DD ad.)

Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Násilí v rodině
	Ohrožené plnění funkcí rodiny
	Konfliktní vztahy mezi rodiči
	Rozpad rodiny/rozvod
	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Zanedbávání dětí
	Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
	Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Vzdělávání	Nedostatek podpory vzdělávání v rodině;
	Nízká úroveň vzdělání v rodině
	Zanedbávání povinnosti školní docházky
	Školní neúspěšnost
	Absence vhodného trávení volného času
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nezaměstnanost rodičů
	Úroveň zaměstnanosti
	Špatná finanční situace - absence finanční gramotnosti
	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
	Zadlužování, dluhy
Bydlení	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení / ubytování
	Bydlení neodpovídající potřebám osob či potřebám lidí se specifickými potřebami

Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování
	Riziko sociálně-patologických jevů
	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
	Opakovaná kriminalita
	Trestná činnost na dětech
	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání
	Alkoholismus
	Drogová závislost
	Gamblerství
Psychický stav	Poruchy attachmentu (citového pouta) u dětí
	Deprivace u dětí
	Poruchy chování u dětí a mladistvých
	Sebepoškozování dětí a mladistvých
	Pokus o sebevraždu
	Osamělost a sociální bezradnost
Sociální vyloučení	Nízká úroveň sociálních dovedností
	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

1.2 Kontaktní centra	
<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 59 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Kontaktní centra jsou nízkoprahová zařízení navazující kontakt s osobami ohroženými závislostí na návykových látkách. Cílem služby je minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek. Služba obsahuje terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní (popřípadě terénní)
Služby poskytované v rámci kontaktních center	
Testování na drogy	
Preventivní programy, besedy pro děti a mládež	
Poradenství pro závislé	
Pomoc s uplatňováním práv a zájmů klientů	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Společensky nežádoucí jednání	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
	Opakovaná kriminalita
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání
	Alkoholismus
	Drogová závislost

1.3 Krizová pomoc	
<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Krizová pomoc je ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svojí nepříznivou situaci vlastními silami. Služba obsahuje poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy (nebo pomoc při zajištění stravy), terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní (popřípadě pobytová)
Služby poskytované v rámci krizové pomoci	
Psychologické poradenství, psychoterapie	
Individuální, rodinná, párová terapie	
Krizový pobyt pro rodiny s dětmi	
Rodičovské poradenství	
Asistovaný styk rodiče s dítětem	
Dysfunkční rodina	Konfliktní vztahy mezi rodiči
	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
Vzdělávání	Nízká úroveň vzdělání v rodině
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nezaměstnanost rodičů
	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
	Zadlužování, dluhy

	Dlouhodobé čerpání sociálních dávek
Bydlení	Dlouhodobé bydlení (DB) specifické
	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení/ubytování
Společensky nežádoucí jednání	Trestná činnost na dětech
	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody
Užívání návykových látek, závislost	Alkoholismus
	Drogová závislost
	Gamblerství
Psychický stav	Sebepoškození dětí a mladistvých
	Pokus o sebevraždu
Sociální vyloučení	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

1.4 Intervenční centra

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	V intervenčních centrech je na základě vykazání ze společného obydlí nabídnuta pomoc osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní (popřípadě terénní či pobytová)
Služby poskytované v rámci intervenčního centra	
Psychologické poradenství pro oběti DN	
Psychoterapie pro oběti DN	
Pomoc při uplatňování práv a zájmů oběti a dětí	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Násilí v rodině
	Konfliktní vztahy mezi rodiči
	Rozpad rodiny, rozvod
Špatná péče o děti	Týrání dětí
Společensky nežádoucí jednání	Trestná činnost na dětech
Užívání návykových látek, závislost	Alkoholismus
Zdravotní stav	Pohlavní zneužívání

1.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 62 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují služby dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálně - patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinovou společností. Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní
Služby poskytované v rámci NZDM	
Preventivní programy proti výskytu sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže, primární prevence kriminality	
Terénní práce s neorganizovanou mládeží	
Poradenství, konzultace problémů, pomoc s řešením obtížných životních situací dětí	
Přednášky, besedy, workshopy	
Doučování dětí, pomoc s přípravou do školy, poradenství ohledně školních záležitostí	
Nácvik sociálních dovedností, praktických dovedností	
Sociálně aktivizační programy pro děti	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
	Zanedbávání dětí
	Absence vzorců běžně fungující rodiny pro dítě

	Týrání dětí
	Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Vzdělávání	Absence vhodného trávení volného času
Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování
	Riziko sociálně patologických jevů
	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání
	Drogová závislost
	Gamblerství
Psychický stav	Sebepoškozování dětí a mladistvých
	Pokus o sebevraždu
Sociální vyloučení	Nízká úroveň sociálních dovedností
	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

1.6 Noclehárny	
<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 63 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Noclehárny poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí přenocování, poskytnutí nebo zprostředkování informací. Služba se poskytuje za úplatu stanovenou poskytovatelem.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Bydlení	Dlouhodobé bydlení (DB) specifické
	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení / ubytování
Společensky nežádoucí jednání	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody
Sociální vyloučení	Útěky dětí z domova, dětského domova a jiných ústavních zařízení

1.7 Sociálně terapeutické dílny

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 67 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Sociálně terapeutické dílny jsou ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Jejich účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní
Služby poskytované v rámci sociálně terapeutických dílen	
Pracovní poradenství	
Podpora a doprovod klientů při jednání s úřady, s potenciálními zaměstnavateli	
Sociální podnikání	
Nácvik sociálních dovedností	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Vzdělávání	Nedostatek příležitostí ke vzdělávání u dětí a lidí se specifickými potřebami
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nezaměstnanost rodičů
	Úroveň zaměstnanosti
	Špatná finanční situace - absence finanční gramotnosti
	Dlouhodobé čerpání sociálních dávek

1.8 Pedagogicko-psychologická poradna

<i>Legislativní ukotvení</i>	Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání(školský zákon). Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
<i>Definice služby</i>	Poradna zajišťuje služby, které se týkají především psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky a intervenční činnosti s ohledem na věk, školní zařazení dítěte či mladistvého, jeho vývoj a případné obtíže. Poradna dále zajišťuje metodické a odborné vedení v oblasti poradenství pro pracovníky ve školství.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní

Služby poskytované v rámci pedagogicko-psychologické poradny

Psychologické poradenství pro děti i rodiče

Speciálně-pedagogické poradenství

Podpora rodičů při dohledu nad plněním školních povinností dětí, podpora nácviku školní přípravy rodiče s dítětem

Podpůrné pedagogické vedení

Zprostředkování kontaktu mezi rodičem a školou

Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby

Dysfunkční rodina

Ohrožené plnění funkcí rodiny

Konfliktní vztahy mezi rodiči

Rozpad rodiny/rozvod

Absence vztahu k dítěti

Špatná péče o děti

Zanedbávání dětí

Absence vzorců běžně fungující rodiny pro dítě

	Týrání dětí
	Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
Vzdělávání	Nedostatek podpory vzdělávání v rodině;
	Nízká úroveň vzdělání v rodině
	Školní neúspěšnost
Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování
	Riziko sociálně patologických jevů
	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
Psychický stav	Poruchy chování u dětí a mladistvých
	Sebepoškozování dětí a mladistvých
	Osamělost a sociální bezradnost

1.9 Střediska výchovné péče

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 17 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
<i>Definice služby</i>	Střediska výchovné péče zajišťují preventivně-výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování, přičemž poskytují svou intervenci také rodičům (zákonným zástupcům) nebo škole.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní
Služby poskytované v rámci SVP	
Psychologické poradenství pro děti i rodiče	
Sociálně aktivizační služby pro děti	
Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností u dětí a mladistvých	
Psychoterapie pro děti a mladistvé	
Rodičovské poradenství, pomoc a podpora rodičům při výchově dětí s poruchami chování, s výchovnými problémy	
Preventivní programy před sociálně-patologickými jevy dětí a mládeže	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování
	Riziko sociálně-patologických jevů
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich

	rizikové užívání
8. Psychický stav	Poruchy chování u dětí a mladistvých
	Sebepoškozování dětí a mladistvých

III.2 Vybrané terénní služby zaměřující se na pomoc dětem a rodinám

2.1 Raná péče	
<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 54 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Raná péče je terénní služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.
<i>Forma poskytování</i>	Terénní (popřípadě doplněná ambulantní formou služby)
Služby poskytované v rámci rané péče	
Edukace správné péče o dítě se specifickými potřebami	
Nácvik rodičovských kompetencí	
Provázení, individuální podpora rodičů při péči o dítě s těžkým postižením	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
Vzdělávání	Nedostatek příležitostí ke vzdělávání u dětí a lidí se specifickými potřebami
Bydlení	Bydlení neodpovídající potřebám osob či potřebám lidí se specifickými potřebami

2.2 Telefonická krizová pomoc

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 55 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Služba telefonická krizová pomoc předává klientovi informace o jeho právech, povinnostech a oprávněných zájmech, společně hledá různé možnosti řešení jeho situace a pomáhá tyto možnosti realizovat. Konečným cílem služby je poskytnout podporu a posílit klienta, který se ocitl v tíživé sociální situaci tak, aby byl do budoucna schopen sám řešit danou situaci.
<i>Forma poskytování</i>	Terénní
Služby poskytované v rámci telefonické krizové pomoci	
Psychologické poradenství	
Poradenství a podpora při obtížných a krizových situacích v životě	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Násilí v rodině
	Ohrožené plnění funkcí rodiny
	Konfliktní vztahy mezi rodiči
	Rozpad rodiny/rozvod
	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Zanedbávání, zneužívání, týrání dětí
	Odebírání dětí
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
Společensky nežádoucí jednání	Trestná činnost na dětech
	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody
Psychický stav	Sebepoškozování dětí a mladistvých
	Pokus o sebevraždu

2.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.
<i>Forma poskytování</i>	Terénní (popřípadě ambulantní)
Služby poskytované v rámci SAS pro rodiny s dětmi	
Sanace rodiny	
Mediace	
Komplexní podpora celé rodiny	
Intenzivní nácvik rodičovských kompetencí, pomoc s vedením domácnosti, se správnou péčí o děti	
Nácvik přípravy rodičů s dětmi do školy, vedení rodičů k důslednému dohlížení na plnění školní docházky u dětí	
Doučování dětí, podpora vhodného trávení volného času	
Poradenství v oblastech finanční, dluhové, pracovní; rodičovské poradenství	
Prevence před zadlužením, výskytem nežádoucích jevů, ztrátou bydlení atd.	
Intenzivní nácvik sociálních dovedností, nácvik komunikace, jednání	
Doprovod klientů na úřady, pomoc s vyřízením sociálních dávek a ostatních záležitostí	
Podpora klientů při komunikaci s úřady, s potenciálními zaměstnavateli, s pronajímateli bytů	
Podpora klientů při hledání zaměstnání, při hledání dlouhodobého bydlení a při zajištění stabilních finančních příjmů	
Asistovaný kontakt rodičů s dětmi	

Vhodné trávení volného času rodičů s dětmi	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Ohrožené plnění funkcí rodiny
	Konfliktní vztahy mezi rodiči
	Rozpad rodiny/rozvod
	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Snížená schopnost plnit rodičovské povinnosti
	Zanedbávání dětí
	Absence vzorců běžně fungující rodiny pro dítě
	Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Vzdělávání	Nedostatek podpory vzdělávání v rodině;
	Nízká úroveň vzdělání v rodině
	Zanedbávání povinnosti školní docházky
	Školní neúspěšnost
	Absence vhodného trávení volného času
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nezaměstnanost rodičů
	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
	Zadlužování, dluhy
	Dlouhodobé čerpání sociálních dávek
Bydlení	Dlouhodobé bydlení (DB) specifické
Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování

	Riziko sociálně-patologických jevů
	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
Psychický stav	Poruchy attachmentu (citového pouta) u dětí
	Deprivace u dětí
Sociální vyloučení	Nízká úroveň sociálních dovedností
	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

2.4 Terénní programy

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Terénní programy jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být osobám poskytována anonymně.
<i>Forma poskytování</i>	Terénní
Služby poskytované v rámci terénních programů	
Terénní podpora a nácvik rodičovských kompetencí, nácvik péče o děti, o domácnost	
Dluhové, pracovní, finanční, právní poradenství pro osoby žijící v SVL	
Podpora při hledání zaměstnání, při jednání s potenciálními zaměstnavateli	
Podpora při hledání dlouhodobého a nezávadného bydlení, průvodce prostupným bydlením	
Terénní práce s neorganizovanou mládeží, vyhledávání dětí ohrožených sociálním vyloučením	
Terénní komplexní podpora celé rodiny	
Terénní nácvik sociálních dovedností a doprovod	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Absence pozitivních životních vzorů pro dítě
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Vzdělávání	Nedostatek podpory vzdělávání v rodině;
	Zanedbávání povinnosti školní docházky

	Školní neúspěšnost
Bydlení	Dlouhodobé bydlení (DB) specifické
	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení / ubytování
	Hygienicky závadné bydlení
Společensky nežádoucí jednání	Riziko kriminálního chování
	Riziko sociálně patologických jevů
	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání
	Alkoholismus
	Drogová závislost
Psychický stav	Sebepoškozování dětí a mladistvých
	Různé psychické poruchy
	Psychiatrická onemocnění
	Těhotenství mladistvých
Sociální vyloučení	Nízká úroveň sociálních dovedností
	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

2.5 Sociální rehabilitace

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 70 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb.
<i>Forma poskytování</i>	Terénní (popřípadě ambulantní či pobytová)
Služby poskytované v rámci sociální rehabilitace	
Pracovní, finanční, dluhové, právní poradenství	
Podpora při hledání zaměstnání, při jednání s potenciálními zaměstnavateli	
Prevence před sociálním vyloučením	
Nácvik sociálních dovedností	
Terénní nácvik dovedností a služby doprovázení	
Podpora při hledání samostatného bydlení, při jednání s pronajímateli bytů	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Úroveň zaměstnanosti
	Špatná finanční situace - absence finanční gramotnosti
Společensky nežádoucí jednání	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody

III.3 Vybrané pobytové služby zaměřující se na pomoc dětem a rodinám

3.1 Azylové domy

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba poskytuje: stravu či pomoc se zajištěním stravy, ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci azylových domů	
Pracovní, finanční, dluhové, právní poradenství	
Podpora při hledání zaměstnání, při jednání s potenciálními zaměstnavateli	
Prevence před sociálním vyloučením	
Nácvik sociálních dovedností	
Služby doprovázení	
Podpora při hledání samostatného bydlení, při jednání s pronajímateli bytů	
Nácvik rodičovských kompetencí, nácvik správné péče o dítě	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Ohrožené plnění funkcí rodiny
	Rozpad rodiny, rozvod
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
	Nezaměstnanost rodičů
	Zadlužování, dluhy
	Dlouhodobé čerpání sociálních dávek
Bydlení	Dlouhodobé bydlení (DB) specifické

	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení, ubytování
	Hygienicky závadné bydlení
8. Psychický stav	Těhotenství mladistvých

3.2 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
<i>Definice služby</i>	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Specifické činnosti, služby poskytované v rámci ZDVOP	
Psychologické poradenství pro děti	
Sociálně aktivizační program pro děti	
Individuální terapie pro děti, psychoterapie, sociálně-psychologická terapie	
Asistovaný styk rodiče s dítětem	
Sociální situace a jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Zanedbávání dětí
	Absence vzorců běžně fungující rodiny pro dítě
	Zneužívání dětí
	Týrání dětí
	Odebírání dětí
	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže

	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
	Život dětí mimo rodinu
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
Bydlení	Ztráta bydlení
	Hygienicky závadné bydlení
Společensky nežádoucí jednání	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
	Opakovaná kriminalita
	Trestná činnost na dětech
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání
	Alkoholismus
	Drogová závislost
	Gamblerství
Psychický stav	Pokus o sebevraždu
	Osamělost a sociální bezradnost
	Různé psychické poruchy
	Psychiatrická onemocnění
	Pokus o sebevraždu
Sociální vyloučení	Ohrožení sociálním vyloučením
	Sociální vyloučení

3.3 Domy na půl cesty

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 58 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Domy na půl cesty poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci domů na půl cesty	
Sociální rehabilitace	
Pracovní, finanční, dluhové, právní poradenství	
Podpora při hledání zaměstnání, při jednání s potenciálními zaměstnavateli	
Prevence před sociálním vyloučením	
Nácvik sociálních dovedností	
Služby doprovázení – na úřady, při vyřizování osobních věcí atd.	
Podpora při hledání samostatného bydlení, při jednání s pronajímateli bytů	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Bydlení	Ztráta bydlení
	Přechodné bydlení / ubytování
Společensky nežádoucí jednání	Návrat z výkonu trestu odnětí svobody

3.4 Terapeutické komunity

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 68 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
<i>Definice služby</i>	Terapeutické komunity poskytují pobytové služby i na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života. Služby dále obsahují poskytnutí stravy, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti apod.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci terapeutických komunit	
Individuální, skupinová terapie, psychoterapie	
Psychologické poradenství	
Podpora při hledání zaměstnání, dlouhodobého bydlení, při zařizování osobních záležitostí klientů	
Pomoc se znovu začleněním se do společnosti	
Nácvik sociálních dovedností	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Užívání návykových látek, závislost	Alkoholismus
	Drogová závislost
	Gamblerství
Psychický stav	Sebepoškozování dětí a mladistvých, pokus o sebevraždu
	Osamělost a sociální bezradnost
	Různé psychické poruchy
	Psychiatrická onemocnění
Sociální vyloučení	Ohrožení sociálním vyloučením

3.5 Diagnostický ústav	
<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 5 - 11 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
<i>Definice služby</i>	Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou; děti s uloženou ochrannou výchovou také na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci diagnostického ústavu pro děti	
Psychoterapie, individuální terapie, psychologické poradenství	
Sociálně aktivizační program, skupinové programy na posílení psychosociálních dovedností	
Nácvik sociálních dovedností, praktických dovedností, rehabilitace	
Prevence před opakovaným výskytem sociálně patologických jevů, před poruchami chování	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Společensky nežádoucí jednání	Kriminalita - trestná činnost dětí a mladistvých
	Opakovaná kriminalita
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání

3.6 Dětský domov

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 12 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
<i>Definice služby</i>	Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci dětských domovů	
Podpora kontaktu matky s dětmi umístěnými v dětském domově	
Asistovaný kontakt biologických rodičů s dětmi umístěnými v DD	
Psychologické poradenství pro děti v DD	
Sociálně aktivizační program pro děti v DD	
Skupinový program na posílení psychosociálních dovedností pro děti umístěné v DD	
Individuální terapie, psychoterapie, terapie pro děti v DD	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Dysfunkční rodina	Násilí v rodině
	Ohrožené plnění funkcí rodiny
	Absence vztahu k dítěti
Špatná péče o děti	Zanedbávání dětí
	Absence vzorců běžně fungující rodiny pro dítě
	Zneužívání dětí
	Týrání dětí
	Odebírání dětí

	Psychosociální a emocionální následky u dětí a mládeže
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Ekonomická situace rodiny, chudoba	Nemožnost zajistit základní potřeby a bydlení z vlastních příjmů
Bydlení	Bydlení neodpovídající potřebám osob či potřebám lidí se specifickými potřebami
	Hygienicky závadné bydlení
Společensky nežádoucí jednání	Opakovaná kriminalita
	Trestná činnost na dětech
Sociální vyloučení	Ohrožení sociálním vyloučením

3.7 Dětský domov se školou

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 13 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
<i>Definice služby</i>	Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo s uloženou ochrannou výchovou.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci dětského domova se školou	
Psychoterapie, individuální terapie, psychologické poradenství	
Sociálně aktivizační program, skupinové programy na posílení psychosociálních dovedností	
Nácvik sociálních dovedností, praktických dovedností, rehabilitace	
Prevence před opakovaným výskytem sociálně patologických jevů, před poruchami chování	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Týrání dětí
	Odebírání dětí
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
	Hygienicky závadné bydlení
Společensky nežádoucí jednání	Opakovaná kriminalita
	Trestná činnost na dětech
Sociální vyloučení	Ohrožení sociálním vyloučením

3.8 Výchovní ústav

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 14 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
<i>Definice služby</i>	Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci výchovného ústavu pro děti	
Psychoterapie, individuální terapie, psychologické poradenství	
Sociálně aktivizační program, skupinové programy na posílení psychosociálních dovedností	
Nácvik sociálních dovedností, praktických dovedností, rehabilitace	
Prevence před opakovaným výskytem sociálně patologických jevů, před poruchami chování	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Zanedbávání dětí
	Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže
Společensky nežádoucí jednání	Opakovaná kriminalita
Užívání návykových látek, závislost	Experimentování s alkoholem a jeho rizikové užívání
	Experimentování či rizikové užívání marihuany a dalších návykových látek
	Experimentování s návykovými látkami a léky a jejich rizikové užívání

III.4 Vybraná zdravotnická zařízení zaměřující se na pomoc ohroženým dětem a rodinám

4.1 Dětské domovy pro děti do 3 let

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 43; § 44 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách
<i>Definice služby</i>	V dětských domovech pro děti do 3 let věku jsou poskytovány zdravotní služby a zaopatření dětem zpravidla do 3 let věku, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, zejména dětem týraným, zanedbávaným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím nebo dětem zdravotně postiženým. Zaopatřením se rozumí stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Špatná péče o děti	Zanedbávání dětí
	Zneužívání dětí
	Týrání dětí
	Absence vztahu k dítěti
Společensky nežádoucí jevy	Těhotenství mladistvých

4.2 Ambulantní zdravotnické služby pro děti a dorost

<i>Legislativní ukotvení</i>	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování
<i>Definice služby</i>	Ambulantní služby pro děti a dorost mohou zahrnovat široké spektrum zdravotnických služeb poskytovaných v rámci vyšetření, diagnostiky, poradenství, psychiatrického vyšetření atd. Následující výčet služeb zahrnuje vybrané služby, které souvisí s problematikou ohrožených rodin a dětí a pracovníci OSPOD se ve své praxi mohou i na tyto služby obracet, popřípadě spolupracují s danými lékaři a odborníky pro děti a dorost.
<i>Forma poskytování</i>	Ambulantní
Služby poskytované v rámci ambulantních služeb pro děti a dorost	
Diagnostika vnějších i vnitřních zranění dítěte při podezření z trestné činnosti páchané na dítěti (zneužívání, zanedbávání, týrání ad.)	
Preventivní vyšetření dětí a dorostu (včetně zubní prevence)	
Psychiatrická ambulance (klinika) pro děti a dorost, psychiatrické vyšetření	
Psychologické vyšetření	
Gynekologická ambulance pro děti a dorost	

4.3 Adiktologické služby

<i>Legislativní ukotvení</i>	§ 20 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
<i>Definice služby</i>	Pojem adiktologie vymezuje interdisciplinární obor zaměřující se na základě bio-psycho-sociálního modelu závislosti na tzv. adiktologické poruchy, tj. poruchy související s užíváním psychoaktivních látek a poruchy příbuzné se závislostním chováním z hlediska jejich prevence, včasné intervence, poradenství, snižování rizik, léčby, sociální rehabilitace a reintegrace osob s těmito poruchami atd.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová, ambulantní, terénní
Služby poskytované v rámci adiktologických služeb	
Individuální, skupinová terapie, socioterapie, rodinná terapie	
Farmakoterapie	
Psychologické poradenství	
Edukace příbuzných ohledně osob, které trpí návykovými poruchami nebo jsou jimi ohroženy	
Asistovaný styk dítěte s rodičem závislým/ s rodičem na léčení ze závislosti	
Dlouhodobá komplexní péče pro osoby závislé i pro jejich rodiny	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Užívání návykových látek, závislost	Alkoholová závislost
	Drogová závislost
	Patologické hráčství
Poruchy psychického stavu	Poruchy chování
	Psychické poruchy, psychiatrická onemocnění

4.4 Psychiatrická léčebna pro děti a dorost

<i>Legislativní ukotvení</i>	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
<i>Definice služby</i>	Zařízení poskytuje lůžkovou zdravotní (a sociální) péči dětem a dorostu s diagnostikovanými poruchami chování a psychickými poruchami nebo psychiatrickým onemocnění. Umístění do léčebny předchází ambulantní psychiatrické a psychologické vyšetření dítěte. V psychiatrické léčebně pro děti a dorost jsou pacienti umístěni nejdéle na dobu 3 měsíců. Součástí zařízení bývá základní škola.
<i>Forma poskytování</i>	Pobytová
Služby poskytované v rámci psychiatrických léčeben pro děti a dorost	
Individuální, skupinová terapie, socioterapie, rodinná terapie	
Pracovní, sportovní, kulturní terapie	
Psychologické poradenství	
Speciální rehabilitace, reedukace	
Sociálně aktivizační činnosti pro děti, manuální činnosti, nácvik praktických dovedností	
Sociální jevy, které mohou být řešeny pomocí služby	
Společensky nežádoucí jevy	Sociálně-atologické jevy u dětí a mládeže
	Kriminalita dětí a mladistvých
Poruchy psychického stavu	Poruchy chování, výchovné problémy dětí
	Psychické poruchy, psychiatrická onemocnění dětí a mladistvých
	Pokus o sebevraždu u dětí a mladistvých

III.5 Vybraná neregistrované služby zaměřující se na pomoc ohroženým dětem a rodinám

Následující výčet vybraných služeb obsahuje takové služby, které doposud postrádají legislativní ukotvení vzhledem k problematice pomoci rodinám s dětmi (např. mateřská centra jsou aktuálně legislativně upraveny pouze jako obecně prospěšná činnost či jako občanské sdružení, nikoli však s ohledem na služby poskytované rodinám s dětmi). Některé z níže uvedených služeb jsou poskytované v rámci registrovaných služeb dle zákona o sociálních službách (např. mediaci, terapie apod.), ovšem opět chybí konkrétní definice těchto služeb zahrnutá do zákona o sociálních službách, popřípadě do jiné právní úpravy.

Níže uvedené služby byly vybrány s ohledem na neustále se zvyšující poptávku po těchto službách (ze strany OSPOD, klientů i NNO a dalších subjektů). Doposud se tak některé z NNO snaží tyto služby zahrnout do poskytovaných služeb v rámci registrované služby (například SAS registrované dle § 65 zákona o sociálních službách mohou jako související činnost poskytovat služby mediaci, terapie, sanace apod. – tyto služby ovšem nejsou v rámci § 65 definovány ani vymezeny). Přímé legislativní zakotvení těchto služeb vzhledem k rodinám s dětmi a sociální práci by tak umožnilo lepší regulaci poskytování služeb, zvýšilo odbornost poskytované služby, snadnější získání finančních prostředků a dotací na provoz a poskytování těchto služeb, což by mohlo vést k rozšířenější nabídce těchto aktuálně vysoce poptávaných, ovšem časově i místě velmi vytížených služeb.

5.1 Mateřská a rodinná centra

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných činnostech Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Není legislativně ukotveno s ohledem na rodiny s dětmi, s ohledem na poskytování služeb pro rodiny s dětmi.
Služby, které jsou poskytovány v rámci MC, RC	
Posilování interakce mezi matkou (rodičem) a dítětem	
Nácvik rodičovských dovedností, správná péče o dítě	
Volnočasové aktivity pro rodiče s dětmi	
Rodičovské poradenství, poradenství ohledně výchovy dětí, vztahů, těžkých životních situací apod.	
Skupinový program pro rodiče s dětmi	
Prevence před výskytem sociálně-patologických jevů, poruch chování u dětí	

5.2 Komplexní (terénní) podpora rodin

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Poskytováno v rámci služeb zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (např. SAS v rámci § 65, terénní programy v rámci § 69, odborné sociální poradenství v rámci § 37).
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Služba komplexní terénní podpory, vč. jejich souvisejících činností (viz níže) není konkrétně vymezena v rámci žádné ze služeb zákona o sociálních službách, současně není legislativně ukotveno komplexní poskytování níže uvedených služeb (poskytování níže uvedených služeb je roztrženo mezi několik služeb dle zákona o sociálních službách, není tedy garantováno jejich souhrnné a komplexní poskytování).
Služby, které jsou poskytovány v rámci komplexní terénní podpory rodin	
Nácvik rodičovských dovedností, správné péče o dítě	
Poradenství rodičovské, ohledně výchovy dětí	
Pracovní, právní, dluhové, finanční poradenství	
Nácvik sociálních dovedností	
Služby doprovázení (dětí i rodičů do školy, rodičů do zaměstnání, na úřady ad.)	
Podpora při hledání dlouhodobého bydlení, zaměstnání, rekvalifikace	
Doučování dětí, podpůrné pedagogické vedení pro děti	
Nácvik přípravy s dětmi do školy pro rodiče	
Edukace ohledně vedení domácnosti, hospodaření s penězi, ohledně správné stravy pro děti, pomoc s nákupem, s rozvrhem dne, se stanovením pravidel v domácnosti atd.	
Prevence před sociálním vyloučením, před výskytem sociálně-patologických jevů	

5.3 Služby na podporu vzdělávání v rodinách

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Poskytováno v rámci zákona č. 108/2006 Sb. § 65 SAS pro rodiny s dětmi
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Není konkrétně legislativně ukotvena služba (sociálně-pedagogická) na podporu vzdělávání v rodinách, popřípadě není definován odkaz na podporu vzdělávání v rodinách u definice služeb SAS pro rodiny s dětmi (§ 65) či jiných služeb registrovaných dle zákona o sociálních službách.
Služby, které jsou poskytovány v rámci podpory vzdělávání v rodinách	
Doučování dětí	
Podpůrné pedagogické vedení	
Sociálně-pedagogické poradenství na rozvoj kognitivních funkcí u dětí	
Nácvik přípravy do školy – s dětmi i pro rodiče	
Podpora rodičů při dohlížení na plnění školních povinností dětmi	
Zprostředkování a podpora komunikace rodiče se školou – doprovod na třídní schůzky, nácvik jednání rodiče s pracovníky školy v rámci individuálních konzultací	
Doprovod dítěte do školy	
Logopedická péče u dětí a předškolní příprava	

5.4 Asistovaný styk dítěte s rodičem

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník Zákon č. 359/1999 Sb., o SPOD Čl. 4 odst. 3 Úmluvy o styku s dětmi a čl. 2 písm. a) tamtéž
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Není ukotveno s ohledem na výkon práce pracovníků SPOD, s ohledem na služby poskytované v rámci zákona o sociálních službách (i přes to, že zejména tyto služby asistovaný styk rodiče s dítětem provádí – např. SAS v rámci § 65, terénní programy v rámci § 69, krizová centra v rámci § 60 a další).
Služby, které jsou poskytovány v rámci asistovaného styku	
Asistovaný styk biologického rodiče s dítětem umístěným v dětském domově a dalších zařízeních ústavní výchovy	
Asistovaný styk dítěte s rodičem na léčení ze zvilosti, se závislým rodičem	
Asistovaný styk dítěte s rodičem, který má psychiatrické onemocnění, psychickou poruchu a další duševní onemocnění či poruchy	
Asistovaný styk dítěte s rozvedeným rodičem (většinou otec)	
Asistovaný styk rodiče s dítětem během víkendových návštěv	
Asistence předávání dětí	

5.5 Mediace

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci Mediace poskytované v rámci registrovaných sociálních služeb (dle zákona č. 108/2006 Sb., § 65 SAS pro rodiny s dětmi, § 69 terénní programy ad.).
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Není konkrétně ukotveno s ohledem problematiku rodin s dětmi, na výkon práce pracovníků SPOD, s ohledem na služby poskytované v rámci zákona o sociálních službách (i přes to, že zejména tyto služby mediaci pro rodiny v obtížných situacích poskytují – např. SAS v rámci § 65, krizová centra v rámci § 60, odborné sociální poradenství v rámci § 37 ad.).
Služby, které jsou poskytovány v rámci mediace	
Vyřešení sporů o dítě při rozvodovém řízení	
Zlepšení situace v konfliktních rodinách	
Práce s celou rodinou, posilování interakce mezi jednotlivými členy	

5.6 Psychologické a terapeutické služby

<i>Současný způsob legislativní úpravy</i>	Poskytováno v rámci zákona č. 108/2006 Sb. (v rámci registrovaných služeb působí odborníci poskytující psychologickou a terapeutickou činnost – např. v rámci krizové pomoci (§ 60), IC (§ 60a), odborného sociálního poradenství (§ 37) atd.).
<i>Legislativní zakotvení s ohledem na problematiku rodin s dětmi, s ohledem na sociální práci</i>	Není legislativně ukotveno s ohledem na rodiny s dětmi, s ohledem na poskytování služeb pro rodiny s dětmi. Neexistuje samostatně vymezené psychologické poradenství a terapeutické činnosti s ohledem na výkon sociálně-psychologické práce a na výkon sociální práce s ohroženými rodinami a dětmi.
Služby, které jsou poskytovány v rámci psychoterapeutických služeb	
Psychologické poradenství pro děti a mladistvé	
Psychologické poradenství pro celé rodiny	
Skupinové programy pro děti na posílení psychosociálních dovedností	
Terapie – posilování identity pro děti a mladistvé	
Rodinná, párová terapie	
Psychoterapie pro děti a mladistvé	
Terapeutické skupiny, skupinové poradenství	

Seznam zkratek

AD	Azylový dům
ADHD	Deficit Hyperactivity Disorder/Porucha pozornosti s hyperaktivitou
APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
ČR	Česká republika
DD	Dětský domov
DDM	Domov dětí a mládeže
DN	Domácí násilí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
NNO	Nestátní nezisková organizace
NRP	Náhradní rodinná péče
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RC	Rodinné centrum
SAS	Sociálně aktivizační služby
SČKCH	Sdružení Česká katolická charita
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
SVP	Středisko výchovné péče
TP	Terénní práce
ÚP	Úřad práce
ÚV	Ústavní výchova
ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
ZSPOD	Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Literatura

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Zákon. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže a protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže

Zákon. č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 o postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Hlava II, Čl. 3, odst. 4.

Metodický materiál MPSV: Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů, 2012.

Metodický materiál MV: Závazná metodika Systému včasné intervence a týmů pro mládež pro rok 2007

Metodický pokyn MPSV k vybraným postupům OSPOD na úrovni ORP, souvisejícím s umístováním a pobytem nezletilých dětí v ZDVOP, Praha, 2013.

Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci

Metodické doporučení MPSV č. 3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě

Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou

Metodické doporučení MPSV č. 10/2009 k práci s dětmi s výchovnými problémy

Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti orgánů sociálně-právní ochrany dětí u rodičovského styku

MPSV: Informace k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech záškoláctví, Praha, 2014.

MZ - Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně: Doporučené postupy pro praktické lékaře – Syndrom zanedbávaného, zneužívaného a týraného dítěte, 2001.

Česká školní inspekce: Vztah rodičů a školy pohledem práva, Praha.

Domácí násilí v agendě OSPOD. Vydal Odbor zdraví MMB, ve spolupráci s IDT pro oblast DN, v rámci projektu Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí ve statutárním městě Brně realizovaného za finanční podpory města Brna a Jihomoravského kraje, 2006.

Obchodování s dětmi – doporučení pro postup orgánů veřejné správy. Odbor bezpečnostní politiky, Praha 2011.

Úřad vlády ČR - Agentura pro sociální začleňování: Metodika prostupné bydlení, 2014

Bezpečnostní analýza koncepce prevence kriminality Karlovarského kraje na léta 2013 - 2016.

MPSV. Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi. 2014

MPSV. Registr poskytovatelů sociálních služeb

Benchmarking sociálních služeb v Pardubickém kraji

Kdy je OSPOD povinen uspořádat případovou konferenci? cijedite.cz [online] [01-05-2014]. Dostupné z: <<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/254-kdy-je-ospod-povinen-uspo.html>>.

KOL.: Souhrnný Katalog sociálních jevů II (doplňný) přivádějících jedince či rodinu do sociálně nepříznivé situace s potencionálním rizikem sociálního vyloučení. Projekt Podpora procesů v sociálních službách, Aktivita 2, Identifikace a vyhodnocování problematických jevů a vliv sociálních služeb na řešení těchto jevů. MPSV, 2011.

Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole. Věstník MŠMT ČR. 2005, roč. 61, sešit 7, s. 4.

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. MPSV.cz [online] 2014. [cit. 01. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>>.

MIKESZOVÁ, M., LUX, M. Faktory úspěšné reintegrace bezdomovců a nástroje bytové politiky pro řešení bezdomovectví v ČR in Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2013, Vol. 49, No. 1: 29–52.

Aktivní politika zaměstnanosti, MPSV, ÚP. [online] 2014. [cit. 08. 12. 2014]. Dostupné z: <<https://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz>>

MPSV: Dávky státní sociální podpory [online] 2014. [cit. 10. 01. 2015]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/2>>